STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 14503

BROYT UN FRAYHAYT

Petr Alekseevich Kropotkin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

ISBN: ISBN:0-657-14503-3
Barcode/EAN: 9780657145033

Old Call #: 5689

M. B. ELIASOPH
HIS
BOOK
MONTREAL

Digitized by the Internet Archive
in 2013

http://archive.org/details/nybc214503

פ. קראפאטקין.

ברויט אוּן פרייהייט.

איבערזעצט פֿון

מ. קאטץ אוּן א. פרומקין.

לאָנדאָן, 1906.

פֿערלאַג „אַרבייטער פֿרייַנד".

אינהאלט:

זייטע

פֿאַרוואַרט פֿון עליזע רעקלו.

אונזערע רייכטהיסער 1

אלנעמיינער וואָהלשטאַנד 19

דער אַנארכיסטישער קאָמוניזמוס 37

עקספּראָפּריאַציאָן... 56

די לעבענסמיטעל 72

די וואוינונגען 111

די קלייַדער 127

די וועגען אוּן מיטלען 132

די לוקסוס־זאַכען 145

די אַנגענעהמע אַרבייט 171

דער פֿרייער אָבמאַך 184

אייניגע טענות 211

דאָס לוין־סיסטעם 241

קאָנסומפּציאָן אוּן פּראָדוקציאָן 271

די צוטהיילונג דער אַרבייט 283

די רעזענטראַליזאַציאָן פֿון די אינדוסטריען ... 289

די אַנדיקולטור 306

פארוואַרט.

פעטער קראָפאָטקין האָט מיך געבעטען, איך זאָל אָנשרייבען עט-ליכע ווערטער אלס פֿאָררעדע צו זיין ווערק, און איך בין גרייט צו ערפֿילען זיין וואונש, כאָטש איך פֿיהל אַ געוויסע אונבעקוועמליכקייט עס צו טהאָן. ניט קענענדיג צוגעבען וואָס עס איז צו דעם הויפֿען פֿון אַרגומענטען, וואָס ער בריינגט אין זיין בוך, האָב איך מורא, איך זאָל ניט אָבשוואַכען די קראַפֿט פֿון זיינע ווערטער. נאָר די פֿריינדשאַפֿט וועט מיך פֿערענטפֿערן. אין דער צייט וואָס די פֿראַנצויזישע „רעפוב-ליקאַנער" האָבען שוין קיין בעסערן געשמאַק ניט נאָר זיך אויסצוציהען פֿאַר די פֿיס פֿון דעם צאַר, בין איך גליקליך וואָס איך קען שטעהן אין נאָהנטער פֿריינדשאַפֿט מיט פֿרייע מענער, וועמען ער וואָלט פֿערשפאַרט אין די קעמערלאַך פֿון אַ ציטאַדעל אָדער געלאָזט אויפֿהיינגען אין אַ פֿינסטערן הויף. אין דער אָנוועזענהייט פֿון דיזע פֿריינד פֿערגעס איך זיך אויף אַ וויילע אָן דעם עקעל פֿון די רענעגאַטען, וועלכע האָבען אין דער יוגענד געשריען: פֿרייהייט! פֿרייהייט! און איצט נעהמען זיי אויף זיך די אויפֿגאַבע חתונה צו מאַכען די צוויי ניגונים: די „מאַר-סעליעזע" מיט דעם „באָזשע צאַריאַ כראַני".

קראָפאָטקין'ס לעצטעס בוך, די „ווערטער פֿון אַ רעוואָלוציאָנער", האָט ענטהאַלטען אין זיך הויפטזעכליך אַ שאַרפֿע קריטיק אויף די בורזשואַזע געזעלשאַפֿט, וועלכע איז ביידע זאַכען, אי אַזוי ווילד און אי אַזוי קאָרומפירט, און האָט זיך געווענדעט צו די רעוואָלוציאָנערע ענערגיען, זיי אויפֿוועקענדיג געגען דעם שטאַאַט און דעם קאפיטאַ-ליכטישען רעזשים. דאָס איצטיגע ווערק, וואָס איז אייגענטליך אַ פֿאָרטזעצונג צו די „ווערטער", איז געשריבען אין אַ פֿריעדליכערן טאָן. ער ווענדעט זיך צו די מענשען מיט אַ גוטען ווילען, וועלכע ווינשען אויף אַן עהרליכען אופן מיטצואַרבייטען אין דער סאָציאַלער אומוואַנד-לונג, און ער לייגט זיי פֿאָר די פֿערשיעדענע פֿאַזען פֿון דער געשיכטע, וועלכע וועלען אונז ענדליך געבען די מעגליכקייט איינצוריכטען די מענשליכע פֿאַמיליע אויף די חורבות פֿון די באַנק-הייזער און די שטאַאַטען.

דער נאָמען פֿון דעם בוך: „די עראָבערונג פֿון ברויט"*) דאַרף גענומען ווערן אין דעם ברייטסטען זינן פֿון וואָרט, וואָרים „לא על הלחם לבדו יחיה האדם", ניט אויף ברויט אַליין לעבט דער מענש. אין אַ צייט, ווען די עדעל-מוטהיגע און די טאַפֿפֿערע מענשען סטאַ-רען זיך מאַכען פֿון זייער אידעאַל פֿון סאָציאַלער גערעכטיגקייט אַ לעבעדיגע ווירקליכקייט, קען אונזער אַמביציע זיך ניט בעשריינקען

---

*) דער אָריגינעלער טיטול פֿון דיזען בוך אין פֿראַנצויזיש איז La Conquete du Pain, (די עראָבערונג פֿון בדויט.)

דערויף צו ערָאבערן דאָס ברויט, ואָנאָר מיט ווײַן און זאָלץ אַלס צו גאָב. מען מוז אויך ערָאבערן אַלעס וואָס איז נייטיג אַדער פֿשוט ניצ-ליך פֿאַר דער בעקוועמליכקייט פֿון דעם מענשן; מיר מוזן האָבן די מעגליכקייט צו פֿערזאָרגן אַלעמען מיט דער פֿולער בעפֿרידיגונג פֿון די בעדירפֿניסע און די תענוגים פֿון לעבן. כל זמן מיר וועלן ניט האָבן געמאַכט דיזע ערשטע „ערָאבערונג", כל זמן „עס וועלען זיך געפֿינען אָרעמע לײַט צווישן אונז," איז דאָס ניט מעהר ווי אַ ביטערער שפּאַס צו רופֿן מיט דעם נאָמען „געזעלשאַפֿט" אָט די מאסע פֿון מענשען, וועלכע האָבן זיך אין פֿערניכטען זיך איינע די אַנדערע, אַזוי ווי ווילדע חיות, וואָס זיינען פֿערשלאָסען אין אַן אַרענא.

שוין אין דעם ערשטן קאַפּיטעל פֿון זײַן ווערק, רעכענט דער פֿערפֿאַסער אויס די אונגעהײַער גרויסע רייכטהומער, וואָס די מענש-הײט בעזיצט שוין אין די געוואָלדיגע מאַשינערײַ, וואָס זי האָט זיך איינגעשאַפֿט דורך קאָלעקטיוויזם אַרבײט, די פּראָדוקטן, וואָס מען קריגט אַרויס יעדעם יאָהר וואָלטן איבער אין איבער גענוג געווען צו פֿערזאָרגן אַלע כינעשן מיט ברויט, אין ווען דער גרויסער אַדעלגער קאַפּיטאַל פֿון שטעדט און פֿון הײזער, פֿון פֿעלדער, וואָס קנעכט בע-אַרבײט ווערן, פֿון פֿאַבריקן, פֿון אײזענבאָהנען און שוהלען,—ווען דאָס אַלעס וואָלט געווארן געמיינשאַפֿטלעכע אייגענטהום, אָנשטאָט צו בלײַבן ביי אײנצעלנע מענשן אין די הענד, דאַן וואָלט לייכט געווען צו האָבן דעם וואָהלשטאַנד פֿאַר אַלעמען: אונזערע כוחות וואָלטן אָנגעווענדעט געווארן ניט אויף אונניצליכע אַדער ווידער-שפּרעכנדע ארבייטן, נאָר צו פּראָדוצירן אַלעס, וואָס דער מענש מוז האָבן זיך צו פֿערשאַפֿן עכטן, וואוינונג, קלײדער, בעקוועם-ליכקייט, די פּאָרשונג פֿון די וויכטענשאַפֿטען און די ענטוויקלונג פֿון דער קונסט.

אָבער דאָס צוריקנעהמען פֿון די מענשליכע אוצרות—די עקס-פּראָפּריאַציאָן—קען אַנדערש ניט אויסגעפֿירט ווערן נאָר דורך דעם אַנארכיסמישען קאָמוניזמום: מען מוז פֿערניכטען די רעגירונג, צוברע-כען אירע געוועצע, פֿערשטויסען איהר מאַראַל, איגנאָרירען איהרע אָרגאַנען, און זיך נעהמען צו דער אַרבײט, פֿאַלגענדיג יעדער איינער זײַן איינענע אינציאַטיוויע און זיך גרופּירענדיג לויט זײַנע נייגונגען, זײַנע אינטערעסען, זיין אידעאַל און די אַרט און ווייז פֿון דער אַר-בײט, וואָס ווערט אונטערנומען. אָט די פֿראָגע מכח דער עקספּראָ-פּריאַציאָן, די וויכטיגסטע פֿון דעם גאַנצען בוך, איז אויך איינע פֿון די, וואָס דער פֿערפֿאַסער האָט בעהאַנדעלט יזהר אויספֿיהרליך, ניכטער און אָהן העפֿטיגע ווערטער, נאָר מיט דער רוהיגקייט און דעם קלאָהרען בליק, וואָס עס פֿאַדערט אַזאַ ענין ווי די קומענדע, אונפֿערמיידליכע רעוואָלוציאָן. נאָכדעם ווי דער שטאַט ווערט אויבערגעקערט ווערן, וועלען זיך די גרופּען פֿון בעפֿרייטע אר-בײטער, וועלכע וועלען שוין ניט דאַרפֿן מעהר הארעווען פֿאַר רוי-בער און פֿאַראײניגן, קענען נעהמען יעדער איינער צו אַן אָנגענעהמער ארבייט, לויט זיין געשיקאַכקייט; זיי וועלען אויף אַ וויסענשאַפֿטליכען אופן בעאַרבײטען די ערד און בייטאָגען יעדער זיין טהייל צו דער אינדוסטריעלער פּראָדוקציאָן, אויסניצענדיג די פֿרייע שטונדען אויף לערנען אַדער אויף פֿערגניגען. די בלעטער פֿון דעם בוך, וואו די

גלויבען ניט, פֿערלאָזען זיך אויף׳ן שיקזאַל, שרייענדיג: „ניטאָ וואָס אָנצואווערן, סוף יאָהרהונדערט!"

די רעוואָלוציאָן, וועלכע לאָזט שוין איצט הערען פֿון זיך, וועט אַלזאָ געמאַכט ווערן; און אונזער פֿריינד קראָפּאָטקין טהוט בלויז דאָס וואָס ער האָט אַ רעכט צו טהאָן אַלס היסטאָריקער. אַריבערגעהענדיג שוין איצט צום טאָג פֿון דער רעוואָלוציאָן, לייגט ער פֿאָר זיינע אידעען וועגען אָבנעהמען צוריק דאָס קאָלעקטיווע פֿערמעגען, וואָס אַלע האָבען מיט זייער אַרבייט געשאַפֿען, און ער ווענדעט זיך צו די שרעקעדיגע, וועלכע ווייסען, דוכט זיך, גאַנץ גוט וואָס פֿאַר אונגערעכטיגקייטען עס הערשען אויף דער וועלט, נאָר זיי סמייען ניט עפֿענטליך אַרויסצוטרעטען געגען אַ געזעלשאַפֿט, אָן וועלכער זיי זיינען אָבהיינגיג דורך טויזענדער אינטערעסען און טראַדיציעס. זיי ווייסען גאַנץ גוט, וואָס פֿאַר אַ מין אונגערעכטע און ליגנערישע אינסטיטוציאָן דאָס געזעץ איז; זיי ווייסען, אַז די ריכטער זיינען די טעלערלעקער פֿון די רייכע און די אינטערדיקער פֿון די אָרעמע, אַז דאָס רעגעלמעסיגע לעבען און די עהרליכע אַרבייט ווערן ניט אימער בעלוינט ווייניגסטענס מיט דער זיכערהייט צו האָבען אַ שטיקעל ברויט, און אַז די צינישע חוצפה פֿון דעם בערזענ-שפּעקולאַנט, די ביטערע גרויזאַמקייט פֿון דעם פּראָצענטניק זיינען אַסך בעסערע וואַפֿען ווי אַלע טוגענדען פֿאַר דער „עראָבערונג פֿון ברויט" און פֿון׳ם וואָהלזיין; נאָר אָנשטאָט צו רעגולירען זייערע געדאַנקען, זייערע האַנדלונגען אין דעם אויפֿגעקלעהרטען זינן פֿון גערעכטיגקייט, בעהאַלטען זיי זיך דאָס רוב אין אַ ווינקעל און האָבען מורא אַרויסצוטרעטען אין דער עפֿענטליכקייט. אַזוי איז אויך מיט די ניי-גלויביגע; ניט האַלטענדיג מעהר פֿון דעם „לעכערליכען גלויבען" פֿון זייערע פֿאָטערס, לאָזען זיי זיך אַריין אין אַן אָריגינעלערן מיסטיציזמוס, אָהן בעשטימטע דאָגמעס, און פֿערלירען זיך אין אַ טומאַן פֿון דונקעלע געפֿיהלען: זיי וועלען אייך ווערן וואָס איהר ווילט אַליין, ספּיריטיסטען, בודהיסטען אָדער גאָר כשוף-מאַכער. כלומרישטע נאָכפֿאָלגער פֿון סאַקיאָמוני, דעם גרינדער פֿון בודהיזמוס, אָבער ניט געבענדיג זיך קיין שום מיה צו שטודירען די לעהרע פֿון זייער מייסטער, זוכען די מרה-שחורה׳דיגע הערן און די היסטערישע דאַמען דעם פֿריעדען אין דער פֿערניכטונג פֿון דער „נירוואַנאַ".

נאָר דיזע „גוטע זעעלען", וועלכע האַלטען אין איין ריידען פֿון אידעאַל, מעגען רוהיג זיין. זייענדיג מאַטעריעלע וועזענס, האָבען מיר, דעם אמת זאָגענדיג, די שוואַכקייט צו דיינקען פֿון׳ם עסען, ווייל דאָס האָט אונז אָפֿט געפֿעהלט; ס׳פֿעהלט נאָך איצט ביי מיליאָנען פֿון אונזערע סלאַווישע ברידער, דעם צאַר׳ס אונטערטהאַנען, און ביי נאָך אַנדערע מיליאָנען; נאָר אַחוץ דעם ברויט, אַחוץ דעם וואָהלזיין און אַלע קאָלעקטיווע רייכטהימער, וואָס די ריכטיגע בעאַרבייטונג פֿון אונזערע פֿעלדער קען אונז בריינגען, זעהן מיר ווי עס הויבט זיך פֿון דער ווייטען אויף פֿאַר אונזערע אויגען אַ נייע וועלט, אין וועלכער מיר וועלען זיך קענען ליעבען פֿון גאַנצען האַרצען און בעפֿרידיגען דיזע נאָבעלע ליידענשאַפֿט פֿון אידעאַל, וואָס פֿילט אָן די זעעלען פֿון די אמת׳ע ליעבהאָבער פֿון שעהנקייט, יענע, וועלכע פֿערגעסען זיך אין גאַנצען אָן דאָס מאַטעריעלע לעבען! דאַן, ווען עס וועלען מעהר

אַגריקולטור ווערט בעהאַנדעלט, זיינען זעהר אינטערעסאַנט, ווייל דאָרט ווערן געבראַכט פֿאַקטען, וועלכע די פראַקטיקע האָט שוין קאָנטראָ-לירט און בעשטעטיגט און וואָס מען קען אָנווענדען איבע־אַל אין אַ גרויסען מאַכשטאַב, צום פראָפֿיט פֿון אַלעמען און ניט בלויז רייך צו-מאַכען עטליכע געצעהלטע מענשען.

שפאַסהאַפֿטע מענשען, וועלענדיג אָבלאַכען פֿון די פֿערדאָרבענ-הייטען און די משוגעת׳ן פֿון דער עלעגאַנטער יוגענד, ריידען וועגען דעם, וואָס זיי רופֿען „פֿען דע סיעקל", דאָס הייסט „סוף יאָהרהונדערט; אַבער עס האַנדעלד זיך וועגען אַ גאַנץ אַנדערן סוף; מיר קומען צו צו דער ענדע פֿון אַן עפאָכע, פֿון אַ גאַנצער פעריאָדע אין דער געשיכטע. די גאַנצע אַלטע ציוויליזאַציאָן פֿערשווינדעט פֿאַר אונזערע אויגען. דאָס רעכט פֿון מאַכט און דער קאַפריז פֿון דער אוי-טאָריטעט, די פֿערהאַרטעוועטע אידישע טראַדיציע און די גרויזאַמע רוימישע געזעצגעבונג האָבען שוין איבער אונז קיין איינפֿלוס ניט; מיר האָבען אַ נייעם גלויבען, און אַז דיזער גלויבען, וועלכער איז אין דערזעלבער צייט אויך די וויסענשאַפֿט, וועט אָנגענומען ווערן פֿון די אַלע, וואָס זוכען די וואַהרהייט, וועט ער אַריינטרעטען אין דער וועלט פֿון ווירקליכקייט, וואָרים דאָכ סאַמע ערשטע געזעץ אין דער געשיכטע איז, אַז די געזעלשאַפֿט בילדעט זיך לויט איהר אידעאַל. ווי אַזוי ווע-לען די פֿערטהיידיגער פֿון דער אַלטער, אָבגעלעבטער אָרדנונג איהר קענען אויפֿהאַלטען? זיי גלויבען דאָך מעהר אין קיין זאַך ניט; ניט האָבענדיג קיין זאַך, ניט קיין וועג-ווייזער און ניט קיין פֿאָהן, געהען זיי אין דער מלחמה, זיך פֿערלאָזענדיג אויף׳ן צופֿאַל. געגען די אָנזאָגער פֿון אַ נייער וועלט האָבען זיי געזעצע און ביקסען, ברו-טאַלע פאָליציכטען און אַרטילערישע פאַרקס, נאָר דאָס אַלעס קען זיך ניט פֿערגלייכען מיט אַ געדאַנק, און דער גאַנצער אַלטער רעזשים פֿון מוטהוויליגקייט און אונטערדריקונג וועט אין גיכען מוזען פֿער-שווינדען אַזוי ווי אַן אַלטע, אור-אַלטע ערשיינונג.

פֿערשטעהט זיך, אַז דיזע אונפֿערמיידליכע רעוואָלוציאָן, ווי וויכ-טיג זי זאָל ניט זיין אין דער ענטוויקלונג פֿון דער מענשהייט, וועט זיך ניט אונטערשיידען פֿון די פֿריהערדיגע רעוואָלוציאָנען; זי וועט ניט אַרויסשפרינגען מיט אַמאָל: אין דער נאַטור עקזיסטירען זיי ניט. נאָר מען קען זאָגען, אַז טויזענדער ערשיינונגען, טויזענדער ערנסטע און טיעפֿע אומבייטען האָבען אונז געוויזען, אַז די אַנאַרכיסטישע גע-זעלשאַפֿט האָט זיך שוין פֿון לאַנג אָן גענומען ענטוויקלען. זי צייגט זיך אַרויס איבעראַל, וואו דער פֿרייער געדאַנק בעפֿרייט זיך פֿון דער דאָגמאַ; איבעראַל, וואו דער זשעני פֿון דעם פֿאָרשער איגנאָרירט די אַלטע אָנגענומענע געזעצען, וואו דער מענשליכער ווילען דריקט זיך אויס אין אונאַבהיינגיגע טהאַטען; איבעראַל, וואו ערנסטע מענשען, וועלכע רעוואָלטירען געגען יעטוועדע אַרויפֿגעצוואונגענע דיסציפלין, פֿעראייניגען זיך פֿרייוויליג, אום זיך געגענזייטיג צו לערנען און אינ-איינעם, אָהן אירגענד וועלכען הערר, עראָבערן זייער טהייל אין לע-בען און אין דער פֿאָלשטענדיגער בעפֿרידיגונג פֿון זייערע בעדירפֿניסע. אָט דאָס אַלעס איז שוין אַנאַרכיע, ווען אפילו אונבעוואוסטערהייט, נאָר וואָס ווייטער ווערט זי אַלץ מעהר בעוואוסט. ווי אַזוי זאָל זי ניט טריאומפֿירען, אַז זי האָט איהר אידעאַל און די דרייסטקייט פֿון איהר ווילען, אין דער צייט וואָס איהרע געגנער, וועלכע האָבען קיין שום

ניט זײן קײן רײכע און קײן אָרעמע, ווען דער הונגער לײדער וועט ניט דאָרפֿן קוקען מעהר מיט קנאה אויף דעם זאַטען, דאַן וועט די נאַטירלעכע ליעבע קענען אַרויסוואָקסען צווישען די מענשען, און די רעליגיאָן פֿון סאָלידאַרישעט, וועלכע איז היינט צו טאָג דערשטיקט, וועט פֿערנעהמען דעם פּלאַץ פֿון דיזער דונקעלער רעליגיאָן, וועלכע מאָלט אויס כּיי דעם מענשען אין דער פֿאַנטאַזיע משונה׳דיגע בילדער, וואָס פֿליהען אַרום אויף׳ן היכּעל.

די רעוואָלוציאָן וועט נאָך געבען מעהר וויפֿיעל זי זאָגט צו; זי וועט בענייען די קוועלען פֿון לעבען, אונז בעפֿרייענדיג פֿון די מיאוס׳ע געלד-פֿראָגען, וועלכע פֿערגיפֿטען אונזער לעבען. ערשט דאַן וועט יעדער אייגער קענען גענהן פֿריי זיין וועג: דער אַרבייטער וועט טהאָן אַזאַ אַרבייט, וואָס איז איהם צום האַרצען; דער פֿאָרשער וועט שטודירען אָהן אַ שום הינטער-געדאַנק; דער קינסטלער וועט שוין מעהר ניט פּראָסטיטואירען זיין שעהנהייטס-אידעאַל פֿאַר זיין שטיקעל ברויט, און זייענדיג אַלע אמת׳ע פֿרייגדע, וועלען מיר אינאיינעם קענען פֿערווירקליכען די גרויסע זאַכען, פֿון וועלכע די פּאָעטען האָבען געטרוימט.

דאַן וועט מען אָהן צווייפֿעל אָפּשאַפֿען דערמאָנען די נעמען פֿון די, וועלכע וועלען האָבען צוגענרייט די נייע געזעלשאַפֿט מיט זייער איבערגעבענהייט, מיט זייער פּראָפֿאַנאַנדאַ, וועלכע איז בעצאָהלט געוואָרען מיט גלות, אָדער מיט געפֿענגניס. אָט זיי האָבען מיר עס אין זינען אַרויסגעבענדיג „די ערשטע פֿון ברויט״: זיי וועלען זיך ווי עס איז פֿיהלען געטרייסט, ווען זיי וועלען ערהאַלטען דיזען אויסדרוק פֿון דעם געזיינשאַפֿטליכען געדאַנק אינ׳ערן אין זייער געפֿענגניס אָדער אויף דער פֿרעמדער ערד. דער פֿערפֿאַסער וועט געווים אייגשטימען מיט מיר, וען איך ווידמע זיין בוך אַלע די, וואָס לידען פֿאַר דער זאַך, און הויפֿטזעכליך איינעם פֿון זיי, אַ זעהר טהייערן פֿרײנד, וועמעס גאַנצעס לעבען איז געווען אַ לאַנגער קאַמפֿף פֿאַר דער גערעכטיגקייט, איך דאַרף ניט דערמאָנען דאָ זיין נאָמען: לעזענדיג דיזע ווערטער פֿון אַ ברוערער, וועט ער זיך דערקענען אָן דאָס קלאַפּען פֿון זיין האַרצען.

עליזע רעקלו.

אונזערע רייכטהימער.

I.

די מענשהייט האָט הינטער זיך פֿיעלע, פֿיעלע טויזענדער יאָהרען. אין די אַלטע, דונקעלע צייטען האָט דער מענש געלעבט אין אַ ווילדען צושטאַנד; זיינע אָרעמע ווערקצייג האָט ער אויסגעהאַקט פֿון שטיינער; ער האָט זיך ערנעהרט דערפֿון, וואָס ער איז געגאַנגען אויף געיעג און נאָך זיין טויט האָט ער איבערגעלאָזען, אַלס ירושה פֿאַר זיינע קינדער, ניט מעהר ווי אַ פּאָר שטיינערנע ווערקצייג אַלס מיטעל צום אַרבייטען, אַ פֿינסטערע הייהל אונטער אַ פֿעלזענשטיין אַלס אַ דירה צו בעשיצען זיך פֿון רעגען און שטורם־ווינד און פֿון די ניט־בענריפֿענע, רויע, געוואַלטיגע נאַטור, מיט ווועלכער דער מענש האָט געמוזט פֿיהרען אַ קאַמפֿ אויף טויט און לעבען.

פֿון יענער צייט אָן ביז היינט צו טאָג האָט די מענש־הייט אָנגעקליבען אונגלויבליכע אוצרות. די מענשען האָבען פֿרויכטבאַר געמאַכט די ערד, אויסגעטריקענט די זומפֿען, אויסגעהאַקט די געדיכטע ווועלדער, גאַסען דורכגעשניטען, געאַקערט און געבויט, געדאַכט און געפּאָרשט. מען האָט אויסגעפֿונען נייע מאַשינען, דורך ווועלכע די אַרבייט זאָל גרינגער ווערען; מען האָט דורכגעפּאָרשט די סודות פֿון דער נאַטור און איינגעשפּאַנט דעם דאַמף.

דאָס קינד, וואָס ווערט איצט געבוירען בייס ציווילויזירטען מענשען, געפֿינט שוין אַ ירושה אַ געוואַלטיגען קאַפּיטאַל,

וועלכער איז אָנגעזאַמעלט געוואָרען פֿון פֿיעלע פֿריהערדיגע דורות און מיט דעם קאַפּיטאַל קען ער זיך בענוצען. אַז ער וויל אַרבייטען אינאיינעם מיט אַנדערע זיינע מיט־מענשען, קען ער מיט דעם דאָזיגען קאַפּיטאַל זיך ערווערכען אַזעלכע אוצרות, אַסך גרעסערע פֿון די, וואָס ווערען געשילדערט אין די מעשיות פֿון „טויזענד און איין נאַכט."

די ערד איז איצט צום גרעסטענטהייל פֿרוכטבאַר און איז אים שטאַנד אַרויסצוגעבען פֿון זיך נאָך מעהר פּראָדוקטען, איידער די מענשהייט קען פֿע־ברויכען. מען דאַרף נור וויסען ווי זי צו בעאַרבייטען, אויסזוכען די בעסטע קערנער צום זייען, כדי די תבואה זאָל זיין געראָטען. דעם לאַנד־אַרבייטער זיינען בעקאַנט די מיטעל, וועלכע מען געברויך דערצו.

אויף דעם יונגען באָדען פֿון אַמעריקאַ פּדאָדוצירען הונ־דערט מענשען מיט דער הילף פֿון די גרויסע דאַמפּף־מאַשינען אין עטליכע מאָנאַט אַזויפֿיעל תבואה, וויפֿיעל צעהן טויזענד מענשען דאַרפֿען אין אַ יאָהר פֿערצעהרען; ווען אימיצער וויל איצט פֿערגרעסערען זיין הכנסה, דאַרף ער נור אויסזוכען דעם פּאַסענדען באָדען, אַכטונג געבען און אָבהיטען יעדע פֿלאַנצונג, און זיין ציעל איז דער־גרייכט.

אַמאָל, אין די אַלטע צייטען, האָס דער יעגער געמוזט דורכלויפֿען הונדערטער פֿעלדער און זיין שטענדיג אין סכנות, ביז וואַנעט ער האָט געקראָגען וואָס פֿאַר עס איז נאַהרונגס־מיטעל פֿאַר זיין פֿאַמיליע; היינט פֿע־פֿלאַנצט דער ציוויליזירטער מענש אויף אַ טויזענד־חלק פֿון יענע פֿעלדער אַלעס דאָס וואָס ער דאַרף צום לעבען און בע־קומט עס מיט ווינציגער מיה און מיט מעהר זיכערקייט.

דער קלימאַט איז יעצט קיין שטערונג ניט פֿאַר דעם מענשען; אַז די זונן שיינט ניט, געפֿינט דער מענש אויס קינסטליכע וואַרימקייט; מען קען נאָך ערוואַרטען, אַז מען וועט דורך קינסטליכע מיטלען שאפֿען אויך די ליכטיגקייט,

וואָס די פֿלאַנצונגען דאַרפֿען האָבען צו זייער ענטוויקלונג. מיט דער הילף פֿון גלעזערנע דעכער און וואַסער־הייצונג נעהמט מען אַראָב פֿון אַ בעשטימטען פֿלאַץ צעהן מאָל אַזוי פֿיעל פֿרוכט, ווי מען האָט פֿריהער געקענט אַרונטער־נעהמען פֿון אַזאַ שטיק פלאַץ.

אַז מיר גיבען אַ קוק אויף דער אינדוסטריע פֿון היינטיגער צייט, געפֿינען מיר דאָרט נאָך גרעסערע וואונדער. צו פֿערדאַנקען די נייע מאַשינען, וועלכע זיינען אויסגעפֿונען געוואָרען. אין דער צייט פֿון דריי אָדער פֿיער דורות פֿון אונבאקאַנטע ערפֿינדער, זיינען הונדערט מענשען היינט צו טאָג אים שטאַנד צו פֿראָוצירען אַזויפֿיעל קליידער, וואָס זאָל זיין גענוג צו בעקליידען צעהן טויזענד מענשען אין אַ צייט פֿון צוויי יאָהר. פֿון גוט אָרגאַניזירטע קוילען־מינען קענען הונדערט מענשען אויסציהען אַזויפֿיעל הייץ־מאַטעריאַל, אַז עס קען קלעקען צו בעהייצען די וואוינונגען פֿון צעהן טויזענד פֿאַמיליען, אפילו אין די קעלטעסטע לענדער. מיר האָבען געזעהען, ווי מען האָט אויסגעבויט אַ גאַנצע, וואונדערבאַר־שעהנע שטאָדט אויף דעם מאַרספֿעלד, ניט וויט פֿון פּאַריז, און דאָס האָט אויף קיין אייַן האָר ניט אָבגעהאַלטען די געוועהנליכע אַרבייט פֿון דער פֿראַנצויזישער נאַציאָן.

אויב היינט געניסען פֿון דיזע אַלע רייכטהימער, פֿון די פֿריכטע דער אינדוסטריע, פֿון׳ס אַקערבוי וויי אויך פֿון אונזער גאַנצער סאָציאַלער פראָדוקציאָן, בלויז אַ קליינע טהייל מענשען, איז עס אָבער דאָך ניכער, אַז די גאַנצע מענשהייט קען זיך זעלבסט־פֿון אַן עקזיסטענץ אין רייכקייט און לוקסוס מיט דער הילף פֿון די מאַשינען, וואָס געהערן צו דער גאַנצער מענשהייט.

יאָ, ס׳איז גאָר קיין צוויפֿעל ניט, אַז מיר זיינען רייך, אַסך רייכער איידער מיר שטעלען זיך גאָר אַליין פֿאָר. מיר זיינען שוין רייך מיט דעם אַליין וואָס מיר בעזיצען יעצט, און מיר זיינען נאָך פֿיעל רייכער, ווען מיר בעטראַכטען

אַלעם דאָס, וואָס מיר זיינען נאָך אים שטאַנד צו פּראָדוּ־
ציערען מיט דער הילף פֿון די גרויסע דאַמפּף־באַשיינען.
מיר קענען נאָך רייכער זיין, ווען מיר זאָלען זיך בענוצען
מיט דער וויסענשאַפֿט, מיט דער ענטוויקלעלטער טעכניק,
ווען דאָס אַלעם זאָל נור זיין בענוצט פֿאַר דעם וואָהלזיין
און אין דעם אינטערעס פֿון דער גאַנצער מענשהייט.

II.

עס איז פֿאַר אונז קלאָהר און מיר זעהען דייטליך, אַז
אין אונזער אַלגעמיינעם ציוויליזירטען צוואַמענלעבען זיינען
מיר רייך, זעהר רייך. פֿון וואַנען נעהמט זיך אָבער דאָס
עלענד, די נויט, וועלכע רינגעלט אונז אַרום? פֿאַר וואָס
דאַרפֿען מיר אַזוי שווער, אַזוי ביטער אַרבייטען ביז מיר
ווערן קערפּערליכע און גייסטיגע קאַליקעס? פֿאַר וואָס
קענען מענשען וואָס אַרבי טען, ניט זיכער זיין, אַז זיי וועלען
מאָרגען האָבען אויף דער הוצאה? און דאָס אלץ ראַן, ווען
מיר זיינען אַזוי רייך פֿון די, דורך לאַנגע דורות אָנגע־
זאַמעלטע אוצרות; ווען אונזערע מאַשינען זיינען אַזוי
ענטוויקעלט, אַז זיי גיבען די מענליכקייט ביי אַ פּאָר שעה
אין טאָג אַרבייט צו פֿערשאַפֿען זיך אַ לעבען פֿון רייכקייט
און לוקסוס! — וואַרום אַלוֹאָ ליידען מיר דאָך?

די סאָציאליסטען האָבען עס שוין געוג ערקלעהרט און
טויזענדער מאָל איבערגע'חזר'ט; זיי זאָגען און ווידערהאָלען
עס יעדען טאָג; זיי איבערצייגען דורך פֿאַקטען, דורך
וויסענשאַפֿטליכע אויספֿיהרונגען, פֿון וואַנען עס שטאַמט
די קוועלע פֿון אָרימקייט. זיי זאָגען אונז, אַז מיר ליידען
דערפֿאַר, ווייל אַלעם, וואָס איז נייטיג צו דער פּראָדוקציאָן
— דאָס לאַנד, די מינען, די מאַשינען, די פֿערקעהרס־
ווענען, די נאַהרונגס־מיטלען, די הייזער, די בילדונג און
ערציהונג, — אָט דאָס אַלעם האָבען אַ קליינע טהייל
מענשען אַרויסגעבאַפֿט אין זייערע הענד און זיינען אין

משך פֿון פֿיעלע יאָהרען, אין פערלויף פֿון לאַנגע, פֿינסטערע צייטען געוואָרען די בעלי בתים דערפֿון. דאָס זיינען געווען צייטען פֿון מלחמות, רויב, מאָרד, אויסוואַנדערונג און אונ־טערדריקונג, וועלכע די מענשהייט האָט געמוזט דורכלעבען, ביז זי איז געקומען צו דער מעגליכקייט איינצושפּאַנען פֿאַר זיך די רויע קרעפֿטען פֿון דער נאַטור.

אָט מיט דער דאָזיגער איינריידעניש, אַז זיי האָבען זיך ערוואָרבען דאָס רעכט איבער אַלעס וואָס זיי בעזיצען נאָך פֿון דער פֿערגאַנגענהייט, כאַפּען זיי אַריין אין זייערע לעפּקע הענד צוויי דריטעל פֿון דעם, וואָס די מענשען אַרבייטען אויס, און פֿערשווענדען עס אויף אַזעלכע ווילדע תענוגים, אַז עס מוז אויפֿרעגען יעדען פֿערנינפֿטיגען מענ־שען. דורך דעם, וואָס זיי האָבען די מאַסע ערנידעריגט אין אַזאַ אַרמוטה, אַז דער מענש איז ניט זיכער צו האָבען אויף אַ וואָך אָדער אויף אַ פאָר וואָכען צום לעבען, ווען ער וועט ניט וועלען אַרבייטען פֿאַר אַ הונגער־לוין, האָבען די רייכע מאַכט גענוג אויסצוצאַפּען דעם גרעסטען טהייל פֿון דעם, וואָס די מענשען אַרבייטען אויס און זיי זעהען צו פּראָדוצירען ניט דאָס, וואָס איז נייטיג פֿאַר'ן פֿאָלק, נאָר דאָס וואָס עס בריינגט זיי איין מעהר פּראָפֿיט.

אָט דעריין שטעקט דער גאַנצער סאָציאַליזמוס.

ווי אַזוי זעהט היינט אויס אַ ציוויליזירטעס לאַנד? די וועלדער, וועלכע האָבען עס אַמאָל בעדעקט מיט אַ פֿינס־טערניש, זיינען יעצט אויסגעהאַקט, די זומפּען זיינען אויס־געטריקענט, דער קלימאַט איז ריין און געזונד. דאָס לאַנד איז בעזעצט. דער באָדען, אָנשטאָדט דעם, וואָס ער האָט אַמאָל אַרויסגעגעבען פֿון זיך נור גיפֿטיגע גראָז און ווילדע קרייטיכער, גיט היינט די געשמאַקסטע פּרוכטען. די שטיינערנע בערג זיינען פֿערוואַנדעלט אין רייכע אַלעען. דורך לאַנגע פּפֿלעגע און אויסבעכערונג איז דער פּלאַץ, אויף וועלכען עס זיינען בלויז געוואַקסען דערנער, יעצט אַן אָרט, פֿון וואַנען מען נעהמט אַראָב זיסע פּירות. אין

די שטעדט זיינען דורכגעפֿיהרט שעהנע גאַסען, אויסגע־
פֿלאַסטערט מיט שטיינער און אייזען.

אין די וועלדער, אין די וויטעסטע געגענדען פֿון וויסטען
קאַווקאַז, פֿון הימאַלאי הערט זיך דאָס פֿייפען פֿון לאָקָא־
מאָטיף; שיפֿען קענען יעצט גרייכען איבעראַל, די קינסטליך
דורכגעפֿיהרטע קאַנאַלען מאַכען פֿאַר זיי יעדען אָרט צו־
גענגליך. דורך שוועכע אַרבייט האָבען די מענשען געמאַכט
קינסטליכע האַפֿענס, בעשיצט געגען די שטורמישע כוואַלעס
פֿון ים, כדי שיפֿען זאָלען זיך קענען דאָרט אָבשטעלען.

טויזענדער היילען זיינען אויסגעגראָבען געוואָרען אונטער
דער ערד, פֿון וואַנען מען שעפּט קוילען און פֿערשיעדענע
רויע מאַטעריאַלען. איבעראַל זיינען אויסגעוואַקסען שטעדט.
אָט די שטעדט פֿערגרעסערען זיך מיט אַ זעלטענער
שנעליגקייט. אין זייערע מויערן געפֿינט מען די אָננעזאַ־
מעלטע אוצרות פֿון דער אינדוסטריע, פֿון קונסט און
וויסענשאַפֿט.

דאָס זיינען גאַנצע דורות, ויאָס זיינען געבוירען געוואָרען
און געשטאָרבען אין נויטה, אונטערדריקט און געפֿיניגט
געוואָרען פֿון זייערע הערען, אויסגעדאַרט און אויסגעמא־
טערט דורך שוועכע אַרבייט; זיי האָבען דאָס געגעבען די
מעגליכקייט דעם נייצענטהען יאָהרהונדערט צו ירש'ענען
אַזוי פֿיעל רייכטהימער. פֿיעל טויזענדער יאָהרען האָבען
מיליאָנען מענשען דערוויך שווער געאַרבייט, אום די וועל־
דער אויסצוהאַקען, די זומפּען אויסצוטריקענען, די טייכען
אויסצורייניגען. יעדער קלאַפּטער ערד, וואָס מיר פֿערבויען
און בעוצען יעצט, איז בענעצט מיט'ן שוויים און בלוט
פֿון מעהרערע ראַסען.

יעדע גאָס קען אונז דערצעהלען אַ גאַנצע געשיכטע פֿון
לייבאייגענשאַפֿט, פֿון שקלאַפֿערי, פֿון אונמענשליכע אַרבייט
און שרעקליכע יסורים, וואָס דאָס פֿאָלק איז אויסגעשטאַנען
און האָט דורכגעליטטען; יעדער מייל פֿון די אייזענבאַהנען,
יעדער וויאַדוקט פֿון אַ טונעל קאָסט גענוג מענשען־בלוט און

מענשען־לעבען. אין די טונעלען זעהט איהר די צייכענס פון די קלעפ, מיט וועלכע דער אַרבייטער האָט זיי דורכגעהאַקט, יעדער זייל דאַרטען איז אַ מצבה — דאָרט האָט דער אַרבייטער פון שוועכער לופט, פון אַ צוזאַמען־ברוך אָדער פון אַ פּערפּליצונג זיין יונגען לעבען פערלאָרען.

הונדערטער אלמנות אין יתומים זיינען פּערבליבען אין נויט און עלענד, ווייל זייער ערנעהרער, זייער ברויט־גיבער איז בעגראָבען געוואָרען ביי דער אַרבייט. די שטעדט, וועלכע זיינען איצט פּערבונדען מיט אינאַנדער דורך אייזענבאַהנען און קאַנאַלען, זיי עקזיסטירען שוין פון לאַנג. גראָבט נור אוים דעם אונטער־גרונד, אויף וועלכען זיי שטעהען, וועט איהר געפֿונען דאָרט די סימנים פון בלוט און פּערלאָרענע מענשען־לעבענס. דאָס איז דער פּרייס, פאַר וועלכען זיי זיינען ערוואָרבען געוואָרען. דיזע סימנים זיינען אָבער איצט פּערדעקט מיט גאַסען, מיט הייזער. מיט טהעאַטער, מיט מוזעאומס, מיט אוניווערזיטעטען און פּערשיידענע אַנדערע עפֿענטליכע געביידען.

פּערטיפּט זיך נור אין דער געשיכטע און איהר וועט זעהן, וי די ציוויליזאַציאָן און די אינדוסטריע האָבען זיך ענטוויקעלט און זיינען אויפֿגעוואקסען נור אויף די קאָסטען, נור דורך דער אַרבייט פון דער גאַנצער מענשהייט.

דער וואקסען, בליהען און שטייגען פון יעדער פּאַבריק, פון יעדען בערג־ווערק און פון יעדער מענשליכער אונטערנעהמונג איז מעגליך נור דאָן, וען עס העלפֿען אין אַרבייטען דערבי אלע מענשען, וועלכע בעוואוינען דעם ערד־קוגעל. יעדער טהייל פון דעם, וואָס מיר רופֿען דאָס רייכטהום פון די נאַציאָנען, וועלכע פּערגרעסערט און פערבעסערט נור דערפּאַר, ווייל עם איז אַ טהייל פון אַ גרויסע גאַנצע.

וואָס פּאַר אַ וועלטה, למשל, וואָלט האָבען אַ דאָק אין לאָנדאָן אָדער א גרויסער מאַנאזין אין פּאַריז, וען דיזע פלעצער וואָלטען ניט געווען אַ מיטעלפונקט פון׳ם אינ־

טערנאַציאָנאלען האַנדעל? וואָס פֿאַר אַ בעטרעף וואָלטען האָבען אונזערע מינען, אונזערע פֿאַבריקען און אונזערע אייזענכאַהנען אָהן די מאַסען סחורה, וועלכע מען דאַרף טראַנספּאָרטירען טעגליך פֿון איין פּלאַץ צום אַנדערען, פֿון איין לאַנד אין אַ צווייטע?

מיליאָנען מענשליכע בעשעפֿעניסען האָבען אויף דעם גע־אַרבייט, אַז די ציוויליזאַציאָן, מיט וועלכע מיר בעריהמען זיך אַזוי היינט, זאָל געשאַפֿען ווערן, און נאָך אַנדערע מיליאָנען מענשען, וועלכע זיינען צושפרייט איבערן גאַנצען ערדקוגעל, דאַרפֿען אַרבייטען איצט, אום דיזע ציוויליזאַציאָן זאָל אויפֿגעהאַלטען ווערען, זאָל וואַקסען און בליהען. ווען ניט דיזע אַלע מענשען, וואָלט געוואָרען פֿון דער גאַנצער ציוויליזאַציאָן אַ חורבה אין צייט פֿון איינע פֿופֿציג יאָהר. אָהן דער קאָלעקטיווער אַרבייט פֿון אַלע מענשען קען קיין זאך ניט זיין, זאָל עס זיין א געדאנק, אַן ערפֿינדונג אָדער אַן ענטדעקונג; יעדע זאַך האָט איהר אורשפרונג אין דער פֿערגאַנגענהייט, ווי אין דער געגענוואַרט צוגלייך. טויזענ־דער ערפֿינדער (מאַנכע פֿון זיי זיינען בעוואוסט און מאַנכע ניט) האָבען געלעבט אין דחקות, זיינען געשטאָרבען אין עלענד און האָבען פֿאָרבערייטעט די מעגליכקייט צו ער־פֿינדען אַזעלכע מאַשינען, וועלכע מיר בעוואונדערן און זעהען אין זיי די גאונות פֿון היינטיגען מענשען.

טויזענדער דיכטער, שרייבער, דיינקער און פֿאָרשער, וועלכע האָבען געלעבט פֿריהער, האָבען געאַרבייט אום אָבצוראַמען און בעזייטיגען אַלע פֿעהלערן און טעות'ן פֿון די מענשען. דיזע טויזענדער האָבען עס געשאַפֿען די וויסענשאַפֿט, דעם געדאַנקען־לעבען. ווען ניט זיי, וואָלט דער נייגצענטער יאָהרהונדערט ניט געהאַט די וואונדער, וועלכע ער רעכענט איצט פֿאַר זיינע אייגענע. די געלעהרטע, דיינקער און ערפֿינדער האָבען צו פֿערדאַנקען דער אַרבייט פֿון פריהערדיגע דורות פֿאַר זיי, ווייל יענע אַרבייט האָט זיי פֿאָרבערייטעט און אָנגערעגט צום דיינקען, פֿאָרשען און

ער־פֿינדען. עס זיינען די מחנות אַרבייטער און האַנדווערקער, וועלכע האָבען זיי געהאָדעוועט, געקאָרמעט און אויפֿגעהאַלטען פֿיזיש און מאָראַליש און געגעבען זיי די מעגליכקייט צו דיינקען, פֿאָרשען און ערפֿינדען! פֿון וואַנען האָבען זיי געשעפט זייער שטארקייט, זייער חיות, זייערע קרעפֿטען, אויב ניט פון׳ם גאַנצען לעבען, וואָס עס האָט זיך בעווען ארום זיי?

די גרויסע ערפֿינדער דער נייער צייט האָבען געווים אַסך מעהר ביינעטיגען צו דער ענטוויקלונג פֿון דער אינדוסטריע, איידער אַלע קאַפּיטאַליסטען פֿון דער וועלט צוזאמענגענומען, אָבער דיעזע ערפֿינדער און זייערע גאונות זיינען אויך ניט מעהר ווי קינדער פֿון דער אינדוסטריע און וויסענשאַפֿט; דען אום צו מאַכען זייערע ערפֿינדונגען, האָבען זיי געדאַרפֿט נאָכקוקען און דורכשטודירען פֿיעלעם, וואָס עס איז שוין אויסגעפֿונען געווארען פון פֿריהער, און ווען מיר מענשען פֿון 19־טען יאָהרהונדערט בעגרייפֿען אַן אידעע און פֿערשטעהען ווי אַרויסצובריינגען און איהר ניצליך מאַכען אין לעבען, איז עס צו פֿערדאַנקען די ערפֿאַהרונגען פֿון פֿריהער, וועלכע עס שטויסען אונז דאָס צו פֿערשטעהן. יעדע מאַשינע האָט הינטער זיך אַ געשיכטע און די געשיכטע איז ביי אַלע מאַשינען דיזעלבע: א מענש האָט געאַרבייט, געבראָכען דעם קאָפּ, ניט דערשלאָפֿען נעכט, האָט זיך אין גאַנצען מיאש געווען... און האָט זיך געשעצט מיט אַין מאָל פֿאַר גליקליך. עס איז געקומען א צווייטער און האָט פֿערבעסערט א טהייל פֿון איהר, א דריטער האָט צו איהר וואָס צוגעטשעפעט, א פֿיערטער האָט איהר געמאַכט לייכטער און בעסער צום אָנווענדען. און אַזוי דורך מעהרערע גענעראַציאָנען פֿון נאַנץ וויניג בעמערקטע אומענדערונגען איז עס געווארען דאָס, וואָס עס איז איצט. ווען ניט דיזע קליינע, אונבעדייטענדע אויסבעסערונגען וואָלט די אַרבייט, וואָס די פֿריהערדיגע האָבען גאַליגט אויף איהר, געגאַנגען צו

גרונדע און די גאַנצע אידעע וואָלט געווען אָהן נוצען, יעדע נייע ערפֿינדונג, ווי קליין זי זאָל ניט זיין, איז אין דער ווירקליכקייט דער שלום, דער רעזולטאַט פֿון טויזענדער ערפֿינדונגען, וועלכע זיינען געמאַכט געוואָרען פֿריִהער אויף'ן בריִיטען פֿעלד פֿון דער מעכאַניק און אינדוסטריע.

ווִיסענשאַפֿט און אינדוסטריע, דאָס ווִיסען און די אָנווענדונג פֿון דאָס וואָס מיר ווִיסען, די ערפֿינדונג און די אַריינפֿיהרונג פֿון דער ערפֿינדונג אין לעבען און טהעטיגקייט, וואָס דאָס פֿיהרט צו נייע ערפֿינדונגען; קאָפּ־אַרבייט און הענד־אַרבייט, — די טהעטיגקייט פֿון געהירן און די אָנשטרייַנונג פֿון די מוסקלען — דאָס אַלעס שטעהט אין אינעוויניגסטע פֿערבינדונג; יעדע ענטדעקונג יעדער פֿאָרטשריט, יעדע פֿערמעהרונג פֿון רייכטהום און מענש־ליכקייט האָט זיין אָנפֿאַנג אין די צוזאַמענגענומענע האַנד־אַרבייט און קאָפּ־אַרבייט פֿון דער פֿערגאַנגענהייט און געגענוואַרט.

אַלזאָ מיט וועלכען רעכט, פֿרעגט זיך, קען אַ הייפֿעלע מענשען, אַ גאַנץ קלייניקע טהייל פֿון דער מענשהייט אַריינכאַפּען אַלעס אין איהרע הענד און זאָגען: „דאָס אַלעס געהערט אונז און ניט אייך"?

III.

אַ לאַנגע צייט האָט עס גענומען, פֿיעלע דורות האָט די מענשהייט אידערגעלעבט ביז עס איז געקומען צו אַזאַ צושטאַנד, אַז אַלעס, וואָס דעם מענשען איז נויטיג אום צו קענען פֿראָדוצירען, אַלעס, וואָס קען איהם געבען די מעגליכקייט צו פֿערגרעסערען זיין פֿראָדוקציאָנס־קראַפֿט, געפֿינט זיך נור אין געברויך פֿון אַ קליינע מינאָריטעט. מיט דער צייט וועלען מיר אויך ביי געלעגנהייט פֿונאַנדערלייגען און ערקלעהרען וויִ אזוי עס איז געקומען דער־צו, אָבער איצט בריִינגען מיר עס אַלס אַ פֿאַקט, אַלס אַ

טהאַטזאַבע און מיר ווילען ווייזען צו וואָס דאָס האָט געפֿיהרט.

דער גרונד און באָדען געפֿינט זיך אין פֿריוואַט בעזיץ ביי אַ קליינע צאָהל מענשען, וועהרענד עס קריגט דעם מעהר־ווערטה גראַדע דערפֿון, וואָס די בעפֿעלקערונג וואַקסט און פֿערגרעסערט זיך. צו פֿערדאַנקען נור די פֿערגרעסערונג פֿון די בעדירפֿניסע פֿון דער וואַקסענדער בעפֿעלקערונג, שטייגט דער ווערטה פֿון לאַנד און אין דערזעלבער צייט איז דיזער גרונד און באָדען דאָס אייגענטהום נור פֿון אייניגע מענשען, וועלכע האָבען דאָס רעכט ניט צו דער־לאָזען און צו פֿערוועהרען דאָס פֿאָלק דיזען גרונד און באָדען צו בעאַרבייטען און צו בענוצען עס נאָך זייער בעדירפֿניסע.

די מינען, וועלכע שטעלען מיט זיך פֿאָר, אין דער ווירקליכקייט, די אַרבייט פֿון מעהרערע געזעלשאַפֿטען, קריגען זייער ווערטה ערשט דורך די בעדירפֿניסע פֿון דער אינדוסטריע און דורך די געדיכטקייט פֿון דער בעפֿעל־קערונג; דיזע מינען געהערען נאָך אַלין בלויז צו אייניגע וויניגע פערזאָנען און בלויז דיזע פערזאנען האָבען דאָס רעכט צו בעשטימען, אויב דיזע גרובען זאָלען אויסגענוצט ווערען צו גונסטען דער בעפעלקערונג אָדער ניט; זיי פֿער־וועהרען דיזע מינען צו געברויכען, וועז זיי רעכענען, אַז דאָס וועט זיי ניט בריינגען גענוג פראָפיט.

די מאַשינען זיינען אויך דאָס אייגענטהום פֿון עטליכע קאַפּיטאַליסטען און וועז מען זאָל טוייזענד מאָל בעווייזען, אַז אַ געווייסע מאַשין איז פֿערפֿאָלקאָמט געווארען אין צייט פֿון גאַנצע דריי גענעראַציאָנען, פֿונדעסטוועגען בלייבט עס דאָך דאָס אייגענטהום פֿון דיזע קאַפּיטאַליסטען. וועז עס זאָל איצט קומען אַן אייניקעל פֿון דעם מענשען, וועלכער האָט מיט הונדערט יאָהר צוריק ערפֿונדען דעם ערשטען וועב־שטיהל און זאָל פרעטענדירען, אז ער האָט אַ שטיקעל רעכט אויף דעם וועב־שטוהל, וועלכען זיין זיידע אַליין

האָט ערפֿונדען, וועט מען איהם אָנקוקען פּאַר אַ משוגע־נעם; דער פֿאַבריקאַנט וועט איהם אַרויס וואַרפֿען דורך'ן טהיר און ער וועט נאָר ניט זוכה זיין אפילו אָנצוקוקען די מאַשין וואָס זיין זיידע האָט אויסגעטראַכט. זאָל ער נור אין ערנסט עס וועלען נעהמען, דאַן ערוואַרטעט איהם די גרעסטע שטראָפֿע פֿאַר פֿערשוועדונג אויף פֿרעמדעם אייגענטהום.

וואָס פֿאַר אַ וועלט וואָלטען האָבען די אייזענבאַהנען, וועלכע עס זאָל ניט זיין אַזאַ געדיכטע בעפֿעלקערונג? וועלכע ניט די אינדוסטריע? וועלכע עס זאָל ניט זיין דער גאַנצער האַנדעל און וואַנדעל? עס וואָלט דאַן האָבען די וועלט פֿון אַלטען אייזען, ווייטער נישט. אַלזאָ די אייזענבאַהנען האָבען זייער וועלט נור צו פֿערדאַנקען דער גרעסטער בעפֿעלקערונג, דער גאַנצער אינדוסטריע, דעם גאַנצען האַנדעל און וואַנדעל, פֿונדעסטוועגען בעלאַנגען זיי נור צו עטליכע אַקציאָנערען, וואָס וויסען פֿילייכט צום מאָל ניט, אין וועלכע געגנדען עס זיינען דורכגעפֿיהרט די אייזענבאַהנען, פֿון וועלכע זיי האָבען מעהר אינטראַג איידער אַ מיטעלאַלטערליכער קעניג האָט געהאַט פֿון זיין גאַנצער מלוכה. וויפֿיעל טויזענדער אַרבייטער זיינען עס אויסגע'הרג'ט געוואָרען ביים דורכפֿיהרען דיעזע אייזענבאַהנען, ביים דורכפֿיהרען די טונעלען, בי"ם בויען די בריקען! — וועלכע זיערע קינדער, די גאַנצע צערלומפּטע און אויסגעהונגערטע מאַסע, ווי זיי שטעלען מיט זיך פֿאָר, זאָלען איצט קומען פֿאַדערן ברויט פֿון דיעזע אַקציאָנערען, וועלכע זיי זאָלען פֿאַדערען פֿון דיזע רייכע אייגענטהימער בלויז אַ ניכטס־ווירדיגען טהייל פֿון דעם, וואָס זייערע טאַטעס האָבען אויפֿגעבראַכט דורך לעבענס־אויפֿפֿאָפֿערונג, וועט מען זיי ענטפֿערען אויף אַזאַ פֿאַדערונג מיט קלאָבס, מיט שווערדען אין באַיאָנעטען; מיט פּולווער און בליי וועלען וועלכע בעשיצט די „הייליגע רעכטע" פֿון די אַקציאָנערען.

די פֿאָלגען פֿון דיזע שרעקליכע אינריכטונגען זיינען די,

דאָס וועלן דעם אַרבייטערס קינד טדעט אַריין אין לעבען, געפֿינט ער פֿאַר זיך קיין זאַך ניט, פֿון וואָס ער זאָל קענען זעלבסטשטענדיג מאַכען זיין לעבען: ער האָט קיין פֿעלד ניט, וועלכע ער זאָל האָבען דאָס רעכט פֿאַר זיך צו בעאַרבייטען; ער האָט קיין מאַשין, מיט וועלכער ער זאָל זיך בערייכערן; קיין בערג-ווערק, פֿון וואַנען ער זאָל אויסגראָבען מאַטעריאַלען פֿאַר זיך; קיין שטיקעל לאַנד זיך אַ הייזעל אויסצוזוכען. קורץ, דעם אַרבייטער'ס קינד האָט בייַם אַרייַנטרעטען אין לעבען קיין זאַך ניט, פֿון וואָס ער זאָל קענען מאַכען אַ לעבען, וואו ער זאָל ניט דעם גרעסטען טהייל פֿון זיינע אַ-בייטס-פּראָדוקטען אוועקגעבען דעם העררן, צו וועמען עס בעלאַנגען די אַלע פּראָדוקציאָנס-מיטלען. ער מוז פֿערקויפֿען זיין אַרבייטס-קראַפֿט פֿאַר אַ קאַרגען בייַסען בראָט און מיט דעם בייַסען בראָט איז ער נאָך אויך ניט אימער זיכער.

זיין פֿאָטער, זיין זיידע און זיין עלטער-זיידע האָבען פֿיליייבט שווער געהאַרעוועט די פֿעלד פֿרוכטבאַר צו מאַכען, יענע הויז אויפֿצובויען, יענע מאַשין אויסצובעסערן; זיי האָבען נעאַרבייט נאָך דער מאָס פֿון זייערע קרעפטען — ווער קען דען מעהר עטוואָס מהאָן? — און דאָך קומט ער אויף דער- וועלט אַפֿילו אָרימער פֿון דעם נאַקיטען ווילדען. ער קריעגט די ערלויבנים אַ שטיקעל פֿעלד צו פֿעראַקערן און פֿרייַען נור אונטער דער בעדינגונג, ער זאָל אַ פֿערטעל פֿון דאָס וואָס ער אַרבייט אויס אַוועקגעבען דעם העררן, וועמעס פֿעלד דאָס איז, און אַ פֿערטיל דער רעגירונג אַלס שטייער. די טהיילען פֿון זיין אַרבייטס-ערטראָג, וועלכע ער דאַרף בעצאָהלען דעם לאַנד-בעזיצער, דעם שטאַאַט און דעם פֿערמיטלער, פֿער-גרעסערען זיך מיט יעדען טאָג און דאָס וויגט איהם אַזוי אויס, אַז ער האָט וועהר וועלטען די מעגליכקייט צו זאָרגען, אַז דער באָדען זאָל אויסגעבעסערט ווערען און זאָל מעהר

איינבריינגען; ער האָט איינפֿאַך ניט פֿאַרוואָס צו קויפֿען די נויטיגע מאַטעריאַלען דערצו. ווייל ער זיין טהעטיג אין דער אינדוסטריע, ביים מאַשין, ערלויבט מען איהם אויך אנדערש ניט צו אַרבייטען, סיידען אונטער דער בעדינגונג, ער זאָל זיך בענוגענען נור מיט האַלב אָדער גאָר מיט אַ דריטעל פֿון דעם וואָס ער אַרבייט איז; דאָס איבעריגע קומט דעם באָס, וועלכען דאָס געזעץ אַנערקענט אַלס דעם אייגענטהימער פֿון מאַשין און פֿאַבריק. און זאָגאַר דאַן, נאָך די אַלע בעדינגונגען, איז ער נאָך אויך ניט זיכער שטענדיג ארבייט צו האָבען.

מיר וועלען אויפֿגערעגט, ווען מיר לעזען וועגען די האַנדלונג פֿון אַ פֿעאָדאַל־באַראָן; ער האָט ניט געלאָזען דעם בויער אָנריהרען אַ שטיקעל לאַנד, כל זמן דער בויער האָט איהם ניט אַוועקגעגעבען אַ פֿערטעל פֿון דעם ערטראַג. מיר רופֿען יענע צייט אַ בארבאַרישע. אין דער ווירקליכקייט האָט זיך נאָר די פֿאָרם געענדערט. מיר געפֿינען זיך אָבער אויף דער זעלבער שטופֿע ווי דאַן. די אַרבייטער אונטער דעם נאָמען „פֿרייע אַרבייט" טראָגען איצט דיזעלבע לאַסטען ווי דער דאָמאָליגער בויער; וואוהין דער אַרבייטער זאָל ניט קומען, ווי באַלד נור אַלע פּראָדוקציאָנס־מיטלען זיינען מאָנאָפּאָליזירט, מוז ער זיך אונטערגעבען די בעדינגונגען פֿון פֿאַבריקאַנט, וועלכע ער־ווייל ניט שטאַרבען פֿון הונגער.

די פֿיהרונג פֿון אונזער פּראָדוקציאָן איז פֿערקאָהרט פֿון דעם, ווי זי האָט געדאַרפֿט זיין. דער אונטערנעהמער ריכטעט זיך נור נאָך די פֿאָדערונגען פֿון דער געזעלשאַפֿט: זיין אינציגער ציעל איז זיין הכנסה צו פֿערגרעסערען. דערפֿאַר איז אַזאַ אונבעשטענדיגקייט אין דער אינדוסטריע. דערפֿאַר זיינען די אונפֿערמיידליכע קריזיסען, דורך וועלכע הונדערטע טויזענדע פֿון אַרבייטער בלייבען אַרבייטסלאָז. די אַרבייטער קענען פֿאַר דעם קנאַפּען געצאָהלט, וואָס זיי קריגען, ניט אויפֿקויפֿען אַלע די רייכטהימער, וועלכע

ייִ האָבען אַליין פּראָדוצירט, דערפֿאַר מוז די אינדוסטריע זוכען אייסלענדישע מאַרקעטס, וואו די סחורה אויסצוּבריינגען; אונטער אַזעלכע אומשטענדען מוז וואַקסען די צאָהל פֿון די לייבאייגענע, די צאָהל פֿון די מענשען, וועלכע מוזען זיין פֿערקויפֿט.

אין אַלע לענדער געפֿינען זיך אָבער אויך קאָנקורענטען, וויל אַלע נאַציאָנען ענטוויקלען זיך אין דעם זעלבען זינען. דערפֿאַר ענטשטעהען מלחמות, וועלכע מוזען אויסברעכען, וויל יעדער לאַנד וויל זיין דער הערר אויף מאַרקעט. מלחמה איבער דעם, וווייל יעדער וויל בעזיצען אַ שטיק פֿון די מזרח־לענדער, אום דאָרט אויסצובריינגען די אָנגעשאַפֿטע פּראָדוקטען; מלחמות מיט בענאַכבאַרטע לענדער הערשער אויף׳ן ים; מלחמות מיט בענאַכבאַרטע לענדער פֿאַר טאָריף, פֿאַר אָבצאָהלונגען פֿון אַריינגעפֿירטע וואַארען. מלחמות אום צו קענען דיקטירען אַזאַ האַנדעלס־פֿערטראָג, ווי פֿאַר די הערשער פֿון אַ נעוויסער לאַנד לויגט בעסער; מלחמות געגען די, וואָס ווילען אַזאַ פֿערטראָג ניט ליידען אויף זיך. דער דונער פֿון קאַנאָנען איז נאָך לאַנג ניט שטום געווארען. גאַנצע דורות מוזען נאָך אויסגעשלאַכט ווערען! אַ דריטעל אייראָפּעאישען שטאַט געהט אַוועק אויף פֿאַרבעריטונגען צו מלחמות — און מען וויים וואָס פֿאַר אַ לאַסטען דאָס זיינען פֿאַר דאָס אַרעמע פֿאָלק, וועלכעס טראָגט אויף זיינע פּלייצעס דאָס אַלעס.

די ערציהונג איז אַ פּריוווילעגיום פֿון אַ קליינער מינאָריטעט. די אַרבייטער האָבען ניט די מעגליכקייט צו געבען זייערע קינדער אַ גוטע ערציהונג. קען מען נאָר ריידען פֿון ערציהונג דאָרטען, וואו אַ קינד פֿון 13 יאָהר דאַרף העלפֿען די עלטערען אַ לעבען צו מאַכען? קען דען אַן אַרבייטער זיך בילדען, וען ער קומט פֿון דער אַרבייט אַ צובראָכענער, אַן אויסגעמאַטערטער? דאָס רוב קומט נאָך אויס צו אַרבייטען געצוואונגען, ניט מיט׳ן פֿריען ווילן, וואָס דאָס פֿערדאַרבט דעם גייסט. קען ער זיך בילדען,

ווען אַלעס לעבעדיגעס ווערט אין איהם אָבגעשטאָרבען, פאַראַליזירט פֿון דער אַרבייט?

די געזעלשאַפֿט איז פֿונאַנדערגעטהיילט אין צוויי טהיילען. די צוויי טהיילען זיינען צוויי פֿיינדליכע מחנות. און דאָרטען, וואו די געזעלשאַפֿט בעשטעהט פֿון צוויי פֿיינדליכע טהיילען, איז „פֿרייהייט" בלויז אַ פוסטער וואָרט. אויב פֿריהער איז נאָך אין איין טהייל פֿון דער געזעלשאַפֿט געווען אַ שטרעבונג דורכצופיהרען פאָליטישע פֿרייהייטען, איז עס שוין אָבער איצט ניט מעהר דער פֿאַל. מען האָט בעמערקט, אַז דער איין הויך פֿון פֿרייהייט קען עפֿענען דעם פראָלעטאַריאַט די אויגען; ער ווערט אונצופֿרידען און עס ברעכט אויס אַן אויפֿשטאַנד. פֿאַר דעם האָט מען זעהר מורא און מען מוז האַנדלען שטריינג; מען מוז מאַכען אויסנאַהמס־נעזעצע; מען מוז רעגירען מיט דער הילף פֿון ביקס און שווערד.

געריכטס־הייזער, ריכטער, הענקער, זשאַנדאַרמען, פאָליציי און קערקער זיינען נויטיג געוואָרען אום צו בעשיצען די רעכטע פֿון די פריווילעגירטע. און דאָס פֿיהרט שוין צו אַ גאַנצער סיסטעם פֿון מסירות, סטראַשונקעס, בעשטעכונג א. ז. וו.

אַזאַ פֿערדאָרבענע סיסטעם פֿון דער ענטוויקלונג ווירקט אויך געגען די געזעלשאַפֿטליכע געפֿיהלען. יעדער זעהט איצט איין, אַז אָהן געגענזייטיגע אונטערשטיצונג, אָהן מיטגעפֿיהל, מוז דער מענשליכער מין אונטערגעהן, עבען אַזוי ווי עס זיינען אונטערגעגאַנגען פֿיעלע מינים פֿון חיות, וועלכע האָבען נור געלעבט פֿון רויב און קנעכטונג. די הערשענדע קלאַסע אָבער הערט זיך ניט צו צו דערוואַרנונג. זי וויל דערפֿון ניט וויסען, זי האָט אויסגעפֿונען אַן אבסאָלוט פֿאַלשע וויסענשאַפֿט און מיט דיזער וויסענשאַפֿט וויל זי בעווייזען דאָס געגענטהייל, אַז עס איז נאַטירליך, אַז איין טהייל מענשען זאָל בערויבען, קנעכטען און פֿערשקלאַפֿען דעם אַנדער טהייל פֿון זייערע מיטמענשען.

די אָנזאַמלונג פֿון קאַפּיטאַלען אין איינצעלנע הענד־
טרייבט דערצו, אַז די מענשהייט זאָל אונטערגעהן, זאָל
פֿערניכטעט ווערען; און די סכנה קען נור פֿערהיט ווערען
דערמיט, וואָס די געוועלשאַפֿט זאָל זיך האַלטען צוריק ביי
איהר פֿונדאַמענטאַלען פרינציפּ: די פראָדוקציאָנס־מיטלען
זאָלען בעלאַנגען צו אַלעמען, ווייל זיי זיינען געשאַפֿען
געווארען פֿון אַלעמען. דער פערוועניכער פֿערמעגען פֿון
רייכטהימער איז אי אונגערעכט, אי נוצלאָז, אי לעס דאַרף־
געהערען צו אַלעמען: ערשטענס, ווייל אַלע דאַרפֿען
אַלעס; צווייטענס, ווייל אַלע האָבען געטהאָן וואָס זיי
האָבען געקענט, צו שאַפֿען די אַלע רייכטהימער, און
ענדליך, ווייל עס איז שווער צו בעשטימען און אָבצוטהיילען,
וואָס וועמען עס געהערט; עס איז אָבער זיכער, אַז אַלע
האָבען זיי אַ חלק אין אַלעס.

אַלעס זאָל אַלעמען געהערן! דער ניינצעהנטער יאָהר־
הונדערט האָט ערצויגען געגוג אייזערנע שקלאַפֿען, דאָס
זיינען די מאַשינען, מיט וועלכע די מענשען בענוצען זיך.
דיוז מאַשינען, וועלכע ארבייטען אוים פֿון רויע מאַטעריא־
לען די וואונדערליכסטע זאַכען, דיוז מאַשינען דאַרפֿען זיין
דאָס אייגענטהום פֿון אַלעמען; קיינער האָט ניט דאָס
רעכט צו צונעהמען אַוא מאַשין צו זיך און זאָגען, אַז וועז
אימיצער וויל זיך בענוצען מיט דער מאַשין, זאָל ער איהם
דערפֿאַר געבען צוויי טהייל פֿון דעם, וואָס ער ארבייט
אוים. קיינער האָט דערויף קיין רעכט ניט, אַזוי ווי דער
פאָמעשטשיק אַמאָל האָט קיין רעכט ניט געהאַט, ווען ער
האָט געפֿאָדערט פֿון דעם בויער אַ טהייל פֿון תבואה פֿאַר'ן
שטיקעל ערד, וואָס דעם בויער האָט אַליין בעארבייט.

יעדער מאַן, יעדע פֿרוי דאַרפֿען ארבייטען נאַך זייער
מעגליכקייט און האָבען אַ רעכט צו גענישען פֿון אַלע
פראָדוקטען, וועלכע געפֿינען זיך אין דער געזעלשאַפֿט.
אַוא צוזאַמענלעבען פֿון מענשען זיכערט פֿאַר יעדען איינעם
אַ גוטען לעבען צו האָבען.

דערפֿאַר קענען מיר ניט ליידען די צוויי־דייטיגע פֿאָ־דערונגען, ווי דאָס „רעכט אויף אַרבייט", אָדער יעדערן „דער פֿולער ערטראַג פֿון זיין אַרבייט" מיר ווילען דאָס רעכט אויף פֿערגניגען, מיר ווילען אַלעמען זאָל זיין גוט, מיר ווילען דעם אַלגעמיינעם וואָהלשטאַנד.

אלגעמיינער וואהלשטאנד.

I.

עס איז ניט קיין חלום, ס׳איז ניט קיין פֿאַנטאַזיע, וועז מיר זאָגען, אַז מיר פֿערלאַנגען דעם אַלגעמיינעם וואָהלשטאַנד, דאָס אַלגעמיינע גליק. צו פֿערדאַנקען דער אַרבייט פֿון פֿיעלע פֿריהערדיגע דורות, איז די מענש־ליכע אַרבייטס־קראַפֿט אַזוי פֿרוכטבאַר געוואָרען, אַז דאָס אַלגעמיינע גליק איז אַ זאַך וואָס דאַרף דורכגעפֿיהרט וועדען, — אַ פֿערלאַנג, וועלכער קען פֿערווירקליכט וועדען.

אפילו איצטער, וועז נור אַ דרישעל פֿון די איינוואוינער אין די ציוויליזירטע לענדער זיינען די ווירקליכע פֿראָדוצירער, וועדט אויך אַזוי פֿיעל אויפֿגעאַרבייט, דאָס עס קען זיין גענוג, יעדע פֿאַמיליע זאָל זיך לעבען בהרחבה. אוז מען וויים גאַנץ גוט, דאָס וועז אַלע לויידיג־געהער, וואָס לעבען אויף פֿרעמדע קאָסטען, וואָלטען פֿערוועגדען זייער צייט אוז זייער קראַפֿט אויף נוצליכע אַרבייט, וואָלט די צאָהל פֿון רייכטהימער געשטיגען. עס וואָלט זיך פֿערגרעסערט אויף אַזוי פֿיעל, אויף וויפֿיעל עס וואָלטען צוגעקומען נייע אַרבייטס־הענד.

די לעהרע, אַז די בעפֿעלקערונג פֿערמעהרט זיך אין אַ גרעסערער צאָהל ווי די פֿערגרעסערונג פֿון די מיטלען צום לעבען, איז אין גרונד אַ פֿאַלשע. אין דער ווירקליכקייט איז עס אַקוראַט פֿערקעהרט — די פּראָדוקטיוויטעט קראַפֿט

פֿון די מענשען וואָקסט אין אַסך אַ גרעסערע פּראָפּאָרציאָן
ווי די פֿערמעהרונג פֿון דער מענשליכער בעפֿעלקערונג.
וואָס מעהר מענשען עס לעבען צוזאַמען אויף אַ געוויסען
פּלאַץ, דעסטאָ שנעלער וואָקסט די פֿערגרעסערונג פֿון
זייער פּראָדוקטיוויטעט קראַפֿט.

די בעפֿעלקערונג פֿון ענגלאַנד האָט זיך פֿון 1841 ביז
יעצט פֿערמעהרט נור אויף 26 פּראָצענט, וועהרענד די
אויפֿבריינגונג פֿון פּראָדוקטען האָט זיך פֿערגרעסערט אויף
130 פּראָצענט. אין פֿראַנקרייך געהט די פֿערמעהרונג פֿון דער
בעפֿעלקערונג ניט אַזוי ראַש. דאָרטען האָט אויך די פֿער־
גרעסערונג פֿון דער קראַפֿט צו שאַפֿען פּראָדוקטען זעהר
הויך געשטיגען. טראָץ דעם וואָס פֿראַנקרייך האָט איבער־
געלעבט אַזוי פֿיעל קריזיסען, טראָץ דער שלעכטער
ווירטשאַפֿט פֿון דער רעגירונג, טראָץ די גרויסע שטייערן
און שלעכטע פֿינאַנציעלע פֿערהעלטניסע, וואָס דאָס אַלעס
פֿאַלט אַלס אַ שוועריע לאַסט אויף דער לאַנד־אַרבייט,
פֿונדעסטוועגען האָט זיך אין פֿראַנקרייך אין די לעצטע
80 יאָהר דער פּראָדוקט פֿון וויין פֿערגרעסערט אויף פֿיער
מאָל. דאָס הייסט, פֿראַנקרייך ברייננט אויף פֿיער מאָל
אַזוי פֿיעל ווי מיט 80 יאָהר צוריק.

דאָס איז געראַדע וועגען די לאַנד־פּראָדוקטען; די
אינדוסטריעלע פּראָדוקטען אָבער זיינען פֿערצעהנפֿאַכט
געוואָרען; דאָס הייסט, די פּראָדוקטען, וועלכע דער מענש
אַרבייט אוים מיט זיינע הענד אָדער מיט דער הילפֿע פֿון
מאַשינען, ווערען איצט אויפֿגעבראַכט אין פֿראַנקרייך צעהן
מאָל אַזוי פֿיעל ווי עס איז אויפֿגעבראַכט געוואָרען דאָרטען
מיט 80 יאָהר צוריק. וואָס אָנבעלאַנגט די פֿעראייניגטע
שטאַאַטען אַמעריקאַ'ס, האָט זיך דאָרטען די פּראָדוק־
ציאָן אין אַ גאַנץ קורצער צייט פֿערצעהנפֿאַכט.

דיזע אַלע צאָהלען צייגען אונז די פֿערגרעסערונג פֿון
דער פּראָדוקציאָן נאָך דעם ווי די פֿערהעלטניסע שטעהען
איצט. מען דאַרף אָבער ניט פֿערגעסען, אַז דיזע אַלע

ציפֿערען זיינען נור אַ שוואַכע פּאָרשטעלונג פֿון דעם, וויפֿיעל אונזער פּראָדוקציאָן וואָלט געקענט לייסטען, וועז די פֿערהעלטניסס וואָלטען געווען בעסערע. איצט, וועז עס שטייגט די פֿעהיגקייט צו שאַפֿען פֿיעל פּראָדוקטען, וואַקסט אָבער אויך אין דער זעלבער צייט די צאָהל פֿון לויידיגגעהער, פֿון מענשען וואָס לעבען פֿון פֿרעמדער אַרבייט, די צאָהל פֿון דיזע טויגעניכטסען וואַקסט שרעקליך גרויס.

וועז מיר סאָציאַליסטען בעהויפּטען, אַז דער קאַפּיטאַל קלייבט זיך אָן בלויז אין איינצעלנע הענד אוז דאָס אַלע רייכטהימער געהען איבער וואָס ווייטער אַלץ מעהר אין בעזיץ פֿון אַ קליינע צאָהל מיליאָנערן, איז דערמיט ניט געמיינט, אַז די אַלע איבריגע מענשען שאַפֿען ניצליכע אַרבייט. אין דער אמת'ן איז די צאָהל פֿון מענשען, וואָס לעבען אויף פֿרעמדע קאָסטען, זעהר גרויס אוז וואַקסט וואָס ווייטער אַלץ גרעסער אוז גרעסער.

אין פֿראַנקרייך זיינען אויף יעדע דרייסיג איינוואָהנער קוים צוואַנציג דירעקטע פּראָדוצירער. דאָס גאַנצע רייכטהום פֿון דער לאַנדווירטשאַפֿט ווערט דאָרט אויפֿגעברַאכט פֿון זיבען מיליאָנען מענשען. אין די צוויי גרעסטע אינדוסטריען — די מינען אוז די וועב־פֿאַבריקען — אַרבייטען קוים צוויי אוז אַ האַלב מיליאָן אַרבייטער. — ווי גרויס איז אָבער דאַגעגען די צאָהל פֿון די מענשען וואָס לעבען אויף דעם רעכנונג פֿון דיזע אַרבייטער!

אין ענגלאַנד (חוץ שאָטלאַנד אוז אירלאַנד) ווערט די גאַנצע וועב־שטאָף פֿאַבריצירט פֿון איין מיליאָן אוז דרייסיג טויזענד אַרבייטער, מענער, פֿרויען אוז קינדער צוזאַמענגענומען. אין די מינען פֿון ענגלאַנד אַרבייטען עטוואָס איבער אַנדערהאַלבען מיליאָן אַרבייטער, אוז נאָך בלויז אָנדערהאַלבען מיליאָן אַרבייטען ביי דער לאַנד־אַרבייט. די סטאַטיסטיקער מוזען זיך נאָך געבען די מיה ווי עס איז אויסצוקינסטלען אַזא צאָהל אַרבייטער, אוז דאַן קומט

ערשט אויס, שוין נאָך זייער רעכנונג, קוים אַכט מיליאָן פראָדוצירער אויף זעקס און צוואַנציג מיליאָן איינוואוינער. אין דער ווירקליכקייט זיינען אין גאַנץ ענגלאַנד דאָ העכס־טענס פֿון זעקס ביז זיבען מיליאָן אַרבייטער און דיזע אַרבייטער בריינגען עס אויף די אַלע רייכטהימער, וועלכע ווערען פֿון ענגלאַנד אַרויסגעשיקט נאָך אַלע טהיילען דער וועלט.

ווי גרויס איז אָבער דאַגעגען די צאָהל פֿון ניט אַרביי־טער: לענדלאָרדס, רענט־מאָנער, פֿראָצענטניקעס, אַגענטען און הענדלער, וועלכע טרייבען אַרויף דעם פרייז אויף די פראָדוקטען אַזוי ווייט, אַז דער פראָדוצירער דאַרף דערנאָך בעצאָהלען אַליין צוואַנציג מאָל אַזוי פֿיעל, וויפֿיעל ער האָט געקראָגען פֿאַר דעם פראָדוקט וואָס ער האָט געמאַכט.

מען קען זיך קוים פֿאָרשטעלען ווי רייך מיר האָבען געקענט זיין, ווען דיזע אַלע טויגעניכטסען וואָלטען געשאַ־פֿען ניצליכע אַרבייט!

די בעזיצער פֿון קאַפיטאַל בעשריינקען און פֿערקלענערן די פראָדוקציאָן; זיי נעהמען אָב פֿון די אַרבייטער די מעגליכקייט צו פראָדוצירען. מיר וועלען שוין ניט ריידען פֿון דעם, ווי מאַסען מיטלען צום לעבען ווערען פֿערניכטעט, וועהרענד דיזע מיטלען האָבען געקענט געברויכט ווערען צום אַלגעמיינעם גענוס. וויפֿיעל טאָנען אויסטערס ווערען אַריינגעוואָרפֿען אין ים, כדי עס זאָל זיין אַ זעלטענער מאכל און דאַן שמעקט ער בעסער דעם רייכען מאַן! מיר וועלען ניט ריידען וועגען נאָך טויזענדער אַזעלכע לוקסו־ריעזע אַרטיקלען, וואָס האָבען געקענט דיענען אַלס אַ שפייז פֿיר אַלעמען — עס ווערט אָבער פֿערניכטעט, כדי עס זאָל ניט אויפֿהערען צו זיין אַ זעלטענער דעליקאַטעסען אַרטיקעל. מיר וועלען נור דערמאָנען דעם לעזער פֿון די פֿיעלע פראָדוקטען, וואָס עס זיינען פֿאַר יעדען מענשען נויטווענדיג — זיי קענען דאָס אָבער איצט ניט האָבען, ווייל די פראָדוקציאָן איז בעשריינקט.

גאַנצע אַרמען קוילען־מיינערס געהען אַרום לוידיג; זיי זוכען אַרבייט; זיי פֿערלאַנגען קיין אַנדער־ זאַך ניט, נאָר צו האָבען בעשעפֿטיגונג — אַרויסצוציהען קוילען פֿון די גרובען; דיזע קוילען וואָלטען געקענט וואַרעמען די מאַסען מענשען, וועלכע וועלען דערפֿאָרען פֿון קעלט; אָבער צוויי דריטעל פֿון דיזער גרויסער אַרמער קוילען־מיינערס קריגען ניט אויף אַ גאַנצע וואָך אַרבייט; זיי זיינען בעשעפֿטיגט בלויז דריי טעג אין וואָך, און זיינען געצוואונגען די איבריגע צייט צו סטאָפּען, ווייל די קוילען־מאַגנאַטען האָבען מורא, אַז ווען עס וועט אַרויסגעצויגען וועלען אַפֿולע קוילען וועט דאָך דער פּריז פֿאַלען.

טויזענדער וועבער געהען אַרום אָהן אַרבייט אין דער צייט, ווען זייערע פֿרויען, קינדער, ברודער און שוועסטער האָבען ניט מיט וואָס זייער לייב צוצודעקען. מען וועבט קיין טוך ניט, מען נעהט קיין קליידער, וועהרענד דריי פֿערטעל פֿון דער אייראָפּעער בעפֿעלקערונג זיינען אָנגעטהאָן אין לומפּען, וועלכע זיינען ניט ווערטה צו טראָגען דעם נאָמען „בגד".

הונדערטער פֿאַבריקען, טויזענדער וועבשטאַטען שטעהען לוידיג; אַנדערע פֿון זיי זיינען אין טהעטיגקייט בלויז זעקס מאָנאַטען אין יאָהר. אין יעדער נאַציאָן גיבען עס דורכ־שניטליך צוויי מיליאָן מענשען, וועלכע פֿערלאַנגען קיין אַנדער זאַך ניט נור אַרבייט, און זיי קענען דאָס ניט קריגען. מיליאָנען מענשען וואָלטען זיך גליקליך געשעצט, ווען מען זאָל זיי געבען די מעגליכקייט אויפֿצואַקערען און פֿערזעען די גרויסע שטרעקען לאַנד וועלכע זיינען נאָך ניט בעאַרבייט געווארען; זיי וואָלטען דיזע לוידיגע שטיקער לאַנד פֿער־וואַנדעלט אין פֿרוכטבאַרע פֿעלדער און בליהענדע גערטנער, וואָס וויאָלטען געגעבען די בעסטע פּירות — זיי האָבען אָבער דערוויף קיין רעכט ניט. עס וואָלט גענוגען איין יאָהר קלוגע און אויסגערעכענטע אַרבייט, אום צו פֿערגרעסערן דעם ערטראָג פֿון די איצט בעאַרבייטעטע פֿעלדער, און אַ

פֿעלד, וואָס גיט איצט אַבט העקטאָליטער תבואה פֿראָ העקטאַר, וואָלט געבען פֿינף מאָל אַזוי פֿיעל.

מאַסען מענשען זיינען אַרבייטסלאָז; פֿיעלע פֿאַבריקען זיינען אָהן טהעטיגקייט; מינען ווערן ניט אויסגענוצט; גאַנצע שטרעקען לאַנד ווערן ניט בעאַרבייט; און אַלעס נור דערפֿאַר, ווייל פֿאַר די, וועלכע בעזיצען דאָס קאַפּיטאַל — קאַפּיטאַל אַוועקגעראובט פֿון די מאַסען — לוינט בעסער אַרייַנצולייגען זייער פֿערמעגען אין פֿערשיעדענע ספעקולאַציעס, ווי צ. ב. ש. — מאַבען הלואות צו דער טירקיי אָדער עגיפּטען, צו קויפֿען לאָטעריי־צעטלען אויף די גאָלד־מינען פֿון פאַטאַגאָניען, און עהנליכע ספעקולאַטיוון אונטער־נעהמונגען.

דאָס איז אַלעס געראַדט וועגען די בעוואוסטע און די־רעקטע בעשרייַנקונג דער פּראָדוקציאָן. אויסער דעם איז נאָך דאָ די אונדירעקטע און אונבעוואוסטע פֿערהינדערונג דער פּראָדוקציאָן. דייַע פֿערהינדערונג בעשטעהט דערין, וואָס אונגעהייער פֿיעל מענשליכע אַרבייט ווערט פֿערשוועדעט צו פּראָדוצירען זאַבען אוננוצליכע; זאַבען, וועלכע זיינען אוים־גערטאַבט געוואָרען בלויז צו בעפֿריעדיגען די דומהייט, די שגעונות און די אויסגעלאַסענהייט פֿון די רייכע.

וויפֿיעל קרעפֿטען ווערען עס פֿערשוועדעט, וויפֿיעל מי־ליאַרדען ווערען אויסגעגעבען פֿון יעדער רעגירונג אום צו פֿערפֿערטיגען זיך צו מלחמות, וועלכע דאַרפֿען געפֿיהרט ווערען מיט דעם צוועק — אַ מאַרקעט צו ערווערבען, האַנדעלס־פֿערטראָגען צו שליסען מיט די בעאַבאַרטע רעגירונגען, אום די אייגענע לאַנד וווינגער אויסצובייטען.

וויפֿיעל מיליאָנען ווערען עס פֿערשוועדעט אויסצוהאַלטען מענשען טויגעניכטסען, לויידיגגעהער, וועלכע קריגען בע־צאָהלט נור פֿאַר דעם, זיי זאָלען פֿערטהיידיגען דאָס רעכט פֿון אַ קליינער צאָהל מענשען צו בעזיצען אַלע רייכטהימער, וועלכע זיינען פֿון גאַנצען פֿאָלק ערווארבען געוואָרען. וויפֿיעל מיליאָנען ווערען אויסגעגעבען אויף רייכטער, געפֿענג־

ניסע, זשאַנדאַרמען, געריכטס־הייזער, פּאָליציסטען און געפֿענגניס־וועכטער, וועהרענד מען ווייס, אַז עס וואָלט גענוג געווען כאָטש אַביסעל צו פֿערבעסערען די טרויריגע לאַגע פֿון פֿאָלק און די צאָהל פֿון פֿערברעכען וואָלטען זעהר שנעל פֿערקלענערט געוואָרען.

וויפֿיעל מיליאָנען ווערען פֿערשווענדעט פֿיר דער פרעסע — צו פֿערשפרייטען סענזאַציעס, פֿאַלשע אידעען פֿיר די אינטערעסען פֿון דער אָדער יענער פּאָליטישער פערזאָן אָדער קאָמפּאַני.

דאָס איז נאָך אויך ניט אַלעס. וויפֿיעל מענשליכע אַרבייט ווערט פֿערשווענדעט אויף די רייט־שולען, הינד־אויסשטע־לונגען, רייסעס, פֿייטס, דאַמען־מאָדעס און פֿערשיעדענע אַנדערע תענוגים, אום די רייכע צו בעפֿרידיגען. וויפֿיעל ווערט אויסגעגעבען אויף אַדווערטייזמענטס, אַגענטען רעק־לאַמעס — דעם קונה איינצושמועסען, אַז ער זאָל קויפֿען ניט דאָס וואָס ער דאַרף, נור דוקא דאָס וואָס איז פֿאַר איהם שעדליך. וויפֿיעל קראַפֿט ווערט פֿערווענדעט אום צו פּראָדוצירען אונגעזונדע, שעדליכע אַרטיקלען, וועלכע בריינגען אָבער דעם פֿאַבריקאַנט גוטען פּראָפֿיט.

אַזויפֿיעל קרעפֿטען ווערען פֿערשווענדעט אומזיסט, וועהרענד זיי האָבען געקענט אָנגעווענדעט ווערען אום נוצליכעס צו פּראָדוצירען. ווען דיזע אומזיסט פֿערשווענ־דעטע מענשליכע אַרבייט וואָלט געווען בעסער אויסגענוצט די פֿאַבריקען איינצוריכטען אין אַ בעסערער אָרדנונג, די מאַשינען אויסצובעסערען, וואָלט דאָס פֿערצווייפֿאַכען די פּראָדוקציאָן — צוויי מאָל אַזוי פֿיעל וואָלט אויפֿגעבראַכט ווערען און עס וואָלט געדיענט צו בעפֿרידיגען די פֿאָדע־רונגען פֿון די מענשען, און צוויי דריטעל פֿון יעדער נאַציאָן וואָלט ניט געצוואונגען זיין צו לעבען אין אַזאַ דחקות ווי איצט.

צו פֿערדאַנקען דער איינשריינקונג און פֿערהינדערונג פֿון דער פּראָדוקציאָן גיט עס אין יעדער נאַציאָן איין

פֿערטעל פֿון די פּראָדוצירער, וועלכע זיינען געצוואונגען פֿיר מאָנאַט אין יאָהר אַרומצוגעהן לויידיג, אוּן די אַרבייט פֿון אַן אַנדער פֿערטעל, אָדער כּמעט פֿון צוויי פֿערטעל, ווערט פֿערוועגדעט מעהר ניט ווי די רייכע פֿערגניגן צוּ פֿערשאַפֿן, אָדער העלפֿן זיי צוּ בערויבן די אָרעמע.

וועג מען בעטראַכט גוט, מיט וועלכער שנעלקייט פֿון איין זייט די פּראָדוקטיוע קראַפֿט וואַקסט אין די ציווילי־זירטע נאַציאָנען, אוּן פֿון דער אַנדער זייט, ווי די פֿער־העלטניסע טרייבען דאַצוּ, אַז די פּראָדוקציאָן זאָל ווערען מעהר אוּן מעהר בעשרייַנקט, דירעקט אָדער אונדירעקט, מוּז מען קוּמען צוּם שלוּס, דאָס מען דאַרף נור האָבען אייניגער מאַסען אַ פֿערנינפֿטיגע אָרגאַניזאַציאָן — אַזאַ אָרגאַניזאַציאָן וואָלט מעגליך מאַכען, אַז אין צייט פֿון אייניג יאָהר וואָלטען די ציווילייזירטע נאַציאָנען אַזוי געווען אָנגעהויפֿט מיט ניצליכע פּראָדוקטען, דאָס מען וואָלט געצוואונגען געווען זיך צוּ זאָגען: געגוג! מיר האָבען גענוג ברויט, גענוג קוילען, גענוג קליידער, גענוג אַלעס נויטיגעס. לאָמיר זאָמלען אונזערע קרעפֿטען אוּן זעהן ווי נאָך ניצליכער אונזער אַרבייט צוּ פֿערוועגדען, אוּן אונזערע פֿאָדערונגען בעסער צוּ בעפֿרידיגען.

אַלוּ דער וואָהלשטאַנד פֿאַר אַלעמען איז ניט אַ חלוּם. דער אַלגעמיינער וואָהלשטאַנד האָט שוין דאַן געקענט אויסגעפֿיהרט ווערען, וועג דער מענש האָט נאָך מיט זייגע אייגענע הענד געמאַכט די ווערקצייג, וועלכע עס זיינען איהם נויטיג געווען צוּ דער אינדוסטריע אָדער צוּ די לאַנד־אַרבייט. דעסטאָ מעהר איז עס מעגליך דורכצוּפֿיה־רען איצט, וועג דער מענש איז אימשטאַנדע צוּ זעצען אין בעוועגונג די קאָמפּליצירטעסטע (פֿון פֿיעלע טהיילען צוּזאַמענגעשטעלטע) מאַשינע.

אָבער אוּם דיזער וואָהלשטאַנד זאָל אין דער ווירקליכקייט דורכגעפֿיהרט ווערען, איז עס נויטווענדיג, אַז מען זאָל אויפֿהערען צוּ בעטראַכטען דאָס גאַנצע קאַפּיטאַל —

שטעדט, הייזער, לאַנד, פֿאַבריקען, מאַשינען, אייזענבאַהנען א. ז. וו. אלס פריוואַט־אייגענטהום.

II.

די מיטלען צו פראָדוצירען זיינען אין דער פֿערגאַנגענ־הייט און געגענוואַרט ערוואָרבען דורך דער אַרבייט פֿון אַלע מענשען צוזאַמען, און דערפֿאַר דאַרפֿען זיי אויך נוצען בריינגען פֿאַר אַלע מענשען. דערצו איז נויטיג די עקס־פראָפריאַציאָן — די רייכטהימער, וועלכע בעלאַנגען איצט צו איינצעלנע, זאָלען ווע־רען צוריק דאָס אייגענטהום פֿון׳ם כלל. דאָס איז די אויפֿגאַבע, וועלכע מיר מענשען פֿון ניינצעהנטען יאָהרהונדערט דאַרפֿען לייזען.

מען דאַרף אָבער זיך ניט איינשמועסען, אַז דאָס קען געלייזט ווערען דורך הילפֿע פֿון געזעץ, אויף׳ן געזעצליכען וועג; דאָס וואָלט געווען אַ קינדערישע איינבילדונג. די אָרעמע ווי די רייכע בעגרייפֿען שוין איצט גאַנץ גוט, אַז ניט די איצטיגע רעגירונגען און ניט אפילו די רעגירונגען, וועלכע קענען אַרויסקומען פֿון אַ פאָליטישע רעוואָלוציאָן, וועלען זיין אימשטאַנדע צו לייזען די פֿראַגע. אַלע פֿיהלען די נויטווענדיגקייט פֿון אַ רעוואָלוציאָן. די רייכע ווי די אָרעמע ווייסען גאַנץ גוט, עס איז ניט מעהר קיין סוד, אַז די רעוואָלוציאָן איז נאָהענט און קען יעדען טאָג אויס־ברעכען.

אין פֿערלויף פֿון דער לעצטער העלפֿט פֿון׳ם ניינצעהנ־טען יאָהרהונדערט האָבען זיך געוויזען אַלע צייכענס פֿון אַ בעפֿאָרשטעהענדער רעוואָלוציאָן; די אַלע פֿערהעלטניסע, וועלכע עס רופֿען אַרויס אַ רעוואָלוציאָן, האָבען זיך שטאַרק ענטוויקעלט. די רייכע קלאַסען האָבען עס אָבער פֿער־שטאַנען צו פֿערהינדערען און ניט צו דערלאָזען, די רעוואָלוציאָן זאָל פֿערווירקליכט ווערען. עס איז דערפֿאַר

געוואָרען נויטוועגדיג דיוע פֿערהינדערוג צו בעזייטיגען מיט גוואַלד; די רעוואָלוציאָן זאָל שאַפֿען אַ וועג אוין אַ רעכט אויף עקזיסטענץ פֿאַר דער עוואָלוציאָן, פֿאַר דער ענטוויקלונג.

אין וועלכען פֿלאַץ וועט אויסברעכען די רעוואָלוציאָן? ווי וועט זי אויסברעכען?

דאָס איז דונקעל, פֿערדעקט, אוין קיינער קען דערויף ניט ענטפֿערען. אָבער די, וועלכע שטודירען די פֿערהעלטניסע אוין זעהען דעם גאַנג, וואָהין דיוע פֿערהעלטניסע מוזען פֿיהרען, זיינען איבערצייגט, אַז די רעוואָלוציאָן קומט. אַרבייטער אוין בעלי בתים, רעוואָלוציאָנערען אוין רעאַק־ציאָנערען, דיינקער אוין האַנדוועַרקער, אַלע פֿיהלען, אַז זי איז נאָהענט.

נוין, וואָס וועלען מיר טהאָן, וועו די רעוואָלוציאָן האָט איינמאָל אויסגעבראָכען?

מיר ווייסען אַלע די טרויעריגע זייט פֿון דער רעוואָלו־ציאָן. אין אונזערע אויגען בעדייטעט עס אָבער נאָך ניט די רעוואָלוציאָן. די גרויסע בעוועגונגען, דער בלוטיגער קאַמפֿ, די שלאַכט אויף די באַריקאַדען זיינען בלויז דער אָנפֿאַנג פֿון רעוואָלוציאָן; ערשט נאָכדעם, ווי די אַלטע רעגירונגען פֿאַלען, הויבט זיך אָן די הויפט־אַרבייט פֿון דער רעוואָלוציאָן.

די רעגירונגען, אָנגעגריפֿענע פֿון אַללע זייטען, זיינען אונמעכטיג אוין פֿאַלען גלייך ביי דעם ערשטען הויך פֿון דער רעוואָלוציאָן. אין 1848 איז מען אין צייט פֿון עטליכע טעג פּטור געוואָרען פֿון לואי פֿיליפ'ס בורזשואַזנע רעגירונג, אוין וועו דער קעניג לואי פֿיליפ האָט געמאַכט אַ ויברח איבערן גרענעץ, האָט זיך דאָס פֿאָלק פֿון פּאַריז שוין וועגען איהם וועניג געקימערט. אַס 18טען מערץ 1871 איז די רעגירונג פֿון טהיער געפֿאַלען אין צייט פֿון עט־ליכע שטונדען. מען דאַרף נאָך ניט פֿערגעסען, אַז די בעוועגונגען פֿון 1848 אוין 1871 זיינען נור געווען פֿאָלי־טישער נאַטור, מען קען זיך אָבער פֿאָרשטעלען

ווי שנעל די רעגירונגען וועלען פֿאַלען ביי דעם אויסברוך פֿון אַ פֿאָלקס רעוואָלוציאָן.

אַלוֹאָ מיר שטעלען זיך פֿאָר, די אַלטע רעגירונג בעטיגט; רי אַרמעע, וועהנדיג אַזאַ גרויסע פֿאָלקס בעוועגונג, וויל ניט געהאָרכען די בעפֿעהלע פֿון איהרע געזעראַלען: די סאָלדאַטען שטעהען שטיל און לאָזען דאָס פֿאָלק טהאָן וואָס עס וויל, אָדער זיי שטעהען טאַקע אויך צו צו די אויפֿשטענדיגע. ווי די פֿאָליציסטען וועלען זיך פֿערהאַלטען קען מען ניט פֿאָראויסזאָגען, צו זיי וועלען אַרײַנדרינגען אין פֿאָלק מיט בלאַנקע שוועדען, אָדער זיי וועלען אויך שרייען: „עס לעבע די קאָמונע!" די פֿערשיעדענע שטאָדט־בעאַמטע וועלען זיך פֿערשטעקען אין זייער הויז און וועלען וואַרטען אויף אַ נייע רעגירונג. די רייכע חברה וועלען פֿערפֿאַקען זייערע רייזע־טאַשען און וועלען מאַכען אַ נרויסען ויברח ערגעץ־וואו צו בעהאַלטען זיך. דאָס פֿאָלק אַליין בלייבט אויף'ן פּלאַץ. — אַזוי וועט זיך וויזען די רעוואָלוציאָן.

אין מעהרערע גרויסע שטעדט ווערט צו גלייכער צייט פּראָקלאַמירט די קאָמונע. טויזענדער מענשען שטויסען זיך אין די גאַסען. ווי עס קומט אָן דער אָוונד איילט יעדערער צו לויפֿען אין די קלובס, וואו מען בעשפּרעכט די עפֿענטליכע אַנגעלעגענהייטען; עס ווערט דיסקוטירט איבעראַל די פֿראַגע, וואָס איז צו טהאָן. יעדערער איז שטאַרק פֿערינטערעסירט; אַפֿילו אַזעלכע, וועלכע זיינען נאָך נעכטען געווען גאַנץ אינדיפֿערענט, היצען זיך היינט אוּן זיינען נאָך פֿיליכט די אייפֿריגסטע אַנטהיילנעהמער. איבעראַל הערשט דער אויפֿצייגער פֿערלאַנג, דער היילסטער וואונש, דעם זיעג צו זיכערן. יעדערער איז מוטהיג, בעגייסטערט אוּן אָפּפֿער־וויליג. דאָס פֿאָלק פֿערלאַנגט נור, אַז עטוואָס זאָל געשעהן.

ווי שעהן אוּן ערהאַבען דאָס אַלעס זאָל זיך ניט זיין, אָבער דאָס בעדייטעט נאָך לאַנג ניט די רעוואָלוציאָן. אין

געגענטהייל ערשט נאָך דעם הויבט זיך אָן די רעכטע אַרבייט פֿון דער רעוואָלוציאָן. —

געווייס זיינען אַקטען, וועלכע דינען נור צו קיהלען דעם ראַכע־דורשט פֿון פֿאָלק, אונפֿערמיידליך. מענשען, וועלכע האָבען געהאַנדעלט מערדעריש געגענאיבער דאָם פֿאָלק אוּן האָבען זיך דערפֿאַר געמאַכט אונפאָפּולער; וועלען געווייס דאַן מוזען טהייער בעצאָהלען. אָבער אַלעס דאָם איז נור אַן ערשיינונג, וועלכע בעגלייט דעם קאַמפֿ, דאָם איז אָבער ניט די רעוואָלוציאָן זעלבסט.

די שטאַמם־סאָציאַליסטען, די ראַדיקאַלען, די בעריהמטע זשורנאַליסטען אוּן די גלענצענדע רעדנער — בורזשואַ אָדער געווען אַרבייטער — וועלען זיך איילען צו לויפֿען צום ראַטהויז, אין מיניסטעריום, זיי וועלען פֿערכאַפּען די לוידיגע פלעצער. זיי וועלען זיך בעפּוצען מיט מעדאַלען, וועלען זיך בעקוקען פֿון קאָפּ ביז פֿים אין די גרויסע שפיגלען פֿון די מיניסטער־סאַלאָנס; זיי וועלען זיך דאָרט בראַכען, בייגען, קנייטשען אוּן אויסגלייכען, ביז זיי וועלען אויסגעפֿינען ווי צו מאַכען אַ שטרייגע מיענע, אום פֿון זייער הויכען בערוף אָבצוגעבען בעפֿעהלע. מסתמא וועט ניט פֿעהלען אויך אַ רויטער בענדעל, אַ יאַקאָבינער מיץ אוּן איבערהויפּט אַן אַמט'ס חנ'דעלע, אום צו ערווערבען פֿאַר זיך אַבטוּנג פֿון די אַמאָליגע חברים אוּן בעקאַנטע.

אַנדערע וועלען זיך פֿערשפּאַרען אין זייערע קאַבינעטען, וועלען זיך פֿערטיעפֿען אין דיקע ביכער, זיי וועלען דאָרט זוכען אוּן בראַכען זיך דעם מוח ווי אויסצוּאַרבייטען פאַסענדע געוועזע. זיי וועלען פֿערפֿאַסען דעקרעטען מיט קלינגענדע פֿראַזען, כאָטש קיינער וועט זיך ניט בעקימערן דיוע דעקרעטען אויסצופֿיהרען — אוּן טאַקע דערפֿאַר, ווייל מען גיפֿינט זיך אין מיטען דער רעוואָלוציאָן.

אום צו האָבען אַ גרויסע דעה, אום זיך צו פֿערשאַפֿען אויטאָריטעט, וואָס זיי בעזיצען ניט, וועלען זיי בעשטעטיגען די אַלטע רעגירונגס־פֿאָרמען, זיי וועלען וועהלען דיזעלבע

נעמען, ווי פּראָוויזאָרישע רעגירונג, קאָמיטע דער עפֿענט־
ליכער זיכערהייט, בירגער־מייסטער, קאָמענדאַנט פֿון
שטאָדט־הויז, שעף דער זיכערהייט און וויים איך וואָס נאָך
פֿאַר נעמען.

זיי וועלען אויסגעוועהלט ווערען דורך אָבשטימונג, אָדער
דורך אויסרופֿען און וועלען זיך צוזאַמענקלייבען אין רא־
הויז, אין פֿאַרלאַמענט אָדער אין פֿערוואַלטונגס־רא־טה דער
קאָמונע. דאָס וועט זיין א צוזאַמענקומען פֿון פֿערשיעדענע
זאָרטען מענשען; מענשען וועלכע בעלאַנגען צו פֿערשיע־
דענע פֿראַקציאָנען, מיט פֿערשיעדענע מיינונגען איבער די
אויפֿגאַבען פֿון דער רעוואָלוציאָן, איבער איהר פֿערבריטונג,
איבער איהר וויטקייט און איבעד איהר ציעל: פּאָסיבליסטען,
קאָלעקטיוויסטען, ראדיקאלען, יאַקאָבינער און בלאַנקיסטען
— פֿעראיינט געצוואונגענערהייט, וועלען זיי די צייט
פֿערברייגען אין פוסטע דיסקוסיאָנען.

דאָס וועט זיין אַ פֿערבאַנד פֿון מענשען עהרליכע צו־
זאַמען מיט מענשען עהרגייציגע, וועלכע טרוימען נור פֿון
הערשאַפֿט, וועלכע פֿעראַכטען אין דער ווירקליכקייט דאָס
פֿאָלק, די איינפֿאַכע מאַסע, פֿון וועלכע זיי אַליין שטאַמען.
דאָס וועט זיין אַ בעראַטהונג פֿון מענשען מיט געענטוויטיגע
מיינונגען, מיט פֿערקעהרטע אידעאַלען, וואו איינעם׳ס
אידעע איז אקוראַט דער היפוך פֿון׳ם צווייטענס — גע־
צוואונגען צו זיצען צוזאַמען, וועלען זיי זיך אָנקוקען איינע
די אַנדערע ווי שונאים; יעדערער וועט האַלטען די איבריגע
פֿאַר רעאַקציאָנערען, שורקען, גראָבע יונגען, אונווישענדע,
און זיי וועלען שטענדיג זיין אין שטרייט זייענדיג פֿערבונ־
דען אין דער זעלבער צייט. זיי וועלען זיין אונפֿעהיג, ביי
אַזאַ לאַגע, צו פֿערשטעהן איינער דעם אַנדערען. איבער
יעדער קלייניגקייט וועט מען זיך אַריינפֿאַלען איינער דעם
אַנדערען אין די האָר. פּראָקלאָמאַציאָנען וועט מען אַרוים־
לאָזען אין דער וועלט, אין וועלכע יעדערער וועט וועלען
אַרוישטעלען זיין פּעריאָן. וועהרענד דאָס אַלעס טהוט זיך,

איז די וואַהרע קראַפֿט פֿון דער בעוועגונג ניט אין ראַטהויז, ניט אין פֿאַרלאַמענט, זאָנדערען — אין דרויסען, זי דאָ־קומענטירט זיך אין די גאַסען.

דאָס פֿאָלק ליידעט דערווייל. די פֿאַבריקען זיינען אונ־טהעטיג, די ווערקשטאַטען זיינען געשלאָסען, דער האַנדעל איז צושטערט. דער אַרבייטער האָט ניט אפילו דעם קליינעם געהאַלט, וועלכען ער האָט פֿריהער פֿערדיענט; די פרייזען פֿון די לעבענס־מיטלען האָבען געשטיגען — דאָס פֿאָלק הונגערט.

דאָס פֿאָלק צייכענט זיך אימער אויס מיט זיין געדולד. די גרויסע עפאָכען האָבען עס געצייגט און דאָס בעווייזט אונז דעם העלדישען כאראַקטער פֿון פֿאָלק, זיין הערא̈אישע איבערגעבענהייט. עס איז געווען דאָס פֿאָלק, וועלכעס האָט אין יאָהר 1848 אויסגעשריען: „מיר וועלען אַריבער־טראָגען נאָך דריי מאָנאַטען ליידען צו גונסטען דער רעפובליק!" און די פֿאָרשטעהער פֿון פֿאָלק? די „רעפרע־זענטאַנטען" די הערן פֿון דער נייער רעגירונג? ניין, זיי ווילען עס ניט; פֿון דעם ערשטען מיניסטער ביז דעם לעצטען פאָליציסט האָט יעדערער געקראָגען רעגעלמעסיג זיין געהאַלט. עס ליידעט נור דאָס פֿאָלק. מיט קינדערשען פֿערטרויען, מיט נאַאיווע גוטמוטהיגקייט, מיט גוטהער־ציגען גלויבען ערוואַרטעט די מאַסע, דאָס דאָרטען אויבען וועלען י ע נ ע, די גרויסע, די הערען פֿון שטאָדט־הווז, פֿון נאַציאָנאַל־ראַטה, די קאָמיטע פֿון עפֿענטליכע זיכערהייט וועלען שוין מסתמא אַלעס פֿאַר זיי בעזאָרגען.

און דאָרטען אויבען? יאָ, דאָרט אויבען דיינקט מען וועגען אַ ל ע ס, נור ניט וועגען די ליידען פֿון פֿאָלק. ווען דער שרעקליכער הונגער האָט אויסגעבראָכען אין פֿראַנק־רייך אין 1793, ווען עס האָט שוין געהאַלטען אַזוי ווייט, אַז עס האָט שיער ווידער ניט אויסגעבראָכען אַ רעוואָלוציאָן; ווען דאָס פֿאָלק האָט אַזוי שרעקליך געליטען, און איז ווירקליך געווען אין טיעפֿסטען עלענד, זיינען די עליזייאישע

פֿעלדער געווען פֿול מיט שפּאַציר־פֿאָהרענדע, אין רייכע קאַרעטען זיינען געזעסען פֿאַרנעהמע דאַמען מיט דעם רייכסטען לוקסוס געפּוצט. וואָס האָבען געטהאָן דאַן די יאַקאָבינער? זיי האָבען דיסקוטירט איבער דעם, ווי איינ־צולייטען ראָבעספּיער'ס דיינק־שריפֿט, וועלכע האָט בע־האַנדעלט די ענגלישע פֿערפֿאַסונג.

וועו אין 1848 האָט דער ארבייטער געליטען פֿון'ם אַלגעמיינעם שטילשטאַנד אין דער אינדוסטריע, וואָס האָט געטהאָן אין דער זעלבער צייט די פּראָווויזאָרישע רעגירונג? זי האָט דאַן געפֿונען פֿאַר נויטיג צו דיסקוטירען איבער פּענסיאָן פֿאַר מילישער, איבער געפֿענגנים־אַרבייט, און זי האָט זיך פֿערגעסען צו שטעלען די פֿראַגע: פֿון וואַנען לעבט פֿאָרט דאָס פֿאָלק אין דער צייט פֿון אַוא קריזיס?

וועו עס איז דאָ צו מאַכען אַ פֿאָרוואורף דער פּאַריזער קאָמונע פֿון 1871, וועלכע האָט געדויערט בלויז 70 טעג און איז געבאָרען געוואָרען אונטער דעם דונערן פֿון די פּרייסישע קאַנאָנען, בעשטעהט דער פֿערוואורף דערין, וואָס מען האָט דאַן נאָך ניט בעגריפֿען, אַז עס איז אונמעגליך דורכצופֿיהרען אַ קאָמונאַלע רעוואָלוציאָן מיט הונגעריגע קעמפֿער. פֿאַר 30 סענט אַ טאָג, ווי עס איז געווען פֿערטהיילט, קען מען ניט זיך אַליין שפּייזען אום צו קענען קעמפֿען, און נאָך אַ פֿאַמיליע אונטערהאַלטען.

דאָס פֿאָלק ליידעט און פֿרעגט זיך: וואָס זאָל געשעהן אום עם זאָל זיין אַ סוף צום עלענד, צו די שרעקליכע יסורים? —

III.

עס שיינט אונז, אַז עס גיבט נור אין ענטפֿער: מען דאַרף אַנערקענען און פּראָקלאַמירען, דאָס יעדער מענש, וואָס ער איז זיך פֿריהער ניט געווען, מעג ער אויך זיין שטאַרק אָדער שוואַך, אַ בריה אָדער אַ שלימול'ניק, ער

האָט צום אַלעם ערשטען אַ רעכט צו לעבען; און דאָס אַלע מיטלען צום מענשליכען עקזיסטענץ, וועלכע עס זיינען דאָ אין דער מענשליכער געזעלשאַפט, געהערען צו אַלע מיטגלידער אָהן אויסנאַהמע. דיזעם אַנצוערקענען, צו פֿראָקלאַמירען און אַזוי אין דער ווירקליכקייט צו האַנדלען, איז אונזער ערשטע אויפֿגאַבע.

עס איז אונזער פֿליכט אַזוי צו האַנדלען, דאָס דער אַרבייטער זאָל שוין אין דעם ערשטען טאָג פֿון דער רעוואָלוציאָן וויסען, אַז אַ נייע ערא פֿאַנגט אָן, אַ נייע צייט איז אָנגעקומען — די צייט, אין וועלכער מענשען וועלען מעהר נית געצוואונגען זיין אויף עקספּרעסען אָדער אונטער בריקען צו שלאָפֿען, וועהרענד אַנדערע רוהען אויף וייערע קישעלעך אין די לופֿטיגע צימערן פֿון רייכע פאַלאַצען — אַ צייט, וועלכע מענשען דאַרפֿען נית הונגערן, וועהרענד עס איז דאָ אַזוי פֿיעל נאַהרונגס-מיטעל; מען דאַרף נית קעלט ליידען, וועלכע עס זיינען דאָ מאַגאַזינען געפּראָפּט מיט וואַרע. אַלעס דאַרף אַלעמען געהערען אין דער ווירקליכקייט און אין פרינציפּ.

זאָל דאָך אין דער געשיכטע ענדליך אַמאָל אויסגעפֿירט ווערען די רעוואָלוציאָן, וועלכע עס זאָל בעזאָרגען די בעדירפֿניסע פֿון פֿאָלק, און נית איהם בלויז צו פרייד̈יגען פּפֿליכטען.

אוא צושטאַנד קען זיך אָבער נית פֿערווירקליכען דורך בעפֿעהלע און דורך דעקרעטען; דיזער צושטאַנד קען בלויז פֿערווירקליכט ווערען איינפֿאַך דורך דעם, וואָס יעדערער זאָל נעהמען אַלעס דאָס וואָס ער דאַרף האָבען. דאָס איז דער אייניציג-ריכטיגער און וויסענשאַפֿטליכער וועג, וועלכען די מאַסע פֿון פֿאָלק ווינשט און קען בעגרייפֿען.

עס האַנדעלט זיך אום דעם, אים נאָמען פֿון רעוואָלוטירענדען פֿאָלק זאָל אַלעס וואָס עס איז דאָ — שפּייכלערן מיט תבואה, מאַגאַזינען מיט סחורה, הייזער, שולען און ז. ו. — געהערען צו אַלעמען. גלייך צו אָרגאַניזירען זיך

צו בעפֿרידיגען רי בעדירפֿניסע, צו פּראָדוצירען ניט אום יעמאַנדען רייך צו מאַכען, זאָנדערן אום דער גאַנצער געזעלשאַפֿט אַ וואַהרען לעבען צו זיכערן, און געבען אַ מעגליכקייט ווייטער און בעסער צו ענטוויקלען זיך.

און דערפֿאַר זאָגען מיר: גענוג שוין מיט דער פֿראַזע „דאָס רעכט אויף אַרבייט", מיט וועלכער מען האָט צו־געצויגען דאָס פֿאָלק אין 1848 און מיט וועלכער מען וויל נאָך אויך איצט דאָס פֿאָלק פֿערפֿיהרען. לאָמיר האָבען דעם מוטה צו זאָגען, אַז עס איז מעגליך אַלגעמיינער וואָהלשטאַנד און דאָס איז אונזער ציעל אום יעדען פרייז.

ווען די אַרבייטער פֿון 1848 האָבען געפֿאָדערט דאָס רעכט אויף אַרבייט, האָט מען אָרגאַניזירט נאַציאָנאַל און מוניציפּאַל וואָרקשאָפּס, מען האָט אָהינגעשיקט די אַרבייטער צו קוועלען זיך פֿאַר 2 פֿראַנק אַ טאָג. ווען זיי האָבען געפֿאָדערט מען זאָל אָרגאַניזירען די אַרבייט, האָט מען זיי געענטפֿערט זיי זאָלען האָבען געדולד, די רעגירונג וועט זיך שוין דערמיט בעשעפֿטיגען, דערווייל זאָלען זיי נעהמען 2 פֿראַנק אַ טאָג און זאָלען זיך אויסרוהען, זיי האָבען דאָך נעבעך זייער גאַנצען לעבען אַזוי שווער געהאָרעוועט. — וואָס האָט מען אָבער דערווייל געטהאָן? מען האָט גע־בראַכט צו פֿיהרען די קאַנאָנען, מען האָט צוזאַמענגעצויגען די רעזערוו־אַרמעע, דעם לאַנד־שטורם, מען האָט דיס־אָרגאַניזירט די אַרבייטער דורך טויזענדערליי מיטלען און אין איין שעהנעם טאָג האָט מען זיי געגעבען אַ בעפֿעהל: „געהט נאָך אַפֿריקאַ, קאָלאָניזירט דאָרט די לאַנד און ווען ניט ווערט איהר ניעדערגעשאָסען!"

גאַנץ אנדערש וועט עס אָבער זיין, ווען די אַרבייטער וועלען פֿאָדערן דאָס רעכט אויף אַלגעמיינעם וואָהלשטאַנד. מיט דיזער פֿאָדערונג פּראָקלאַמירען זיי שוין זייער רעכט צו געניסען פֿון דעם גאַנצען סאָציאַלען רייכטהום, די הייזער צו בעזעצען און דאָרט איינריכטען

זיך ווי בעקוועמער עס איז פֿאַר זייערע פֿאַמיליען, צו געניסען פֿון די אַלע פֿריכטע, פֿון די לעבענס־מיטלען און ז. וו., אום דער אַרבייטער זאָל דאָך ענדליך אויך אַמאָל ווייסען וואָס הייסט דאָס גוט צו לעבען, וואָס ער האָט אַזוי לאַנג געגאַרט. מיט דיזער פֿאָדערונג פֿראָקלאַמירען זיי זייער רעכט אויף אַלע רייכטהימער — אַלס די פֿרוכט פֿון פֿיעלע דורות פֿון דער פֿערגאַנגענהייט און געגענווארט צוואַמען; זיי וועלען דערפֿון גענייסען און וועלען זיך בעקענען מיט די הויכע פֿערדינסטען פֿון קונסט און וויסענשאַפֿט, וועלכע זיינען אַזוי לאַנג געווען נור אין דיענסט פֿון דער בורזשואַזיע אליין.

וען זיי ערקלעהרען זייער רעכט אויף דעם וואָהלשטאַנד, ערקלעהרען זיי שוין דעמיט אויך צוגלייכער צייט — און דאָס איז דאָס וויכטיגסטע — זייער רעכט אַליין דעריבער צו בעשיידען, אין וואָס דיזער וואָהלשטאַנד זאָל בעשטעהן און וואָס עס זאָל פראָדוצירט ווערען אום דיזען וואָהלשטאַנד צו ויכערען.

דאָס „רעכט אויף אַלגעמיינעם וואָהלשטאַנד" הייסט, די מעגליכקייט מענשליך צו לעבען און קינדער צו ערציהען, וועלכע עס זאָלען זיין ניצליכע און ווירדיגע מיטגלידער דער געזעלשאַפֿט. „דאָס רעכט אויף אַרבייט" אָבער הייסט, אייביג צו בלייבען אַ לוין־שקלאַף, אַ לאַסט־טהיער, וועלכער זאָל אויסגעבייטעט ווערען און ליידען פֿון אַ קומענדער בורזשואַזיע. דאָס רעכט אויף וואָהלשטאַנד — איז די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן, דאָס רעכט אויף אַרבייט איז אין גינסטיגען פֿאַל איין אינדוסטריעלע געפֿענגנים פֿאַר שקלאַפֿען.

עס איז שוין לאַנג צייט, דאָס דער אַרבייטער זאָל פראָקלאַמירען זיין רעכט אויף דער ירושה וואָס איז אונז פֿערבליבען פֿון די פֿיעלע דורות, און זאָל עס געבוירען צו זיין וואָהלשטאַנד.

דער אנארכיסטישער קאמוניזמוס.

I.

עדע געזעלשאַפט, וועלכע האָט נור געמאַכט אַ סוף צו פריוואַט־אייגענטהום, איז, נאָך אונזער מיינונג, געצוואונגען צו אָרגאַניזירען זיך אין אַ קאָמוניסטיש־אַנאַרכיסטישער פֿאָרם, ווייל אַנאַרכיע פֿיהרט צום קאָמוניזמוס, און דער קאָמוניזמוס פֿיהרט צו דער אַנאַרכיע; ווי דאָס איינע אַזוי דאָס אַנדערע איז נאָר אַן אויספֿיהר פֿון דער נייגונג און ריכטונג, וועלכע עס איז דאָ אין דער מאָדערנער געזעלשאַפט — דאָס איז די שטרעבונג נאָך גלייכהייט.

עס איז געווען אַ צייט, ווען די תבואה, וואָס דער בויער האָט אַראָבגענומען פֿון פֿעלד, די וואָלענע קלייד־ער, וואָס אַ בויערן־פֿאַמיליע האָט זיך אַליין אויסגעוועבט אין איהר הייזעל, האָבען געקענט בעטראַכט ווערען אַלס די פֿריכטע פֿון אייגענער אַרבייט. אָבער אפילו דאָמאָלס איז עס געווען ניט אין גאַנצען אמת. דען דאָמאָלס זיינען שוין אויך געווען פֿראָדוקטען פֿון געמיינשאַפֿטליכער אַרבייט; עס זיינען געווען שטיקער לאַנד, וועלכע מען האָט געמיינשאַפֿטליך אויסגעטריקענט פֿון זומפֿען; עס זיינען געווען געמיינדע־לאָנקעס אַרומגעצאַמטע און די גאַנצע געמיינדע פֿלעגט צוזאַמען אַרבייטען זיי אויסצובעסערען; אַ פֿערבעסערונג אין די אינסטרומענטען צום וועבען אָדער אין פֿאַרבען די וואָל־שטאָף איז געווען אַ טובה פֿאַר אַלע־

מען גלייך; אַלוֹאָ אויך ביי יענער צייט שוין האָט די פֿאַמיליע פֿון דעם בויער געקענט עקוסטירען נור דאַן, ווען זי האָט אין טוויזענד געלעגענהייטען געקענט האָבען די מיטווירקונג און דעם שוץ פֿון דעם גאַנצען דאָרף אָדער פֿון דער גאַנצער קאָמונע.

נעהמען מיר אונזער היינטיגע. אינדוסטריע, איהרע צווייגען זיינען שוין אייגן פֿערבונדען און פֿערשמאָלצען, אַז איין טהייל פֿון דער אַרבייט איז אַבהיינגיג פֿון אַלע אַנדערע, און שטרעבען איצט אָבצוטהיילען אינדיווידועל דעם אָנפֿאַנג פֿון אַ וועלכען עס איז פֿראָדוקט פֿון דער מענשליכער אַרבייט איז אַ זאַך דער אונמעגליכקייט. וועו די מעטאַל־אויסאַרבייטונג צ. ב. ש. איז איצט אין די ציוויליזירטע לענדער אַזוי פֿערפֿלאָכמט געוואָרען, האָבען מיר עס צו פֿערדאַנקען דער עקסטוויקלונג פֿון טויזענד אַנדערע קלייגע און גרויסע אינדוסטריען; מיר האָבען עס צו פֿערדאַנקען דער אויסבריישונג פֿון די אייזענבאַהנען, דער עקסטוויקעלטער שיף־פֿאָהרונג אין דער לייגג און דער ברייט פֿון אַטלאַנטישען ים, דער עקסטוויקעלטער פֿעהיגקייט פֿון די מיליאָנען אַרבייטער, וועלכע שאַפֿען איצט מיט אַוּאַ געשיקליכקייט; עס איז צו פֿערדאַנקען דער גאַנצער אויסבעסערונג פֿון דער אַרבייטער־קלאַסע. קורץ און גוט, די עקסטוויקלונג פֿון יעדער צווייג דער אַרבייט איז צו פֿערדאַנקען דער אַרבייטס־לייסטונג פֿון דער גאַנצער וועלט.

די איסאָליענער, וועלכע זיינען געשטאָרבען פֿון כאָלעראַ ביי דער דורכפֿיהרונג פֿון דעם זועץ־קאַנאַל, די אַלע וואָס זיינען פֿאַראַליזירט געוואָרען ביי דעם בויען פֿון דעם גאָטהארד־טונעל, אָדער די אַמעריקאַנער וואָס זיינען געפֿאַלען אויף'ן שלאַכט־פֿעלד פֿאַר דער אָבשאַפֿונג פֿון דער נעגער־שקלאַפֿערייי, דיזע אַלע האָבען ביגעטראָגען צו דער עקסטוויקלונג פֿון דער בוימוואָל־אינדוסטריע אין ענגלאַנד און אין פֿראַנקרייך. זיי האָבען ביגעטראָגען אויך אַזוי פֿיעל, ווי די ליידענדע אַרבייטערינען אין די פֿאַבריקען פֿון

מאַנשעסטער און רוען, אָדער וויפֿיעל יענער אינזשעניר, וועלכען עס איז אַרויף אַ געדאַנק צו פֿערבעסערן דעם וועב־אינסטרומענט, ווען ער האָט געזעהען דעם אויסדרוק פֿון שמערץ אויף'ן געזיכט פֿון אַן אַרבייטערין.

ווי קען מען וועלען אָבשאַצען דעם טהייל אַרבייט, וועלכען יעדערער פֿון אונז טראָגט ביי אין דער אַלגעמיי־נער אָנשאַפֿונג פֿון אַזוי פֿיעל רייכטהימער?

ווען מיר בעטראַכטען קריטיש די פֿערשיעדענע טהיילען פֿון דער פּראָדוקציאָן און מיר ווילען זיי פֿערגלייכען און מעסטען, דאַן מוזען מיר קומען צו דער מיינונג, אַז דער צושטאַנד פֿון אַ געזעלשאַפֿט, ווי די קאָלעקטיוויסטען בע־שטרעבען, ד. ה., אַז מען זאָל מעסטען יעדענס טהייל אַרבייט נאָך דער קראַפֿט, וועלכע ער האָט אָנגעווענדעט דערביי, איז ניט קיין אידעאַל און אפילו ניט קיין איין טריט פֿאָרווערטס צום אידעאַל. מיר ווילען דאָ איבער דעם ניט דיסקוטירען, אויב אין דער היינטיגער געזעלשאַפֿט איז דער טויש־ווערטה פֿון אַ פּראָדוקט ווירקליך א מאָס פֿאַר די אַרבייטס־קראַפֿט, וועלכע עס איז אַריינגעלייגט געוואָרען אין אַזאַ פּראָדוקט, ווי סמיטה און ריקאַרדאָ האָבען בעהויפּטעט און וואָס מאַרקס האָט פֿון זיי גע'־ירש'ענט. איך וויל נור דאָ קאָנסטאַטירען, אַז מיר שיינט, דאָס דער אידעאַל פֿון די קאָלעקטיוויסטען קען ניט פֿערווירקליכט ווערען אין אַזאַ געזעלשאַפֿט, וואו די מיטלען צו פּראָדוקציאָן וועלען זיין געמיינשאַפֿטליכעס אייגענטהום. איינמאָל איז אַ געזעלשאַפֿט געגרינדעט אויף געמיינשאַפֿט־ליכעס אייגענטהום, דאַן איז זי געצוואונגען אָבצושאַפֿען דאָס גאַנצע לוין־סיסטעם.

דער אינדיווידואַליזמוס, כאָטש אין אַזאַ פֿערקלענערטער פֿאָרמע ווי די קאָלעקטיוויסטען ווילען איהם האָבען, קען ניט זיין צוזאַמענגעפּאָאָרט מיט'ן קאָמוניזמוס. די קאָלעק־טיוויסטען ווילען, אַז די לאַנד און די אינסטרומענטען צו

דער אַרבייט, די פֿאַבריקען און מאשינען זאָלען זיין געמיינשאַפֿטליכעס אייגענטהום, ד. ה., קאָמוניסטיש, און דער געברויך פֿון די פּראָדוקטען, דער גענוס, זאָל זיין אַזוי פֿיעל וויפֿיעל יעדערער אַרבייט פֿאַר זיך אויס, ד. ה., אינדיווידואַליסטיש. מיר זיינען איבערצייגט, אַז דאָס קען ניט זיין, ווייל אַ נייע פֿאָרם פֿון פּראָדוקציאָן פֿאָדערט אויך אַזאַ נייע פֿאָרם אין קאָנסומירען. אַזוי ווי די נייע פֿאָרם פֿון פּראָדוקציאָן קען זיך ניט אָנפּאַסען די אַלטע פּאָליטישע פֿאָרם פֿון דער געזעלשאַפֿטליכער אָרגאַניזאַציאָן, אַזוי קען זי זיך אויך ניט אָנפּאַסען דער אַלטער פֿאָרם פֿון פֿערטהיילען פּראָדוקטען.

דאָס לוין סיסטעם וואַקסט פֿון דעם פּריוואַט־אייגענטהום אין לאַנד, פֿאַבריקען און אַרבייטס־אינסטרומענטען; דער אורשפרונג פֿון דער לוין־שקלאַפֿערי ליגט אין דעם, וואָס איין מענש האָט זיך אָנגעאייגענט גרונד און באָדען, וועלכע צייג א. ז. וו.,—דאָס איז געווען די נויטוועניגע בעדינגונג פֿאַר דער ענטוויקלונג פֿון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָן. פֿאַלט אָבער די פֿאָרם פֿון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָן, מוז אויך פֿאַלען דאָס לוין־סיסטעם, וועלכע אפילו מען וועט ווכען דיזען לוין־סיסטעם צו פֿערבייטען מיט אַן אַנדער נאָמען, וועלכע די מיטלען דער פּראָדוקציאָן בעלאָנגען צו אַלעמען אין יעדערער קען מיט זיי שאַפֿען, וועלכע עס וועט געשאַפֿט ווערען געמיינשאַפֿטליך, דאָן זיינען די פּראָדוקטען אַרויסגעקומען פֿון אַלעמענס אַרבייט אין דאָס פֿיהרט נויטוועניג צום געמיינשאַפֿטליכען גענוס.

מיר בעהויפּטען, דאָס דער קאָמוניזמוס איז ניט נור ווינשענסווערטה, זאָנדערן, דאָס ער איז אויך היסטאָריש נויטוועניג, דאָס די נעגענווערטיגע געזעלשאַפֿט, וועלכע איז געגרינדעט אויף אינדיווידואליזמוס, איז געצוואונגען שטענדיג צו דערנעהנטערען זיך צום קאָמוניזמוס. דער אינדיווידואַליזמוס האָט זיך ענטוויקעלט אין די

לעצטע דריי יאָהרהונדערטען הויפטזעכליך דערפֿאַר, ווייל דער מענש האָט געשטרעבט צו בעשיצען זיך געגען די מאַכט פֿון שטאַאַט און פֿון קאַפּיטאַל. דער מענש האָט געגלויבט, און אַזוי האָבען געפרעדיגט די, וואָס האָבען פֿאָרמולירט זייערע אידעען, אַז מען קען זיך אָבטהיילען אין גאַנצען פֿון'ם שטאַאַט און פֿון דער געזעלשאַפֿט. „ווען מען האָט נור געלד" — זאָגט מען — „קען מען האָבען אַלעס וואָס מען דאַ־ף נור". אָבער אין דער ווירקליכקייט האָט זיך דאָס אינדיווידואום פֿערלאָרען איז דיזען שטרעבען, און די מאָדערנע געשיכטע לערנט אונז, אַז אָהן דעם צוזאַמענווירקען פֿון'ם כלל קען דער איינצעלנער גאָרנישט אויספֿיהרען, ווען ער זאָל אפילו פֿערמעגען בערג מיט רענדלעך.

לעבען דעם אינדיווידואַליזמוס פֿון דער היינטיגער גע־זעלשאַפֿט בעמערקען מיר אין דער ווירקליכקייט אין דער גאַנצער מאָדערנער געשיכטע אַ נייגונג אויפֿצוהאַלטען דאָס, וואָס עס איז נאָך פֿערבליבען פֿון דעם אַלטען קאָמוניזמוס, און אויסערדעם שלאָגט זיך דורך די קאָמוניסטישע טענ־דענץ נאָך אין טויזענדער טהיילען פֿון איצטיגען מענשליכען לעבען.

ווען עס האָט געלונגען די קאָמונען פֿון צעהנטען, עלפֿטען און צוועלפֿטען יאָהרהונדערט צו בעפֿרייען זיך פֿון דער וועלטליכער און קירכליכער הערשאַפֿט האָט זיך גלייך דאָרט געוויזען דער פרינציפ פֿון געמיינשאַפֿטליכער אַרבייט און געמיינשאַפֿטליכען גענוס.

די שטאָדט—ניט פריוואַט־אונטערנעהמער— האָט אָנגע־לאָדען די שיפֿען אָדער אַוועקגעשיקט קאַראַוואַנען מיט סחורה פֿיר האַנדעל מיט די ווייטע לענדער. די פרנסה פֿון דיזען האַנדעל איז אויך ניט געווען צו גונסטען פֿון איינ־צעלנע פֿערזאָנען. די שטאָדט האָט געקויפֿט לעבענס־מיטעל פֿאַר אַלע איינוואוינער, און דיזע לעבענס־מיטלען פֿלעגען פֿערטהיילט ווערען צווישען אַלע בירגער אָהן אונטערשיעד.

די צייכענס פֿון דיזע אינסטיטוציאָנען האָבען זיך געהאַלטען ביז צום ניינצעהנטען יאָהרהונדערט. אין די לעגענדען פֿון די פֿעלקער געפֿינט איהר נאָך היינט דעם אַנדיינקען וועגען יענע איינריכטונגען.

דאָס אַלעס איז לאַנג פֿערשוואונדען. די לאַנד־געמיינדע קעמפפֿט נאָך אפילו ביז'ן היינטיגען טאָג אויפֿצוהאַלטען דאָס, וואָס עס איז נאָך פֿערבליבען פֿון'ם אַלטען קאָמוניזמוס. עס וואָלט אויך געווען מיט ערפֿאָלג, ווען דער שטאַאַט וואָלט מיט זיין שווערד רון ביקס דיזע בעשטרעבונג ניט דערשלאָגען צו גונסטען פון'ם קאַפיטאַליזמוס.

אין דער זעלבער צייט זעהען מיר אָבער ווי עס ענטשטעהען נייע אָרגאַניזאַציאָנען, וועלכע זיינען געגרינדעט אויף דעם זעלבען פרינציפ: „יעדער נאָך זיינע בעדירפֿניסע". דאָס צייגט זיך אין פֿערשיעדענע פֿאָרמען; דען אָהן אַ געוויסען טהייל קאָמוניזמוס וואָלטען די איצטיגע געזעלשאַפֿטען גאָר ניט געקענט עקזיסטירען.

די בריקען זיינען געוואָרען עפֿענטליכעם אייגענטהום. אמאָל פֿלעגט יעדערער מוזען אָבצאָהלען פֿאַר'ן אַריבערגעהן, אַמאָל פֿלעגט מען מעסטען די מיילען פֿון אַן אויסגעפֿלאָסטערטען וועג (שאָסעע) און דער פאַסאַזשיר פֿלעגט דאַרפֿען צאָהלען פֿאַר יעדער אָבגעפֿאָהרענעם מייל, איצט איז שוין מעהר ניט דער פֿאַל, אויסער אין די מזרח לענדער, וואו דאָס פראַקטיצירט זיך נאָך עד היום. די עפֿענטליכע מוזעאומס, די ביבליאָטעקען, די פרייע שולען, די שפייזונג פֿון קינדער אויף קהל'שע הוצאות, די עפֿענטליכע פאַרקס און גערטנער, די בעלייכטונג פֿון די גאַסען, פֿון וואָס יעדערער האָט אַ רעכט הנאה צו האָבען, די וואַסער־לייטונג — מען בעצאָהלט דאָך ניט נאָך דער מאָס וואַסער, וואָס ווערט אויסגענוצט — דאָס אַלעס און נאָך הונדערטער אַנדערע אינסטיטוציאָנען איז אַלץ בעגרינדעט אויף דעם פרינציפ: „נעהם וויפֿיעל דו דאַרפֿסט".

די אייזענבאַהנען, די סטרייט־קאַרס פֿיהרען אין מאָנאַט־ליכע אָדער יעהרליכע אַבאָנעמענטס־בילעטען, און מען רעכענט ניט וויפֿיעל מען זאָל פֿאָהרען, צאָהל אָב אַ געווישען פרייז און פֿאָהר וויפֿיעל דו ווילסט אַליין. אויף דער זעלבער שטופֿע שטעהט אויך די פֿאָסט אינריכטונג, איהר קענט שיקען אַ בריעף פֿאַר פֿינף מייל אָדער פֿאַר טויזענד — עס איז גאַנץ גליך. וואָס פֿאַר אַ טענדענץ זעהען מיר אין אַלע דיזע מאָדערנע אינריכטונגען? מיר זעהען אין זיי די נייגונג, ניט צו מעסטען דעם געברויך פֿון יעדען מענשען, איינער וויל פֿאָהרען פֿינף מאָל אַ טאָג, דער אַנדערער בלויז איין מאָל אין וואָך, דער רעכנונג איז דערזעלבער. עס לוינט ניט צו שאַצען איינעם צוויי מאָל אַזוי פֿיעל וויי דעם אנדערן דערפֿאַר, ווייל ער ברויך צו פֿאָהרען צוויי מאָל אַזוי פֿיעל. זיינען דאָס אַלעס ניט קאָמוניסטישע טענדענצען, וועלכע צייגען זיך אפילו אין דער היינטיגער אינדיווידואַליסטישער געזעלשאַפֿט?

ווי שווער עס זאָלען ניט זיין די צייכענס, וועלכע צייגען אין פֿערשיעדענע טהיילען פֿון אונזער מאָדערנעם געזעלשאַפֿטליכען לעבען די טענדענץ פֿון׳ם קאָמוניזמום, עס איז אָבער קיין צוויפֿעל ניט, אז אין די פֿערשיעדענע טהיילען איז דאָ די נייגונג, אונאַבהיינגיג צו מאַבען די בעפֿרידיגונג פֿון די מענשליכע בעדירפֿניסע פֿון דער מאָס אַרבייט, וואָס דער אינדיווידואום האָט געטהאָן אָדער וועט טהאָן פֿאַר דער געזעלשאַפֿט.

וועז איהר געהט אַריין אין אַן עפֿענטליכע ביבליאָטעק אין אַ לאָנדאָן אָדער בערלין, פֿרעגט אייך ניט דער ביבליאָטעקער, וואָס איהר האָט געטהאָן פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, אום ער זאָל וויסען פֿון וואָס פֿאַר אַ ווערטה אַ בוך אָדער אייניג ביכער ער זאָל אייך געבען צום לעזען; עס איז גאַנץ ענגאַל וואָס איהר האָט ניט געטהאָן פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, ער גיט אייך וועלכע איהר פֿערלאַנגט;

אין פֿיעלע פֿעלע העלפֿט ער נאָך אייך גאַנץ פֿרייווילינ, ווען איהר געפֿינט צ. ב. ש. ניט אין קאַטאָלאָג די ביכער וואָס איהר ווינשט, זוכט ער זיי פֿאַר אייך אויס. די וויסענשאַפֿטליכע געזעלשאַפֿטען, וועלכע זיינען געגרינ־דעט אַזוי פֿיעל, פֿאָדערען נור אַ גלייכע אָבצאָהלונג איינ־טריט'ס־געלד — אין מעהרסטען טהייל לייסטונג פֿון אירגענד וועלכע אַרבייט פֿון איהרע מיטגליעדער — און פֿאַר אייך שטעהען אָפֿען איהרע מוזעאומס, באָטאַנישע גערטנער, ביבליאָטעקען אָדער לאַבאָראַטאָריען, גאַנץ עגאַל ווער איהר זאָלט ניט זיין, אַ דאַרווין אָדער אַן איינ־פֿאַכער דילעטאַנט.

אין פעטערסבורג, ווען איהר האָט בדעה אירגענד וועלכע ערפֿינדונג צו מאַכען, איז דאָ אַ בעזונדער ווערקשטאַט, וואו איהר געפֿינט פֿערטיג צו אייער דיענסט פֿערשיעדענע ווערקצייג, נויטווענדיגע אינסטרומענטען, ווען איהר ווייסט נאָר ווי מיט זיי זיך צו בעגעהן, און איהר קענט דאָרט פֿריי טהאָן אַלעס וואָס איהר ווילט; מען לאָזט אייך דאָרט אַרבייטען ווי לאַנג אייך געפֿעלט. „דאָ האָט איהר די ווערקצייג וואָס איהר דאַרפֿט, פֿעראינטעריסירט אייערע פֿריינד מיט אייערע אידעען, פֿעראייניגט זיך מיט קאַמע־ראַדען פֿון פֿערשיעדענע פֿאַכען, ווען איהר רעכענט ניט פֿאַר בעסער אַליין צו אַרבייטען, געפֿינט אויס אַן אַקער־מאַשין אָדער געפֿינט עס ניט אויס — דאָס איז שוין אייער זאַך. ביי אייך איז דאָ אין קאָפּ אַן אידעע און דאָס איז שוין גענוג איהר זאָלט קענען האָבען די מעגליכקייט צו פרובירען עס אַרויסבריינגען מכח אל הפועל".

פֿרעגען די לייט פֿון די רעטונגס־שיפֿען זיך נאָך ביי די מאַטראָזען פֿון דער זינקענדער שיף נאָך זייערע נעמען? ניין, זיי שיפֿען זיך צו, ריזיקירען מיט זייער לעבען, און מאַגכע מאָל ווערן טאַקע פֿיעל דערטרונקען, און אַלעס אום צו רעטען דאָס לעבען פֿון מענשען, וועלכע זיי קענען ניט און ווייסען ניט. — און וואַרום זאָלען זיי זיך גאָר

נאָכפֿרעגען? כּיִ זיי איז נור איין געדאַנק: „דאָרטען זיינען מענשען אין געפֿאַהר, וועלכע מיר קענען פֿילייכט רעטטען; דאָס איז שוין גענוג, זיי דאָבען געווים רעכט געהאַלפֿען צו ווערען פֿון אונז -- לאָמיר זיי רעטטען!"

דאָס איז די טענדענץ, די קאָמוניסטישע ניגונג, וועלכע צייגט זיך איבעראַל, אונטער אַלערליי פֿאָרמען, אפילו אין מיטען דער היינטיגער געזעלשאַפֿט, וועלכע פֿרייַדיגט אַזוי שטאַרק דעם אינדיווידואַליזמום, דעם „העלפ יור סעלף". (העלף דיך אַליין.)

און ווען מאָרגען זאָל אין איינע פֿון די גרויסע שטעדט, וועלכע קען זיך זיין זאָנסט זעהר אינדיווידואַליסטיש געזאָנען, טרעפֿען אַן אונגליק — זאָגען מיר צ. ב. ש. זי ווערט פֿון אַלע זייטען בעלאַנגערט — עס איז זיכער אַז דיזע שטאָדט וועט פֿריהער פֿון אַלעם בעשליסען, אַז צו אַלעם ערשטען דאַרף מען בעפֿרידיגען די פֿאָדערונגען פֿון די קינדער און אַלטע לייט, וועלכע מוזען בעפֿרידיגט ווערען, און מען וועט זיך גאָר ניט נאָכפֿרעגען, וואָס האָבען דיזע קינדער און אַלטע לייט געטהאָן אָדער, וואָס וועלען זיי טהאָן פֿאַר־דער געזעלשאַפֿט? אין אַזעלכע פֿעלע זיינען אַלע אינ־שטימיג, אַז מען דאַרף פֿריהער ערנעהרען די מאַכטלאָזע קינדער און שוואַכע אַלטע לייט, דערנאָך איז די ערשטע זאַך צו בעזאָרגען די קעמפֿפֿער וואָס געפֿינען זיך אין דער מלחמה, גאַנץ גלייך די וואָס זיינען טאָפֿפֿערער און פֿעהי־גער אין שטרייט אָדער ניט, טויזענדער פֿון מענער און פֿרויען וועלען זיך געבען די גרעסטע מיה איבערצושטיינען איינע די אַנדערע אין בעדיענען די פֿערוואונדעטע.

די נייגונג אַלזאָ צום קאָמוניזמום עקזיסטירט. און וואָס לייכטער עס ווערען בעפֿרידיגט די בעדירפֿניסע פֿון יעדען איינצעלנעם, וואָס מעהר עס וואַקסט אין מענשען די קראַפֿט פֿיעל צו פּראָדוצירען, אַלץ מעהר פֿערשאַרפֿט זיך די נייגונג צום קאָמוניזמום. זי פֿערשאַרפֿט זיך מיט יעדען

מאָל, ווען אַ גרויסע אידעע פֿערנעהמט דעם פלאַץ אין מענשליכען צוזאַמענלעבען און שטייגט איבער די קליינ־ליכע זאָרגען פֿון׳ם טעגליכען לעבען.

ווי קען מען נאָך דעם אַלעם צווייפֿלען, אַז אין דעם טאָג ווען די פּראָדוקציאָנס־מיטלען וועלען בעלאַנגען ניט צו איינצעלנע מענשען, זאָנדערן צו דער געזאַמטהייט, צום כלל, ווען מען וועט אַרבייטען געמיינשאַפֿטליך, ווען מען וועט זיכער מעהר פּראָדוצירען ווי מען געברויכט, ווען אַרבייט וועט זיין אַן עהרע — ווי קען מען צווייפֿלען, אַז עס וועט זיך פֿערברייטען דאַן די טענדענץ, וועלכע איז שוין אַזוי מעכטיג אפילו אין דער היינטיגער געזעלשאַפֿט, און וועט זיין דער פֿונדאַמענט פֿון׳ם געזאַמטען געזעלשאַפֿט־ליכען לעבען!

נאָך דעם וואָס מיר האָבען דאָ אָנגעצייכענט און אויף גרונד פֿון די געדאַנקען, וועלכע מיר וועלען בריינגען אין אונזערע ווייטערע אַרטיקלען וועגען דער דורכפֿיהרבאַרקייט פֿון דער עקספּראָפּריאַציאָן, איז אונזער אַנזיכט, אַז אונזער ערשטע אויפֿגאַבע איז, נאָכדעם ווי די רעוואָלוציאָן האָט געבראָכען די מאַכט פֿון דער בעשטעהענדער אָרדנונג, גלייך צו פערווירקליכען דעם קאָמוניזמוס.

II.

אונזער קאָמוניזמוס איז אָבער ניט קיין אוטאָפּיסטישער און אויך ניט קיין אויטאָריטערער, ווי דער וועלכען עס בעשטרייטען די דייטשע טהעאָ־עטיקער. אונזער קאָמוניזמוס איז דער אַנאַרכיסטישער קאָמוניזמוס, דער קאָמוניזמוס אָהן אַ רעגירונג — דער קאָמוניזמוס פֿון פֿרייע מענשען. עס איז די פֿעראייניגונג פֿון די ביידע ציעלען, צו וועלכען די מענשען שטרעבען.

ווען מיר נעהמען אָן און בעטראַכטען די „אַנאַרכיע" אַלס אַן אידעאַל פֿון אַ פּאָליטישע אָרגאַניזאַציאָן, דאַן

פֿאַרמולירען מיר דערמיט נור אַ נייע נייגונג, אַ נייע טענ־
דענץ, וועלכע צייגט זיך אַלץ אָפֿענער און דייטליכער אין
דער ענטוויקלונגס־געשיכטע פֿון דער מענשהייט, יעדעם
מאָל, וועז דער ענטוויקלונגס־גאנג פֿון דער איראָפּעאישער
געזעלשאַפֿט האָט עס ערלויבט, האָבען די מענשען אַראָב־
געטרייסעלט פֿון זיך דעם יאָך פֿון אויטאָריטעט און האָבען
געזוכט צו פֿערווירקליכען אַ סיסטעם, וועלכע זאָל זיין
געגרינדעט אויף די פּרינציפּען פֿון אינדיווידועלע פֿרייהייט.
און מיר וועהען שטענדיג פֿון דער געשיכטע, אַז די פּערי־
דען, אין וועלכע עס איז דורך שטאַרקע אויפֿשטענדע
אָבגעשוואַכט געוואָרען די געוואַלד פֿון די רעגירונגען,
זיינען אויך געווען די עפֿאָכען פֿון שנעלען עקאָנאָמישען
און גייסטיגען פֿערשטאַנד.

די בעפֿרייאונג פֿון די קאָמונען איז געווען די פֿרוכט
פֿון פֿרייער ארבייט פֿון פֿרייע אַסאָסיאַציאָנען. די בויערן־
אויפֿשטענדע האָבען געהאַט אַלס פֿאָלגע די רעפֿאָרמאַציאָן
און די אָבשוואַכונג פֿון פֿאַפּסטליכער מאַכט. די אַמעריקאַנער
פֿרייהייט איז אויך געשאַפֿען געוואָרען פֿון מענער, וועלכע
זיינען געווען אונצופֿרידען מיט דער אַלטער איראָפּאַ.

און וועז מיר קוקען זיך איצט צו צו דער אויגענבליק־
ליכער ענטוויקלונג פֿון די ציווילייזירטע נאַציאָנען, דאַן
זעהען מיר אין איהר די בעוועגונג אָבצושוואַכען אוז צו
פֿערקלענערן דעם ווירקונגס־קרייז פֿון די רעגירונגען אוז
שאַפֿען פֿאַר דעם אינדיווידואום אַלץ מעהר און מעה־ פֿרייען
פּלאַץ. דערין בעשטעהט די נעגענווערטיגע ענטוויקלונג;
ליידער ווערט דיעזע בעווענונג געהינדערט פֿון דער מאַסע
אינסטיטוציאָנען אוז נע'ירש'ענטע פֿאָראורטהיילע; אָבער
ווי אַלע ענטוויקלונגען אַזוי וואַרט אויך די נעגענווערטיגע
אויף אַ רעוואָלוציאָן, וועלכע ווערט איינוואַרפֿען דעם אַלטען
מויער פֿון פֿאָראורטהיילע אוז וועט מאַכען פּלאַץ פֿאַר אַ
נייע פֿרייע געזעלשאַפֿט.

אַ לאַנגע צייט האָט מען אומזיסט געשטרעבט צו לייזען די שוועריקייטן אויפֿגאַבע, וועלכע קען קיינמאָל נית געלייזט ווערן, נעמליך, מעז האָט געוואָלט שאַפֿען אַ רעגירונג, וועלכע זאָל קענען צווינגען דעם מענשען צו זיין געהאָרכזאַם אָן די רעגירונג אַליין זאָל דערביי בלייבען געהאָרכזאַם דער געזעלשאַפֿט. נאָכדעם ווי אַזאַ שטרעבען איז געווען אומזיסט, שטרעבט די מענשהייט איצט צו בעפֿרייען זיך פֿון יעדער אַרט רעגירונג; די נויטוועדיגקייט פֿון אָרגאַניזאַציאָן זאָל בעפֿרידיגט ווערן מיט דעם פֿרייען צוואַמענבונד צווישען די איינצעלנע מענשען אָן צווישען די גרופּען.

אַלעס, וואָס מען האָט אַמאָל גערעכענט פֿאַר אַ ספּעציעלע אויפֿגאַבע אָן טהעטיגקייט פֿון׳ם שטאַאַט, ווערט איצט אָבגעלייקענט פֿון איהם; מען אייניגט זיך אַסך לייכטער אָן בעסער אָהן דעם אַריינמישען זיך פֿון שטאַאַט. ווען מען בעטראַכט די פֿאַרטשריטע, וועלכע זיינען געמאַכט געוואָרען אין דיזער ריכטונג, דאַן קומט מען צום שלוס, אַז די מענשהייט האָט פֿערקלענערט די טהעטיגקייט פֿון דער רעגירונג ביז אויף נול, דאָס הייסט, אַז די מענשהייט זוכט דעם שטאַאַט, די פֿערקערפֿערונג פֿון אונגערעכטיגקייט, אונטערדריקונג אָן מאַנאָפּאָל, אין גאַנצען צו בעזייטיגען.

אונז שוועבט שוין פֿאַר די אויגען אַ וועלט, אין וועלכער אייניצעלנער מענש וועט נית זיין געשמידט אין די קייטען פֿון געזעץ, זאָנדערן ער וועט האַנדלען צום וואָהלזיין פֿון דער געזעלשאַפֿט, ווייל אין איהם זיינען דאָ געזעלשאַפֿטליכע נייגונגען — דיזע האַנדלונגען וועלען זיין דער רעזולטאַט פֿון די פֿאַדערונגען, וועלכע יעדער מענש פֿיהלט אין זיך, צו לעבען געזעלשאַפֿטליך, דאָס איז נעמליך אַ בעדירפֿנים צו זעהן אין זיין מיטמענשען אַ מיטאַרבייטער, אַ העלפֿער, אַ מיטפֿיהלענדען אין נויט.

געווים וועט די אידעע פֿון אַ שטאַאַטלאָזער געזעלשאַפֿט

טרעפֿען אַזוי פֿיעל געגנער, ווי די פּאָליטישע עקאָנאָמיע מיט דער אידעע פֿון אַ געזעלשאפֿט, אין וועלכער עס זאָל ניט זיין קיין פּריוואַט אייגנטהום. מיר זיינען אַלע אויפֿגעוואַקסען און ערצויגען געוואָרען אין די פֿאַראורטהיילע, אַז עס זיינען נויטווענדיג רער שטאַאַט מיט זיינע וויכטיגע טהעטיגקייטען. אונזער גאַנצע ערציהונג — אָנגעהויבען מיט דעם אונטערריכט פֿון דער רוימישער געשיכטע ביז דער שטודירונג פֿון „דאָס רוימישע רעכט" און די פֿערשיעדענע וויסענשאַפֿטען, וועלכע מען לעהרענט אין די אוניווערזיטעטען, האָבען אונז איינגעוועהנט צו פֿערלאָזען זיך אויף דער רעגירונג, צו גלויבען אין דער וואָהלטעהטיגקייט פֿון אַ פֿאָטערליכען שטאַאַט, וועלכער זאָרגט פֿאַר אַלעם.

גאַנצע פֿילאָזאָפֿישע פּלענער זיינען אויסגעאַרבייט און געלעהרענט געוואָרען אום אויפֿצוהאַלטען דיזען גלויבען; די גאַנצע רעכטס-וויסענשאַפֿט האָט זיך אונטער דיזען שטאַנדפונקט ענטוויקעלט, די גאַנצע פּאָליטיק איז בעגרינדעט אויף דיזען פרינציפּ, און יעדער פּאָליטיקער, פֿון וועלכער פֿאַרב ער זאָל ניט זיין, וועט אימער זאָגען צום פֿאָלק: גיט נור מיר די מאַכט; איך וועל און איך קען אייך בעפֿרייען פֿון דעם עלענד, אין וועלכען אוהר שמאַכטעט.

פֿון וויעגעלע ביז צום קבר בעהערשט אונז דיזער רעגירונגס-פרינציפּ. עפֿענט וועלכען בוך איהר ווילט פֿון דער סאָציאָלאָגיע, פֿון דער יוריספּרודענץ, און איהר וועט אימער געפֿינען, אז די רעגירונג, איהר אַרגאַניזאַציאָן און איהרע האַנדלונגען פֿערנעהמען אַזא פלאַץ אין געזעלשאַפֿטליכען לעבען, דאָס איהר מוזט שליסליך גלויבען, אַז אויסער די רעגירונגען און די שטאַאַטס-מענער איז וויטער קיין זאַך ניטאָ אויף דער וועלט.

דיזעלבע געשיכטע אויף אלערליי אופנים טרעפֿט איהר אין דער פרעסע. גאַנצע שפֿאלטען פֿון די צייטונגען אן,

זשורנאַלען זיינען פֿערנומען מיט דעבאַטען אין די פּאַרלאַמענטען, מיט די אינטריגען פֿון אַלעדליי פּאָליטיקער. דער גאַנצער גרויסער טעגליכער לעבען פֿון אַ נאַציאָן פֿערנעהמט אַ גאַנץ קליינעם פּלאַץ און מען בעהאַנדעלט עס אין עטליכע שירות, אי דאָס אויך ווייל עס ריהרט אָן דעם געזונט, אָדער ווייל די פּאָליציי האָט עפּעס דערמיט צו טהאָן, זאָנסט איז וועגען דעם ניטאָ וואָס צו שרייבען. וועג מען לעזט דיוע זשורנאַלען, פֿערגעסט מען גאָר אין גאַנצען, אַז אויסער די עטליכע „גרויסע לייט", וואָס פֿערשטעלען מיט זייער שאָטען אלעס, איז נאָך עטוואָס דאָ אויף דער וועלט. עס קומט גאָר ניט אַרויף, לעזענדיג אונזער פּרעסע, דער געדאַנק, אַז אויסער די רעגירער און שטאַאַטס־מענער, וועלכע מען הויבט שטענדיג אין הימעל, און וועלכע זיינען גרויס נור דודך זייער אונווישענהייט, זיינען נאָך דאָ אַן אונגעהוירע צאָהל ברואים — אייגענטליך די גאַנצע מענשהייט, — וועלכע לעבען און שטאַרבען, ליידען און דולדען, אַרבייטען און געברויכען, דיינקען און שאַפֿען.

וועג מען קעהרט זיך אָפּ פֿון׳ם לעבען אויף׳ן פּאַפּיר צו דעם ווירקליכען לעבען, וועג מען וואַרפֿט אַ קלאָהרען בליק אויף דער געזעלשאַפֿט, דאַן וועדט מען ווירקליך נתפּעל פֿון דער גאַנץ קליניקער ראָלע, וועלכע די רעגירונג שפּיעלט אין׳ם ווירקליכען לעבען. בּאַלזאַק האָט שוין געמאַכט די בעמערקונג, אַז גאַנצע מיליאָנען בויערען לעבען אָפּ זייער גאַנצען לעבען און האָבען מיט׳ן שטאַאַט גאָרנישט צו טהאָן, אויסער דעם, געווענליך, וואָס זיי מוזען זייער לעצטע בהמה׳לע פֿערקויפֿען אום צו בעצאָהלען דער רעגירונג שטייערן. יעדען טאָג וועדט געשלאָסען טוויזענדער פֿערבינדונגען אָהן דער אַריינמישונג פֿון דער רעגירונג, און די גרעסטע צאָהל פֿון אַועלכע קאָנטראַקטען — האַנדעלס־אָפּשליסונגען, אויף דער בערזע — וועדען

געמאַכט אין אַזאַ פּאָרם, אַז ווען איינער פֿון די צדדים זאָל ברעכען אַזאַ פֿערטראָג קען אויך די רעגירונג גאָרנישט העלפֿען דערבי. פֿרואווט ריידען מיט אַ נעגיטען געשעפֿטס־מאַן, וועלכער וויים קלאָהר די האַנדעלס־וועלט, און ער־וועט אייך זאָגען, אַז די אלע אַקטען אויף צו טוישען סחורה, וועלכע וועדען אָפּגעשלאָסען יערען מאָג צווישען די פֿערשיעדענע סוחרים, וואָלטען געווען אַ זאַך דער אונ־מעגליכקייט, ווען זיי וואָלטען ניט געווען געגרינדעט הויל בלויז אויף נאמנות, אויף'ן עהרען־וואָרט. דער סוחר איז געוואוינט וואָרט צו האַלטען, ער וויל ניט פֿערלירען זיין נאָמען, זיין קרעדיט, און דאָס איז ענינגענד, אַז מען זאָל איהם גלויבען. דאָס איז די עהרליכקייט — זאָל זיך זיין נור אין דער הינזיכט — די האַנדעלפֿ־עהרע, דער גע־שעפֿטס־פרינציפ, דער סוחר'ישער שטאָלץ, אויף וועלכען עס בערוהט דער געמיינשאַפֿטליכער האַנדעל, אָהן דעם וואָלט ער געווען אונמעגליך. דער זעלבער סוחר, וועלכער וועט אייך גאָר אָהן אַ האָר געוויסענס־ביסס פֿערקויפֿען פֿערדאָרבענע סחורה, פֿון וועלכע מענשען וועלען פֿער'סס'ט ווערען (נאַטירליך, ווען עס קען אָנגענומען ווערען פֿאַר־גוט), אָט דער זעלבער סוחר בעטראַכט אָבער אַלס אַן עהרען־זאַך נאָכצוקומען זיינע פּפֿליכטע אַלס האַנדעלס־מאַן. ווען דיזע פֿערהעלטנים־מעסיגע מאָראַליטעט עקזיסטירט איצט, אין די איצטיגע פֿערהעלטנים, אין וועלכע מען וואָרט נור אויף דער געלעגענהייט מיט אַ מאָל רייך צו ווערען — ווי קען מען דען צווייפֿלען, אַז דיזע מאָראַלי־טעט וועט זיך אָהן אַ שיעור ענטוויקלען דאָן, ווען די געזעלשאַפֿט וועט ניט זיין געבויט אויף עס גרונד, אַריינ־צוכאַפען די פֿרוכטע פֿון פֿרעמדען אַרבייט? —

נאָך אַן איבערראַשענדער צוג, וועלכער כאַראַקטעריזירט איבערהויפט אונזער דור, איז נאָך אַ בעסערער בעווייז צו גונסטען פֿון אונזער אידעען. דאָס איז דאָס שטענדיגע

ז וּאַקסען פֿון אַזעלכע אונטערנעהמונגען, וואָס קומען פֿון אַ
פֿרייוואַטער איניציאַטייוו, און די אונגעהייער גרויסע ענט־
וויקלונג פֿון פֿרייע גרופּירונגען פֿון יעטוועדען סאָרט. מיר
וועלען נאָך רעדען באריכות וועגען דעם אין די קאַפּיט־
לען, וואָס זיינען בעשטימט פֿאַר דער פֿראַגע וועגען
„פֿרייער פֿעראיניגונג". דאָ וועט זיין גענוג צו זאָגען, אַז
אָט די פֿאַקטען זיינען אַזוי צאָהלרייך און אַזוי אַלטעגליך,
אַז זיי בילדען דעם תּמצית פֿון דער צווייטער העלפֿט פֿון
דיזען יאָהרהונדערט, כאָטש די שרייבער, וואָס בעשעפֿטיגען
זיך מיט סאָציאַליזמוס און מיט פּאָליטיק, איגנאָרירען עס,
און זיי געפֿינען פֿאַר נויטיג, אונז בעסער דערצעהלען
מעשיות וועגען די פֿונקציאָנען פֿון דער רעגירונג. אָט די
פֿרייע, פֿערשיעדענאַרטיגע אָרגאַניזאַציאָנען זיינען אַ גאַנץ
נאַטירליכעס פּראָדוקט פֿון דער ענטוויקלונג, זייער צאָהל
וואַקסט זעהר שנעל, זיי בילדען זיך אָהן אַ שום שוועריג־
קייטען; זיי זיינען דער נויטוועניגער רעזולטאַט פֿון די
שטענדיג וואַקסענדע בעדירפֿניסען פֿון דעם ציוויליזירטען
מענשען, און ענדליך פֿערשפּאָרען זיי אויף אַזאַ מערקווירדיגען
אופן יעטוועדער אַרויסמישונג פֿון דער רעגירונג, אַז מיר
מוזען וואָס וויישער אַלץ מעהר אַרויסזוהען, וואָס פֿאַר אַ
וויכטיגער פֿאַקטאָר זיי זיינען אין געזעלשאַפֿטליכען לעבען.

אויב זיי האָבען זיך נאָך ניט אויסגעשפּרייט איבער'ן
גאַנצען לעבען, איז דאָס בלויז מחמת דעם וואָס זיי גע־
פֿינען אַ גענוגאַלדיגע הינדערנים אין דער נויט פֿון דעם
אַרבייטער, און די פֿערשיעדענע כחות פֿון דער היינטיגער
געזעלשאַפֿט, אין דעם מאָמאָפּאָל־אייגענטהום און אין דעם
שטאַאַט. שאַפֿט אָבּ אָט די הינדערניסען, און איהר וועט
זעהן, ווי זיי וועלען אַרומנעהמען די גאַנצע אונגעהייערע
טהעטיגקייט פֿון די ציוויליזירטע מענשען.

די געשיכטע פֿון די לעצטע פֿופֿציג יאָהר האָט געגעבען
רעם בעסטען בעווייז, אַז די פֿערטרעטונגס־רעגירונגען

האָבען קיינמאָל ניט געקענט און קענען יעצט ניט ערפֿילען די אויפֿגאַבען, וועלכע מען האָט זיי געוואָלט פֿערטרויען. דעם ניינצעהנטען יאָהרהונדערט וועט מען אַ מאָל בעצייכענען אַלס די צייט, אין וועלכער עס איז געבוירען געוואָרען אַ מיאוסע פֿערזעהעניש — דער פאַרלאַמענטאַריזמוס.

וואָס ווייטער ווערט די שוואַכקייט פֿון פֿערטרעטונגסיסטעם אַלץ קלעהרער פֿאַר יעדען מענשען; די פֿעהלערן פֿון דעם פאַרלאַמענטאַריזמוס, די גרונד־שוואַכקייטען פֿון דעם פֿערטרעטונגס־פרינציפ ווערען אַלץ דייטליכער. דערפֿאַר האָבען אויך אייניגע דיינקער, ווי דזשאָהן סטואַרט מילל, לעווערדיי א. ז. וו. וועלכע האָבען דעם פאַרלאַמענטאַריזמוס קריטיזירט, אויסגעדריקט די אַלגעמיינע אונצופֿריעדענהייט מיט איהם.

מען זעהט אַלץ מעהר איין ווי דום, ווי לעכערליך דאָס איז אויסצואוועהלען עטליכע מענשען און זאָנען צו זיי: „מאַכט פֿאַר אונז געזעצע פֿאַר אַלע טהעטיגקייטען פֿון אונזער לעבען, אפילו ווען ניט איינער פֿון אייך האָט אַ בעגריף וועגען אַזעלכע טהעטיגקייטען". מען הויבט אָן צו בעגרייפֿען, אַז פֿערלאָזען זיך אויף די זאָגענאַנטע הערשאַפֿט פֿון דער מאַיאָריטעט מיינט איבערצוגעבען אַלע געשעפֿטען פֿון אַ לאַנד צו אַ געוויסער צאָהל מענשען, וועלכע קענען זיך אונטערלעקען צו דער מאַיאָריטעט און געווינען זיי פֿאַר זיך, אָבער זיי פֿערשטעהען גאָרנישט און קענען ניט אורטהיילען איבער די נויטיגע אַנגעלעגענהייטען. די מענשהייט זוכט און געפֿינט נייע וועגען, ווי איינצוריכטען זיך.

אַ ביישפיעל פֿאַר דער מעגליכקייט פֿון פֿרייע פֿעראייניגונגען גיבען אונז דער אינטערנאַציאָנאַלער פאָסט־פֿעראיין, די פֿעראייניגונגען פֿון די אייזענבאַהנען און די וויסענשאַפֿטליכע געזעלשאַפֿטען.

ווען גרופען, וועלכע זיינען צושפרייט אין אַלע טהיילען

פֿון דער וועלט, ווילען היינט בעשאַפֿן אַן אָרגאַניזאַציאָן צו אַן אַלגעמיינעם ציעל, וועהלען זיי שוין מעהר ניט אויס קיין דעפּוטירטע צו אַן אינטערנאַציאָנאַלען פּאַרלאַמענט, ד. ה. זיי וועהלען ניט מענשען מיט אונבעשרייבנקטער פֿאָלמאַכט, צו וועלכע מען זאָל זאָגען: „בעשליסט נאָר פֿאַר אונז געוועצע, מיר וועלען געהאָרכען", נײַן, היינט וועט מען קען זיך ניט דיערעקט אָדער דורך דער קאָרעספּאָנדענץ פֿערשטענדיגען, שיקט מען צו די פֿערהאַנדלונגען דעלעגאַטען, וועלכע האָבען ערפֿאַהרונג אין די נויטיגע אַנגעלעגענהייטען און מען זאָגט צו זיי: „פֿרואווט זיך אייניגען איבער דער און דער פֿראַגע און קומט צוריק, — אָבער ברייננט ניט קיין פֿאַרטיגען געוויסן מיט זיך, ברייננט נאָר אַ פּאַסענדען פּאָרשלאַג, וועלכען מיר וועלען אָננעהמען אָדער ניט".

אויף אַזאַ אופֿן האַנדלען די גרויסע אינדוסטריעלע קאָמפּאַניעס, די וויסענשאַפֿטליכע געזעלשאַפֿטען און אַלע סאָרטען פֿעראיינוגונגען, וועלכע פֿערברייטען זיך שוין היינט איבער גאַנץ אייראָפּאַ און די פֿעראיניגטע שטאַטען. אַזוי מוז אויך טהאָן די בעפֿרייטע געזעלשאַפֿט. אום צו קענען די עקספּראָפּריאַציאָן, אויספֿיהרען, וועט עס פּאַר זיי זיין אַן אַבסאָלוטע אונמעגליכקייט זיך צו אָרגאַניזירען נאָך דעם פּרינציפּ פֿון דער פּאַרלאַמענטאַרישער פֿערטרעטונג. אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע איז געווען געגרינדעט אויף קנעכטשאַפֿט האָט געקענט אויסקומען מיט דער מאָנאַרכיע, אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע איז באַזירט אויף דעם לוין־סיסטעם און אויף דער אויסבייטונג פֿון די מאַסען דורך דעם קאַפּיטאַל־בעזיצער, האָט געקענט ערקלעהרען, אַז זי איז איינפֿערשטאַנדען מיט דעם פּאַרלאַמענטאַריזמוס. אָבער אַ פּרייע געזעלשאַפֿט, וועלכע נעהמט אָן די ירושה פֿון דעם גאַמיין־אייגענטהום, מוז אינגריכטען די פּאָרמע פֿון איהר אָרגאַניזאַציאָן אין פּרייע גרופּען און אין דער פּרייער פֿעדעראַציאָן פֿון דיזע גרופּען; דאָס איז די אינציגע פּאָרמע

פֿון אָרגאַניזאַציאָן, וועלכע פֿאַסט פֿאַר דער נייער היסטאָ־
רישער עקאָנאָמישער אייניריכטונג.

יעדע נייע עקאָנאָמישע אייניריכטונג פֿאָדערט אויך אַ
נייע פּאָליטישע פֿאָרמע, וועלכע זאָל פֿאַסען צו איהר, און
עס וועט זיין אונמעגליך אָנצוריהרען דעם פּריוואַט־אייגענ־
טהום אָהנע צו גיפֿינען אַ נייע פֿאָרמע פֿאַר דעם
פּאָליטישען לעבען.

עקספראפריאציאן.

I.

מען דערצעהלט אַ חכמה פֿון דעם גרויסען מיליאָנער ראָטהשילד; אין 1848, ווען זיין פֿערמעגען איז גע־ווען אין געפֿאַהר דורך דער רעוואָלוציאָן, האָט ער געלאָזט פּובליצירען פֿאָלגענדען וויץ: „איך וויל צוגעבען — האָט ער געזאָגט — דאָס מיין פֿערמעגען איז ערוואָר־בען געוואָרען דורך די מיה און אויף די קאָסטען פֿון אַנדערע, ניט פֿון מיין אייגענע האָרעוואַניע, אָבער וויפֿיעל וועט דען אָנקומען אויף יעדען מענשען, ווען מען זאָל צוטהיילען מיין פֿערמעגען אויף די מיליאָנען איינוואוינער פֿון אייראָפּאַ? העכסטענס קען אויף יעדען אָנקומען איין טאָלער. איך פֿערפֿליכט זיך אַלזאָ אַוועק צו געבען יעדען איינעם זיין טאָלער, ווער עס וועט נאָר ביי מיר פֿאָדערן".

ראָטהשילד'ס חכמה איז געווען פּובליצירט אומעטום. ווען ער איז זיך דערנאָך אַרומגעגאַנגען שפּאַצירען אין די גאַסען פֿון פּאַריז, האָבען זיך מעהר ניט געפֿונען ווי אַ דריי, פֿיער פֿערבייגעהער, וועלכע האָבען ביי איהם גע־פֿאָדערט זייערע טאָלערס; ער האָט מיט אַ שטעכיגען שמייכעלע זיי עם צוגעוואָרפֿען און מעהר האָט מען דעם מיליאָנער ניט בעאונרוהיגט. דער איינפֿאַל איז אַלזאָ גע־לונגען. ראָטהשילד'ס פֿאַמיליע זיינען נאָך עד היום ד בעזיצער פֿון די גרויסע אוצרות, וועלכע זיינען ערוואָרען געוואָרען אויף די קאָסטען פֿון אַנדערע.

עס איז אָבער ניט ראָטהשילד אַליין אַזאַ חכם עתיק; במעט פֿון אַלע קלוגע קעפ פֿון דער בורזשואַזיע הערט מען אַזעלכע חכמה'לעך. ווי אַלע געברויכען דיזעלבע אַר־גומענטן:

— וו, איהר ווילט צווישען זיך צוטהיילען אַלע רייכ־טהימער? איהר ווילט צוזאַמענווארפֿען אַלע רעק אין איין הויפֿען און יעדערער זאָל אויסקלייבען אַ בגד פֿאַר זיך, וועלכען איהם געפֿעלט? מען וועט דאָך זיך נהרג'ן, מען וועט דאָך זיך איינע די אַנדערע די קעפ צוברעכען.

אַזעלכע ווי־צלעך הערט מען פֿון די קלוגע בורזשאַזיע קעפ. לאָמיך אייך זאָגען, אַז דאָס זיינען וועהר פֿוילע ווי־צען: מיר וועלען ניט צוגיפֿוואַרפֿען קליידער אוּן יעדער איינער זאָל פֿאַר זיך כאַפּען אַ בגד; (גראַדע דער וואָס דאַרף וועט דאָן גאָרנישט קריגען, ווען מען זאָל אַזוי נאָריש האַנדלען). מיר וועלען זיך אויך ניט טהיילען מיט ראָטה־שילד'ס טאָלערם, דעם אָרעמען וועט עס קיין נוצען ברייננגען. ניט אום דעם אַלעם האַנדעלט עס זיך; דאָס זיינען אַלין פּוסטע מעשיות. מיר פֿערלאַנגען עטוואָס גאַנץ אַנדערעם. —

אוּנזער ציעל איז, ערשטענס, אַזוי צו אָרגאַניזירען זיך, דאָס יעדער מענש זאָל שוין ביי זיין געבאָרען ווערן זיין געוויכערט, אַז ער וועט האָבען די מעגליכקייט צו פֿערריכטען נוצליכע אַרבייט אין דער געזעלשאַפֿט אוּן פֿאַר דיזען ניצליך מאַכען זיך זאָל ער זיין גאַראַנטירט אַ גוטען לעבען צו מאַכען; צווייטענס, די אַרבייט, וואָס דער מענש וועט קענען לייסטען, זאָל ניט זיין אָבהיינגיג פֿון פֿאַבריקאַנט אָדער פֿון מינען־בעזיצער; מען זאָל ניט דאַרפֿען האָבען די ערלויבנים פֿון דיזע הערן אום צו קענען אַרבייטען אוּן פֿאַר דיזע ערלויבנים זאָל מען זיי דאַרפֿען אַוועקגעבען די גרעסטע טהייל פֿון דעם, וואָס דער מענש אַרבייט אויס.

וואָס עס אָנבעלאַנגט די גרויסע אוצרות פֿון אַ ראָטה־שילד אָדער פֿון אַ ווּאַנדערבילט, זאָ וועלען מיר זיי ניט

דאַרפֿען צוטהיילען, אדרבה זיי וועלען אונז נאָך מעהר בוצען ברייגען דערמיט, וואָס זיי זיינען קאָנצענטרירט, דען דאָס וועט אונז גרייגער מאַבען איינצופֿיהרען די קאָמוניסטישע פּראָדוקציאָן, אָדער די פּראָדוקציאָן אויף'ן קאָמוניסטישען אופֿן.

פֿון דעם טאָג אָן, וועלן דער לאַנדאַרבייטער וועט פֿרייוויליג קענען בעאַרבייטען אַ שטיק לאנד, אָהן דעם, אַז ער זאָל דאַרפֿען בעצאָהלען האַלב פֿון זיין ערטראָג צו אַ לאַנד־בעזיצער; פֿון דעם טאָג אָן, וועלן דיזער לאַנד־אַרבייטער וועט האָבען די מעגליכקייט צו בענוצען זיך מיט די מאַשינען, וועלכע זיינען נויטוועגדיג אום די ערד זאָל אַרויסגעבען גענוג אוּן גוטע פֿרוכטען; פֿון דעם טאָג אָן, וועלן די אַרבייטער וועלען אויפֿהערען צו פּראָדוצירען פֿאַר'ן מאָנאָפּאָליסט, זאָנדערן זיי וועלען שאַפֿען אַלעס נור פֿאַר זיך, פֿון דעם טאָג אַן וועט שוין מעהר ניט זיין קיין מענש, וועלכער זאָל זיין אין לומפּען אָנגעטהאָן אוּן קיינע ראָטהשילדס אָדער אַנדערע אויסבייטער, וועלכע זאָלען פֿערמעגען מיליאָנען. קיינער וועט דאַן געצוואונגען זיין צו פֿערקויפֿען זיין אַרבייטס־קראַפֿט צו אַן אַנדערן אוּן קריגען דערפֿאַר בלויז אַ טהיילּ פֿון דעם, וואָס ער האָט אין דער ווירקליכקייט אויסגעאַרבייט.

נור דאָ געפֿינען זיך אויך קלוגע קעפּ, וואָס אַרגומענטירען געגען אונז אוּן ווילען בעווייזען, אַז פֿון מיליאָנערן וועלען מיר קיינמאָל ניט פּטור ווערן:

— איהר קענט דאָך ניט פֿערהיטען — זאָגען זיי — אַז אַזעלכע ראָטהשילדס זאָלען ניט אָנקומען פֿון ערגעץ אַן אַנדער לאַנד. ווי איז אַז איינער האָט אין כינאַ אָנגעקליבען מיליאָנען אוּן ער וועט קומען אוּן זיך בעזעצען ערגעץ צווישען אייערע קאָמוּנען? ער וועט זיך דינגען אַרבייטער אוּן וועט מאַבען אירגענד וועלכע אונטערנעמונג; איינמאָל האָט ער אַרבייטער וועט ער דאָך אויף זייערע קאָסטען קלייבען נאָך מיליאָנען. וואָס קענט איהר דערצו טהאָן?

איהר קענט דאָך ניט — זאָגט מען אונז — מאַכען די רעוואָלוציאָן מיט איין מאָל אויף דעם גאַנצען ערדקוגעל; סיידען איהר וועט מאַכען אפשר גרענעצען, וועט אַוועק־שטעלען שומרים און יעדער מענש, וואָס וועט וועלען אַריינפֿאָהרען אין אייערע קאָמוניסטישע לענדער, זאָל דאַרפֿען האָבען אַ פאַס, אַז ער איז ניט קיין מיליאָנער, אָדער ער וועט דורכגעזוכט, דורכגעטאַפט ווערען און טאָמער וועט מען ביי איהם געפֿינען געלד זאָל מען עס קאָנפֿיסצירען? אַלזאָ איהר וועט אויך האָבען קאָמוניסטישע קאָזאַקען, אַנאַרכיסטישע זשאַנדאַרמען — דאָס וואָלט זיין זעהר שעהן!

אַזעלכע אַרגומעגטען קומט אויס מאַנכעס מאָל צו הע־רען; דער טעות פֿון זיי ליגט דעריין, וואָס מען האָט זיך קיינמאָל ניט געשטעלט די פֿראַגע: פֿון וואַנען שטאַמט אייגענטליך דאָס פֿערמעגען פֿון די רייכע? ווען מיר זאָלען נאָר געבען אַ קורצען איבערבליק איבער דעם, וועלען מיר זעהען, אַז דאָס עלענד, די אַרמוטה איז דער אורשפרונג, דער קוואַל פֿון וואַנען דער רייכער שעפט זיין רייכטהום. ווען עס וואָלט ניט געווען דאָס עלענד, די אַרמוטה, וואָלט דער רייכער ניט געהאַט פֿון וואַנען רייך צו ווערען. דאָרט, וואו עס וועט מעהר ניט זיין קיין אַרמוטה, קיין עלענד, וועלען פֿאָלגליך אויך ניט זיין קיין רייכע, ווייל עס וועט ניט זיין וועמען אויסצובייטען אום רייך צו ווערן.

לאָמיר אַקוק טהאָן אויף'ן מיטעלאַלטער, אויף דער צייט, אין וועלכע עס האָט זיך אָנגעהויבען די זאַמלונג פֿון גרויסע אוצרות.

אַ פֿעאָדאַל־באַראָן האָט גע'גזל'ט אַ שטיק לאַנד און האָט געזאָגט, אַז דאָס בעלאַנגט צו איהם. ווי לאַנג אָבער דאָס לאַנד איז ניט געווען בעזעסען מיט איינוואוינער, האָט ער פֿון איהם ניט געהאַט קיין נוצען, ער האָט פֿון'ם לאַנד קיין רייכטהימער ניט געקענט קלייבען. ער האָט עס ניט געקענט רעכענען אַלס פֿערמעגען, אַלץ איינס ווי ער וואָלט ניט

געקענט קײבען קיין פֿערמעגען, ווען ער וואָלט זאָגען, אַז
צוּ איהם בעלאַנגט אַ שטיק לבנה. עס האָט איהם גאָר־
נישט איינגעבראַכט. וואָס אָבער האָט ער געמוזט טהאָן
אוּם צוּ מאַכען פֿון שטיק לאַנד אַ פֿערמעגען? ער האָט
געמוזט זוּבען בויערן, וועלכע זאָלען דאָס שטיק לאַנד בע־
אַרבייטען.

ווען יעדער בויער וואָלט געהאַט זיין פֿרייען שטיקעל
ערד צוּ בעאַרבייטען פֿאַר זיך; ווען ער וואָלט אויסער
דעם געהאַט די בהמות אוּן אַן אַקעראייזען, וואס עס איז
נויטיג צוּ לאַנד אַרבייט, וואָלט ער בשום אופֿן ניט געגאַנגען
דעם באַראָן'ס לאַנד צוּ בעאַרבייטען; ער וואָלט בעסער
געבליבען זיצען אויף זיין אייגענעם לאַנד אוּן בעאַרבייטען
עס פֿאַר זיך.

די גרויסע מאַסען פֿון דער לאַנד־בעפֿעלקערונג זיינען
דאַמאָלסט געווען אין טיפֿסטען עלענד: די גרויסע מלחמות,
די שטענדיגע טריקעניש אוּן די עפּידעמישע קראַנקהייטען
פֿון יענער צייט האָבען זייער צושטאַנד געמאַכט שרעקליך
מרויעריג. די גרעסטע טהייל פֿון זיי האָט ניט געהאַט ניט
קיין פֿערד, ניט קיין אַקער־אייזען אוּן קיינע מיטלען ווי
עס צוּ קריגען; אייזען איז אין מיטעל אַלטער געווען זעהר
טהייער, אַן אַרבייטס־פֿערד נאָך טהייערער. נוּן, וואוּ האָט
דער אָרעמער בויער געקענט קריגען פֿאַר וואָס עס צוּ
קויפֿען?

דיזע אַלע אָרעמע אוּן עלענדע בויערן האָבען אָבער,
נאַטירליך, געוואָלט זייער לעבען אַביסעל פֿערבעסערן. אוּן
אָט זעהען זיי אַמאָל אויף'ן וועג, וואוּ עס גרענעצט זיך
דעם באַראָן'ס לאַנד, אַ שילד; דיזע שילד האָט בעדייטעט,
אַז דער לאַנדאַרבייטער, וועלכער וועט זיך וועלען בעזעצען
אויף דיזען שטיק לאַנד, וועט קריגען צוּאַמען מיט'ן שטיק
ערד אויך אינסטרומענטען, וואָס זיינען נויטיג צוּ דער ערד־
אַרבייט, געהילין צוּ בויען אַ הייזקע אוּן צוּ אַרומצאַמען די
פֿעלדער, אוּן דאָס אַלעס אויף אַ בעשטימטע צאָהל יאָהרען,

אומזיכט; קיינע גרונד־צינזען צו צאָהלען; די צאָהל יאָהרען איז געווען געמאַרקט אויף'ן שילד דורך צלמים. דער בויער האָט פֿערשטאַנען, אַז אַמווייניגסטען אויף דיזע צאָהל יאָהרען וועט ער זיין לעבען פֿערבעסערן.

אין אַזוי האָבען זיך די אָרעמע בויערן געכאַפּט פֿאַר אַזאַ גליק ווי פֿאַר אַ הייסען קוילעטש — זיי האָבען זיך בעזעצט אויף דעם באַראָן'ס לענדער; זיי האָבען אויסגעהאַקט די וועלדער, האָבען אויסגעטריקענט די זומפען, האָבען דורכגעפֿירט וועגען, האָבען אַרומגעצאַמט די פֿעלדער אין האָבען אויסגעבויט דערפֿער.

די פֿרייע יאָהרען זיינען דערווייל אַוועקגעגאַנגען; דער גוטבעוויצער האָט אַרויפֿגעלייגט אַן אָבצאָהלונג אויף די בויערן, אַ פּאַכט, אַזויפֿיעל אין אַזויפֿיעל דאַרפֿען זיי איהם בעצאָהלען. עס איז אריבערגעגאַנגען אַ צייט פֿון נאָך עטליבע יאָהר אין דער גוט־בעוויצער האָט אַרויפֿגעלייגט צינזען אויף'ן גרונד; די בויערן האָבען עס געמוזט בעצאָהלען נאָך פּאַראוים. לויפֿט אָבּ דער טערמין העכערט ווידער דער באַראָן די צינזען.

דער אָרעמער בויער האָט עס געמוזט טראָגען, וייל אַנדערשוואו זיינען די בעדינגונגען ניט בעסער געווען. דערצו האָט מען זיי אַרומגענומען מיט געוועצע אין זיי האָבען געמוזט פֿאָלגען אלעס, אַזוי ווי דעם גוטבעוויצער האָט זיך געוואָלט. אַזוי איז דאָס עלענד אין אַרמוטה פֿון'ם בויער געווען די קוועלע, דער אורשפרונג פֿון דעם פֿעאָדאַל־באַראָן'ס רייכטהום. אין ניט נור דער באַראָן, דער עדעלמאַן האָט געשעפט זיינע רייכטהימער פֿון קוואַל פֿון עלענד, אויך אויסער איהם האָט זיך נאָך אַרום דעם בויער אַרומגערינגעלט אַ גאַנצע מחנה פֿון בלוטזויגער, וואוּבערער, פּראָצענטניקעס, די צאָהל אין די רייכקייט פֿון וועלבע עס איז געוואַקסען אַלץ מעהר, וואָס מעהר עס איז געוואַקסען די נויט אין אַרמוטה פֿון'ם לאַנדאַרבייטער.

אַזוי איז עס געגאַנגען אין מיטעלאַלטער, אַזוי געהט עס אויך איצט נאָך.

שטעלען מיר זיך פֿאָר, וועט עס זאָל זיין פֿרייע לאַנד, אויף וועלכע דער בויער זאָל זיך קענען בעזעצען אוּן בעראַרבייטען נאָך זיין אייגענעם ווילען, וואָלט ער געגאַנגען צום גראַף אָדער באַראָן אוּן צאָהלען איהם פֿאַר ערטוויזענד פֿראַנק פּראָ העקטאַר? אָדער אַוועקגעבען איהם אַ גרויסען טהייל פֿוּן די פּראָדוקטען דערפֿאַר, וואָס ער ערלויבט איהם די ערד צו בעאַרבייטען? ער וואָלט עס געווים ניט געטהאָן, ער וואָלט כעסער אויסקליבען זיך אַ שטיקעל ערד אומזיסט אוּן בעאַרבייטען עס פֿאַר זיך. וועט ער טהוט עס איצט, איז דאָס ווייל ער האָט קיין אַנדער ברירה ניט, ווייל קיין פֿרייע ערד איז ניטאָ, דערפֿאַר מוז ער צאָהלען דעם באַראָן די גרעסטע טהייל פֿוּן דעם וואָס ער אַרבייט אוים, אום פֿאַר זיך קוים אַ לעבען צו מאַכען אוּן דעם הערען רייך צו מאַכען.

דער גרונדבעזיצער וועלט איך איצט אין ענדע פֿוּן 19־טען יאָהרהונדערט רייך, נור דורך די אַרמוטהפֿוּן דעם בויער, עבען אַזוי ווי עס איז געווען אין מיטעלאַלטער.

II.

מיט דעם אינדוסטריעלען אונטערנעהמער, מיט דעם פֿאַבריקאַנט איז אויך דאָס זעלבע וואָס מיט דעם גוטבעזיצער. — אַזוי ווי דער גוטבעזיצער וועלט רייך דורך דער אַרמוטהפֿוּן דעם בויער, אַזוי ערווערבט זיך אויך דער פֿאַבריקאַנט זיין פֿערמעגען נור דורך דאָס עלענד אוּן נויט פֿוּן דעם אַרבייטער.

נעהמען מיר צ. ב. ש. אַ בורזשוּאַ, וועלכער האָט אויך וועלכען עס איז אופֿן צוזאַמענגעקליבען אַ קאַפּיטאַל פֿוּן אַ פֿינף הונדערט טויזענד פֿראַנק. וועט אַזאַ מענש זאָל קיין זאַך ניט אונטערנעהמען אוּן לעבען בלויז פֿוּן זיין ביסעל געלד, וואָלט ער אין אַ נעוויסער צייט יאָהרען געבליבען

אַן אָרעמאַן; רעכענען מיר, ווען ער זאָל פֿערלעבען אויף דער הוצאה פֿופֿציג טויזענד פֿראַנק אַ יאָהר — וואָס עס איז גאַנץ ווייניג ביי דעם איצטיגען לוקסוס — וואָלט ער אין צייט פֿון צעהן יאָהר געבליבען אָהן מיטלען צום לע־בען. וואָס טהוט ער אָבער? אַלס פֿראַקטישער מענש געפֿינט ער אַ מיטעל, ווי צו פֿערזיכערן זיך. ער לייגט אַריין זיין געלד אין אַ וועלכער עס איז אונטערנעהמונג אַזוי, אַז עס זאָל איהם בריינגען אַ היבשען יעהרליכען איינקונפֿט און דער קאַפּיטאַל זיינער זאָל ניט אויפֿגעגעסען ווערן.

אין אונזער געזעלשאַפֿט איז עס גאָר ניט קיין שווערע זאַך אויסצופֿיהרען. אונזערע שטעדט און דערפֿער זיינען איבערפֿיהלט מיט אַרבייטער, וועלכע האָבען ניט גענוג אפילו אויף צוויי וואָכען דורכצוקומען, ווען זיי האָבען ניט קיין אַרבייט.

דער בורזשואַ אַלזאָ ענטשליסט זיך אויסצובויען אַ פֿאַבריק, צו זיין קאַפּיטאַל קריגט ער, ווען ער האָט אַ נאָמען פֿאַר אַ טיכטיגען געשעפֿטס־מאַן, נאָך אַזוי פֿיעל צו לייען ביי אַ באַנקיר און צוזאַמען מיט זיין פֿערמעגען מאַכט עס אַ מיליאָן פֿראַנק. מיט דיזען מיליאָן פֿראַנק קען ער שוין בעשעפֿטיגען פֿינף הונדערט אַרבייטער.

שטעלען מיר זיך פֿאָר, ווי וואָלט זיין, ווען אַרום דעם פלאַץ, וואו אונזער בורזשואַ'ס פֿאַבריק איז אויפֿגעשטעלט, וואָלטען געוואוינט דורכאויס מענשען, וועלכע זיינען גע־זיכערט מיט זייער עקזיסטענץ — ווער וואָלט דאַן געגאַנגען אַרבייטען צו אונזער בורזשואַ? קיינער ניט! קיינעם וואָלט עס ניט איינפֿאַלען אַזאַ דומהייט צו געהן שאַפֿען פֿאַר'ן בורזשואַ, פּראָדוצירען פֿאַר איהם סחורה וואָס זאָל ווערטה זיין פֿינף אָדער צעהן פֿראַנק און קריגען דערפֿאַר בלויז דריי פֿראַנק.

ליידער גיבען עס אין די אָרעמע קוואַרטאַלען פֿון שטאָדט און אין די אַרומיגע דערפֿער טויזענדער מענשען, וועלכע האָבען ניט מיט וואָס זייערערע קינדערלעך צו ערנעהרען,

אוּן אייִדער די פַּאַבריק איז נאָך פַּאַרטיג שיטען זיך שוין אַהין אַרבייטער פּוֹן אַלע זייטען, אוּם וואָס פַּריהער צוּ פַּערכאַפען אַ פּלאַץ פַּאַר זיך. דער בּוּרזשוּאַ דאַרף נאָר הוּנדערט אַרבייטער, עס קוּמען זיך אָבער בעטען צעהן מאָל אַזוי פִּיעל, ער קריגט אַלזאָ די אַרבייטס־קרעפּטע, וועלכע זיינען איהם נויטהיג, אוּן שלאָגט אַרוּים פּוֹן יעדען אַרבייטער טוויזענד פַּראַנק אַ יאָהר.

אוּנזער פַּאַבריקאַנט אַלזאָ פַּערשאַפֿט זיך שוין דערמיט אַ היבשען יעהרליכען אייִנקוּנפֿט, אוּן וועַן ער איז אַ גע־ריבענער געשעפֿטס־מאַן, פַּערגרעסערט ער זיין פַּאַבריק, ער פַּערגרעסערט די צאָהל פּוֹן זיינע אַרבייטער אוּן דער־מיט פַּערגרעסערט זיך אויך זיין פַּערמעגען.

קריגט ער נוּר דעם גרויסען יעהרליכען אייִנקוּנפֿט, וועט ער שוין אַ זעהר אָנגעזעהענער מאַן, ער קריגט אַ גרויסען נאָמען; ער קוּמט זיך צוּזאַמען מיט די לאַנדס־רעגירער, מיטדירעקטירט, ער לאַדעט זיי אָפֿט אייִן צוּ זיך אויף אַ דינער, וויערע קינדער בעזוּכען ער שוין מיט אָנגעזעהענע פַּלעצער. דער שטאַאַט וואַרפֿט איהם צוּ עפּטערס אַ שטי־קעל טובה. מען גיט איהם צ. ב. ש. אַ פּאָדריאַד פַּאַר דער אַרמעע, מען שלאָגט איהם גאָר אויך אַ מאָהל פַּאָר פַּאַר אַ מאַיאָר פּוֹן שטאָדט. דיוע אַלע געלעגענהייטען נוּצט ער אוּים מסתמא, זיין זעקעל גאָלד מעהר אָנצוּשטאָ־פען. ברעכט גראַדע אוּים אַ מלחמה אָדער עס הויבט זיך אָן ערשט עפּעס צוּ הערען וועגען מלחמות, וועט ער אַ ספּעקוּלאַנט, מאַכט אַ קוּפּ, אַ שטרייך, אַ פֿינאַנציעלען דרייִדעל אוּן כאַפּט מיט אַ מאָל אַרײַן אַ מנה יפה, גאָר אויפֿן גאַנץ גרויסען אופֿן.

ניין צעהנטעל פּוֹן די קאָלאָסאַלע פַּערמעגענס אין די פַּעראייניגטע שטאַאַטען (הענרי דוּאַרוש דערצעהלט אַזוי אין זיין וועַרק „סאָציאַלע פּראָבלעמען") שטאַמען פּוֹן אַ וועלכע עס איז גרויסע שוּרקערייִ, וועלכע מען איז בעגאַנגען אין דער צייט פּוֹן אַ רעגירונגס־קריזיס. דאָס וועלכע טהוט

זיך אויך אין די מאָנאַרכישע ווי אין די רעפּובליקאַנישע לענדער פֿון אייראָפּאַ. איין וועג איז נאָר דאָ ווי צו ווערען אַ מיליאָנער.

דער גאַנצער קונץ ווי רייך צו ווערען בעשטעהט נור אין פֿאָלגענדעם: צו געפֿינען קבצנים, וועלכע וועלען פֿאַר דריי פֿראַנק אַ טאָג פּראָדוצירען סחורה וואָס זאָל ווערטה זיין צעהן פֿראַנק. איינמאָל האָט מען אויף אַזאַ'ן אַרט אָנגעקליבען אַ היבשע סומע געלד, בענוצט מען זיך מיט יעדער געלעגענהייט אין דער צייט פֿון אַ שטאַאַט־קריזיס, מען כיטרעוועט אַזוי אויס, אַז מען שפּרינגט אַרויס אַ מיליאָנער.

דאַרף מען נאָך פֿילייכט ריידען פֿון דעם, ווי אַזוי מען ערווערבט זיך אַ פֿערמעגען? יעדערער ווייס אַז פֿון שפּאַר־זאַמקייט אַליין קען מען ניט רייך ווערען, ניט פֿון דעם וואָס מען שפּאָרט אָב פֿון זיך אַליין איז עס מעגליך פֿאַר אַ מענשען צו ערווערבען זיך אַ פֿערמעגען; נור דאַן ווען די ערשפּאָרטע פּאָאָר גראָשען ווערען געברויכט אום הונגעריגע אויסצובייטען, עקספּלאָאַטירען די נויטבעדירפֿ־טיגע, איז עס מעגליך צוצוקומען צו אַ היבשען פֿערמעגען.

נעהמען מיר צ. ב. ש. אַ שוסטער, נעהמען מיר אָן, אַז זיין אַרבייט בעצאָהלט זיך גאַנץ גוט, ער האָט גוטע קונ־דען און ער האָט זיך שוין אַזוי ווייט אַרויפֿגעשלאָגען, דאָס ער שפּאָרט אָב זיינע 60 פֿראַנק אַ מאָנאַט; נעהמען מיר ווייטער אָן, אַז אונזער שוסטער איז קיין איין מאָל אין זיין לעבען ניט קראַנק געוואָרען און איז ניט געשטאָרבען אין די מיטעלע יאָהרען; ער איז אויך שטענדיג זאַט, כאָטש ער איז אַזאַ קאַרגער און האט האָלט אימער אָבצושפּאָרען פֿון זיך אַליין; נעהמען מיר ווייטער אָן, אַז ער לעבט אונפֿערהייראַט און האָט קיין פֿאַמיליע ניט צו ערנעהרען — אַלעס, מיט איין וואָרט, גליקט איהם. ביי אַלעם דעם וועט ער ערשט, ווען ער איז פֿופֿציג יאָהר אַלט, האָבען זיך אָבגעשפּאָרט זיינע פֿונפֿצעהן טויזענד פֿראַנק. ווען ער

וואָלט דאָס אָבגעשפּאָרטע געלד ניט געהאַט, וואָלט ער טאַקע ניט האָבען פֿון וואָס צו לעבען אויף דער עלטער, ווען ער איז מעהר ניט פֿעהיג צו דער אַרבייט.

לאָמיר איצט בעטראַכטען אַן אַנדער שוסטער, יענער איז שוין גאָר אַן אנדער זאָרט מענש; גלייך ווי ער האָט אָבגעשפּאָרט זיינע עטליכע צעהנדלינג טאָלער אָדער פֿראַנק לייט ער זיי שוין אוים אויף פּראָצענט. ער נעהמט זיך אַ לעהרען־אינגעל, אַ קינד פֿון אָרעמע עלטערן, וועלכע רעבענען פֿאַר אַ גליק וואָס זייער קינד וועט נאָך פֿינף יאָהר ווערען אַ בעל מלאכה און וועט קענען מאַכען אַ לעבען.

דער לעהרען־אינגעל פֿערדינט דאָך שוין עטוואָס פֿאַר זיין באָס; ער פֿערריכט איהם אַרבייט. אונזער שוסטער שאַפֿט זיך שוין אויף דעם סמך נייע קונדען און קריגט נאָך אַ לעהרן־אינגעל. זיין פרנסה וואַקסט. ער דינגט נאָך אַ צוויי, דריי אַרבייטער — מענשען, וועלכע מוזען זיך פֿער־קויפֿען אום אַ שטיקעל ברויט צו פֿערדינען. אונזער שוסטער צאָהלט יעדען פֿון זיי דריי פֿראַנק, ווען יעדערער אַרבייט אוים זעקס, ווען אונזער שוסטער איז נאָך אַ געריבענער יונג דערצו און וויים ווי זיך צו בעגעהן אין היינטיגער וועלט, וועלען איהם זיינע אַרבייטער מיט זיינע לעהרלינגע איינבריינגען וועלכע זיכערע צוואַנציג פֿראַנק דעם מאָג.

זיין פֿערמעגען אַלזאָ וואַקסט, און נאָכדעם נאָך ווי עס וואַקסט זיין פֿערמעגען, פֿערגרעסערט ער זיין אונטערנעה־מונג. ער שטעלט אַוועק מעהר מענשען ביי דער אַרבייט און פֿאַר איהם איז שוין ניט נויטיג אָבצושפּאָרען פֿון זיך. ער קען זיך לעבען בהרחבה און ביי אַלעם דעם נאָך איבערלאָזען אַ ירושה פֿאַר זיינע קינדער.

אַזאַ איינעם רופֿט די היינטיגע וועלט „אַ שפּאָרזאַמער, סאָלידער מאַן" — אין גרונד אָבער איז זיין פֿערמעגען ערוואָרבען געוואָרען נור דורך דעם, וויל עס זיינען דאָ הונגעריגע מענשען, וועלכע האָבען זיך צו איהם פֿערקויפֿט

און ער האָט אַ גרויסען טהייל פֿון דעם, וואָס זיי האָבען אויפֿגעאַרבייט, אַראָבגעלאָזען צו זיך אין קעשענע.

III.

מען וויל אונז איינשמועסען, אַז דער הענדלער איז אַן אויס־נאַהם פֿון אַלעס דאָס, וואָס מיר האָבען געשילדערט אין די פֿריהערדיגע קאַפיטלען. דער הענדלער, ער ווערט ניט רייך פֿון צווייטענס אַרבייט; ער קויפֿט טהעע אין כינאַ, אימפאָרטירט עס קיין פֿראַנקרייך און האָט דערביי אַ דרייסיג פראָצענט ריוח; ער האָט דאָ קיינעם ניט עקס־פלאָאַטירט, מיינט מען.

אין אמת'ן אָבער איז מיט דעם סוחר דער זעלבער פֿאַל ווי מיט דעם פֿאַבריקאַנט. ווען אונזער סוחר וואָלט אַליין געפֿאָהרען קיין כינאַ און געשלעפט פֿון דאָרט די טהעע אויף זיינע אייגענע פלייצעס נאָך פֿראַנקרייך — נון דאַן, וואָלט ער כשר פֿערדיענט פֿאַר זיין טרחא. אַמאָל, אין אָנפֿאַנג פֿון מיטעלאַלטער, פֿלעגע מען טאַקע אויף אַזאַ'ן אופן האַנדלען; און דאַמאָלס האָט טאַקע דער סוחר ניט געקענט ערווערבען זיך אַזאַ אונגעהייערען פֿערמעגען, ווי דער איצטיגער הענדלער. נאָך אַ שווערער ריזיקאַלישער נסיעה האָט דער הענדלער דאַן קוים אָבגעשפאָרט עטליכע טאָלער.

היינט געהט עס צו גאַנץ אַנדערש. דער סוחר, וועלכער האָט אַ קאַפיטאַל דאַרף זיך אפילו ניט ריהרען פֿון זיין אָפֿיס און ברויכט זיך גאָרניט צו מטריח זיין אום רייכער צו ווערן. ער טעלעגראַפֿירט אַ בעשטעלונג צו זיין קאָמיס־יאָנער, יענער זאָל איינקויפֿען אַ הונדערט טונען טהעע. דער קאָמיסיאָנער בעשטעלט אַ שיף, אויף וועלכער די סחורה ווערט אָנגעלאָדען און אין עטליכע וואָכען בריינגט די שיף די סחורה קיין פֿראַנקרייך. דער קויפֿמאַן אַליין ריזיקירט דאָ מיט גאָרנישט, ער האָט ניט אפילו די אונ־

אַנגענעהמליכקייטען פֿון אַ ווייטע נסיעה; זיינע סחורה איז אויף פֿערזיכערט און ער עסט זיך גאָר די האַרץ ניט אָב צו די שיף וועט אונטערגעהן אָדער ניט. וועלן ער האָט אין געשעפֿט אַריינגעלייגט אַ הונדערט טויזענד פֿראַנק, שלאָגט ער פֿון איהם אַרויס הונדערט און דרייסיג טויזענד פֿאַר גאַרנישט. וועלן ער וואָלט געוואָלט ספעקולירען מיט אַ נייעם אַרטיקעל, וואָלט ער טאַקע דערבי געוואָלט מאַכען גאַנצע הונדערט פראָצענט, וויל ער האָט ריזיקירט מיט זיין געלד.

ווי קומט עס אָבער, דאָס ער געפֿינט מענשען, וועלכע זאָלען פֿאָהרען מיט שיפֿען נאָך כינאַ; פֿיהרען זיינע סחורה צוריק פֿון כינאַ; אונטערוועגס צו אַרבייטען זעהר שווער, ריזיקירען מיט'ן לעבען פֿאַר אַ גאַנץ קליינעם געהאַלט? ווי קומט עס, דאָס ער געפֿינט מענשען אויף די דאָקס, וועלכע לאָדען איין אוֹן לאָדען אוים זיינע סחורה פֿאַר אַ הונגער לוין? האָבען זיי זיך דען ניט פֿערקויפֿט צו אַרבייטען פֿאַר איהם דערפֿאַר, וויל זייער נויטה, זייער עלענד, דער הונגער פֿון זייערע פֿרויען און קינדער האָט זיי געצוואונגען דערצו?

געהט צו די האַפֿענס, בעזוכט די דאָקס אוֹן קוקט זיך צו צו דעם, וואָס דאָרט קומט פֿאָר. איהר וועט זעהן ווי מענשען שלאָגען זיך דאָרט אום צו כאַפֿען אַ דושאָב, צו קריגען א ביסעל אַרבייט. גאַנץ פֿריה וועלן זאַטע מענשען שלאָפֿען נאָך רוהיג אויף זייערע געלעגערס, וועט איהר שוין זעהן מאַסען עלענדע, ווי זיי בעלאַגערען די טהויערן פֿון די דאָקס אוֹן יעדערער שטויסט זיך דער ערשטער, ווי דער טהויר וועט זיך עפֿענען, צוגעזומען צו וועלן צו דער אַרבייט — אָנלאָדען אָדער אויסלאָדען די שיפֿען. קוקט זיך צו צו די מאַטראָזען, ווי גליקליך שעצט זיך דער איינער וואָס האָט געקראָגען אַ פּלאַץ — אַוועקצולאָזען זיך איבערן ווייטען, בריייטען ים, אין מרחקים, אויף מאָבאַטען, אויף יאָהרען לאַנג; צו ריזיקירען מיט'ן לעבען, צו

אַרבייטען, צו האָרעווען אַזוי שווער און אַזוי ביטער אָהן אַן אויפֿהער. זיי זיינען גליקליך, ווען זיי קריגען אַ שטענדיגען פּלאַץ דעם גאַנצען לעבען צוּ פֿערבריינגען אויף׳ן שיף, אין שטענדיגע סכנות, ביז זיי ווערען אַם ענדע פֿערשלונגען אין די שטורמישע כוואַליעס פֿון רוישענדען ים.

בעזוכט אַמאָל זייערע פֿאַמיליען; בעטראַכט זייערע אָרעמע פֿרויען, זייערע נאַקעטע קינדער — ווי לעבען זיי? פֿון וואָס לעבען זיי? דאָס וויים קיינער ניט. זיי וואַרטען נור אין איין האָפֿנונג, אַז זייער פֿאָטער וועט אַמאָל קומען צוריק צו זיי.

צו פֿערדאַנקען דיזען עלענד, דיזע אַרמוטה און נויט פֿון די אונגליקליכע האָט דער סוחר אַ מעגליכקייט צו מאַכען זיין פּראָפֿיט אָהן ווען לעבער עס איז ריזיקע אָדער טרחא צו האָבען דערביי —

מיר האָבען אָנגעפֿיהרט די עטליכע ביישפּיעלע, ווען צייגען, ווי פֿערמעגען ווערט ערוואָרבען נור דורך דער אָרימקייט און דורך דעם עלענד פֿון הונדערטע אַנדערע. איהר קענט נעהמען מעהר אַזעלכע ביישפּיעלע; איהר קענט זיי געפֿינען אין יעדער טהייל פֿון געזעלשאַפֿטליכען לעבען. דיזע ביישפּיעלע זיינען פֿיעל, איהר קענט אָנכאַפּען וואָס איהר ווילט און איהר ווען אויסגעפֿינען, אַז דער קוואַל, דער אורשפרונג פֿון יעדער פֿערמעגען, ווי פֿון גרויסען אַזוי פֿון קליינעם, איז נור די אַרמוטה פֿון אַנדערע. אַזוי איז אין האַנדעל, אין אינדוסטריע, אין באַנק־געשעפֿט און אין דער לאַנד ווירטשאַפֿט — איבעראַל דאָס זעלבע.

אַן אַנאַרכיסטישע געזעלשאַפֿט האָט ניט וואָס מורא צו האָבען טאָמער ווען פֿון ערגעצוואו זיך אָבריסען א ראָטהשילד, ווען זיך בעזעצען צוויישען די אַנאַרכיסטען און ווען געברויכען זיינע מיליאָנען אום די מיטגליעדער פֿון זייער געזעלשאַפֿט צו עקספּלאָאַטירען. ווען יעדער מיטגליעד וויים, אַז נאָך עטליכע שטונדען פּראָדוקטיוע אַרבייט האָט ער אַ רעכט און אַ מעגליכקייט צו בעטהי־

ליגען זיך אין אַלע פֿריידען און פֿערגניגען, וועלכע די ציוויליזאַציאָן שאַפֿט; צו געניסען פֿון אַלעס דאָס, וואָס די וויסענשאַפֿט אוּ קונסט האָבען געבראַכט דער געזעלשאַפֿט — אַזאַ איינער וועט שוין זיין אַרבייט ניט פֿערקויפֿען פֿאַר אַ שטיקעל ברויט און דעם אַנדערען דאַדורך רייך צו מאַכען; עבען אַזוי ווי דער, וואָס האָט אַלעס, פֿערקויפֿט זיך אויך איצט ניט צו אַרבייטען פֿאַר אַ שטיקעל טרוּ־קענעם ברויט. אַלזאָ, די טאָלערס פֿון אַזאַ ראָטהשילד, וועלכער וועט זיך בעזעצען אין אונזערער אַ געזעלשאַפֿט, וועלען נור זיין שטיקלעך מעטאַל, וועלכע וועלען אויף וואָס ניט איז צוניין קומען; זיינע טאָלערס וועלען אָבער ניט פֿעהיג זיין אָבצוקויפֿען מענשען און פֿערמעהרען זיך דורך זייער אַרבייט.

אַלעס דאָס, וואָס מיר האָבען אויבען געזאָגט, צייגט שוין אויך, וועלכע טהיילען פֿון געזעלשאַפֿטליכען רייכטהום דאַרפֿען זיין עקספראָפריאירט, דאָס הייסט, דאַרפֿען אָבגע־נומען ווערן פֿון פריוואַט־בעזיין און ערקלעהרט ווערן אַלס אַלגעמיינעס אייגענטהום.

אַלעס, וואָס עס קען געבען איינעם די מע־גליכקייט צוצונעהמען דאָס, וואָס דער צוויי־טער אַרבייט אויס, דאַרף ניט זיין קיין פריוואַט־אייגענטהום, זאָנדערן עס דאַרף בעלאַנגען צום כלל. דיזע פֿאָדערונג איז גענוג קלאָהר און דייטליך.

מיר דיינקען ניט און מיר ווילען ניט אַוועקנעהמען פֿון יעדען זיין ראָק; זאָנדערן מיר ווילען דעם אַרבייטער צוריקקקעהרען אַלעס דאָס, וואָס עס האָט אַנדערע געגעבען די מעגליכקייט איהם צו בעראַבעווען, צו אויסבייטען. מיט אַלע אונזערע קרעפֿטען וועלען מיר אַרבייטען און ווירקען, עס זאָל דורכגעפֿיהרט ווערען אַזאַ געזעלשאַפֿטליכער צו־שטאַנד, אין וועלכען עס זאָלען ניט זיין קיין מענשען, וואָס

זאָלען געצוואונגען זיין אויס נויט זייער אַרבייטס־קראַפט צו פֿערקויפֿען, כדי זיי זאָלען האָבען אַ שטיקעל ברויט פֿאַר זייערע הונגעריגע קינדער.

אָט דאָס פֿערשטעהען מיר אונטער „עקספּראָפּריאַציאָן", אוּן עס איז אונזער פּפֿליכט אַזאַ צושטאַנד צו פֿערווירקליכען אין דער קומענדער רעוואָלוציאָן, וועלכע וועט איוסברעכען אין דער נאָהענטער צוקונפֿט.

די לעבענס־מיטעל.

I.

אויב די קומענדע רעוואָלוציאָן מוז זיין אַ סאָציאַלע רעוואָלוציאָן, וועט זי זיך אונטערשיידן פֿון די פֿריהערדיגע אויפֿשטענדע ניט בלויז אין איהר ציעל, נאָר אויך אין דעם וועג, אויף וועלכען זי וועט פֿערווירקליכט ווערן. אַ נייעס ציעל מוז האָבען נייע וועגען.

די דריי גרויסע פֿאָלקס־אויפֿשטענדע, וואָס מיר האָבען געזעהן אין פֿראַנקרייך אין משך פֿון איין יאָהרהונדערט, אונטערשיידען זיך איינע פֿון די אַנדערע אין פֿיעל פרטים. אוּן דאָך האָבען זיי אַלע איין געמיינשאַפֿטליכען צוג.

דאָס פֿאָלק שלאָגט זיך, אום איבערצוקעהרען דאָס אַלטע רעושים, די אַלטע רעגירונג; עס פֿערגיסט צו דעם דאָזיגען צויעק זיין קאָסטבאַרס־עס בלוט. דערנאָך, נאָכדעם ווי עס האָט אַרויסגעוויזען אַ גרויסע אָנשטרענגונג, ציהט עס זיך צוריק. אַ רעגירונג, צוואַמענגעשטעלט פֿון מעהר אָדער ווייניגער עהרליכע מענער, קאָנסטיטוּאירט זיך, אוּן זי נעהמט דאָס אויף זיך די אויפֿגאָבע צו אָרגאַניזירען:—די רעפובליק אין 1793; די אַרבייט אין 1848; די פֿריי קאָמונע אין 1871טען יאָהר.

בעאיינפֿלוסט פֿון יאַקאָבינישע אידעען, גיט זיך די דאָזיגע רעגירונג קודם כל אָב מיט פּאָליטישע פֿראַגען: מיט דער רעאָרגאַניזאַציאָן פֿון דער מאַכט־מאַשין, מיט דעם אויסריינigען די פֿערוואַלטונג, מיט דעם אָבטהיילען

די קירכע פֿון'ם שטאַאַט, דאָס הייסט מיט דער שאַפֿונג פֿון בירגערליכער פֿרייהייטען.

ס'איז אמת, אַז די אַרבייטער־פֿעראיינען גיבען אַכטונג אויף די נייע רעגירער. אָפֿטטמאָל צווינגען זיי זיי זאָגאַר אַרויף זייערע אידעען. אָבער אפילו אין די דאָזיגע פֿער־איינען גופא הערשט די בורזשואַזנע אידעע, צי די רעדנער זיינען בורזשואַס צי אַרבייטער; קיין נפקא מינה ניט. מען רעדט פֿיעל מכח פאָליטישע פֿראַגען—מען פֿערגעסט אין גאַנצען די ברויט־פֿראגע.

גרויסע אידעען זיינען אין די דאָזיגע עפאָכען געבוירען געוואָרען—אידעען, וועלכע האָבען צוטרייסעלט די גאַנצע וועלט; ווערטער זיינען אַרויסגערעדט געוואָרען, וועלכע מאַכען נאָך היינט שלאָגען אונזערע הערצער—נאָך היינט, ווען ס'איז שוין אַריבער אַ גאַנצער יאָהרהונדערט זייט דאַן.

אָבער דאָס ברויט האָט געפֿעהלט אין די פֿאָרשטעדט.

פֿון דער רגע אָן וואָס די רעוואָלוציאָן האָט אויסגעבראָ־כען, האָט זיך די אַרבייט געמוזט איינשטעלען. מען האָט אויפֿגעהערט אַריין און אַרויספֿיהרען די פראָדוקטען, די קאַפּיטאַלען האָבען זיך פֿון זיכערהייט וועגען בעהאַלטען. דער אַרבייט־געבער האָט אין יענע צייטען גאָר ניט גע־האַט וואָס מורא צו האָבען: ער האָט געלעבט פֿון זיינע פראָצענטען, אויב ער האָט ניט געמאַכט קיין שפעקולאַ־ציעס מיט דער נויטה; אָבער זעהר שלעכט איז עס גע־גאַנגען דעם לוין־אַרבייטער, וועלכער האָט געמוזט זיך דורכמוטשען פֿון איין טאָג צום צווייטען. דער הונגער, די אַלגעמיינע הונגער־נויטה, האָט געמוזט קומען.

און די נויטה האָט זיך בעוויזען—אַזאַ נויטה, ווי מען האָט עס קיינמאָל ניט געזעהן זאָגאַר אונטער דעם אַלטען רעזשים.

—„די זשיראָנדיסטען, זיי פֿערהונגערן דאָס אונז", האָט מען אין 1793טען יאָהר געזאָגט אין די פֿאָבורגס, אין די פֿאָרשטעדט. און מען האָט גיליאָטינירט די זשיראָנדיסטען;

מען האָט איבערגענעבען די פֿולע מאַכט צו דער באַרג־פּאַרטיי, צו דער קאָמונע פֿון פּאַריז. די קאָמונע האָט דעם אמת זאָגענדיג, זיך געסטאַרעט צו זאָרגען פֿאַר ברויט. זי האָט געמאַכט די העלדישסטע אָנשטרענגונגען צו ערנעהרען די שטאָרט פּאַריז. אין דער שטאָדט ליאָן האָבען פֿושע און קאָלאָ ד׳הערבוא געשאַפֿען סקלאַרען פֿאַר לעבענס־מיטעל; אָבער ס׳איז געווען זעהר ווייניג געלד מיט וואָס אָט די סקלאַרען אָנצופֿילען. די מוניציפּאַליטעטען האָבען געטהאָן אַלעס מעגליכע זיי שאַפֿען וואָס מעהר תבואה; מען האָט אויפֿגעהאָנגען די בעקער, וועלכע האָבען פֿערכאַפּט מעהל פֿאַר זיך—פֿונדעסטוועגען האָט כסדר אין איבעראַל געפֿעהלט ברויט.

האָט מען זיך אַ נעהם נעטהאָן צו די ראָאַליסטישע פֿערשווערער אין זיך אין זיי נוקם געווען. מען האָט זיי גיליאָטינירט, צו צווילף, פֿופֿצעהן אַ טאָג—דיענסטען מיט אַריסטאָקראַטישע בעל הבית׳טעס אינאיינעם, דער עיקר דיענסטען, פֿערשטעהט זיך, מחמת די בעל הבית׳טעס, די הערצאָגינען זיינען בעציייטענס אָנטלאָפֿען קיין קאָבלענץ. אָבער וועז מען וואָלט אפילו גיליאָטינירט הונדערט נראָפֿען אַ מעת־לעת, וואָלט אַלץ קיין שום זאַך ניט געענדערט געווארען.

די נויטה האָט געוואַקסען וואָס ווייטער אַלץ מעהר אוֹן מעהר. וויבאַלד אַז מען האָט נאָך אַלץ געמוזט האָבען אַ געלד־לוין, כדי דאָס לעבען צו דערהאַלטען, אוֹן דער דאָזיגער לוין איז ניט געקומען,—טאָ וואָס פֿאַר אַ נוצען האָבען געקענט בריינגען טויזענד מתים מעהר אָדער ווייניגער?

ענדליך האָט דאָס פֿאַלק אָנגעהויבען מיעד צו ווערן.—„זי געהט גרויסאַרטיג, אייער רעוואָלוציאָן!" האָט זיך דער רעאַקציאָנער גערייצט מיט׳ן אַרבייטער. „איהר זייט נאָך קיינמאָל ניט געווען אַזוי אונגליקליך ווי איצט!" אוֹן בים־

לאַבווייז האָט דער רייכער געקראָגען מוטה; ער איז אַרויס פֿון זיין בעהעלטעניש, ער האָט אויסגעלאַכט דעם אָבגע־ריסענעם, באָרוועסען הונגער־ליידער מיט זיין לוקסוס, ער האָט זיך פֿערקליידט אַלס פֿראַנט און געזאָגט צו די אַ־בייטער:—„הערט אויס, גענוג אייך צו מאַכען נאַרישקיי־טען! וואָס איז אייך אַרויסגעקומען פֿון דער רעוואָלוציאָן? ס'איז צייט צו מאַכען אַ סוף דערמיט!"

און מיט אַ פֿערדריקט האַרץ, ניט האָבענדיג מעהר קיין געדולד, האָט זיך דער רעוואָלוציאָנער געטראַכט: „זי איז אַלזאָ ווידער פֿערלאָרען, די רעוואָלוציאָן!" און ער איז אַריין צוריק צו זיך אַהיים און געלאָזט געהן אַלצדינג ווי ס'איז געגאַנגען.

דאַן האָט זיך אַלזאָ די רעאַקציאָן בעוויזען אין איהר עזות'דיגער פֿאָרם. זי האָט געמאַכט איהר שטאַאַטס־שטרייך. די רעוואָלוציאָן איז געווען טויט, איז אַלזאָ קיין אַנדער זאַך ניט געבליבען נאָר צוט־עטען איהר מיט די פֿיס.

און מען האָט עס געטהאָן! טייכען בלוט האָט מען פֿערגאָסען; דער ווייסער טעראָר, דער שרעקענס־רעגימענט האָט גע'הרג'עט, געהאַקט קעפ, אָנגעפֿילט די טורמעס מיט מענשען, אין דער צייט וואָס די ווילדע אויסגעלאַ־סענהייט פֿון די הויכע הערן האָט פֿון דאָס ניי אָנגע־הויבען געהן אַ גאַנג.

אָט דאָס איז דאָס בילד פֿון אונזערע אַלע ביז אַהערינגע רעוואָלוציאָנען. אין 1848טען יאָהר האָט דער פֿאַ־יזער אַרבייטער בייגעשטייערט צו גונסטען פֿון דער רעפּובליק „דריי מאָנאַט פֿון עלענד און נויטה", און אַז די דריי מאָנאַט זיינען אַריבער און ער האָט שוין עס מעהר ניט געקענט אַריבערטראָגען, האָט ער נאָך געמאַכט זיין לעצטע פֿערצווייפֿעלטע אָנשטריינגונג—אַן אָנשטריינגונג, וועלכע איז דערטרונקען געוואָרען אין אַ מורא'דיגער בלוט־באָד.

און אין 1871 איז די קאָמונע צו גרונד געגאַנגען מחמת

דעם וואָס עס האָבען געפֿעהלט קעמפֿער. זי האָט ניט פֿערגעסען ארויסצולאָזען אַ דעקרעט וועגען אָבטיילען די קירכע פֿון שטאַט, נאָר זי האָט זיך צוּ שפּעט דערמאָנט צו שאַפֿען ברויט פֿאַר אַלעמען. און מען האָט אין פֿאַריז געזעהן, ווי די רייכע לייט האָבען חזק געמאַכט פֿון די פֿערעירטע, זאָגענדיג צו זיי: „איהר בהמות וואָס איהר זייט, איהר לאָזט זיך אויס'שלאַכטען פֿאַר 30 „סו" אַ טאָג, אין דער צייט וואָס מיר פראַווען אַן אויסגעצייכענטען מאָהלצייט אוּן יענעם אוּן יענעם גרויסאַרטיגען האָטעל!" ערשט ביים סוף, אין די לעצטע טעג, האָט מען זיך גע־כאָפט וואָס פֿאַר אַ פֿעהלער מען האָט געמאַכט; מען האָט געלאָזט מאַכען אוּן אויסטהיילען זוּפּ אויף די קאָסטען פֿון דער געמיינדע; אָבער ס'איז שוין געווען צוּ שפּעט: די ווערס־אילער זיינען שוין געווען אינעווייניג, אין די פֿעס־טונגען פֿון דער שטאָדט!

—„ברויט, מען מוז האָבען ברויט פֿאַר דער רעוואָלו־ציאָן!"

זאָלען זיך אַנדערע פֿערנעהמען דערמיט ארויסצולאָזען צירקולאַרען אין אַ־ייערדינער שפּראַך! זאָלען זיך אַנדערע אויספּוצען מיט אַ־וי פֿיעל עפּאָלעטען וויפֿיעל זייערע שול־טערן קענען נוּר פֿערטראָגען! זאָלען זיך אַנדערע, ענדליך, פֿונאַנדערלאָזען אין גלענצענדע רעדעם וועגען פּאָליטישע פֿרייהייטען!...

אוּנזער אויפֿנאַבע וועט זיין צוּ זאָרגען דערפֿאַר, אז פֿון די סאַמע ערשטע טעג וואָס די רעוואָלוציאָן פֿאַנגט זיך אָן, אוּן אזוי לאַנג ווי זי וועט אָנהאַלטען, זאָל זיך ניט געפֿינען קיין איין מאָן אויף דעם רעוואָלוציאָנערן פֿעלד, וועלכער זאָל ניט האָבען קיין ברויט; קיין איינציגע פֿרוי, וואָס זאָל זיין נעצווואונגען צוּ שטעהן שטונדען לאַנג ביי אַ בעקעריי אוּן ווארטען אויף'ן לעבעל ברויט, וואָס מען וועט איהר צוּוואַרפֿען אזוי ווי אַ נדבה; קיין איין קינד, וואָס

עם זאָל איהם פֿעהלען דאָם נייטינסטע פֿאַר די ערהאַלטונג פֿון זיין שוואַכען קערפּער.

די אויפֿגאַבע פֿון דער בורזשואַזיע איז בעשטאַנען אין רייַדען אַסך מכח די גרויסע פּרינציפּען, אָדער בעסער געזאָגט, מכח די גרויסע ליגענס. די אויפֿגאַבע פֿון׳ם פּאָלק ווערט זיין צו פֿערזאָרגען אַלעמען מיט ברויט. אוּן אין דער צייט וואָם בורזשואַם אוּן פֿערבורזשואַזירטע אַרבייטער וועלען שפּיעלען די גרויסע מענער אין די פּלוידער־קרייזען; בעת וועט די „פּראַקטישע לייט" וועלען זיך אַוועק־לאָזען אין וכוחים וועגען די פּאָרמען פֿון רעגירונג, וועלען מיר, „די אומאָפּיסטען", מוזען טראַכטען מכח דאָם טעג־ליכע ברויט.

מיר האָבען די העזה צו ערקלעהרען, אַז יעדער אייגער דאַרף אוּן קען עסען לויט זיין בעדירפֿענים, אַז דער זיעג פֿון דער רעוואָלוציאָן קען נור דאַן זיין געזיכערט, וועט עס וועט זיין ברויט פֿאַר אַלעמען.

II.

מיר זיינען אומאָפּיסטען,—דאָם איז אַ בעוואוסטע זאַך. אַזעלכע אומאָפּיסטען, אַז מיר טרייבען די אומאָפּיע אונזערע אַזוי ווייט צו גלויבען, אַז די רעוואָלוציאָן וועט מוזען און וועט קענען גאַראַנטירען אַלעמען אַ וואוין־אָרט, קליידונג אוּן ברויט,—דאָם וואָם שמעקט לחלוטין ניט די בורזשואַם, צו זיי זיינען פֿון רויטען אָדער בלויען קוליער, —וואָרים זיי ווייסען גאַנץ גוט, אַז אַ פּאָלק וואָם האָט וואָס צו עסען איז ניט אַזוי גרינג צו אונטערדריקען.

נוּן, מיר וועלען אַט די אומאָפּיע ניט אָבלאָזען: מען מוז דעם רעוואָלטירענדען פּאָלק פֿערזיכערן זיין טעגליך ברויט, אוּן די ברויט־פֿראַגע מוז אין דער צייט פֿון דער רעוואָלוציאָן זיין די סאַמע ערשטע אויף דער טאַגעס־אָרדנונג. אויב זי וועט נעלייזט ווערן צו גונסטען פֿון פּאָלק,

דאַן וועט די רעוואָלוציאָן געהן אַ נאַנג; דען אום צו לייזען די פֿראַגע וועלען די לעבענס־מיטעל, מוז מען אַננעהמען אַ פּרינציפּ פֿון אַן אַלגעמיינער גלייכהייט, וועלכע וועט נויטווענדיגערווייז אויסשליסען אַלע אַנדערע לייזונגען.

ס׳איז קיין ספֿק ניט, אַז די קומענדע רעוואָלוציאָן,— פֿונקט ווי די רעוואָלוציאָן פֿון 1848,—וועט אויסברעכען אין רעכטען מיטען פֿון א מורא׳דיגען אינדוסטריעלען קריזיס. זייט צוועלף יאָהר, אַז מיר לעבען שוין אין פֿולער אויפֿרעגונג, אוז די לאַנג קען ניט בעבער נור אַסך ערגער ווערען. אַלצדינג טרייבט דערצו: די קאַנקורענץ פֿון די יונגע פֿעלקער, וועלכע ווייכען געווינען די אַלטע מאַרקעטס, די מלחמות, די שטייערן, וועלכע הערן ניט אויף צו וואַקסען אוז וואַקסען, די שטאַאַטס־חובות, די אונזיכערקייט פֿון דעם מאָרגענדיגען מאָג, די גרויסע, ווייטע אונמערגעהמונגען.

מיליאָנען אַרבייטער אין אייראָפּאַ געהען שוין איצט אַרוים אָהן אַרבייט. אוז אָט דער צושטאַנד וועט נאָך פֿיעל ערגער ווערן, ווען די רעוואָלוציאָן וועט אויסברעכען אוז וועט זיך פֿערשפּרייטען אַזוי ווי אַ פֿייער איבער אַלע שטעדט אוז לענדער. די צאָהל פֿון די אַרבייטסלאָוז וועט זיך פֿערדאָפּלען אַזוי גיך ווי עס וועלען אויפֿגעשטעלט ווערן באַריקאַדען אין אייראָפּאַ אָדער אין פֿעראייניגטע שטאַאַטען,—וואָס וועט מען טהאָן, אום צו פֿערזאָרגען אָט די מאַסען מיט ברויט?

מיר ווייסען ניט, צו די מענער, וואָס זאָגען אַז זיי זיינען „פּראַקטיש",—צי זיי האבען זיך שוין וועז עס איז געשטעלט די דאָזיגע פֿראַגע ווי געהעריג איז. אָבער וואָס מיר ווייסען יאָ איז, אַז זיי ווילען אויפֿהאַלטען דאָס לאָהן־סיסטעם; מיר קענען זיך אַלאָ ריכטען דערויף צו הערן, ווי מען וועט לויבען אוז בעזינגען די „נאַציאָנאַל־ווערק־שטאַטען" אוז די „עפֿענטליכע אַרבייטען", אַלס מיטעל צו פֿעראַפֿען ברויט פֿאַר די אַרבייטסלאָוז.

אַזוי ווי מען האָט אין 1789 און אין 1793טען יאָהר־
געפֿעגט נאַציאָנאַלע ווערקשטאַטען; אַזוי ווי אין 1848
האָט מען זיך אויך בענוצט מיט דעם זעלבען מיטעל;
אַזוי ווי ס׳האָט זיך איינגעגעבען נאַפּאָלעאָן דעם דריטען,
18 יאָהר נאכאַנאַנד צו האַלטען דאָס פֿאַריזער פּראָלעטאַ־
ריאַט אין צוים דערמיט וואָס ער האָט איהם געגעבען
אַרבייט—אַן אַרבייט, וואָס האָט אַריינגעטריבען די שטאָדט
פֿאַריז אין אַ חוב פֿון צוויי טויזענד מיליאָן און אַרויפֿגע־
וואָרפֿען אַ שטייער פֿון 90 פֿראַנק אויף יעדען איינוואָהנער;
ווי באַלד דאָס דאָזיגע אויסגעצייכענטע מיטעל „איינצוּ־
שטילען די ווילדע חיה" איז שוין אָנגעווענדעט געוואָרען
אין רוים און זאָגאַר אין מצרים מיט פֿיער טויזענד יאָהר־
צוריק; ווי באַלד אַז אַלע דעספּאָטען, קעניגע און קיסרים,
האָבען פֿון תמיד אָן פֿערשטאַנען צוצוואַרפֿען דעם פֿאָלק
אַ שטיקעל ברויט, כדי זיי זאָלען האָבען צייט צו נעהמען
דעם קאַנטשיק אין דער האַנד,—איז דאָך דאָס ניט מעהר
ווי נאַטירליך אַז די „פּראָקטישע מענשען" זאָלען לויבען
און בעווינגען די דאָזיגע מעטהאָדע, דאָס אויפֿהאַלטען פֿון
דעם לאָהן־סיסטעם. נאָך וואָס טויג זיך ברעכען דעם מיהּ,
אַז ס׳איז פֿאַרהאַן אַ פֿאַרטיג מיטעל, וואָס די פֿרעה׳ס אין
מצרים האָבען עס שוין נעפּרוּאווט אָנווענדען!

נו, אויב די רעוואָלוציאָן וועט האָבען דאָס אונגליק זיך
אַוועקצוּלאזען אויף אזאַ וועג, וועט זי זיין פֿערלאָרען.
אין 1848, דעם 27טען פֿעברוּאַר, אַז מען האָט נע־
עפֿענט די נאַציאָנאַלע ווערקשטאַטען, איז אין פּאַריז
געווען בלויז 8 טויזענד אַרבייטסלאָזע. פֿופֿצעהן טאָג שפּע־
טער איז שוין זייער צאָהל געווען 49 טויזענד. און אַט די
צאָהל איז באַלד אַרויפֿגעשטיגען ביז 100 טויזענד, ניט
אַריינרעכענענדיג דערין די, וואָס זיינען זיך צונויפֿגעלאָפֿען
פֿון די פּראָווינצען.

אָבער אין יענער צייט האָט דער פֿראַנצייזישער האַנדעל־

און די אינדוסטריע ניט בעשעפֿטיגט קיין העלפֿט אַרבייטער וויפֿיל איצט. און דאָס וויסט מען גאַנץ גוט, אַז אין צייט פֿון אַ רעוואָלוציאָן ליידן האַנדעל און אינדוסטריע אַם מיסטען. מען דאַרף בלויז בערעכענען די צאָהל פֿון אַרבייטער וואָס אַרבייטן, דירעקט אָדער אינדירעקט, בייַ דעם עקספּאָרט, בייַ דעם איבערשיקען פֿון וואַאַרען אין אויסלאַנד; די צאָהל פֿון הענג וואָס זיינען פֿערנומען אין די לוקסוס־אינדוסטריען, וואָס די קונים זייערע געפֿינען זיך בלויז צווישען דער בורושואָזיע מינאָריטעט!

די רעוואָלוציאָן אין אייראָפּאַ, דאָס הייסט אויפֿאַך דאָס צומאַכען זיך פֿון וויניגסטענס אַ העלפֿט פֿאַבריקען און מאַניפֿאַקטורען. דאָס הייסט גאנצע מיליאָנען פֿון אַרבייטער מיט זייערע פֿאַמיליען, אַרויסגעשליידערט אויף דער גאַס.

און אָט די אמת מורא'דיגע לאַגע וועט מען עס זוכען צו העלפֿען מיט נאַציאָנאַלע ווערקשטאַטען, דאָס הייסט, מיט נייע אינדוסטריין, וועלכע וועלען געשאַפֿען ווערן דירעקט אום צו בעשעפֿטיגען די אַרבייטסלאָזע!

ס'איז קלאָהר ווי דער טאָג, אַזוי ווי פֿרוהאָן האָט עס שוין געזאָגט, אַז דער מינדעסטער אָנגריף אויף דאָס אייגענטהום וועט פֿיהרען צו דער פֿאָלשטענדיגער דיסאָרגאַניזירונג פֿון דעם גאַנצען רעזשים, וועלכער איז בעגריפֿען אויף דער פֿריוואַט־אונטערנעהמונג און אויף דעם לאָהן־סיסטעם. די געזעלשאַפֿט גופא וועט מוזען נעהמען צו זיך אין די הענד די גאַנצע פֿראָדוקציאָן און זי רעאָרגאַניזירען לויט די בעדירפֿנישען פֿון דער גאַנצער בעפֿעלקערונג. נאָר אַזוי ווי די דאָזיגע רעאָרגאַניזאַציאָן קען ניט ווערן ניט אין איין טאָג און ניט אין איין מאָנאַט; אַזוי ווי עס פֿאָדערט זיך דערצו אַ געוויסע צייט פֿון צופֿאַסונג, בעת ווען מיליאָנען מענשען וועלען ניט האָבען פֿון וואַנען צו לעבען,—וואָס זשע וועט מען טהאָן?

אונטער די דאָזיגע אומשטענדען איז פֿאַרהאַן בכּוויז איין איינציגע אמה פּראַקטישע לייזונג. דאָס איז אָנערקענען די געוואַלדיגע גרויסקייט פֿון דער אויפֿגאַבע, און אָנשטאָט זוכען צו פֿערלאַטען און איבערקאַלכען אסיטואַציאָן, וועלכע מען האָט אַליין געמאַכט פֿאַר אונמעגליך, זיך בעסער נעהמען גלייך צו דער רעאַרגאַניזירונג פֿון דער פּראָדוקציאָן לויט די נייע פּרינציפּען.

כדי צו האַנדלען פּראַקטיש, מוז אַלזאָ דאָס פֿאָלק, נאָך אונזער מיינונג, גלייך צונעהמען אַלע לעבענס־מיטלען, וועלכע געפֿינען זיך אין די שטעדט, וואו די רעוואָלוציאָן ברעכט אויס, און זיי פֿערוואַלטען אויף אַזא אופן, אַז קיין זאַך זאָל ניט געהן אין ניווענ, אז אַלע זאָלען געניסען פֿון די אָנגעזאַמעלטע פּראָדוקטען, כדי צו קענען דורכלעבען די צייט פֿון קריזיס. אין משך פֿון דער צייט איז אויך נייטיג זיך צונויפֿצוריידען מיט די פֿאַבריק־אַרבייטער, זיי געבען די נייטיגע רויהע שטאָפֿען וואָס זיי דאַרפֿען האָבען און זיי פֿערזיכערן מיט לעבענס־מיטעל אויף עטליכע מאָנאַט, אום זיי זאָלען פּראָדוצירען דאָס וואָס דער לאַנד־אַרבייטער דאַרף נייטיג האָבען צו זיין אַרבייט. לאָמיר ניט פֿערגעסען, אַז אויב פֿראַנקרייך וועבט זייד פֿאַר די דייטשע באַנקירען און די קייזערינען פֿון רוסלאַנד און די סאַנדוויטש־אינזלען; אויב פֿאַריז מאַכט וואונדערבאַרע שפּיצל־זאכען פֿאַר די רייכע פֿון דער גאַנצער וועלט, האָבען צוויי דריטעל פֿון די פּראַנצויזישע בויערן קיין רעכטע לאָמפּען ניט צו בעלייכטען זייערע שטיבלאַך און ניט קיין מעכאַנישע מאַשינען, וועלכע זיינען היינט צו טאָג נייטיג צו דער ערד־אַרבייט.

און ענדליך איז נייטיג צו מאַכען, אַז די אונפּראָדוקטיווע שטיקער ערד, וואָס זיינען נאָך פֿאַרהאַן אַזויפֿיל, זאָלען טראָגען פֿריכטע, און אויסבעסערן די, וואָס פּראָדוצירען נאָך ניט קיין פֿערטעל און קיין צעהנטעל אפּילו פֿון דעם, וואָס זיי וועלען אַרויסגעבען דורך אַן אינטענסיווער נאָרטען־קולטור.

דאָס איז די אינציגע פראַקטישע לייזונג, וואָס מיר זיינען אים שטאַנד צו זעהן, און צו מען וועט וועלען, צי ניט, מען וועט זי מוזען אָננעהמען.

III.

דער סאַמע דייטליכסטער צוג פון דער איצטיגער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג איז דאָס לוין־סיסטעם.

אַ מענש, אָדער אַ גרופּע פון מענשן, וועלכע האָבען דעם נייטיגען קאַפּיטאַל, שאַפען אַן אינדוסטריעלע אונטערנעהמונג; זיי נעהמען זיך אָן צו בעזאָרגען די פאַבריק מיט רויען שטאָף, אַרבעניזירען די פראָדוקציאָן, פערקויפען די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען, בעצאָהלען די אַרבייטער אַ בעשטימטען לוין; און ענדליך לייגען זיי אַריין צו זיך אין קעשענע דעם מעהר־ווערטה אָדער די פראָפּיטען, מיט דעם אויסרייד, אַז עס קומט זיי דערפאַר וואָס זיי האָבען געפּיהרט דאָס געשעפט, פאַר דער ריזיקע אין וועלכער דאָס גלעד זייערס איז געווען, פאַר די ניט בעשטענדיגקייט, דאָס הויבען זיך און פאַלען פון די פרייזען אויף'ן מאַרק. אָט דאָס איז אין עטליכע ווערטער דאָס גאַנצע לוין־סיסטעם.

כדי צו ראַטעווען דעם דאָזיגען סיסטעם וועלען די איצטיגע בעזיצער פון קאַפּיטאַל זיין גרייט צו מאַכען געוויסע קאָנצעסיאָנען, נאָכגעבען געוויסע זאַכען: אָבגעבען, למשל, אַ טהייל פון די פראָפּיטען צו די ארבייטער, אָדער זיך פערפליכטען צו העכערן די שכירות פון דעם ארבייטער יעדעס מאָל, ווען דער פראָפּיט העכערט זיך:—הקיצור, זיי וועלען זיין צופריעדען צו מאַכען געוויסע אָפּפער, אבי מען זאָל זיי לאָזען ווייטער אָנפּיהרען די אינדוסטריע און צוגעהמען פאַר זיך די פראָפּיטען.

דער קאָלעקטיוויזמוס, ווי מען ווייסט, נעהמט זיך פאָר צו מאַכען געוויסע וויכטיגע ענדערונגען אין דעם דאָזיגען

רעזשים, נאָר דאָס לוין־סיסטעם ווערט פֿונדעסטוועגען ניט אָבגעשאַפֿט. מעהר ניט. דער שטאַאַט, דאָס הייסט די רעפּרעזענטאַטיוו רעגירונג פֿון גאַנצען לאַנד אָדער פֿון יעדער שטאָדט, נעהמט איבער דעם פּלאַץ פֿון דעם פֿאַבריקאַנט. די פֿאַרשטעהער פֿון דער נאַציאָן אָדער פֿון דער קאָמוּנע און זייערע דעלעגירטע, זייערע בעאַמטע, ווערען עס די אָנפֿירער פֿון דער אינדוסטריע. זיי ווידער זיינען אויך די אינצידענץ, וואָס מאַנאָפּאָליזירען פֿאַר זיך דאָס רעכט צו בענוצען דעם מעהר־ווערטה פֿון דער פּראָדוקציאָן אין דער אינטערעסע פֿון׳ם כלל, פֿון אַלעמען. אַחוץ דעם ווערט אין דעם דאָזיגען סיסטעם געשאַפֿען אַן אונטערשיעד צווישען דער אַרבייט פֿון דעם פּראָסטען ניט־נעלערנטען אַרבייטער אוּן דער אַרבייט פֿון דעם וואָס איז פֿריהער נעווען אין דער לעהרע—אַ חילוק וואָס איז, דוכט זיך, נאַנץ גלייך אַן אוּן פֿיר זיך, נאָר דערפֿאַר זיינען די רעזולטאַטען, דאָס וואָס קומט אַרויס דערפֿון, פֿון זעהר גרויסער בעדייטונג. ביי דעם קאָלעקטיוויסט אין די אויגען איז די אַרבייט פֿון דעם פּראָסטען, ניטנעלערנטען אַרבייטער ניט מעהר ווי אַן אי י נ פֿא כ ע אַרבייט; בעת ווען דער בעל מלאכה, דער אינזשעניר, דער געלעהרטער א.ז.ו. טהוּען, דאָס וואָס מאַרקס רופֿט אָן, אַ שוועריע, ע ר נ ס ט ע אַרבייט, אוּן זיי האָבען אַ רעכט אויף אַ העכערן לוין. אָבער די פּראָסטע אַרבייטער אוּן די אינזשענירען, די וועכער אוּן די נעלעהרטע זיינען די גרעדוּנגענע, בעצאָהלטע מענשען פֿון שטאַאַט,—„אַלע בעאַמטע", איז מען די לעצטע צייט געוווינט נעווען צוּ זאָגען, כדי צוּ פֿערפּוּצען דעם עסק.

נוּן, דער גרעסטער נוּצען, וואָס די קוּמענדע רעוואָלוּציאָן וועט קענען בריינגען דער מענשהייט, וועט זיין צוּ שאַפֿען א סיטוּאַציאָן, אין וועלכער יעדעס לוין־סיסטעם וועט ווערן אוּנמעגליך, אוּנאַנווענדבאַר, אוּן וואוּ די אינצידענץ מעגליכע לייזונג וועט זיין דער קאָמוּניזמוּס, די פֿ רעניגונג, די אָבשאַפֿונג פֿון׳ם לוין־סיסטעם.

וואָרים, וועָן מיר זאָלען אפילו צוגעבען, אַז די קאָלעקטיוויסטישע ענדערונג איז מעגליך, אויב זי וועָרט געמאַכט מדרגות־וויַיז אין אַ רוהיגער, גוטער צייט, (כאָטש מיר פֿון אונזער זייט צוויַיפֿלען שטאַרק זאָגאַר אין דעם),—וועָרט זי אָבער אונמעגליך אין אַ רעוואָלוציאָנערער פּעריאָדע, מחמת. שוין אויף מאָרגען נאָכדעם ווי מען וועט זיך נעהמען צו די וואַפֿען, וועט נייטיג זיין צו פֿערוואָרגען מיליאָנען מענשען מיט עסען און טרינקען, אַ פּאָליטישע רעוואָלוציאָן קען געמאַכט וועָרן, ניט צושטערענדיג דערביי די אינדוסטריע; אָבער אַ רעוואָלוציאָן, וואו דאָס פֿאָלק וועט לייגען די האַנד אויף דאָס אייגענטהום, וועט אונבעדינגט פֿיהרען צו אַן אָבשטעל פֿון האַנדעל און פּראָדוקציאָן, די מיליאָנען פֿון דעם שטאַט וועלען ניט זיין גענוג אויסצוהאַלטען מיט שכירות די מיליאָנען פֿון אַרבייטס־לאָזע.

אָט דעם דאָזיגען פּונקט קען מען בשום אופן ניט אָבלאָזן; דאָס איבערשטעלען די אינדוסטריע אויף נייע יסודות. (און מיר וועלען באַלד ווייזען וואָס פֿאַר אַן אונגעהייער נרויסע פּראָבלעמע דאָס איז), קען ניט געמאַכט וועָרן אין עטליכע טעג, און דער פּראָלעטאַריער וועט ניט וועלען ליידען יאָהרען לאַנג קיין נויטה, וואַרטענדיג אויף די טהעאָרעטיקער פֿון לוין־סיסטעם. כדי צו קענען דורכקומען די שלעכטע צייט, וועט ער פֿאָדערן דאָס וואָס ער האָט געפֿאדערט שטענדיג אונטער אַזעלכע אומשטענדען: איבערגעבען די לעבענס־מיטעל צום כלל, זיי פֿונאַנדערטהיילען צווישען אַלעמען.

מעג מען זיך פּריידיגען געדולד וויפֿיעל מען וויל נור, דאָס פֿאָלק וועט מעהר ניט זיין געדולדיג; און אויב די אַלע לעבענס מיטלען וועלען ניט געמאַכט וועָרן פֿאַר געמיינשאַפֿטליכעם אייגענטהום, וועט ער איינפֿאַך אויסלייגען די בעקעריען.

אויב דאָס פֿאָלק וועט ניט זיין שטאַרק גענוג, וועט מען

איהם דערשיסען. אום דער קאָלעקטיוויזמום זאָל קענען מאַכען זיינע פראָבעם, מוז ער קודם כל האָבען די אָרד־נונג, די דיסציפלינע, די געהאָרכזאַמקייט. און אַווי ווי די קאַפיטאַליסטען וועלען זיך נאָר גיך ארומקוקען, אז לאָזען דאָס פאָלק דערשאָסען וועלן פון די, וואָס רופען זיך רעוואָלוציאָנערן, איז דאָס בעסטע מיטעל ווי אַזוי אידהם צו פֿער'נמאס'ן די רעוואָלוציאָן, וועלען זיי גאָר אָהן אַ שום ספק צוהעלפֿען די פֿערטהיידינגער פון דער „אָרדנונג", זאָגאָר וען זיי וועלען זיין קאָלעקטיווסטען זיי וועלען דערין זעהן אַ מיטעל זיי אַליין שפּעטער צו קענען אונטערדריקען.

אויב די „אָרדנונג וועט צוריקגעשטעלט ווערן" אויף אַזאַ אופן, קען מען לייכט ארויסזעהן וואָס דערפון וועט ארויסקומען. מען וועט זיך ניט בענוגענען דערמיט וואָס מען וועט דערשיסען די „פלינדערער". מען וועט אויך מוזען אויפֿזוכען די „מאַכערס פון דער אונאָרדנונג", אויפֿשטעלען פון דאָס נייַ די טריבונאַלען, די גיליאָטינע, און די טיכטינסטע, פֿייערדיגסטע רעוואָלוציאָנערן וועלען אַרויף אויף'ן עשאַפֿאָט. דאָס וועט זיין אַ נייער 1793.

לאָמיר נור אַקאָרשט ניט פֿערגעסען ווי אַזוי די רעאַקציאָן האָט טריאומפֿירט פֿאַריגען יאָהרהונדערט. ראשית האָט מען גיליאָטיניזירט די העבערטיסטען, די „אַנראַזשע",—די, וועמען מיניע, אונטער דער פֿרישער עראינרונג פון די קעמפֿפֿע, האָט נאָך גערופֿען „די אַנאַרכיסטען". דערנאָך זיינען געקומען די דאַנטאָניסטען, וועלכע האָבען געהאַט דעם זעלבען גורל; און אז די ראָבעספּיריסטען האָבען אָבגיליאָטיניזירט דיוע רעוואָלוציאָנערן, זיינען זיי אַליין ארויף אויף'ן שאַפֿאָט, און דאָס פֿאָלק, זעהענדיג אז די רעוואָלוציאָן איז פֿערלאָרען, האָט געלאָזט די רעאַקציאָנערן טהאָן וואָס זיי האָבען געוואָלט.

אז „די אָרדנונג וועט צוריקגעשטעלט ווערן", זאָגען סיר,

וועלען די קאָלעקטיוויסטען גיליאָטינירען די אַנאַרכיסטען; די פאָסיביליסטען ווידער וועלען גיליאָטינירען די קאָלעקטיוויסטען, און ענדליך וועלען זיי אַליין, די פאָסיביליסטען הייסט עס, גיליאָטינירט ווערן פֿון די רעאַקציאָנערן. די רעוואָלוציאָן וועט גאָר איבער אַ נייעס מוזען אָנגעפֿאָנגען ווערן פֿון אָנהויב.

אָבער ס'איז זיכער צו גלויבען, אַז דאָס פֿאָלק וועט זיין גענוג שטאַרק, און ווען די רעוואָלוציאָן וועט אויסברעכען, וועט די אידעע פֿון דעם אַנאַרכיסטישען קאָמוניזמוס שוין האָבען אַ רעכטען באָדען. ס'איז ניט קיין ערפֿינדענע, אויסגעטראַכטע אידעע, פֿון'ם פֿאָלק גופא קומט זי צו אונז, און וואָס דייטליכער עס וועט זיך אַרויסווייזען, אַז עס איז קיין אַנדער לייזונג ניטאָ צו דער פֿראַגע, אַלץ גרעסער וועט ווערן די צאָהל פֿון די קאָמוניסטען.

און אויב דאָס רעוואָלוציאָנערע פֿאָלק וועט זיין גענוג שטאַרק, וועט די גאַנצע בעוועגונג אָננעהמען גאָר אַן אַנדער ווענדונג. אָנשטאָט אויסצופלינדערן עטליכע בעקערייען, וועלכע גיבען קוים גענוג אויף צו שטילען דעם מאָמענטאַנעם הונגער, וועט דאָס פֿאָלק פֿון די רעוואָלוציאָנערע שטעדט פֿערכאַפּען די סקלאַדען פֿון תבואה, די שלאכט־הייזער, די מאַגאַזינען פֿון עסענוואַרג,—מיט איין וואָרט, אַלע לעבענסמיטעל, וואָס וועלען איהם נאָר קומען אין דער האַנד.

בירגער און בירגערינען וועלען זיך פֿרייוויליג גלייך נעהמען דערצו און פֿערצייכענען דאָס וואָס געפֿינט זיך אין יעדען מאַגאַזין, אין יעדען איבערפֿילטען סקלאַד. אין פֿיער און צוואַנציג שעה וועט די רעוואָלטירטע שטאָדט וויסען דאָס, וואָס פאַריז ווייסט נאָך איצט אויך ניט, ניט קוקענדיג אויף איהרע סטאַטיסטישע קאָמיטעטען, און דאָס וואָס זי האָט ניט געוואוסט אין דער צייט פֿון דער בעלאַגערונג,—וויפֿיעל פראָוויזיאָן ס'געפֿינט זיך אין איהר. אין צוויי מאָל פֿיער און צוואַנציג שעה וועלען שוין זיין אָב־

געדרוקט מיליאנען געגויע ליסטען פֿון די אַלע לעבענס־
מיטלען, די ערטער, וואו זיי געפֿינען זיך אוֹן ווי אַזוי זיי
יועלען פֿונאַנדערגעטהיילט ווערן.

ארום יעדע עטליכע הייזער, אין יעדער גאַס אוֹן אין
יעדען קוואַרטאַל וועלען זיך אָרגאַניזירען גרופּען פֿון פֿרייי־
ווילינע מענשען—די וואָלאָנטירען פֿון די לעבענס־מיטלען
—וועלכע וועלען זיך צוניפֿריידען צווישען זיך אוֹן טהאַן זייער
אַרבייט מיט אַ סדר. זאָלען זיך נור די יאַקאָבינער באַיאָ־
נעטען ניט אַריינמישען אוֹ קומען זאָגען אַ דעה; זאָלען
נור די זאָגענאַנטע וויסענשאַפֿטליכע טהעאָריסטיקער ניט
טומלען קיין מוח, אָדער זאָלען זיי טומלען וויפֿיעל זיי
ווילען, אַבי זיי זאָלען נור קיין רעכט ניט האָבען צו קאָ־
מאַנדעווען!—אוֹן מיט דיזען וואוּנדערבאַרען, פֿון זיך אַליין
אריסנעווואַקסענעם גייסט פֿון אָרגאַניזאַציאָן, וואָס דאָס
פֿאָלק ציגט אַרויס אויף אַזאַ הויכען גראַד ביי אַלע זיינע
סאָציאַלע איבערגאַנגען, אוֹן וואס מען ערלויבט איהם אזוי
זעלטען זיך דערמיט צו בענוצען,—מיט דיזען אָרגאַניזא־
ציאָנס־גייסט קען זאָגאָר אין אַזא גרויסער שטאָדט ווי פּאַריז,
זאָגאַר אין אַ פֿאַלשטענדיג־רעוואָלוציאָנערער אויפֿרעגונג,
געשאַפֿען ווערן אַן אונגעהייער גרויסע מחנה פֿון מענשען,
וואָס וועלען זיך פֿרייוויליג אַנגעהמען צו צושטעלען יעדען
איינעם די נייטיגסטע לעבענס־מיטלען.

זאָל אַקאַרשט דאָס פֿאָלק האָבען אַ פֿרייע האַנד, אוֹן
אין אַכט טאָג צייט וועט די צושטעלונג פֿון לעבענסמיטלען
נעמאַכט ווערן מיט אַ וואונדערבאַרער רעגעלמעסיגקייט.
נור דער וואָס האָט קיינמאָל ניט געזעהן דאָס אַרבייטער־
פֿאָלק ביי דער אַרבייט; נור דער וואָס האָט זיין לעבען
לאַנג נעהאַלטען די נאָז איינגעגראָבען אין די ביכער—נור
דער קען צווייפֿלען אין דעם. אַז איהר ווילט וויסען עפּעס
מכח דעם אָרגאַניזאַציאָנס־גייסט פֿון דעם גרויסען אי־בע־
קאַנטען, דאָס פֿאָלק, רעדט מיט די, וואָס האָבען איהם
געזעהן אין פּאַריז אין די טעג פֿון די באַריקאַדען, אדער

אין לאָנדאָן ביי דעם לעצטען גרויסען סטרייק, וואו מען האָט געמוזט ערנעהרען אַ האַלבען מיליאָן הונגעריגע,— דעדט מיט זיי, און זיי וועלען אייך זאָגען, אויף וויפֿיעל דאָס פֿאָלק שטעהט העכער אין דעם פרט איידער די בוכהאַלטער און די אַנדערע מאַכערס פֿון די געשעפֿטס־ביוראָס.

און אפילו ווען מען זאָל אין משך פֿון פֿופֿצעהן טעג אָדער אַ מאָנאַט האָבען אַ שטיקעל אונאָרדנונג אין געוויסע פרטים,—איז אויך קיין אונגליק ניט! פֿאַר די מאַסען וועט עס נאָך אַלץ זיין בעסער איידער דאָס וואָס זיי האָבען היינט; און אַחוץ דעם, אין צייט פֿון אַ רעוואָלוציאָן מאַכט מען קיין סך טענות ניט; מען בענוגענט זיך מיט אַ וואור־שטעל און מיט טרוקענע ברויט אַלס מיטאָג און מען לאַכט אָדער מען דיסקוטירט דערביי! יעדענפֿאַלס, דאָס וואָס וועט געשאַפֿען ווערן ספאָנטאַן, אונטער דעם דרוק פֿון די די־רעקטע בעדירפֿניסע, וועט זיין גאָר אָהן אַן ערך בעסער איידער דאָס אַלעס, וואָס מען וואָלט געקענט אויסטראַכטען הינטער פֿיער ווענט, אַרום אַלטע ביכער, אָדער אין די ביוראָס פֿון שטאָדט־הויז.

IV.

דאָס פֿאָלק פֿון די גרויסע שטעדט וועט אַלזאָ מוזען, ווילענדיג צי ניט ווילענדיג, פֿערנעהמען אַלע לעבענס־מיטלען, אום צו בעפֿרידיגען די בעדירפֿניסע פֿון אַלע איינוואוינער. וואָס פֿריהער דאָס וועט געטהאָן ווערן, אַלץ בעסער וועט עס זיין: אַלץ מעהר נויטה וועט איינ־געשפאָרט, אַלץ מעהר בלוטיגע קעמפפֿע אויסגעמיידעט ווערן.

אָבער אויף וואָס פֿאַר אַ באַזיס וואָלט מען זיך געקענט אָרגאַניזירען. אום צו געניסען געמיינשאַפֿטליך די לעבענס־מיטלען? אָט דאָס איז די פֿראַגע, וואָס הויבט זיך נאַטיר־ליך אויף באַלד פֿון אָנהויב אָן.

נון, עס זיינען ניטאָ קיין צוויי פֿערשיידענע וועגען ווי אַזוי דאָס צו אַרַאנושירען אויף אַ גלייכען, נערעבטען אופֿן. פֿאַרהאַן בלויז איין אייניציגער וועג, וואָס איז אין אָנקלאַנג מיט די נעפֿילען פֿון נעריכטיגקייט אוּן וואָס איז ווירקליך פּראַקטיש. ס׳איז דאָס סיסטעם, וואָס די דאָרף־קאָמונען אין אייראָפּאַ האָבען שוין אָנגענומען.

נעהמט וואָס פֿאַר עס איז קאָמונע פֿון בויערן, ס׳מאַכט ניט אוים וואו — זאגאַר אין פֿראַנקרייך, וואו די יאַקאָבינער האָבען געטהאַן אַלעס וואָס זיי האָבען נור געקענט צוּשטערן די קאָמונאַלע פיהרונגען. אויב די קאָמונע פֿערמאָגט אַ וואַלד, — נו, איז אַזוי לאַנג ווי ס׳איז נור פֿאַרהאַן קליינע שטיקער האָלץ, האָט יעדער איינער אַ רעכט צו נעהמען אַזוי פֿיעל ווי פֿיעל ער ווילל, אָהן וואָס פֿאַר עס איז אַנדער קאָנטראָלע אויסער די עפֿענטליכע מיינונג פֿון זיינע שכנים. וואָס איז שייך צו די גרויסע קלעצער, וואָס מען האָט קיינמאָל ניט נעזוגן, מוז מען זיי פֿונאַנדער־טהיילען אין גלייכע חלקים.

דאָסזעלבע איז מיט די קאָמונאַלע פֿעלדער פֿאַר פֿאַשען כל זמן ס׳איז פֿאַרהאַן נעזוגן פֿאַר דער נאָנצער קאָמונע, רעכענט קיינער ניט אוים דאָס וואָס די קיה פֿון יערען בויער האָבען אויפֿנעמען, ניט די צאָהל פֿון די בהמות וואָס פֿאַשען זיך אויף די פֿעלדער. מען טהיילט נור דאָס פֿונאַנדער די פֿאַשע אויף בעזונדערע גלייכע חלקים, וועלכע יעדער זיינען ניט גרויס נעזוגן. אין נאָנץ שווייץ, אין פֿיעל דערפֿער אין פֿראַנקרייך, אין דייטשלאַנד, איבעראַל וואו עס זיינען נור פֿאַרהאַן קאָמונאַלע, געמיינשאַפֿטליכע פֿאַשע־פֿעלדער, נעהט אָן דאָס ראָזיגע סיסטעם.

אוּן אויב איהר וועט אַ קוק טהאָן אויף די לענדער אין מזרח־אייראָפּאַ, וואו ס׳איז פֿאַרהאַן וואַלד לרוב אוּן וואו ס׳פֿעהלט ניט קיין ערד, וועט איהר זעהן, אַז די בויערן האָקען אוים די בוימער אין די וועלדער לויט זייערע בעדירפֿנישען, בעאַרבייטען אַוויפֿיעל ערד וויפֿיעל זיי האָבען

נויטיג און עס קומט זיי גאָר אויף'ן זינען ניט אַרויף צו מאַכען חלוקות און פֿונאַנדערטהיילען דעם וואַלד אָדער די ערד אין חלקים. דאָך וועט דער וואַלד און די ערד פֿונאַנ־דערגעטהיילט ווערן לויט די בעדירפֿניסע פֿון יעדער פֿאַ־מיליע, אַזוי גיך ווי זיי וועלען אָנהויבען ווערן ווייניג, אַזוי ווי ס'איז שוין איצט דער פֿאַל אין רוסלאַנד.

מיט איין וואָרט: — נעהמען אַזויפֿיעל וויפֿיעל מען וויל דערפֿון וואָס מען פֿערמאָגט לרוב! פֿונאַנדערטהיילען אויף חלקים דאָס וואָס מוז געמאָסטען און צוטהיילט ווערן! פֿון די 350 מיליאָן מענשען וואָס געפֿינען זיך אין איי־אָפּאַ זיינען דאָ צוויי הונדערט מיליאָן, וועלכע געהען אָן מיט די דאָזיגע פֿאָלשטענדיג נאַטירליכע פיהרונגען.

איין זאַך איז ווערטה בעמערקט צו ווערן. דאָס זעלבע סיסטעם איז איינגעפֿיהרט אויך אין די גרויסע שטעדט, וואָס אָנבעטרעפֿט ווענינסטענס איין לעבענס־מיטעל, וועל־כעס געפֿינט זיך דאָרט לרוב: דאָס וואַסער, וואָס ווערט צוגעשטעלט אין די וואוינונגען.

אַזוי לאַנג ווי די פאָמפּעס זיינען אים שטאַנד צו געבען גענוג וואַסער די הייזער, קומט גאָר קיין קאָמפּאַניע ניט אַרויף אויף'ן זינען אפילו איינצורעגולירען וויפֿיעל וואַסער יעדע פֿאַמיליע זאָל נעהמען. נעהמט וויפֿיעל איהר ווילט! און אַז מען האָט מורא, עס זאָל ניט אויספֿעהלען קיין וואַסער אין פאַריז, למשל, אין די זעהר הייסע טעג, ווייסען די קאָמפּאַניעס גאַנץ גוט, אַז עס איז גענוג, זיי זאָלען אַריינשטעלען אַ קליינע אַנאָנסע פֿון פֿיער שורות אין די צייטונגען, און די פאַריזער וועלען שוין ממילא זעהן ניט צו געברויכען צו פֿיעל וואַסער און קיין רייד נ ט. אַז זיי וועלען ניט לאָזען די קראַנען אָפֿען אומזיסט און אומנישט.

אָבער ווי איז אַז עס פֿעהלט בעשטימט אויס וואַסער, וואָס טהוט מען דאַן? וועט מען עס מוזען אויסטהיילען אין פאָרציאָנען! און דאָס דאָזיגע מיטעל איז אַזוי נאַטיר־ליך, אַזוי זעלבסטפֿערשטענדליך, אַז אין 1871 האָבען מיר

געזעהן ווי פאַריז האָט צוויי מאָל, אין משך פֿון די צוויי בעלאַגערונגען, פֿערלאַנגט, מען זאָל פֿונאַנדערטהיילען די לעבענס־מיטלען צווישען אַלע איינוואוינער פֿון דער שטאָדט.

דאַרף מען זיך אַריינלאָזען אין איינצעלהייטען, אויפֿשטע־לען גאַנצע טאַבעלעס מכח דעם ווי אַזוי די צוטהיילונג פֿון די לעבענס־מיטלען וועט צוגעהן? דאַרף מען בעווייזען, אַז זי וועט זיין גערעכט, אַסך גערעכטער איידער אַלעס דאָס וואָס עקזיסטירט היינט צו טאָג? מיט די אַלע בע־שרייבונגען און מיט די אַלע פרטים וועט זיך אונז אַלץ ניט איינגעבען צו איבערצייגען יענע בורזשואַס — און, ליידער, אויך יענע בורזשואַזירטע אַרבייטער — וועלכע בעטראַכטען דאָס פֿאָלק עפעס אַזוי ווי אַ הויפֿען פֿון ווילדע ברואים, וואָס רייסען זיך אַרום ביי די נעזער אַזוי גיך ווי די רעגירונג הערט אויף צו פֿונקציאָנירען. נור דער וואָס האָט קיינמאָל ניט געזעהן ווי אַזוי דאָס פֿאָלק בעראַטה זיך איבער וואָס עס איז. קען פֿילייכט צווייפֿלען, אַז ווען עס זאָל ליגען ביי איהם אין די הענד פֿונאַנדערצוטהיילען די לעבענס־מיטלען, וואָלט ער עס ניט געטהאָן לויט די ריינסטע געפֿיהלען פֿון גערעכטיגקייט.

פרואווט אַקאָרשט זאָגען אויף אַ פֿאָלקס־פֿערזאַמלונג, אַז דאָס צאַרטע פֿלייש פֿון די קוראָפאַטקעס דאַרף געהאַל־טען ווערן פֿאַר די עדעל־געצויגענע פֿוילענצער פֿון דער אַריסטאָקראַטיע, און דאָס שווארץ ברויט פֿאַר די חולאים אין די שפיטעלער — וועט מען אייך אויספֿייפֿען.

אָבער זאָגט טאַקי אויף דערזעלביגער פֿערזאַמלונג, פריי־דיגט אין די ווינקלען פֿון די גרויסע גאַסען, אַז די דעלי־קאַטעסטע שפייז מוז קודם כל אָבגעגעבען ווערן צו די שוואַכע, די קראַנקע. זאָגט, אַז אויב עס זיינען פֿאַרהאַן צעהן קוראָפאַטקעס אין גאַנץ פאַריז און איין איינציגער קאַסטען מיט מאַלאַגאַ־וויין, מוז מען זיי אַוועקטראָגען אין די קראַנקען־שטיבער; זאָגט דאָס...

זאָגט, אַז דאָס קינד קומט גלייך נאָך'ן קראַנקען. איהם מוז מען געבען די מילך פֿון די קיה אוּן פֿון די שאָף, אויב ס'איז ניטאָ ענוג פֿאַר אַלעמען! דעם קינד אוּן דעם אַלטען דאָס לעצטע שטיקעל פֿלייש אוּן דעם געזונדרען, שטאַרקען מענשען דאָס טרוקענע ברויט, אויב ס'האַלט אַזוי שלעכט.

מיט איין וואָרט, זאָגט, אַז אויב וואָס פֿאַר עס איז לעבענס-מיטעל געפֿינט זיך אין אַ ניט-גענוגענדער קוואַנטיטעט אוּן מען מוז עס פֿונאַנדערטהיילען אין חלקים, מוז מען האַלטען די לעצטע פֿאַרציאָנען פֿאַר די, וואָס דאַרפֿען עס האָבען אַם נייטיגסטען; זאָגט דאָס, אוּן איהר וועט זעהן, צי איהר וועט ניט האָבען דערוויף די איינשטימיגקייט פֿוּן אלעמען.

דאָס וואָס דער זאַטער פֿערשטעהט ניט, דאָס פֿערשטעהט דאָס פֿאָלק; ער האָט עס אימער פֿערשטאַנען. אָבער אָט דער זאַטער אפילו, וועלן ער וועט אַרויסגעשליידערט ווערן אויף דער גאַס אוּן וועט קומען אין בעריהרונג מיט דער מאַסע, וועט ער עס אויך פֿערשטעהן.

די טהעאָרעטיקער, — פֿאַר וועמען די סאָלדאַטסקע אוניפֿאָרם איז דאָס לעצטע וואָרט פֿוּן דער ציוויליזאַציאָן, זועלען מן הסתם פֿערלאָנגען, מען זאָל תיכף מאַכען די נאַציאָנאַלע קיך אוּן די לינזען-זופּ. זיי וועלען אַרויסשטעלען די מעלות דערפֿון וואָס מען וואָלט איינגעשפּאָרט ברען-מאַטעריאַל אוּן לעבענס-מיטלען, וועלן מען וואָלט געעפֿענט גרויסע קיכען, וואו אַלע זאָלען קומען נעהמען זייער חלק זופּ, ברויט אוּן גרינוואַרג.

מיר שטרייטען ניט אָב אָט די אלע מעלות. מיר ווייסען גאַנץ גוט, וויפֿיעל ארבייט אוּן וויפֿיעל ברען-מאַטעריאַל די מענשהייט שפּאָרט איין דערמיט וואָס זי האָט אַוועקגעמאַכט מיט דער האַנד-מיהל אוּן מיט דעם אייוועלע, וואו יעדער איינער פֿלעגט זיך אַמאָל באַקען זיין ברויט. מיר פֿערשטעהען, אַז עס וואָלט געווען אַסך עקאָנאָמישער

צו קאָכען דעם בוליאָן פֿאַר הונדערט פֿאַמיליעס אינאיינעם, אָנשטאָט דעם צו הייצען הונדערט בעזונדערע אויוועגן. מיר ווייסען אויך, אז עס זיינען פֿאַרהאַן טויזענד ווענען וווי אַזוי צוצוריכטען די קאַרטאָפֿעל, אָבער אַז ווען זיי ווערן געקאָכט אין איין קעסעל פֿאַר הונדערט פֿאַמיליעס, ווערן זיי פֿונדעסטוועגען ניט ערנער דורך דעם.

מיר פֿערשטעהען ענדליך, אז אַזוי ווי די פֿערשיעדענ־ארטינקייט פֿון רער קיך בעשטעהט דער עיקר אין דעם ווי אַזוי יעדע בעל הבית'טע בעזונדער גרייט צו די מאכלים נאָך אי־ר געשמאַק נאָך, קען גאָר ניט שאַדען אז מען זאָל אָבקאָכען פֿופֿציג קילאָ קאַרטאָפֿעל אין איין קעסעל, ווייל יעדע איינע קען זיי דערנאָך צוגרייטען אויף איהר אייגענעם אופן. און מיר ווייסען, אז מיט פֿעטען בוליאָן קען מען מאַכען הונדערט פֿערשיעדענע זופּען, וואָס זאָלען צופֿריעדענשטעלען הונדערט פֿערשיעדענע געשמאַקען.

מיר ווייסען דאָס אַלעס, און דאָך זאָגען מיר, אז קיינער האָט קיין רעכט ניט צו צווינגען די הויז־פֿרוי צו נעהמען אין דעם געמיינשאַפֿטליכען מאַגאַזין איהרע קאַרטאָפֿעל דוקא געקאָכטע, אויב זי ווייל בעסער זיי אַליין קאָכען אין אי־ה־ר אייגענעם טאָפּ, אויף אי־ה־ר אייגענעם פֿייער. און מיר ווילען איבערהויפּט, אז יעדער אינער זאָל קענען קאָנסומירען זיין שפּייז ווי ער אַליין פֿערשטעהט, בי־ זיך אין הויז, מיט זיין פֿאַמיליע, אָדער מיט זיינע פֿרייַנד, אָדער זאָגאַר אין רעסטאָראַנט, אויב ער ווייל.

גאַנץ געווים וועלען זיך עפֿענען גרויסע קיכען אָנשטאָט די רעסטאָראַנען, וואו מען פֿערגיפֿטעט היינט־צו־טאָג די מענשען מיט די שלעכטע עסענווארג. די פֿאַריזערין איז שוין היינט צוגעוועהנט צו נעהמען פֿאַרטיגע בוליאָן און מאַכען דערפֿון אַ זופּ נאָך איהר געשמאַק נאָך, און די לאַנדאָנער הויז־פֿרוי ווייסט, אז זי קען אָבראָטען איהר פֿלייש און זאָגאַר אָבבאַקען איהר „פֿאַי" ביים בעקער פֿאַר אַ פּאָר פענים, איינשפּאָרענדיג אויף אַזאַ אופן איהר צייט

אוּן איהרע קוילען. אוּן וועט די געמיינשאַפֿטליכע קיך — דער אַלטעגליכער אויוועז פֿון דער צוקונפֿט — וועט מעהר ניט זיין קיין פּלאַץ פֿון בעטרוג, פֿון פֿעלשונג אוּן פֿון פֿערגיפֿטונג, דאַן וועט עס ווערן אַ געוואוינהייט, זיך צו ווענדען אין דער דאָזיגער קיך נאָך אֶלע פֿאַרטיגע פֿונדאַמענטאַלע מאכלים, וועלכע יעדער איינער וועט דערנאָך קענען צוריכטען נאָך זיין איינענעם געשמאַק נאָך.

אָבער מאַכען דערפֿון אַ געזעץ, אַרויפֿלייגען אַ חוב אויף יעדען איינעם צו נעהמען זיין עסען רוקא געקאָכט, — דאָס וואָלט געווען אַזוי אָבשטויסענד פֿאַר דעם מענשען פֿון ניינצעהנטען יאָהרהונדערט, ווי די אידעען פֿון אַ מאַנאַמטיר אָדער אַ קאַוואַרמע, קראַנקע אידעען, געבוירען אין מוחות, וואָס זיינען פֿערקריפּעלט געוואָרען דורך אַ הערשאַפֿטליכע אָדער רעליגיעזע ערציהונג.

וואָר וועט האָבען דאָס רעכט אויף די לעבענס-מיטעל פֿון דער קאָמוּנע? דאָס וועט אָהן אַ שום ספֿק זיין די ערשטע פֿראַגע, וואָס מען וועט שטעלען. יעדע שטאָדט וועט ענטפֿערן בעזונדער פֿאַר זיך, אוּן מיר זיינען איבערצייגט, אַז די ענטפֿערס וועלען זיין דיקטירט פֿון דעם נערעכטיגקייטס-געפֿיהל. אַזוי לאַנג ווי די אַרבייט איז ניט אָרגאַניזירט, כל זמן מען לעבט אין אויפֿרעגונג און ס'איז אינפֿאַך אונמעגליך צו מאַכען אַ חילוק צווישען דעם וואָס גהעט אַרום לייריג מחמת פֿוילענצעריי אוּן דעם נעצוואונגענעם אַרבייטס-לאָזען, דאַרפֿען די נייטיגע לעבענס-מיטעל זיין פֿאַר אַלעמען, אָהן אַ שום אויסנאַהמע. די, וועלכע וועלען האָבען נעקעמפּפֿט מיט וואָפֿען אין די הענד נעגען דעם פֿאָלק אָדער קאָנספּירירט נעגען איהם, וועלען פֿון זיך אַליין איבערלאָזען דעם לאַגער פֿון די רעבעלען. אָבער מיר מיינען, אַז דאָס פֿאָלק, וואָס איז שטענדיג גרויסמוטהיג און אַ פֿיינד פֿון רַאַבע-אַקטען, וועט זיך טהיילען מיט'ן ברויט מיט די אַלע וואָס וועלען בלייבע צווישען איהם,

צי זיי וועלען זיין עקספראָפריאַטאָרס אָדער עקספּראָפּריאירטע. זייענדיג דורכדרונגען פֿון דיזער אידעע, וועט די רעוואָלוציאָן גאָרנישט פֿערלירען; און אַז די אַרבייט וועט זיך פֿון דאָס ניי אָנפֿאַנגען, וועט מען זעהן די נעכטיגע קעמפּפֿע־ פֿון ביידע לאַגערן אינאיינעם אין דיזעלבע פֿאַבריקען. אין אַ געזעלשאַפֿט, וואו די אַרבייט וועט זיין פֿרייַ, איז ניטאָ וואָס מורא צו האָבען פֿאַר די פֿוילענצער.

— „אָבער די לעבענס־מיטעל וועלען זיך אויסשעפען אין איין מאָנאַט צייט," הערען מיר שוין דעם געשריי פֿון די קריטיקער.

נאָך בעסער! ענטפֿערן מיר; דאָס וועט זיין אַ בעווייז, אַז דאָס ערשטע מאָל אין זיין לעבען וועט דער פּראָלעטאַריער האָבען גענעסען צו זאַט. וואָס איז שייך צו די מיטלען, וויַ אויפֿצוּאַרבייטען צוריק דאָס וואָס מען וועט האָבען פֿערבּרויכט, — אָט טאַקי די פֿראַגע וועלען מיר דאָ פֿערענטפֿערן.

V.

דורך וועלכע מיטלען וואָלט אַ שטאָדט ווירקליך געקענט זיך פֿערזאָרגען מיט לעבענס־מיטלען אין אַ צייט פֿון אַ פֿאָלשטענדיגער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן?

מיר וועלען ענטפֿערן אויף דיזער פֿראַגע; אָבער עס איז וועלכסטפֿערשטענדליך, אַז די מיטלען אוּן וועגען, מיט וועלכע מען וועט זיך בעניצען, וועלען אָבהיינגען פֿון דעם כאַראַקטער, וואָס די רעוואָלוציאָן וועט אָננעהמען אין די פּראָווינץ־שטעדט, אַזוי ווי אין די אַרומיגע, שכנ'ישע לענ־דער. ווען די גאַנצע נאַציאָן אָדער נאָך בעסער גאַנץ אייראָפּע וואָלט געקענט מיט איין מאָל מאַכען די רעוואָלוציאָן אוּן ווערן פֿאָלשטענדיג קאָמוניסטיש, דאַן וואָלט מען געהאַנ־דעלט לויט דער לאַגע, אין וועלכע די רעוואָלוציאָן וואָלט

זיך דאַן נעפֿונען. נאָר אויב בלויז עטליכע שטערט אין איראָפּאַ הויבען אָן איינפֿיהרען דעם קאָמוניזמוס, דאַן וועט מען, פֿערשטעהט זיך, מוזען אויסקלייבען אַנדערע וועגען. וואָס פֿאַר אַ סיטואַציאָן, אַזעלכע מיטלען וועט מען מוזען אָננעהמען.

נון, מוזען מיר אַלזאָ קודם כל וואַרפֿען אַ בליק איבער איראָפּאַ, און ניט האָבענדיג בדעה נביאות צו זאָגען, מוזען מיר פֿונדעסטוועניגען אַ קוק טהאָן ווי אַזוי וועט זיין דער נאַנג פֿון דער רעוואָלוציאָן, וווינינגסטענס אין איהרע הויפּט מאָמענטען.

נאָר קיין ספק ניט, אַז עס וואָלט געווען זעהר ווינשענס־ווערטה, אַז נאַנץ אייראָפּאַ זאָל זיך אויפֿהויבען מיט אַמאָל, אַז איבעראַל זאָל מען זיך נעהמען עקספּראָפּריאירען און אַז איבעראַל זאָלען דורכדרינגען די פּרינציפּען פֿון קאָמוניזמוס. אַזא מין אויפֿשטאַנד וואָלט זעהר שטאַרק פֿערלייכטערט די אויפֿנאבע פֿון אונזער יאָהרהונדערט.

אָבער ס׳איז צו גלויבען, אַז עס וועט ניט זיין אַזוי. אַז די רעוואָלוציאָן קען אַרומכאַפּען אייראָפּאַ — דעריין צווייפֿלען מיר ניט. אַז איינע פֿון די פֿיער גרויסע הויפּט־שטעדט פֿון דעם קאָנטינענט — פּאַריז, וויען, בריסעל אָדער בערלין — זאָל זיך אויפֿהויבען און שטירצען איהר רעגירונג, איז כמעט אַזוי גוט ווי זיכער, אַז די דריי אַנדערע שטעדט וועלען נאָכטהאָן דיזעלבע זאַך אין אַ משך פֿון עטליכע וואָכען צייט. ס׳איז אויך נאַנץ מעגליך, אַז אין שפּאַניען און פּאָרטוגאַל, און זאָגאַר אין לאָנדאָן און אין פּעטערבורג, וועט די רעוואָלוציאָן ניט לאָזען וואַרטען אויף זיך. אָבער דער כאַראַקטער, וואָס זי וועט אָננעהמען — וועט ער זיין איבעראַל דערזעלבער? — מיר צוויפֿלען אין דעם.

ס׳איז מעהר ווי וואַהרשיינליך, אַז איבעראַל וועלען פֿאַרקומען טהאַטען פֿון עקספּראָפּריאַציאָן, גרעסערע צי קלענערע, און אויב דיזע טהאַטען וועלען נור פֿאָרקומען אין

איינעם פֿון די גרויסע אייראָפּעאישע לענדער, וועלען זיי האָבן זייער אינפֿלוס אויף אַלע אַנדערע. אָבער דער אָנפֿאַנג פֿון דער רעוואָלוציאָן וועט אין יעדען פֿון די פֿערשיעדענע ערטער טראָגן אַ בעזונדערן לאָקאַלען כאַראַקטער, און איהר ענטוויקלונג וועט ניט אימער זיין גלייך אין די פֿערשיעדענע לענדער. אין 1793–1789 האָט עס די פֿראַנצויזישע בויערן געמאַכט פֿיער יאָהר אָבצושאַפֿען פֿאָלשטענדיג די פֿעאָדאַלע רעכטע, און פּונקט אַזוי פֿיעל צייט האָט עס דער בורזשואָזיע געמאַכט צו שטירצען דאָס קעניגטהום. לאָמיר דאָס נור ניט פֿערגעסען און לאָמיר זיך ריכטען דערויף, אַז עס וועט מוזען נעהמען אַ געוויסע צייט ביז וואַנען די רעוואָלוציאָן וועט זיך ענטוויקלען. לאָמיר זיין גרייט דערצו אוּן ניט ערוואַרטען, אַז זי וועט איבעראַל געהן מיט איין אוּן דיזעלבע טריט.

וועט די רעוואָלוציאָן ביי אַלע אייראָפּעאישע פֿעלקער אָננעהמען אַ דירעקט סאָציאַליסטישען כאַראַקטער? דאָס איז נאָך צוויפֿעלהאַפֿט, איבערהויפּט וואָס אָנבעלאַנגט איהר אָנפֿאַנג. מען דאַרף ניט פֿערגעסען, אַז דייטשלאַנד איז נאָך אַ פֿאָלשטענדיגעס קייזער־רייך, און אַז די דאָרטיגע פֿאָרטגעשריטענע פּאַרטייען טרויען פֿון דער יאַקאָבינער רעפּובליק פֿון 1848 אוּן פֿון לוּאי בלאַן'ס „אָרגאַניזאַציאָן פֿון דער אַרבייט", אין דער צייט וואָס דאָס פֿראַנצויזישע פֿאָלק וויל לכל הפּחות די פֿרייע קאָמוּנע, אויב ניט די קאָמוּניסטישע קאָמוּנע.

אַז דייטשלאַנד וועט ביי דער קומענדער רעוואָלוציאָן געהן וווייטער אירער פֿראַנקרייך, — דאָס איז זיכער צו גלויבן. אַז פֿראַנקרייך האָט אין 18־טען יאָהרהונדערט געמאַכט איהר בורזשואָזע רעוואָלוציאָן, איז זי אַוועק אַסך וווייטער אירער ענגלאַנד אין 17־טען יאָהרהונדערט; אינאיינעם מיט דער קעניגליכער מאַכט האָט זי אויך אָבגעשאַפֿט די מאַכט פֿון דער גרעלר־אַריסטאָקראַטיע, וועלכע איז נאָך אַ געוואַלדיגע קראַפֿט ביי די ענגלענדער.

אָבער אויב דייטשלאַנד וועט געהן ווייטער און אויפֿטהאָן מעהר איידער פֿראַנקרייך פֿון 1848, איז אָבער זיכער, אַז די אידעע וואָס וועט דורכדרינגען דעם סאַמע אָנפֿאַנג פֿון דער רעוואָלוציאָן וועט זיין די פֿון 1848, אַזוי ווי די אידעע וואָס וועט דורכדרינגען די רעוואָלוציאָן אין רוסלאַנד, וועט זיין די פֿון 1789, איבערגעאַנדערשט אויף אַ געוויסען גראד דורך דער אינטעלעקטועלער בעוועגונג פֿון אונזער יאָהר־הונדערט.

ווען מיר זאָלען אפילו ניט לייגען קיין צו גרויסע וויכ־טיגקייט אויף די דאָזיגע השערות, קענען מיר דערפֿון שליסען אָט וואָס: די רעוואָלוציאָן וועט אָננעהמען אַ פֿערשיעדענעם כאַראַקטער ביי יעדע איינע פֿון די פֿער־שיעדענע נאַציאָנען אין איירָאפּאַ. די שטרעבונג צו דער סאָציאַליזירונג פֿון די פּראָדוקטען וועט ניט זיין איבעראַל די זעלביגע.

איז דערפֿון געדרונגען, אַז די פֿאָרטגעשריטענערע פֿעל־קער דאַרפֿען זיך מעסטען מיט זייערע טריט לויט דעם גאַנג פֿון די נאַציאָנען, וואָס זיינען הינטערשטעליג, אַזוי ווי ס'איז שוין מעהרערע מאָל בעהויפטעט געוואָרען? דאַרף מען אָבוואַרטען ביז וואַנעט די קאָמוניסטישע רעוואָלוציאָן וועט רייף ווערן ביי אַלע ציוויליזירטע פֿעלקער?—פֿער־שטעהט זיך, אַז ניט! ווען מען זאָל עס אפילו וועלען, וואָלט עס געווען אונמעגליך: די געשיכטע וואַרט ניט אויף די הינטערשטעליגע.

אַחוץ דעם גלויבען מיר ניט, אַז אפילו אין איין און דעם זעלבען לאַנד זאָל די רעוואָלוציאָן געמאַכט ווערן מיט דער האַרמאָניע, פֿון וועלכער אַ טהייל סאָציאַליסטען טרוימען. עס איז גאַנץ וואַהרשיינליך, אַז ווען איינע פֿון די פֿינף אָדער זעקס גרויסע שטעדט אין פֿראַנקרייך—פּאַריז, ליאָן, מאַרסייל, ליל. סיינט־עטיען, באָרדאָ—זאָל פּראָקלאמירען די קאָמונע, וועלען די אַנדערע נאָכקומען, און אַז אַסך פֿון די קלענערע שטעדט וועלען טהאָן דאָס זעלבע. ס'איז אייך

מענליך, אז פּיעלע מינען־דיסטריקטען, אַזוי ווי געווײסע אינדוסטריעלע צענטערס, וועלען שלאָגען כפרות מיט זייערע בעלי בתים אוּן זיך אָרגאַניזירען אין פּרייע גרופּען.

אָבער עס וועלען זיין פּיעלע לאַנד־געגנדען, וואָס וועלען נאָך ניט האַלטען דערביי: לעבען די רעוואָלטירטע שטעדט, וועלען זיי זיצען אוּן וואַרטען אוּן דערווייל לעבען וועיטער אונטער דעם אינדיווידואַליסטישען סיסטעם. זעהענדיג, אַז קיינער קומט ניט איינמאָהנען ביי זיי די שטייערן, וועלען די בויערן ניט זיין פֿיינדליך צו די רעבעלען; אויסניצענדיג די סיטואַציאָן, אין וועלכער זיי וועלען זיך געפֿינען, וועלען זיי אָבווארטען דעם מאָמענט, אוּם צו קענען אָברעכענען זיך מיט די לאָקאַלע עקספּלואַטאַטאָרס זייערע. נאָר מיט דיזען פּראַקטישען גייסט, וועלכער האָט אימער כאַראַקטעריזירט די אַנראַרעשיסטען אויפֿשטענדע, (לאָמיר נור ניט פֿערגעסען די געוואָלדיגע אַרבייט פֿון 1792) וועלען זיי זיך נעהמען בעאַרבייטען די ערד, וועלכע זיי וועלען ערשט רעכט ליעב קריגען דורך דעם וואָס זי וועט זיין בעפֿרייט פֿון שטייערן אוּן פֿון אונענדליכע חובות.

וואָס איז שייך צום אויסלאַנד, וועט איבעראַל זיין די רעוואָלוציאָן. אָבער די רעוואָלוציאָן אונטער פֿערשיעדענע פֿאָרמען. דאָס איינהייטליך, דאָס פֿערע־אַליסטיש, איבעראַל מעהר אָדער ווייניגער סאָציאַליסטיש. קיין אוניפֿאָרמע, קיין צוגעשניטענע קאַפּאָטע פֿאַר אַלעמען גלייך.

VI.

נאָר לאָמיר זיך אומקעהרען צו אונזער רעוואָלטירטע שטאָרט אוּן לאָמיר זעהן אונטער וואָס פֿאַר בעדינגונגען וועט זי דאַרפֿען זאָרגען פֿאַר איהר ערהאַלטונג.

וואו זאָל מען נעהמען די נייטיגע לעבענס־מיטעל, אויב דאָס נאָנצע לאַנד האָט נאָך ניט אָנגענומען דעם קאָמוניזמוס? אָט דאָס איז די פֿראגע, וואָס מוז פֿערענטפֿערט ווערן.

לאָמיר נעהמען אַ גרויסע פֿראַנצויזישע שטאָדט, די הויפּט־שטאָדט, אויב איהר ווילט. פֿאַריז פֿערצעהרט יעדעס יאָהר מיליאָנען מענטשלאַך תבואה, 350 טויזענד אָקסען אָן קיה, 200 טויזענד קעלבער, 300 טויזענד חזירים אָן מעהר ווי צוויי מיליאָן שאָף, ניט רעכענענדיג די פֿערשיעדענע חיות, וואָס ווערן געשלאַכטעט. אָהנע דעם נעהמט דאָס דאָזיגע פֿאַריז אַריין אין זיך אַ קימא לן פֿון אַכט מיליאָן קילאָ פּוטער, 172 מיליאָן אייער אָן אַלעס איבעריגע אין דיזעלביגע פּראָפּאָרציעס.

די מעהלען אָן די תבואות קומען אָן פֿון די פֿעראייניגטע שטאַטען, פֿון רוסלאַנד, פֿון אונגאַרן, פֿון איטאַליען, פֿון ענגיפּטען, פֿון אינדיען. די בהמות ווערן געבראַכט פֿון דייטשלאַנד, פֿון איטאַליען, פֿון שפּאַניען,—אָון זאָגאַר פֿון רומעניען אָון פֿון רוסלאַנד. וואָס איז שייך צו די אַנדערע עסענוואָרג, איז ניטאָ איין לאַנד אין דער וועלט, וואָס זאָל ניט בייטראָגען זיין טהייל צו דעם, וואָס פֿאַריז פֿערצעהרט.

לאָמיר קודם כל זעהן, ווי אַזוי מען וואָלט זיך געקענט אַראַנזשירען צו פֿערזאָרגען פֿאַריז, אָדער וואָס פֿאַר עס איז אַנדערע ג־ויסע שטאָדט, מיט נייע פּראָדוקטען, וואָס ווערן אויסגעאַרבייט אין פֿראַנקרייך גופּא, אָון וועלכע די בויערן זוכען אַרויפֿצובריוענען אויף די מאַרקעטס.

פֿאַר די אויטאָריטעטע סאָציאַליסטען איז דאָ גאָר קיין שום שווערigkeיט ניטאָ. זיי וועלען, מיינען זיי, ראשית כל איינפֿיהרען אַ שטאַרק צענטראַליזירטע רעגירונג, פֿערזאָרגט אָון בעוואָפֿנט מיט אַלע צוואַנגס־אַרגאַנען: פּאָליציי, אַרמיע, גיליאָטינע. די דאָזיגע רעגירונג וועט לאָזען מאַכען די סטאַטיסטיק פֿון אלעס וואָס ווערט פּראָדוצירט אין פֿראַנקרייך; זי וועט איינטהיילען דאָס לאַנד אין אַ געוויסע צאָהל דיסטריקטען, אָון זי וועט אַרויסגעבען אַ בעפֿעהל, אַז דאָס דאָזיגע לעבענס־מיטעל, אין אַזאָ אָון אַזאָ מין קוואַנטיטעט, זאָל צוגעשטעלט ווערן אין יענעם אָון יענעם אָרט, דעם אָון דעם טאָג, אויף יענער אָון יענער סטאַציאָן,

צוגענומען יענעם און יענעם טאָג פֿון דעם און דעם בע־
אַמטען. בעהאַלטען אין יענעם און יענעם סקלאַד, און אַזוי
ווייטער.

נון, מיר זיינען פֿאָלשטענדיג איבערצייגט, אז ניט נור
וואָלט אַזאַ מין לייזונג ניט געווען ווינשענסווערטה, נאָר זי
וואָלט אַחוץ דעם קיינמאָל ניט געקענט אויסגעפֿיה־ט ווערן
אין דער פראַקטיקע. דאָס איז אַ ריינע אוטאָפיע.

מען קען זיך גאַנץ לייכט חלומ'ן פֿון אַזאַ מין צושטאַנד,
מיט דער פֿעדער אין דער האַנד; אָבער אין דער פראַק־
טיקע ווערט עס גאָר פשוט אַן אונמעגליכקייט; דאָס הייסט
געמאַכט אַ חשבון אָהן דעם אונאַבהיינגיגקייטס־גייסט פֿון
דער מענשהייט. דאָס וואָלט געווען דער אַלגעמיינער אויפֿ־
שטאַנד; דריי אָדער פֿיער אויפֿשטענדע אָנשטאָט איינעם,
די מלחמה פֿון די דערפֿער געגען די שטעדט, גאַנץ פֿראַנק־
רייך אויפֿגעהויבען געגען רער שטאָדט, וועלכע וועט האָבען
די העזה זיך אָנצואוואָ־פֿען מיט דעם דאָזיגען רעזשים.

אַ סוף מיט די יאַקאָבינישע אוטאָפיעס! לאָמיר אַקאָרשט
זעהן, צי קען מען זיך ניט אָרגאַניזירען אויף אַן אַנדער
אופן.

אין 1793 האָבען די דערפֿער אויסגעהונגערט די שטעדט
און גע'הרג'עט די רעוואָלוציאָן. דאָך איז בעוויזען געוואָרען,
אַז אין די יאָה־ען 1792 און 1793 איז די פראָדוקציאָן פֿון
תבואה אין פֿראַנקרייך ניט גור ניט געווען קלענער, נאָר
ס'איז כמעט זיכער, אַז זי איז נאָך געווען גרעסער ווי
געוועהנליך. אָבער נאָכדעם ווי די לאַנד־בורזשואַס האָבען
פֿערכאַפט פֿאַר זיך אַ היבשען טהייל פֿון די פריצישע
שטיקער ערד, נאָכדעם ווי זיי האָבען אָט די שטיקער ערד
בעאַרבייט, האָבען זיי ניט געוואָלט פֿערקויפֿען זייערע
תבואות פֿאַר אַסיגנאַציעס. זיי האָבען עס געהאַלטען ביז
וואַנעט דער פרייז וועט געהעכערט ווערן אָדער ביז וואַנעט

מען וועט זיי צאָהלען מיט גאָלד אָנשטאָט פאַפּיר. אוּן ניט די שטרייגנסטע מיטלען פֿון דער רעוואָלוציאָנערער רעגירונג צו צווינגען די פֿערכאַפּער, זיי זאָלען פֿערקויפֿען זייער ווייץ, ניט די הינריכטונגען האָבען גאָר נישט אויסגעפֿיהרט נעגען דיזען סטרייק. מען ווייסט, דוכט זיך, גאַנץ גוט, אַז די שלוחים פֿון דעם קאָנוואָנט האָבען ניט געמאַכט קיין סך טענות אוּן האָבען גיליאָטינירט די פֿערכאַפּער, אַז דאָס פֿאָלק האָט זיי אַרויפֿגעצווינגען אויף די לאַמטערנעס; אוּן דאָך איז די ווייץ נעבליבען אין די מאַגאזינען, אוּן דאָס פֿאָלק פֿון די שטעדט האָט געליטען הונגער.

אָבער וואָס מען די ערד־ארבייטער פֿון די דערפֿער געוואָלט געבען פֿאַר זייער שווערער אַרבייט?

—אַסיגנאַציעס! שטיקלאַך פאַפּיר, וואָס זייער וועדטה איז געפֿאַלען פֿון טאָג צו טאָג; בילעטען, אויף וועלכע מ איז געווען אָבגעדרוקט דער ציפֿער 5 הונדערט פֿראַנק, אָבער אָהן א שום וווירקליכען וועדטה. פֿאַר אַ בילעט פון מויזענר פֿראַנק האָט מען זיך אפילו ניט נעקענט קויפֿען קיין פּאָר שיך; אוּן דער בויער—דאָס פֿערשטעהט זיך דאָך פֿון זיך אליין—האָט בשום אופן ניט געוואָלט אויסבייטען אַ יאָהר אַרבייט פֿאַר א שטיקעל פאַפּיר, וואָס וואָלט איהם זאָגאָר ניט געגעבען די מעגליכקייט זיך איינצושאַפֿען דערפֿאַר א בלוזע.

אוּן אַזוי לאַנג ווי מען וועט געבען דעם ערד־אַרבייטער א שטיקעל פאַפּיר אָהן א שום וועדטה,—צי ס'וועט הייסען אַסיגנאַציע, צי „ארבייטס־שיין",—וועט זיין דיזעלביגע זאַך. די לעבענס־מיטלען וועלען בלייבען אין דאָרף: די שטאָדט וועט זיי ניט האָבען, וועו מען זאָל אפילו פֿון דאָס ניי זיך בענוצען מיט דער גיליאָטינע אוּן מיט אַנדע־ע אַוועלכע צוואַנגס־מיטלען.

דאָס וואָס מען דאָרף אָנבאָטען דעם בויער פֿאַר זיין תבואה, איז ניט קיין פאַפּיר, נאָר די זאַכען, וואָס ער מוז

נייטיג האָבען; ס'איז די מאַשין, אָהן וועלכער ער מוז איצט געגען זיין ווילען אויסקומען; ס'איז די קליידער, קליידער, וועלכע זאָלען איהם בעשיצען געגען דאָס שלעכטע וועטער. ס'איז דער לאָמפּ און דער קעראָסין, וואָס זאָל פֿערנעהמען דעם פלאַץ פֿון זיין רויכערדיגען שנויץ; דער גראָב־אייזען, די גראַבליע, די טאַטשקע. דאָס איז, מיט איין וואָרט, אַלעס וואָס דער בויער האָט היינט צו טאָג ניט—ניט מחמת דעם וואָס ער פֿיהלט ניט די נייטיגקייט דערפֿון—נאָר דערפֿאַר וואָס אין זיין איצטיגען לעבען פֿול מיט ליידען און שווערער אַרבייט, זיינען פֿאַרהאַן טויזענד ניצליכע זאַכען, צו וועלכע ער קען ניט צוקומען, צוליעב זייער פרייז.

זאָל זיך די שטאָדט נור גלייך נעהמען פראָדוצירען די זאַכען, וואָס פֿעהלען דעם בויער, אָנשטאָט צו פֿאַבריצירען פֿליטערלאַך און אַנדערע פוצזאַכען פֿאַר די פֿערציערונג פֿון די בורזשואַזע דאַמען. זאָלען די נייה־מאַשינען פֿון פאַריז אויפֿנייהען אַרבייטס־קליידער און יום־טוב'דיגע מלבושים פֿאַר די דאָרפֿס־לייט, אָנשטאָט צו מאַכען חופה־קליידער, זאָל די פֿאַבריק אַרויסגעבען מאַשינען צו דער ערד־אַרבייט, גראָב־אייזענס און גראַבליעס, אָנשטאָט צו וואַרטען די ענגלענדער זאָלען עס אונז אַריבערשיקען אין אויסטויש פֿאַר אונזער וויין!

זאָל די שטאָדט אַריבערשיקען אין די דערפֿער, ניט קיין שלוחים מיט רויטע אָדער פֿיעל־פֿארביגע לענטיעס, וואָס זאָלען איבערגעבען דעם בויער דעם בעפֿעהל, אַוועקצו־פֿיהרען זיינע לעבענס־מיטעל אויף יענעם און יענעם אָרט, נאָר פֿריינד, ברידער, וואס זאָלען זאָגען צו די בויערן: „בריינגט אונז אייערע פראָדוקטען—און נעהמט ביי אונז אין די מאַגאַזינען אַלע פֿאַבריצירטע זאַכען וואָס אייך גע־פֿעלט נור." און דאַן וועלען די לעבענס־מיטלען קומען פֿון אַלע זייטען. דער בויער וועט זיך איבערלאָזען דאָס וואָס ער דאַרף האָבען צום לעבען, אָבער דאָס איבעריגע וועט ער אַוועקשיקען צו די אַרבייטער פֿון די שטעדט, אין וועלכע

ער וועט—צום ערשטען מאָל אין לויף פֿון דער געשיכטע—זעהן ברידער און ניט קיין עקספלואַטאַטאָרס.

מען וועט אַונז אפשר זאָגען, אַז דאָס פֿאָדערט אַ פֿאָל־שטענדיגע אומוואַנדלונג פֿון דער אינדוסטריע?—זיכער יאָ, פֿאַר געוויסע צווייגען פֿון דער אינדוסטריע. עס זיינען אָבער פֿאַרהאַן טויזענד אַנדערע, וועלכע וועלען זיך קענען ענדערן גיך, אַזוי אַז מען וועט זיין אים שטאַנד צו געבען דעם בויער די קליידער, די מעבעל, די געצייג און די איינפֿאַכע מאַשינען, וואָס די שטאָדט לאָזט זיך דערפֿאַר בעצאָהלען אַזוי טהייער אַצונד. וועבער, שניידער, שיך־אַרבייטער, סטאָליאַרעס און פֿיעל אַנדערע וועלען גאָר ניט האָבען קיין שום שווירינגקייטען צו לאָזען שטעהן די פּראָדוקציאָן פֿון לוקסוס־זאַכען און אָנשטאָדט דעם זיך נעהמען שאַפֿען ניצליכע אַרבייט. מען מוז בלויז זיך אַריינקלאַפּען אין מוח די נויטווענדיגקייט פֿון דער דאָזיגער אומוואַנדלונג, זי בע־טראַכטען אַלס אַן אַקט פֿון גערעכטיגקייט און פֿון פּראָגרעס; מען מוז זיך אויפֿהערן אַרומטראָגען מיט דעם חלום, וואָס איז אַזוי טהייער פֿאַר די טהעאָרעטיקער—אַז די רעוואָלו־ציאָן דאַרף זיך בעשריינקען דערויף וואָס מען וועט איבער־נעהמען דעם מעהר־ווערטה, און אַז די פּראָדוקציאָן און דער האַנדעל קענען בלייבען אַזוי ווי זיי זיינען היינט צו טאָג.

דאָ ליגט, נאָך אונזער מיינונג נאָך, די גאַנצע פֿראַגע. געבען דעם בויער פֿאַר זיינע פּראָדוקטען, ניט קיין שטיק־לאַך פּאַפּיר, וואָס דערויף זאָל ניט זיין אָנגעשריבען, נאָר די פּראָדוקטען גופא, וואָס דער בויער דאַרף האָבען פֿאַר זיין געברויך. אויב דאָס וועט געטהאָן ווערן, וועלען די לעבענס־מיטעל קומען שטראָמען־ווייז אין די שטעדט אַריין. וועט דאָס ניט געטהאָן ווערן, וועלען מיר אין די שטעדט האָבען דעם הונגער און אַלע זיינע פֿאָלגען, די רעאַקציאָן און די אונטערדריקונג.

VII.

אלע גרויסע שטערט, האָבען מיר געזאָגט, קויפֿען אויף זייער ווייץ, זייערע מעהלען, זייער פֿלייש, ניט נור אינעווייניג אין לאַנד נופא, נאָר אויך אין אויסלאַנד. פֿון אויסלאַנד קומען אָן קיין פֿאַרז די גראָסערי־זאַכען, די פֿישאון די לוקסוס־עסענווארג, אויך אַ היבש ביסעל ווייץ אוּן פֿלייש.

אָבער אין צייט פֿון אַ רעוואָלוציאָן איז נאָר ניט אָדער־אַזוי ווינציג ווי מעגליך צו רעכענען אויף אויסלאַנד. אויב דער רוסישער ווייץ, די רייז פֿון איטאַליען אוּן פֿון אינדיען אוּן די ווייגען פֿון שפאַניען אוּן אונגאַרן פֿילען אָן די מאַרקעטס פֿון מערב־אייראָפּא, איז דאָס ניט מחמת דעם וואָס די לענדער, פֿון וואנעט דאָס אַלעס קומט, האָבען עס לרוב, אָדער ווייל דיזע פראָדוקטען וואַקסען דאָרט פֿון זיך אַליין, ווי די פעטישקע אויף פֿעלד. אין רוסלאַנד, צום ביישפּיעל, אַרבייט דער בויער ביז זעכצעהן שעה אַ טאָג אוּן הונגערט פֿון דריי ביז זעקס חדשים אין יאָהר, אום צו קענען עקספּאָרטירען זיין ווייץ, מיט וואס ער בעצאָהלט דעם פריץ אוּן די רעגירונג. היינט צו טאָג, אַזוי גיך ווי דער בויער שניידט אָב זיין תבואה, קומט די פאָליציי אין די רוסישע דערפֿער אוּן פֿערקויפֿט די לעצטע קוה, דאָס לעצטע פֿערד זיינס פֿאַר די חובות וואָס ער איז שולדיג דעם פריץ אָדער די רעגירונג פֿאַר שטייער, אויב ער, דער בויער, בעצאָהלט ניט מיט גוטען, פֿערקויפֿענדיג זיין ווייץ צו די סוחרים, וואָס שיקען עס קיין אויסלאַנד; אַזוי אַז ער איז נעצווואונגען זיך איבערלאָזען פֿאַר זיך בלויז אויף ניין מאָנאַט ווייץ, אוּן דאָס איבעריגע פֿערקויפֿט ער, כדי זיין קוה זאָל ניט פֿערקויפֿט ווערן פֿאַר 5 אָדער 6 רובל. אום דורכצולעבען ביז דער קומענדער שניט־צייט,—דריי חדשים אַז ס׳איז אַ גוט יאָהר. זעקס אַז עס איז ניט נעראָטען,— מוז ער אַריינמישען קאָרע פֿון בוים אין זיין מעהל, אין דער

צייט וואָס מען פֿאָסמאַקעווען זיך אין לאָנדאָן מיט די ביסקווימס, וואָס זיינען געמאַכט פֿון זייער ווייץ.

אָבער אַזוי ניך ווי די רעוואָלוציאָן ווען קומען, ווען דער רוסישער מוזשיק האַלטען דאָס ברויט פֿאַר זיך אוֹן זייער קינדער. די איטאַליענישע אוֹן אונגארישע בויערן וועלען טהאָן דאָסזעלבע; לאָמיר האָפֿען, אַז דער בויער פֿון אינדיען וועט אויך פראָפֿיטירען פֿון די גוטע ביישפיעלען, אַזוי אייך די אַרבייטער פֿון די „באַנאַנאַ פֿאַרמס" אין אַמעריקא, אויב אָט די ענדער וועלען נאָר ניט דיסאָרגאַניזירט ווערן דורך דעם קריזיס. עס וועט אַלאָ ניט זיין וואָס צו רעכענען אויף די טראַנספאָרטען פֿון ווייץ אוֹן מאַיז, וועלכע קומען געוועהנליך פֿון אויסלאַנד.

אזוי ווי אינזער גאַנצע בוזשואַזע ציוויליזאַציאָן איז בעגרינדעט אויף דער אויסבייטונג פֿון די נידעריגערע ראַסען אין די ענדער, וועלכע זיינען הינטערשטעליג אין דער אינדוסטריע, וועט דער ערשטער נוצען פֿון דער רעוואָלוציאָן שוין זיין דאָס וואָס זי וועט אָנשרעקען די דאָזיגע „ציוויליזאַציאָן", נעבענדיג די זאָגענאַנטע נידעריגערע ראַסען די מעגליכקייט זיך צו עמאַנציפירען. אָבער אָט דער אונגעהייער גרויסער נוצען וועט אין דערזעלבער צייט פֿערקלענערן אויף אַ היבשען גראַד דאָס אַרייננרייננען פֿון לעבענס־מיטלען אין די גרויסע שטעדט פֿון אייראָפּאַ.

וואָס איז שייך צום אינלאַנד איז שוועדער פֿאָראויסצוזעהן ווי די זאַך וועט צוגעהן.

פֿון איין זייט וועט דער בויער גאָר אָהן צווייפֿעל פראָפֿיטירען פֿון דער רעוואָלוציאָן און וועט אויסגלייכען זיין אויסגעבויגענעם רוקען פֿון דער שווערער אַרבייט. אָנשטאָט פֿערצאָהן ביז זעכצעהן שעה, וואָס ער אַרבייט היינט צו טאָג, וועט ער ניט דאַרפֿען אַרבייטען מעהר איידער די העלפֿט דערפֿון, דאָס וואָס וועט מן הסתם פֿיהרען דערצו,

אַז די פּראָדוקציאָן פֿון די הייפּט לעבענס־מיטלען, ווי ווייץ און פֿלייש, וועט מוזען פֿערקלענערט ווערן.

אָבער פֿון דער אַנדערער זייט וועט די פּראָדוקציאָן פֿערגרעסערט ווערן, אַזוי גיך ווי דער בויער וועט ניט זיין מעהר געצוואונגען צו אַרבייטען, אום צו קאָרמענען די ליידיג־געהער. נייע שטיקער ערד וועלען בעאַרבייט ווערן, בעסערע, פֿאָלקאָמענערע מאַשינען וועלען אַוועקגעשטעלט ווערן צו דער פֿעלד־אַרבייט.— „קיינמאָל איז ניט געאַרבייט געוואָרען אַזוי פֿלייסיג ווי אין 1792", ווען דער בויער האָט אָבגענומען ביי די פּריצים די ערד, וועלכע ער האָט אַזוי לאַנג געגאַרט צו האָבען,—דערצעהלט אונז דער היסטאָריקער מ י ש ל ע, ריידענדיג וועגען דער גרויסער רעוואָלוציאָן.

אין אַ גאַנץ קורצער צייט וועט יעדער בויער קענען האָבען אַ צוטריט צו דער אינטענסיווער אַגריקולטור, ווען די אויסגעבעסערטע, פֿערפֿאָלקאָמטע מאַשין און די כעמישע מיסטיגונגען און אַלע אַנדערע מאָדערנע מיטלען צו דער ערד־אַרבייט וועלען ווערן דאָס אייגענטהום פֿון דעם גאַנצען כלל. אָבער יעדענפֿאַלס איז צו גלויבען, אַז אין אָנפֿאַנג פֿון דער רעוואָלוציאָן וועט די אַגריקולטורע פּראָדוקציאָן מעגליכערווייזע פֿערקלענערט ווערן אי אין פֿראַנקרייך, אי ערגעץ אַנדערש.

ראַטהזאַמער פֿון אַלעס וואָלט על כל פּנים געווען זיך צו ריכטען אויף ווייניגער לעבענס־מיטלען ווי געוועהנליך, אי פֿון אינלאַנד און אי פֿון אויסלאַנד.

ווי אַזוי זשע זאָל מען פֿאָרט אויספֿילען אָט דעם מאַנגעל אין לעבענס־מיטלען?

גאַנץ איינפֿאַך! זיך אַליין נעהמען דערצו, עס צו שאַפֿען. וואָס טויג זיך ברעכען דעם מוח און זוכען וועגען, וועלכע קענען ניט דורכגעפֿיהרט ווערן, ווען די לייזונג איז גאָר איינפֿאַך?

די גרויסע שטעדט מוזען אָנהויבען בעאַרבייטען די ערד, אַזוי גוט ווי די דערפֿער טהוען עס. מען מוז קומען צו דעם, וואָס ווערט אָנגערופֿען אין דער ביאָלאָגיע „די אינטעגראַציאָן, די ערגענצונג פֿון די פֿונקציאָנען." נאָכדעם ווי די אַרבייט איז איינגעטהיילט געוואָרען, מוז זי „אינטעגרירט", ערגענצט ווערן; דאָס איז דער גאַנג, וואָס איז אָנגענומען אין דער גאַנצער נאַטור.

נאָר לאָמיר לאָזען די פֿילאָזאָפֿיע אָן אַ זייט,—מען וועט קיין אַנדער ברירה ניט האָבען, ס'וועט מוזען אַזוי זיין. זאָל פאַריז נור זעהן, אַז אין אַ משך פֿון אַכט חדשים צייט וועט זי קומען צו קורץ אין ווייץ,—וועט פאַריז מוחל זיין און זיך אַליין נעהמען דערצו, עס אויפֿצואַרבייטען.

וואו מען וועט נעהמען ערד? זי פֿעהלט ניט. ארום די גרויסע שטעדט—הויפטזעכליך אַרום פאַריז—ליגען די פאַרקס און די גרינע פֿעלדער פֿון די פריצים, יענע מיליאָנען העקטאַרען, וועלכע דאַרפֿען בלויז האָבען מען זאָל זיי ריכטיג בעאַרבייטען, און פאַריז וואָלט געווען אַרומגערינגעלט פֿון פֿרוכטבאַרע, פֿראָדוקטיווע פֿעלדער, גאָר אויף אַן אַנדער אופן פֿרוכטבאַר און פֿראָדוקטיוו איידער די רוסישע סטעפעס, בעדעקט מיט געלע גראָז, אויסגעטריקענט און פֿער'שרפה'ט פֿון דער זונן.

וואו וועט מען נעהמען די הענד צו דער אַרבייט? מיט וואָס זשע ווילט איהר זאָלען זיך די צוויי מיליאָן פאַריזער און פאַריזערינען פֿאָרט בעשעפֿטיגען אַז זיי וועלען ניט דאַרפֿען אַרבייטען שווער, אום צו בעקליידען און צו אַמוזירען די רוסישע פרינצען, די רומענישע באָיאַרען און די רייכע דאַמען פֿון בערלין?

האָבענדיג אין דער האַנד דעם גאַנצען מאַשיניזמוס פֿון דעם יאָהרהונדערט, די אינטעליגענץ און דאָס טעכנישע וויסען פֿון דעם ארבייטער, וואָס ער האָט זיך ערוואָרבען דורך דער פראַקטיקע; האָבענדיג פֿאַר זיך די ערפֿינדער, די כעמיקער און די באָטאַניקער, די פראָפֿעסאָרען פֿון

דעם „פֿלאַנצען־נאָרטען", די געזעלשאַפֿטן פֿון וועלטליכע, אין אַלע מיטלען, מיט וואָס צו פֿערדאָפּלען די צאָהל פֿון די מאַשינען אין דערצו נאָך זיך סטאַרען צו שאַפֿען נייע; האָבענדיג ענדליך דעם אַרגאַניזאַציאָנס־גייסט פֿון דעם פּאַזיטער פֿאָלק, זיין מוטערקייט, זיין חשק צו דער אַרבייט,—מיט דעם אַלעמען וועט די אַמעריקולטור פֿון דער אַמעריסטישער קאָמוּנע אין פּאַריז זיין נאָר עפּעס אַנדערש אויערע וואָס פֿאַר עס איז אַנדערע איצטיגע אַמעריקולטור אין פֿראַנקרייך.

דער דאָמפֿ, די עלעקטריציטעט, די היץ פֿון דער וונן אוּן די קראַפֿט פֿון ווינד וועלען אָהן צוויפֿעל בענוצט ווערן צו גוסטען פֿון דער ערד־אַרבייט. די דאָמפֿ־מאשינען צו גראָבען אוּן אויסצוּרייניגען די ערד פֿון שטיינער וועלען נאָר גיך איבערנעהמען דעם גרעסטען טהייל פֿון דער פֿאַרבעריטונגס־אַרבייט, אוּן די ערד, צו־גראָבען אוּן פֿעטן, וועט בלויז דאַרפֿען האָבען דעם מאַן אוּן דער עיקר די פֿרוי זאָלען זיך אָבגעבען מיט איהר, אוּן זי וועט זיין בעדעקט מיט גוטע, פֿרוכטבאַרע פֿלאַנצען, וועלכע וועלען זיך בענייען דרויי, פֿיער מאָל אַ יאָהר.

לערנענדיג די אַרבייט ווי אַזוי צו פֿלאַנצען אוּן אויפֿ־צוהאַלטען גערטנער; קאָנקוּרירענדיג איינע מיט די אַנ־דערע, אום אַרויסצובריינגען וואָס בעסערע פֿריכטע, גע־פֿינענדיג אין דער פֿיזישער אַרבייט, אָהן מאַטערניש אוּן אָהן איבער־אַרבייט, די כחות וואָס פֿעהלען אַזוי אָפֿט ביי די מענשען פֿון די נרויסע שטעדט—וועלען די מענער, פֿרויען אוּן קינדער זיין צופֿריעדען אוּן גליקליך זיך אָבצו־נעבען מיט דיזער פֿעלד־אַרבייט, וועלכע וועט אויפֿהערן צו זיין אַן עבודת פּרך, אַ קאַטאַרזשנע אַרבייט אוּן וועט ווערן אַ פֿערגניגען, אַ יום טוב, אַ בעניאונג פֿון דעם מענשליכען געשלעכט.

„ניטאָ קיין אונפֿרוכטבאַרע ערד! די ערד האָט דעם

זעלבען ווערטה וואָס דער מענש!" דאָס איז דאָס לעצטע וואָרט פֿון דער מאָדערנער קולטור. די ערד גיט אַרויס דאָס וואָס מען פֿאָדערט פֿון איהר: ס'געהט נור אין דעם, עס צו פֿאָדערן פֿון איהר אויף אַ פֿערנינפֿטיגען וועג.

אַ לאַנד, ווי קליין עס זאָל ניט זיין, אפילו אַזוי קליין ווי די פֿראַנצויזישע גובערניעס „סעין" און „סעין־ע־אואַז", און ווען עס זאָל האָבען צו פֿערזאָרגען מיט שפייז אַ גרויסע שטאָדט ווי פאַריז—וואָלט פראַקטיש גענוג געווען, אום אָנצופֿילען אַלע לעכער, וואָס די רעוואָלוציאָן וואָלט געקענט אין דעם פרט מאַכען.

די פֿערבינדונג פֿון דער אַגריקולטור מיט דער אינדוס־טריע, דער ערד־אַרבייטער און דער אינדוסטריעלער מענש אין איין און דערזעלבער צייט, — דערצו וועט אונז נויטווענ־דיגערווייזע פֿיהרען די קאָמוניסטישע קאָמונע, אויב זי וועט זיך גאָר פשוט פֿערנעהמען אויף דעם וועג פֿון עקספראָפריאַציאָן.

זאָל זי ניר האָבען דיזען ציעל אין אויג: זי וועט ניט אומקומען פֿון הונגער! ניט דאָ שטעקט די געפֿאַהר: זי ליגט אין די פֿייגהייט פֿון גייסט, אין די פֿאָראורטהיילען, אין די האַלבע, געמעסיגטע מאַסרעגלען.

די געפֿאַהר ליגט דאָרט, וואו דאַנטאָן האָט זי געזעהן, ווען ער האָט אויסגערופֿען צו פֿראַנקרייך: „דרייסטיגקייט, דרייסטיגקייט און ווידער אַמאָל דרייסטיגקייט!" איבערהויפט די אינטעלעקטועלע דרייסטקייט נאָך וועלכער עס וועט זיכער גלייך נאָכקומען די דרייסטקייט פֿון דעם מענשליכען ווילען.

די וואוינונגען.

I.

די וואָס פֿאָלגען נאָך מיט אויפֿמערקזאַמקייט די גייסטיגע בעוועגונג צווישען די אַרבייטער האָבען אודאי בעמערקט, אַז וואָס ווייטער ווערען זיי אַלץ מעהר איינשטימיג איבער אַ וויכטיגע פֿראַגע, די פֿראַגע וועגען דער וואוינונג. פֿאַרהאַן איין געוויסער פֿאַקט: אין די גרויסע אוו אין פֿיעל קלייניע שטעדט פֿון פֿראַנקרייך קומען די אַרבייטער ביסלאַכווייז צו דעם בעשלוס, אַז די הייזער, וואו מען וואוינט, זיינען לחלוטין ניט דאָס אייגענטהום פֿון די, וועמען דער שטאַט אַנערקענט אַלס זייערע אייגענטהימער.

דאָס איז אַן עוואָלוציאָן, וועלכע ווערט דורכגעמאַכט אין די מענשליכע מוחות, אוו מען וועט שוין מעהר ניט איינרייזען דעם פֿאַלק, אַז דאָס אי גענטהום איבער די הייזער איז אַ גערעכטע זאַך.

דאָס הויז איז ניט אויפֿגעשטעלט געוואָרען פֿון דעם לענדלאָרד, דעם בעל הבית; הונדערטער אַרבייטער האָבען געאַרבייט עס אויפֿצובויען, עס צו דעקאָרירען, עס אוים־צופּוצען, הונדערטער אַרבייטער, וועמען דער הונגער האָט אַרויפֿגעטריבען אויף דעם בוי־פלאַץ, וועמען דאָס לעבענס־בעדירפֿנים האָט געצוואונגען צו אַרבייטען פֿאַר אַ קליינעם, קלענליכען לוין.

דאָס געלד, וואָס דער אויך־מיר בעל־הבית האָט אוים־געגעבען דערויף, איז ניט געווען קיין פּראָדוקט פֿון זיין אייגענער אַרבייט. ער האָט עס אָנגעזאַמעלט, אַזוי ווי אַלע

רייכטהימער, בעצאָהלענדיג די אַרבייטער צוויי דריטעל, אָדער בלויז אַ העלפֿט דערפֿון וואָס זיי איז געקומען.

ענדליך — און דאָס וואַרפֿט זיך דאָ דער עיקר אין די אויגען — די ווערטה פֿון'ם הויז איז בעשטימט לויט דעם פּראָפֿיט, וואָס דער בעל הבית וועט קענען אַרויסציהען דערפֿון. נון, דער דאָזיגער פּראָפֿיט איז צו פֿערדאַנקען דאָס וואָס דאָס הויז שטעהט אין אַ שטאָדט מיט ברוקירטע גאַסען, מיט גאַז־בעלייכטונג, אַ שטאָדט, וואָס האָט אַ רעגעלמעסיגע פֿערבינדונג מיט אַנדערע שטעדט און וואו עס געפֿינען זיך פֿערשיעדענע ערליי עטאַבליסמענטען פֿון אינדוסטריע, פֿון האַנדעל, פֿון וויסענשאַפֿט און קונסט; דער פּראָפֿיט איז צו פֿערדאַנקען דאָס וואָס די שטאָדט, אין וועלכער דאָס הויז געפֿינט זיך, האָט בריקען, האַפֿענס, גרויסאַרטיגע מאָנומענטען, וועלכע פֿערשאַפֿען דעם איינוואוינער איהרען טויזענדער פֿערגניגענס, פֿון וועלכע מען ווייסט ניט אין דאָרף; דאָס וואָס צוואַנציג, דרייסיג דורות האָבען געאַרבייט צו מאַכען דיזע שטאָדט וואוינבאַר, געזונד און שעהן.

די ווערטה פֿון אַ הויז אין געוויסע קוואַרטאַלען פֿון פּאַריז איז אַ מיליאָן, ניט מחמת דעם וואָס עס שטעקט דערין פֿאַר אַ מיליאָן אַרבייט, נאָר דערפֿאַר וואָס דאָס הויז געפֿינט זיך אין פּאַריז; מחמת דעם וואָס יאָהרהונדערטע לאַנג האָבען די אַרבייטער, די קינסטלער, די דיינקער, די געלעהרטע און די ליטעראַטען בייגעטראָגען דערצו צו מאַכען פֿון פּאַריז דאָס וואָס עס איז היינט צו טאָג: אַ צענטער פֿון אינדוסטריע, פֿון האַנדעל, פּאָליטיק, קונסט און וויסענשאַפֿט; מחמת דעם וואָס עס איז פֿאַרהאַן אַ פֿערגאַנגענהייט; דערפֿאַר וואָס די גאַסען פֿון פּאַריז זיינען, אַ דאַנק דער ליטעראַטור, בעקאַנט אין דער פּראָווינץ אַזוי ווי אין אויסלאַנד; מחמת דעם וואָס עס איז אַ פּראָדוקט פֿון אַכצעהן הונדערט יעהריגער אַרבייט, פֿון גאַנצע פֿופֿציג גענעראַציאָנען.

וועי אַלזאָ האָט דאָס רעכט צו ווערן דער בעל הבית איבער דעם קלענסטען טהייל פֿון דיזען שטיק ערד אָדער איבער דעם קלענסטען בנין, וואָס געפֿינט זיך דערויף, ניט בעגעהענדיג דערמיט די גרעסטע אונגערעכטיגקייט? וועי אַלזאָ האָט דאָס רעכט צו פֿערקויפֿען וועמען עס זאָל ניט זיין דעם מינדעסטען טהייל פֿון דיזען געמיינשאַפֿטליכען פֿערמעגען?

אָט מכח דער פֿראַגע, זאָגען מיר, ווערן די אַרבייטעו וואָס ווייטער אַלץ מעהר איניג. די אידעע פֿון דער אומ־זיסטער וואוינונג האָט זיך מאַניפֿעסטירט אין פֿערלויף פֿון דער פֿאַריזער בעלאַגערונג, וועו מען האָט געפֿאָדערט, מען זאָל נאָר איינפֿאַך בעפֿרייט ווערן פֿון צאָהלען די דירה־געלד, וואָס די לענדלאָרדס האָבען געמאַהנט. זי האָט זיך נאָך אַמאל מאַניפֿעסטירט אין משך פֿון דער קאָמונע פֿון 1871, וועו די פֿאַריזער אַרבייטער האָבען ערוואַרטעט פֿון דעם ראַטה פֿון דער קאָמונע אַ פֿעסטען בעשלוס אין גאַנצען אָבזושאַפֿען דאָס דירה־געלד. דאָס וועט אויך זיין די ערשטע זאַך, מיט וואָס דער אָרימאַן וועט זיך בעשעפֿטיגען, וועו די רעוואָלוציאָן וועט אויסברעכען.

צי בעת דער רעוואָלוציאָן, צי ניט,—אַ דירה מוז דער אַרבייטער סיי ווי סיי האָבען. אָבער ווי שלעכט, ווי אומ־געוונד די וואוינונג זאָל ניט זיין, איז אימער דאָ אַ בעל הבית, וואָס קען אייך פֿון דאָרט אַרויסוואַרפֿען. ס'איז אמת, אין צייט פֿון דער רעוואָלוציאָן וועט דער לענדלאָרד ניט געפֿינען קיין פּאָליציי־אַנעמט, אַרויסצושליידערן אייערע זאכען אין גאַס. אָבער וועי ווייסט, צי וועט ניט די נייע רעגירונג, ווי רעוואָלוציאָנער זי זאָל זיך ניט רופֿען, נעהמען די מאַכט אין איהרע הענר אוו אנשיקען אויף אייך איהר פּאָליציי! מיר האָבען, אמת, געזעהן, אַז די קאָמונע האָט בעפֿרייט די פֿאַריזער אַרבייטער פֿון די דירה־געלד וואָס האָט געקומט פֿון זיי ביז דעם ערשטען אַפּריל,—אָבער

טאַקי מעהר ניט ווי ביז דעם ערשטען אַפריל!*) דערנאָך האָט מען געמוזט צאָהלען, זאָגאַר דאַן ווען אין פאַריז איז נאָך געווען אַ פֿאָלשטענדיגע איבערקעהרעניש, ווען די פֿאַבריקען זיינען געשטאַנען ליידיג און ווען דער רעוואָלוציאָנער האָט מעהר ניט געהאַט אויף צו לעבען בלויז זיינע אָנדערהאַלבען פֿראַנק אַ טאָג!

דער אַרבייטער מוז וויסען, אַז דאָס ניט־צאָהלען קיין דירה־געלד איז ניט בלויז אַ צופֿאַל, דאַן ווען די מאַכט פֿון דער רעגירונג איז דיסאָרגאַניזירט און ס'איז ניטאָ ווער עס זאָל איהם צווינגען דערצו. ער מוז וויסען, אַז די אידעע פֿון אומזיסטע וואוינונגען איז אָנערקענט אין פרינציפ און, אַזוי צו זאָגען, גוט־געהייסען דורך דער אַלגעמיינער איינשטימונג; אַז די אומזיסטע דירה איז אַ רעכט, וואָס דאָס פֿאָלק פֿאָדערט גאַנץ אָפֿען.

נון, וועלען מיר וואַרטען ביז וואַנעט דיזער מאַסרעגעל, וואָס איז אַזוי אין אָנקלאַנג מיט דעם גערעכטיגקייטס־געפֿיהל פֿון יעדען עהרליכען מענשען, זאָל אָנגענומען ווערן פֿון די סאָציאַליסטען, וועלכע וועלען זיין אויסגעמישט מיט די בורזשואַס אין אַ פראָוויזאָרישער רעגירונג? מיר וועלען האָבען צו לאַנג צו וואַרטען,—ביז וואַנעט די רעאַקציאָן וועט צוריק געווינען די אויבערהאַנד!

אָט טאַקי דערפֿאַר וועלען די ערנסטע סאָציאַליסטען, אָהן לענטיעס און קאָקאַרדעס—די סימנים פֿון הערשאַפֿט און פֿערשקלאַפֿונג,—בלייבענדיג דאָס פֿאָלק צווישען דעם פֿאָלק, אַרבייטען מיט דעם פֿאָלק אינאיינעם און זעהן, אַז די עקספראָפריאַציאָן פֿון די הייזער זאָל ווערן אַ פֿאַקט, אַן אויסגעפֿיהרטע זאַך. זיי וועלען זיך סטאַרען שאַפֿען אַ אידעען־גאַנג אין דער ריכטונג; זיי וועלען זעהן, אַז דיזע אידעען זאָלען אַריינגעבראַכט ווערן אין דער פראַקטיקע,

---

*) דעקרעט פֿון 30טען מערץ; דורך דיזען דעקרעט איז מען פֿריי געוואָרען פֿון דירה-געלד, וואָס מען איז שולדיג געווען פֿאַר די דריי קוואַרטעלס פֿון אָקטאָבער 1870, פֿון יאַנואַר און אפריל 1871.

אוּן אַז זיי וועלען נור דורכרינגען די מוחית פֿון דער מאַסע, וועט זיך דאָס פֿאַלק נעהמען עקספּראָפּריאירען די הייזער, זיך ניט צוהערענדיג צו די טהעאָריען מכח בעצאָהלען די בעלי בתים אַ טהייל פֿון דעם וואָס קומט זיי אוּן נאָך אַנדערע פּוסטע זאַכען, וואָס מען וועט אוראי וועלען דעם עולם איינרייסען.

דעם טאָג, וואָס די עקספּראָפּריאַציאָן פֿון די הייזער וועט דורכגעפֿירט ווערן, וועלען די עקספּלואַטירטע, די אַרבייטער, פֿערשטעהן, אַז נייע צייטען זיינען געקומען, אַז זיי דאַרפֿען שוין מעהר ניט שטעהן מיט אויגעבויגענע רוקענס פֿאַר די רייכע אוּן די מעכטיגע, אַז די גלייכהייט איז ניט מעהר קיין פֿראַזע, אַז די רעוואָלוציאָן איז אַ ווירקליכקייט, אַ טהאַטואַכע אוּן ניט קיין פּוּרים־שפּיעל ווי ס׳האָט שוין אַזוי־פֿיעל מאָל פּאַסירט.

II.

אַז די אידעע פֿון עקספּראָפּריאַציאָן וועט ווערן פּאָפּולער, וועט ניט זיין אַזוי שווער זי דורכצופֿירען; מען וועט דערבי לחלוטין ניט האָבען די מורא׳דיגע הינדערניסען, מיט וועלכע מען האָט אונז ליעב צו סטראַשען.

געווים וועלען די העררן מיט די קאָאַרדעס, וועלכע וועלען פֿערנעהמען די לוידיגע פּלעצער פֿון די מיניסטאָרען אוּן פֿון די מיטגליעדער פֿון שטאָדט־הויז, שוין זעהן, אַז עס זאָלען ניט פֿעהלען קיין הינדערניסען, קיין שטיינער אויף׳ן וועג פֿון דער עקספּראָפּריאַציאָן. זיי וועלען טענה׳ן אַז מען דאַרף בעצאָהלען די בעלי בתים, די לענדלאָרדס וואס זיי קומט, אַז מען דאַרף מאַכען אַ סטאַטיסטיק, אויסאַרבייטען לאַנגע ראַפּאָרטען,—אַזוי לאַנג, אַז זיי וועלען קענען געדויערן ביז וואַנעט דאָס פֿאָלק, וואָס וועט זיין אין גאַנצען אונטערדריקט דורך נויטה אוּן אַרבייטסלאָזיגקייט, אוּן ניט זעהענדיג קיין שום נוצען פֿון דער רעוואָלוציאָן, וועט עס לאָזען די רעאקציאָנערן פֿראַנק אוּן פֿרייַ צו טהאָן

וואָס זיי ווילען, און דאַן וועט די עקספראָפריאַציאָן פֿער־דאַמט ווערן פֿון יעדען איינעם.

דעריין איז ווירקליך דאָ אַ צרה, אַשטיק פֿעלז, אָן וואָס דאָס שיף קען זיך אָנשלאָגען און אין גאַנצען אונטערגעהן. אָבער אויב דאָס פֿאָלק וועט זיך ניט צוהערען צו די פֿאַלשע טענות, מיט וועלכע מען וועט איהם זוכען צו פֿערדרעהען דעם מוח; אויב ער וועט פֿערשטעהן, אַז אַ ניי לעבען מוז האָבען נייע מיטלען, און אויב ער וועט אַליין נעהמען די אַרבייט אין זיינע אייגענע הענד,—דאַן וועט די עקספראָ־פריאַציאָן קענען געמאַכט ווערן אָהן גרויסע שווערינקייטען.

—„אָבער ווי אַזוי? ווי וועט זי קענען געמאַכט ווערן?" וועט מען אונז אַודאי פֿרעגען.—מיר וועלען עס זאָגען, אָבער מיט אַ קליינע הקדמה דערצו. ס'איז אונז לחלוטין ניט אַנגענעהם צו מאַכען פֿון פֿאָראויס פלענער פֿון עקס־פראָפריאַציאָן און אָנגעבען די אַלע פרטים, ווי אַזוי דאָס וועט געשעהן. מיר ווייסען, אַז דאָס מענשליכע לעבען וועט איבערשטייגען אַלעס וואָס אַ מענש אָדער אַ גרופע קען היינט־צו־טאָג פֿאָרלייגען. דאָס דאָזיגע לעבען, האָבען מיר געזאָגט, וועט אַליין מאַכען אַלעס פֿיעל בעסער און איינ־פֿאכער, אַידער אַלעס וואָס מען וואָלט איהר געקענט דיקטירען פֿון פֿאָראויס.

דעריבער, ווען מיר צייכענען דאָ אויף די מעטהאָדע ווי אַזוי די עקספראָפריאַציאָן און די צוטהיילונג פֿון די עקס־פראָפריאירטע רייכטהימער וועלען קענען געמאַכט ווערן אָהן די אַריינמישונג פֿון דער רעגירונג, וועלען מיר בלויז ענטפֿערן די, וועלכע ערקלעהרען, אַז די זאַך איז אונמעגליך. אָבער מיר האַלטען עס פֿאַר נייטיג צו עראי־נערן, אַז מיר ווילען אויף קיין פֿאַל ניט פריידיגען דעם אדער יענעם אופן ווי אַזוי זיך צו אָרגאַניזירען. דער עיקר וואָס מיר ווילען איז, בעווייזען, אַז די עקספראָפריאַציאָן קען געמאַכט ווערן דורך דעם פֿאָלק'ס איניציאַטיווע, און קען ניט געמאַכט ווערן אויף אַן אַנדער אופן.

מען קען פֿאַראויסזעהן, אז באַלד ווי די עקספּראָפּריאַציאָן וועט זיך אָנפֿאַנגען, וועלען זיך אין יעדען קוואַרטאַל, אין יעדער גאַס, ביי יעדען הויפֿען פֿון הייזער צונויפֿקלייבען גרופּען פֿון פֿרייוויליגע בירגער, וועלכע וועלען אָנבאַטען זייער אַרבייט און דערגעהן אויף ריכטיג די צאָהל פֿון די לוידיגע אַפּאַרטאַמענטען, פֿון די אַפּאַרטאַמענטען, וועלכע זיינען אָנגעפֿאַקט מיט גרויסע פֿאַמיליעס, פֿון די אומגעזונדערע וואוינונגען און די הייזער, וועלכע זיינען צו גרויס און צו גראָס פֿאַר זייערע בעוואוינער, אין זיי וואָלטען נעקענט אַרײַננעהמען אין זיך די, וועלכע וואוינען אין פֿערשטיקטע, פֿערפּעסטעטע לעכער. אין עטליכע טעג צייט וועלען אָט די וואָלאָנטירען אויפֿשטעלען פֿאָלשטענדיגע ליסטען פֿון אַלע דירות, געזונדע און אומגעזונדע, איינגע און גרויסע, וואָס נעפֿינען זיך אין דער אונ דער גאַס, אין יענעם אונ יענעם קוואַרטאַל.

פֿרייוויליג, פֿון זיך אַליין, וועלען זיי זיך איבערגעבען איינע די אַנדערע זייערע ליסטען, אונ אין עטליכע טעג צייט וועלען זיי האָבען א פֿאָלשטענדיגע סטאַטיסטיק. די לינגעריש, פֿאַלשע סטאַטיסטיק קען פֿאַבריצירט ווערן אין די בירא"ס; די אמה'ע, ריכטיגע סטאַטיסטיק קען אַנדער ש ניט קומען נור פֿון דעם אינדיווידואום, נור דורכדעם וואָס מען הויבט אָן פֿון אונטען אַרויף, פֿון דעם איינפֿאַכען צום צוזאַמענגעזעצטען.

אַלזאָ, ניט ערוואַרטענדיג קיין זאַך פֿון קיינעם, וועלען די בירגער מן הסתם אויפֿוובען זייערע קאַמעראַדען, וואָס וואוינען אין די קלייניע, פֿערשטיקטע הייזקעס אונ וועלען נאָר פּראָסט זאָגען צו זיי: „היינטיגעם מאָל, חברים, איז דאָס די רעוואָלוציאָן ניט אויף קאַטאָווים. קומט היינט אָוועק אויף יענעם אונ יענעם אָרט. דער גאַנצער קוואַרטאַל וועט דאָרט זיין, מען וועט זיך צוטהיילען מיט די וואוינונגען. אויב איהר ווילט ניט בלייבען אין אייער כאַטקע, וועט איהר זיך אויסקלייבען אַן אַפּאַרטאַמענט פֿון פֿינף

צימערן; פֿאַרהאַן געגוג אַזעלכע. אוּן אַז איהר וועט זיך אַרײַנציהען אַהין, וועט זיין פֿערפֿאַלען. דאָס בעווײַסט פֿאַלק וועט רײדען מיט דעם וואָס וועט אײַך וועלען פֿון דאָרט אַרויסווארפֿען!"

— „אָבער יעדער איינער וועט וועלען האָבען אַ הויז פֿון צוואנציג צימערן!" — וועט מען אונז זאָגען.

ניין, ס'איז ניט אמת! דאָס פֿאַלק האָט קיינמאָל ניט געוואָלט האָבען דאָס טעלערל פֿון הימעל, אדרבה, יערעס מאָל וועלן מיר זעהען אַז מענשען נעהמען זיך צונויף צו קעמפֿען געגען אַן אונגערעכטיגקייט, מוזען מיר נשתומם ווערן פֿון דעם געפֿיהל פֿון גערעכטיגקייט, מיט וועלכען די מאַסע איז דורכדרונגען. האָט מען וועלן עס איז געזעהן מענשען זאָלען פֿערלאַנגען דאָס אונמעגליכע? האָט מען וועלן געזעהן דאָס פֿאָלק פֿון פּאַריז זיך שלאָגענריג, בשעת זיי זיינען געגאַנגען נעהמען יעדער איינער זיין פּאַרציאָן ברויט אָדער האָלץ אין דער ציים פֿון בויד בעלאַגערונגען? — מען פֿלענט זיך אויסשטעלען אין שורות, יערער איינער וואַרטענדיג אויף זיין רייהע מיט אַ געדולד, וואָס דיקאַרעסאָנדענטען פֿון די אויסלענדישע ציטונגען האָבען ניט אויפֿגעהערט צו בעווונדערן; אוּן דאָך האָט מען גאַנץ גוט געוואוסט, אַז די וואָס קומען צולעצט וועלען זיך מוזען אָבמוטשען דעם מאָג אין הונגער אוּן קעלט.

ס'איז קיין צוויפֿעל ניט, אַז עס זיינען פֿאַרהאַן ענאָיסטישע אינסטינקטען אין די אויצעלנע אינדיווידוען פֿון אונזערע געזעלשאַפֿטען. מיר ווייסען עס גאַנץ גוט. אָבער מיר ווייסען אויך, אַז דאָס בעסטע מישעל צו דערוועקען אוּן צו ערציהען דיזע אינסטינקטען וואָלט געווען איבערצוגעבען די פֿראַגע מכח די וואוינונגען צו וואָס פֿאַר עס איז בירא. דאָן וואָלטען זיך אין דער ווירקליכקייט אַרויסגעצייגט אַלע ענאָיסטישע אינסטינקטען, אַלע שלעכטע ליידנשאַפֿטען, דער וואָס וועט האָבען אַ שטיקעל דעה אין בירא, וועט קענען טהאָן וואָס ער ווייל. די קלענסטע אונ-

גלייכהייט וועט אַרויסרופֿען געוואַלדען; דער מינדעסטער פֿאָרצוג, וואָס אימיצער וועט קריגען, וועט אויפֿהויבען אַ געשריי, אַז אין בירא ווערט גענומען כאַבאַר, — און דער געשריי וועט ניט זיין אומזיסט!

אָבער אַז דאָס פֿאָלק, פֿעראייניגט נאָך די גאַסען, נאָך די קוואַרטאַלען, נאָך די דיסטריקטען, — אַז דאָס פֿאָלק אַליין וועט זיך אָננעהמען אַריבערצופֿיהרען די איינוואוינער פֿון די קליינע הייזקעס אין די גרויסע, גראָמע וואוינונגען פֿון די בורזשואַס, דאַן וועלען די קליינע אונגלייכהייטען, די קליינע אונבעקוועמליכקייטען ניט אָנמאַכען קיין רוגז, קיין בייזע בלוט. מען האָט זיך זעלטען געווענדעט צו די גוטע אינסטינקטען פֿון די מאַסען. אָבער מען האָט עס פֿונרעסטוועגען געטהאָן עטליכע מאָל אין דער צייט פֿון די רעוואָלוציאָנען, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט צו ראַטעווען דאָס שיף פֿון אונטערגאַנג, — און קיינמאָל האָט מען זיך דעריין ניט אָבגענאַרט. דער אַ־בייטס־מאַן איז תמיד געווען גרייט נאָכצוגעבען, לאָזען זיינס אַריבערגעהן, ווען ס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַלגעמיינעם נוצען.

דאָסזעלבע וועט אויך זיין ביי דער קומענדער רעוואָלוציאָן.

טראָץ דעם אַלעמען וועלען מן הסתם פֿאָרקומען אונגערעכטיגקייטען. מען וועט זיי ניט קענען אויסמיידען. פֿאַרהאַן מענשען אין אונזערע געזעלשאַפֿטען, וואָס קיין גרויסע ערשיינונג קען זיי ניט אַראָבפֿיהרען פֿון זייער אויסגעטראָטענעם עגאָאיסטישען וועג. אָבער די פֿראַגע איז דאָ ניט, צי וועלען פֿאָרקומען אונגערעכטיגקייטען אָדער ניט. ס'געהט אין דעם צו וויסען, ווי אַזוי מען וואָלט געקענט בעשריינקען זייער צאָהל און זעהן, אַז זיי זאָלען פֿאָרקומען וואָס ווייניגער.

נון, די גאַנצע געשיכטע, די גאַנצע ערפֿאַהרונג וואָס די מענשהייט האָט ביז אַהער געמאַכט, אַזוי גוט ווי די פסי־

כאָלאָגיע פֿון די געזעלשאַפֿטען—דאָס אַלעס ווייזט, אַז דער ריכטיגסטער און גערעכטעסטער וועג איז, איבערצוגעבען די זאַך צו די פֿעראינטערעסירטע אין די הענד. זיי, אוּן נור זיי אַליין, וועלען קענען נעהמען אין בעטראַכט אוּן צוּרעכט קומען מיט די טויזענד קלייניקייטען, וועלכע קענען ניט ציהען אויף זיך קיין שום אויפֿמערקזאַמקייט, וועז די פֿונאַנדערטהיילונג געהט דורך אַ בירא.

III.

איבעריגענס, האַנדעלט זיך דאָ נאָרניט צו צוטהיילען די וואוינונגען אויף אַבסאָלוט גלייכע חלקים, נאָר די אונבעקוועמליכקייטען, וואָס מען וועט די ערשטע צייט מוזען האָבען, וועלען לייכט קענען אָבגעשאַפֿט ווערז אין אַ געזעלשאַפֿט, וואָס געהט אויף'ן וועג פֿון עקספּראָפּריאַציאָן.

אַז די מויערער, די שטיין־האַקער, מיט איין וואָרט, די אַלע בויי־אַרבייטער וועלען נור וויסען, אז זיי זיינען פֿערזאָרגט מיט לעבענס־מיטלען, וועלען זיי מיט פֿערגניגען אָבגעבען עטליכע שעה אַ טאָג פֿאַר דער אַרבייט, נו וועלכער זיי זיינען צוגעוועהנט. זיי וועלען איבערבויען די גרויסע הייזער, וועלכע האָבען פֿריהער געמוזט האָבען איבעריגע צימערען פֿאַר אַ גאַנצע קאָמפּאַניע פֿון משרתים אוּן דיענסטמיידלאַך. אוּן אין עטליכע חרשים צייט וועלען אויפֿגעשטעלט ווערן הייזער, געזונדערע איידער די פֿון היינט צו טאָג. אוּן צו די, וועלכע וועלען נאָך ניט זיין אינסטאַלירט אין ריכטיגע בעקוועמע דירות, וועט די אַנארכיסטישע קאָמונע קענען זאָגען:

„האָט געדולד, קאַמעראַדען! געזונדע, בעקוועמע אוּן שעהנע פּאַלאַצען, בעסער איידער די וואָס די קאַפּיטאַליסטען האָבען געבויט, וועלען אויפֿגעשטעלט ווערן אויף דער ערד פֿון דער פֿרייער שטאָדט. זיי וועלען אָבגענעבען ווערן צו די, וועלכע וועלען זיי דאַרפֿען אַם נייטיגסטען. די אַנאַר

כיסטישע קאָמונע בויט ניט קיין הייזער, אום צו ציהען דערפֿון פראָפֿיט. די מאָנומענטען וואָס זי שטעלט אויף פֿאַר איהרע בירגער, דער פראָדוקט פֿון דעם אַלגעמיינעם גייסט, וועלען דיענען אַלס מוסטער פֿאַר דער גאנצער מענשהייט, — זיי וועלען געהערען צו אייך!"

אויב דאָס רעוואָלטירטע פֿאָלק וועט עקספראָפריאירען די הייזער און פראָקלאַמירען די אומזיסטע וואוינונג; אויב עס וועט ערקלעהרט ווערען, אַז די הייזער ווערן דאָס אייגענטהום פֿון דעם כלל, און אַז יעדע פֿאַמיליע האָט אַ רעכט צו האָבען אַ געזונדע דירה, וועט די רעוואָלוציאָן שוין באַלד פֿון אָנפֿאַנג אָן אָננעהמען אַ קאָמוניסטישען כאַראַקטער און זי וועט זיך אַוועקלאָזען אויף אַ וועג, פֿון וואַנעט עס וועט ניט זיין מעגליך איהר אַראָבצופֿיהרען. זי וועט דערמיט האָבען געגעבען אַ טויט קלאַפ דאָס פריוואַט־אייגענטהום.

די עקספראָפריאציאָן פֿון די הייזער איז אויף אַזאַ'ן אופן דער גרונד, דער וואורצעל פֿון דער גאַנצער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן. דער כאַראַקטער פֿון די ווייטערדיגע פאַסי־רונגען היינגט אָב דערפֿון ווי דיזע עקספראָפריאַציאָן וועט געמאַכט ווערן. ענטוועדער מיר וועלען אַרויסגעהן אויף אַ ברייטען, גרויסען וועג, צום אַנאַרכיסטישען קאָמוניזמוס, אָדער מיר וועלען בלייבען שטעקען אין דער בלאָטע פֿון דעם אויטאָריטערען אינדיווידואַליזמוס.

ס'איז לייכט אַרויסצוזעהן פֿאָראויס די טויזענד איינווענ־דונגען, וואָס מען וועט אונז מאַכען, אי פֿון אַ טהעאָר ג־טישען, אי פֿון אַ פראַקטישען שטאַנדפונקט.

אַזוי ווי ס'וועט זיך האַנדלען אום יעדען פרייז אויפֿצו־האַלטען די אונגערעכטיגקייט, וועט מען, פֿערשטעהט זיך, ריידען אין נאָמען פֿון דער גערעכטיגקייט:—„איז דאָס ניט געמיין און נידערטרעכטיג", וועט מען שרייען, „אַז די פאַריזער זאָלען פֿערכאַפען פֿאַר זיך שעהנע הייזער און

איבערלאָזען די כאַטקעס פֿאַר די בויערן?" אָבער לאָמיר זיך נור ניט נאַרען. אָט די ציקאָכטע אָנהיינגער פון דער גערעכטיגקייט פֿערגעסען גאָר די הימעל־שרייענדע אונ־גלייכהייט, וואָס זיי אַליין פערטהיידיגען. זיי פֿערגעסען זיך, אַז אין פאַריז גופא ווערט דער אַרבייטער דערשטיקט אין אַ קליין שטיבעל,—ער, זיין פֿרוי און זיינע קינדער,—בעת ווען ער זעהט דורך זיין פֿענסטער דעם רייכען'ס פאַלאַץ. זיי פֿערגעסען זיך גאָר, אַז גאַנצע דורות קומען אום אין די איינגע, איבערפֿילטע קיואַרטאַלען, דורך מאַנגעל אין לופֿט און ליכט, און אַז אָבשאַפֿען אָט די אונגערעכטיגקייט וואָלט געדאַרפֿט זיין די ערשטע פֿליכט פֿון דער רעוואָ־לוציאָן.

לאָמיר זיך ניט אומקוקען אויף די אייגעננוציגע טענות. מיר ווייסען גאַנץ גוט, אַז די אונגלייכהייט, וואָס וועט ווירקליך אין דער ערשטער צייט עקזיסטירען צווישען פאַריז און דעם דאָרף, איז פֿון די אונגלייכהייטען, וועלכע וועלען פֿון טאָג צו טאָג אַלץ ווייניגער ווערן; די דערפֿער וועלען האָבען געזינדערע און בעסערע וואוינונגען איידער די היינ־טיגע, אַזוי גיך ווי דער בויער וועט אויפֿהערן צו זיין דאָס לאַסט־פֿערד פֿון'ם פאַכטער, פֿון דעם פֿאַבריקאַנט, פֿון דעם פראָצענטניק און פֿון'ם שטאַאַט. מוז מען דען אויפֿ־האַלטען די אונגערעכטיגקייט, וועלכע עקזיסטירט זייט יאָהרהונדערטע, אום אויסצומיידען אַ לפי־שעה'דיגע אונ־גערעכטיגקייט, וועלכע קען פֿעררייכט ווערן?

די זאָגענאַנטע פראַקטישע איינווענדונגען זיינען אויך ניט אַזוי שטאַרק ווי מען מיינט.

„אָט האָט איהר אייך אַן אָרימאַן", וועט מען אונז זאָגען. „אָבשפאָרענדיג דעם לעצטען ביסען פֿון מויל האָט זיך איהם איינגעגעבען צו קויפֿען אַ הויז גרויס גענוג צו וואוינען דאָרט מיט זיין פֿאַמיליע. ער געפֿינט זיך דאָרט אַזוי גליק־ליך; וועט איהר איהם אויך אַרויסוואַרפֿען אויף דער גאַס?"

—נעווים ניט! אויב זיין הויז איז קוים גרוים גענוג צו וואונען דאָרט מיט זיין פֿאַמיליע,—זאָל ער זיך וואונען, נעזונטינקערהייט! זאָל ער זיך בעאַרבייטען דעם גאָרטען אונטער זיינע פֿענסטער! אַז עס וועט זיין נייטיג, וועלען אונזערע יונגע לייט זאָגאָר קומען איהם צוהעלפֿען אַביסעל אין דער אַרבייט. נאָר אויב ער האָט ביי זיך אין הויז אַן אַפּאַרטאַמענט, וואָס פֿערדינט אַן אַנדערן, וועט דאָס פֿאַלק אויפֿזוכען אָט דעם אַנדערן, אוּן וועט איהם זאָגען: „וווינסט דו, ברידערקע, אַז דו ביסט איהם גאָר ניט שולדיג, אָט דעם אַלטען? בלייב אין דיין וואוינונג אוּן צאָהל ניט קיין דירה־געלד: ניטאָ מעהר וואָס מורא צו האָבען פֿאַר'ן בויליף, פֿאַר דעם פֿאַליציי־אגענט, ס'איז די סאַציאַלע רעוואָלוציאָן!"

אוּן אויב דער בעל הבית פֿערנעהמט פֿאַר זיך אַליין צוואַנציג צימער אוּן אין דעם זעלבען קוואַרטאַל איז פֿאַרהאַן אַ מוּטער מיט פֿינף קינדער, וועלכע וואונען אַלע אין איין איינציגען צימער,—נו, וועט דאָס פֿאַלק אַריבערגעהן צו דעם מאַן אין הויז אוּן זעהן, צי קען מען ניט פֿוּן די צוואַנציג צימערן צונעהמען עטליכע, פֿוּן וועלכע מען וואָלט ווי עס איז נעקענט מאַכען אַ גוּטע קלייניע וואוינונג פֿאַר דער מוּטער מיט די פֿינף קינדער. וועט עס ניט זיין אַסך גערעכטער, אייַדער איבערצולאָזען די מוּטער מיט די פֿינף עופה לאָך איהרע אין דעם פֿערשטיקטען שטיבעל אוּן דעם הערר, ער זאָל זיך צוליבען אין דער ליינג אוּן אין דער בריט אין פֿאַלאַץ? איבערגענם, וועט דער אדון גאָר ניט האָבען שטאַרק דאַגענען; אַז ער וועט ניט האָבען מעהר קיין דיענסטען, וואָס זאָלען איהם ראַטען די צוואַנציג צימערן, וועט זיין וויב זיין העכסט צופֿריעדען פּטור צו וועהרן פֿוּן אַ העלפֿט וואוינונג איהרען.

—„דאָס וועט דאָך אָבער זיין אַ פֿאַלשטענדיגע איבערקעהרעניש!" וועלען זיך צושרייען די פֿערטהיריגער פֿוּן דער אָרדנונג. „מען וועט זיך האַלטען אין איין ציהען; מען

וועט נאָר קיינמאָל ניט פטור ווערן דערפֿון! איז דאָך שוין בעסער אַרויסצוואוואַרפֿען אַלעמען אין גאַס אוון מאַכען אַ לאָטערי פֿון אַלע וואוינונגען, וואַרפֿען גורל ווער עס זאָל אַריינציהען אין דער אוון ווער אין יענער דירה!"—נון, מיר זיינען איבערצייגט, אַז אויב קיין שום רעגירונג וועט זיך נור ניט אַריינמישען דערריין, אוז אויב די גאַנצע אומוואַנד־לונג וועט בלייבען אין די הענד פֿון די גרופּען, וואָס וועלען זיך פֿון זיך אַליין בילדען צו דעם צוועק, וועלען די איבערציהונגען פֿון איין דירה אין דער אַנדערער זיין אַסך וווייניגער איידער די, וואָס קומען איצט פֿאָר אין משך פֿון איין יאָהר צייט דורך דער רויב־ניערינקייט פֿון די לענדלאָרדס.

ראשית כל איז פֿאַרהאַן אין אַלע היבשע שטעדט אוא גרויסע צאָהל פֿון לוידינע וואוינונגען, אז עס וואָלט כמעט גענוג נעווען דאָרט צו בעזעצען די אַלע איצטיגע בעוואוו־נער פֿון די קליינע, איננע שטיבלאַך. וואָס איז שייך צו די פֿאַלאַצען אוז צו די גרויסע, רייכע אַפּאַרטאַמענטען, וועלען פֿיעלע אַרבייטער־פֿאַמיליעס נאָר ניט וועלען אַריינציהען אַהין; זיי טויגען אויף כפרות, סיידען מען זאָל האָבען גאַנצע סוויטעס פֿון משרתים אוז דיענסטען, זיי צו האַל־טען אין אָרדנונג. די וואָס וואוינען אַצונד אין די פֿאַלאַצען וועלען אויך זיין געצוואונגען זיך אויסצוזוכען אַנדערע, פּראָסטערע וואוינונגען, וואו די מאַדאַם באַנקיערשע וועט אַליין דאַרפֿען קאָכען דעם וואַרעמעס אוז וואַשען די געפֿעס. אוז ביסלעכווייז וועט די בעפֿעלקערונג אויף אַ פֿריערלי־כען וועג זיך צוטהיילען מיט די דירות, איינשפּאָרענדיג אַזוי פֿיעל ציהענישען וויפֿיעל עס וועט נור מעגליך זיין, אוז מען וועט ניט דאַרפֿען אָבפֿיהרען דעם באַנקיר מיט אַ ראָטע סאָלדאַטען אין אַ דאַך־שטיבעל, אין דעם בעוואוינער פֿון׳ס דאַך־שטיבעל אין דעם באַנקיר׳ס פֿאַלאַץ. גיט אַ קוק אויף די דאָרף־קאָמוניסטן, ווי זיי צוטהיילען זיך מיט די פֿעלדער, ווי זעלטען עס קומט אויס איינעם צו בייטען זיין שטיק

פֿעלד. אין דער רוסישער קאָמונע,—דאָס איז בעוויזען דורך גאַנצע סטאַטיסטישע ביכער,—קומען פֿאָר ווייניגער איבערציהענישען פֿון איין פֿעלד אויף'ן אַנדערן, איידער אין דעם סיסטעם פֿון פריוואַט־אייגענטהום מיט זיינע פראָ־צעסען, וואָס קומען פֿאָר טאָג־טעגליך אין די געריכט־הייזער. און מען וויל אונז איינריידען, אַז די אַיינוואוינער פֿון אַ גרויסער אייראָפּעאישער שטאָדט וועלען זיין נאַרי־שער און ווייניגער אָרגאַניזאַטאָרס איידער די רוסישע אַדער אינדישע בויערן!

אַחוץ דעם, יעדע רעוואָלוציאָן מוז בריינגען אַ געוויסע איבערקעהרעניש אין דעם טעגליכען לעבען, און די וואָס האָפֿען, אַז זיי וועלען קענען אַריבערגעהן אַ גרויסען קריזיס אַזוי שטיל און רוהיג, אַז זייערע פֿרויען זאָלען דערביי ניט געשטערט ווערן אין זייער קיך־אַרבייט, וועלען געוויס ענט־טיישט ווערן. מען קען איבערבייטען אַ רעגירונג און דער גוטער בורזשואַ זאָל דערביי ניט פֿערשפּעטיגען זיין מיטאָג אייף אַ מינוט אפילו; אָבער ניט אַזוי מאַכט מען איבער אַ וועלט, ניט אַזוי פֿערריכט מען די פֿערברעכען פֿון אַ געזעלשאַפֿט געגען די, וועלכע האָבען זי ערנעהרט און אייפֿגעהאַלטען.

עס וועט זיין אַן איבערקעהרעניש, דאָס איז זיכער. נאָר מען מוז זעהן, אַז דיזע איבערקעהרעניש זאָל ניט בריינגען בלויז שאָדען, מען מוז זעהן, זי זאָל זיין אַזוי קליין ווי מעגליך, און נור דורך דעם — לאָמיר דאָס ווידערהאָלען און ווידערהאָלען — נור דורך דעם וואָס מען וועט זיך ווענדען צו די פֿעראינטערעסירטע, און ניט צו די ביוראָס וועט עס געלינגען צו האָבען די קלענסטע צאָהל פֿון אונבעקוועמליכקייטען פֿאַר אַלעמען.

דאָס פֿאָלק בעגעהט איין פֿעהלער נאָכ'ן אַנדערן בשעת ער דאַרף שטימען פֿאַר זיינע פֿערטרעטער, בעת ער האָט אייסצוקלייבען צווישען די איינגעבילדעטע, וועלכע זיינען

אַווי גליקליך איהם צו פֿערטרעטען אוּן נעהמען זיך אינטער אַלעם צו טהאָן, אַלעם צו וויסען, אַלעם צו אָרגאַניזירען. אָבער אַז ער דאַרף אליין אָרגאַניזירען דאָס וואָס ער קען, דאָס וואָס ריהרט איהם אָן דירעקט, מאַכט ער עס בעסער איידער וואָס פֿאַר עס איז ביוראָ, האָט מען עס דען ניט נעזעהן בשעת דער קאָמוּנע? אוּן בייַ דעם לעצטען סטרייק אין לאָנדאָן? זעהט מען עס דען ניט טאָג פֿאַר טאָג אין יעדער דאָרף־קאָמוּנע?

די קליידער.

אז די הייזער וועלען בעטראַכט ווע־ן אַלס געמיינ־שאַפֿטליכעס אייגענטהום פֿון דער שטאָדט, און אַז מען וועט פֿונאַנדערטהיילען די לעבענס־מיטלען צווישען דער בעפֿעלקערונג, וועט מען אויך זיין געצוואונ־גען צו מאַכען אַ טריט ווייטער. מען וועט נויטווענדיגער־ווייזע קומען דערצו צו נעהמען אין בעטראַכט די קליי־דונגס־פֿראַגע; און די איינציגע מעגליכע לייזונג צו דער דאָזיגער פֿראַגע וועט זיין, צו פֿערנעהמען, אין דעם פֿאָלק'ס נאָמען, אַלע קליידער־מאַגאַזינען און אויפֿעפֿענען זייערע טהירען פֿאַר אַלעמען, כדי יעדער איינער זאָל דאָרט קע־נען נעהמען וואָס ער האָט נויטיג. די פֿערגעמיינשאַפֿטלי־כונג פֿון די קליידער און דאָס רעכט פֿון יעדען איינעם צו נעהמען אין די קאָמונאַלע מאַגאַזינען אָדער אין די וואָרק־שאָפס אַלעס וואָס ער דאַרף,—אָט די לייזונג מוז קומען אַזוי גיך ווי מען וועט האָבען אָנגעווענדעט דעם קאָמוני־סטישען פרינציפ אויף די הייזער אין אויף די לעבענס־מיטלען.

פֿערשטעהט זיך, אַז מיר וועלען צוליעב דעם ניט דאַר־פֿען אַרונטערנעהמען ביי אַלע בירגער זייערע פאַלטאָס, צונויפֿלייגען אַלע קליידער קופות־ווייז און זיי פֿערטהיילען על פי גורל, אַזוי ווי עס ווילען איינריידען אונזערע קרי־טיקער, וועלכע זיינען אַזוי גייסטרייך ווי שאַרפֿזיניג. יעדער איינער וועט זיך קענען האַלטען זיין פאַלטאָ,—אויב ער האָט נאָר איינעם; און עס איז אַ גרויסע סברא, אַז זאָגאַר

ווען ער וועט האָבען צעהן אויבער־רעק, וועט זיי קיינער ביי איהם ניט צוגעהמען. מען וועט בעסער וועלען האָבען אַ נייעם ראָק אייידער דעם, וואָם דער בוּרזשוּאַ וועט שוין האָבען געטראָגען; אוּן נישקשה, ס'וועלען זיין נענוג נייע בגדים אין די מאַגאַזינען אוּן מען וועט ניט דאַרפֿען געהן בודק זיין די אַלטע קליידער־שאַפֿעס.

ווען מיר זאָלען מאַכען אַ סטאַטיסטיק פֿוּן די קליידער, וואָם געפֿינען זיך אָנגעזאַמעלט אין די מאַגאַזינען פֿוּן די נרויסע שטעדט, וואָלטען מיר וואַהרשיינליך געזעהן, אַז אין פּאַריז, ליאָן, בּאָרדאָ אוּן מאַרסיל איז פֿאַרהאַן אַזויפֿיל פֿוּן זיי, אַז די קאָמונע וואָלט זיכער נעקענט האָבען אַ מלבוש פֿאַר יעדען בירגער אוּן פֿאַר יעדער בירגערין. איבעריגענם, אויב עס וועלען זיין אַזעלכע, וועלכע וועלען אין די מאַגאַזינען ניט געפֿינען קיין קליידער נאָך זייער גוסט נאָך, וועלען די קאָמונאַלע ווערקשטאַטען אין אַ קורצע צייט אויספֿילען דעם מאַנגעל. מען וויסט, ווי שנעל עס ארבייטען היינט צוּ טאָג אוּנזערע פֿאַבריקען פֿוּן פֿאַר־טיגע קליידער, וועלכע זיינען פֿערזאָרגט מיט גוטע מאַשינען אוּן אָרגאַניזירט צוּ פּראָדוצירען אויף אַ ועהר נרויסען מאַסשטאַב.

—„אָבער יעדער איינער וועט וועלען האָבען אַ סייבעל־נעם פּעלץ, אוּן יעדע פֿרוי וועט פֿערלאַנגען אַ סאַמע־טענעם קלייד!" צושרייען זיך שוין אוּנזערע נענגער.

אָפֿען נעזאָגט, מיר גלויבען עס ניט. ניט אַלע מענשען האָבען אַ נעשמאַק פֿאַר סאַמעט, אוּן ניט יעדער איינער טרויסט פֿוּן אַ סויבעלנעם פּעלץ. וועו מען וואָלט היינט אפילו פֿאַרגעלייגט פֿאַר די פּאַריזער פֿרויען, זיי זאָלען זיך אויסקלייבען יעדע איינע איהר קלייד, וואָלטען נעווען נענוג אַזעלכע, וואָם וואָלטען בעסער אויסנעקליבען אַן איינפֿאַך קליידעל, אייידער די אַלע פֿאַנטאַסטישע בעפּוצונגען אוּן פֿליטערלאַך פֿוּן אונזערע רייכע דאַמען.

די געשמאַקען בייטען זיך נאָך די צייטען נאָך, אוּן דער, וואָס וויט הערשען אין דער צייט פֿון דער רעוואָלוציאָן, וועט אָהן אַ שום ספק זיין אַ געשמאַק פֿון איינפֿאַכקייט. די געזעלשאַפֿט, אַזוי ווי דער איינצעלנער, האָט זיך איהרע שטוּנדען פֿון פֿייגהייט; אָבער זי האָט אויך איהרע מינוּטען פֿון העראָיזמוס, פֿון העלדען־מוטהינקייט. ווי געמיין זי זאָל ניט זיין דאַן וועט זי פֿערזינקט, אַזוי ווי איצטער, אין דעם יאַגר נאָך נידעריגע אוּן פערזענליכע אינטערעסען, זיינען פֿונדעסטוועגען פֿאַרהאַן גרויסע ערנסטע צייטען, וועלן זי בייט זיך. זי האָט איהרע מאָמענטען פֿון גרויס־מוטהינקייט, פֿון בעגייסטערונג. די מוטהינג מענשען הויבען אָן אַרויסצייגען זייער איבערגעבענהייט, זייער אָפּ־פֿערווויליגקייט, אוּן די גרויסע בישפיעלע ווערן נאָכגעטהאָן; עס בלייבט ניט קיין איינער, ווי ענאָאיסטיש ער זאָל ניט זיין, וואָס זאָל זיך ניט שעהמען צו בלייבען הינטערשטעליג, אוּן צי ער ווייל צי ניט, ער שליסט זיך אָן אינאיינעם מיט די איידעלע, גרויסמוטהינג מענשען.

די גרויסע רעוואָלוציאָן פֿון 1793 איז פֿול געווען מיט אַזעלכע בישפיעלען. אוּן אין משך פֿון דיזע קריטישע איבערבייטען, פֿון דער דאָזיגער מאָראַלער בענייאונג,— וועלכע איז אַזוי נאַטירליך ביי די געזעלשאַפֿטען ווי ביי די אינדיווידוען, זעהט מען ערשט אויף ריכטיג אַרויס אָט די הערליכע שטרעבונגען, וועלכע ערלויבען דער מענשהייט צו מאַכען אַ טריט פֿאָרווערטס.

מיר ווילען ניט מגזם זיין די ראָלע, וואָס אָט די איידעלע געפֿיהלען וועלען וואַהרשיינליך שפּיעלען, אוּן ניט אויף זיי בויען מיר אוּנזער געזעלשאַפֿטס־אידעאַל. אָבער מיר אי־בערטרייבען גאָרנישט, וועלן מיר זאָגען, אַז זיי וועלען אוּנז העלפֿען איבערקומען די ערשטע מאָמענטען, די שווערסטע מאָמענטען. מיר קענען ניט זאָגען בעשטימט, אַז אָט די געפֿיהלען פֿון איבערגעבענהייט, אָט די אָפּפֿערווויליגקייטען וועלען פֿאָרטגעזעצט ווערן אויך שפּעטער אין דעם טעג־

ליכען לעבען; אָבער מיר קענען זיי ערוואַרטען אויף'ן אָנ־
הויב,—אוּן דאָס איז אַלעס וואָס מען דאַרף.—דאַן וועלן עס
וועט נייטיג זיין אָבצורויניגען דעם באָדען, אויסקעהרען דעם
שמוץ, וואָס האָט זיך אָנגעקליבען אין משך פֿון יאָהרהונ־
דערטע פֿון אונטערדריקונג אוּן שקלאַפֿערי,—דאַן וועט די
אַנאַרכיסטישע געזעלשאַפֿט זיך נייטיגען אין אָט דעם
שוואונג פֿון ברידערליכקייט. שפּעטער וועט זי קענען לעבען,
ניט פֿאַרנדיג קיין אָפּפֿער, ווייל זי וועט האָבען אָבנע־
שאַפֿט די אונטערדריקונג אוּן טאַקי דורך דעם גופא בע־
שאַפֿען אַ נייע געזעלשאַפֿט, פֿרויִ אוּן אָפּען פֿאר אַלע נע־
פֿיהלען פֿון סאָלידאַריטעט.

אַחוץ דעם, אויב די רעוואָלוציאָן וועט געמאַכט ווערן
אין דעם זינן ווי מיר פֿערשטעהן, וועט די פֿרייע איניציאַ־
טיוו פֿון די מענשען געפֿינען אַ ברייטען פֿעלד פֿון מהע־
טיגקייט, כדי צו פֿערמיידען די גייזינקייט פֿון די ענאָי־
סטען. גרופּען וועלען זיך קענען בילדען אין יעדער גאַס,
אין יעדען קוואַרטאל אוּן זיך אָננעהמען צו בעזאָרגען דעם
עולם מיט קליידער. זיי וועלען מאַכען אַ צעטעל פֿון דעם
אַלעם, וואָס די רעוואָלוציאָנערע שטאָדט פֿערמאָגט, אוּן
זיי וועלען וויסען וואָס פֿאַר קוועלען זי האָט אין דעם פ־ט.
ס'איז גאַנץ מעגליך, אַז אין דעם וואָס איז שייך צו די
קליידער, וועלען די בירגער פֿון דער שטאָדט אָננעהמען
דעם זעלביגען פּרינציפּ וואָס ביי די לעבענס־מיטלען:—
„נעהמען וויפֿיעל יעדער איינער וויל דערפֿון וואָס געפֿינט
זיך לרוב; פֿונאַנדערטהיילען אויף חלקים דאָס וואָס געפֿינט
זיך אין אַ בעשריינקטער קוואַנטיטעט."

ניט קענענדיג געבען יעדען בירגער אַ סויבעלנעם פעלץ
אוּן יעדע בירגערין אַ סאַמעטען קלייד, וועט די געזעלשאַפֿט
וואָהרשיינליך מאַכען אַ חילוק צווישען דאָס וואָס איז נייטיג
אוּן דאָס וואָס איז איבעריג. אוּן זי וועט—אַם וויינינסטענס
לפי שעה—אַרויינרעכענען דאָס סאַמעטענע קלייד אוּן דעם
סויבעל צווישען די איבריגע, ניט־נייטיגע זאַכען; שפּעטער־

צו וועט זי פֿילייכט קענען זעהן, צי דאָס וואָס איז היינט אַן איבעריגע זאַך קען ניט ווערן דערנאָך אַ געווענליכער, אַלטעגליכער אַרטיקעל, וואָס אַלע זאָלען זיך דערמיט קענען בענוצען. אין דערזעלבער צייט נאָראַנטירענדיג יעדען איינ־ וואוינער פֿון דער אַנארכיסטישער שטאָדט, ער זאָל האָבען דאָס נויטיגע וואָס ער דאַרף, וועט מען קענען איבערלאָזען צו איינצעלנע מענשען, זיי זאָלען שאַפֿען פֿאַר די שוואַכע און די קראַנקע דאָס וואָס וועט לפי שעה בעטראַכט ווערן אַלס לוקסוס־זאַך; בעזאָרגען די שוואַכערע מענשען מיט אַזעלכע זאַכען, וואָס געהען ניט אַריין אין דעם טעגליכען פֿערבריך פֿון אַלעמען.

—„אָבער דאָס הייסט דאָך צושניידען איין קאַפּאָטע פֿאַר אַלעמען גלייך! דאָס איז דער גראָער מאַנטעל פֿון דעם מאָנאַסטיר!" וועט מען אונז זאָגען. „דאָס איז די פֿער־ שווינדונג פֿון אַלע קונסט־זאַכען, פֿון אַלעם, וואָס מאַכט דאָס לעבען שעהן און אינטערעסאַנט!"

—ניין, געווים ניט! און זיך אימער שטיצענדיג אויף דעם וואָס עקזיסטירט שוין,—וועלען מיר באַלד ווייזען, ווי אַזוי אַן אַנארכיסטישע געזעלשאַפֿט וואָלט געקענט צופֿריעדענשטעלען די אַרטיסטישע געשמאַקען פֿון איהרע בירגער, ניט געבענדיג זיי פֿונדעסטוועגען די אוצרות און די רייכטהימער פֿון מיליאָנערן.

די וועגען און מיטלען.

I.

אום אַ געזעלשאַפט, אַ שטאָדט אָדער אַ טעריטאָריע זאָל קענען פֿערזאָרגען איהרע איינוואוינער מיט אַלעם נייטיגען (אוּן מיר וועלען זעהן ווי דער בעגריף פֿון דעם נייטיגען קען מיט דער צייט זיך אויסבריטען ביז דעם לוקסוּס), וועט זי נויטוועגדיגערווייזע מוזען אַרויסנעהמען צוּ זיך אין די הענד אַלעם, וואָס מען מוּז אוּנבעדינגט האָבען צוּ פֿראָדוצירען, דאָס הייסט די ערד, די מאַשינען, די פֿאַבריקען, די טראַנספּאָרט־מיטלען א.ז.ו. זי וועט קיין אַנדער וועג ניט האָבען נאָר עקספּראָפּריאירען, צוּנעהמען בייַ די איצטיגע בעלי בתים דעם קאַפּיטאַל, כדי איהם אָבצוּגעבען דעם כלל, דער אַלגעמיינהייט.

דעם אמת זאָגענדיג, בעשטעהען ניט די טענות וואָס מען האָט צוּ דער בוּרזשוּאַזיע געזעלשאַפֿט בלויז דעריין, וואָס דער קאַפּיטאַליסט פֿערכאַפט אַ גרויסען טהייל פֿון די רווחים, פֿון די פּראָפּיטען, וואָס יעדע אינדוסטריעלע אוּן קאָמערציעלע אוּנטערנעהמונג בריינגט איין, האָבענדיג דוּרך דעם די מעגליכקייט צוּ לעבען אַ גוטען טאָג ניט אַרבייטענדיג. די הויפּט צרה, ווי מיר האָבען עס שוין בעמערקט, איז דאָס וואָס די גאַנצע פּראָדוקציאָן האָט אָנגענוּמען אַ לחלוטין פֿאַלשע ריכטוּנג, מחמת זי ווערט ניט געשאַפֿען, כדי צוּ פֿערזיכערן דאָס וואָהל־זיין פֿון אַלעמען: דעריין בעשטעהט איהר פֿערדאַמונג.

און נאָך מעהר ווי דאָס, ס'איז פשוט אונמעגליך, אַז די האַנדעלס־פראָדוקציאָן זאָל געשאַפֿען ווערן פֿאַר אַלעמען. וועלען עס זאָל אַזוי זיין, וואָלט געהייסען, פֿערלאַנגען פֿון דעם קאַפיטאַליסט, ער זאָל אַרויסגעהן פֿון זיין בערוף און ערפֿילען אַ פֿונקציאָן, ויעלכע ער קען ניט ערפֿילען, סיידען ער זאָל אויפֿהערן זיין דאָס וואָס ער איז, אַ פריוואַט אונטערנעהמער, האָבענדיג אַלס איינציגען ציעל וואָס ווייטער אַלץ רייכער צו ווערן. די קאַפיטאַליסטישע אָרגאַניזאַציאָן, בעגרינדעט אויף די פערזענליכע אינטערעסען פֿון יעדען אונטערנעהמער, איינציג־ווייז גענומען, האָט געגעבען דער געזעלשאַפֿט אַלעס, וואָס מען האָט געקענט פֿון איהר ערוואַרטען: זי האָט פֿערגרעסערט די פראָדוקטיווע קראַפֿט פֿון דעם אַרבייטער. זיך בענוצענדיג מיט דער רעוואָלוציאָן, וואָס איז ענטשטאַנען אין דער אינדוסטריע, דורך'ן דאַמפֿף, דורך דער פלעצליכער ענטוויקלונג פֿון דער כעמיע און פֿון דער מעכאַניק און דורך די ערפֿינדונגען פֿון'ם יאָהרהונדערט, האָט דער קאַפיטאַליסט זיך אָבגעגעבען דערמיט, אַרויסצוציהען וואָס מעהר אַרבייט פֿון דעם מענשען אין זיינע אייגענע אינטערעסען, פֿערשטעהט זיך, און דאָס האָט זיך איהם איינגעגעבען אויף אַ גרויסען מאַסשטאַב. אָבער געבען דעם קאַפיטאַליסט אַן אַנדער אויפֿגאַבע, וואָלט געווען לחלוטין אונפֿערנינפֿטיג. וועלען, למשל, ער זאָל בענוצען אָט דעם וואוקס פֿון מענשליכער אַרבייט אין דער אינטערעסע פֿון דער גאַנצער געזעלשאַפֿט, וואָלט געהייסען בעטען ביי איהם פֿילאַנטראָפיע, צדקה, און אַ קאַפיטאַליסטישע אינטערנעהמונג קען ניט זיין בעגרינדעט אייף צדקה.

וואָס די געזעלשאַפֿט האָט צו טהאָן איצט איז, גענעראַליזירען, אויסברייטען דיזע פֿערגרעסערטע, וואַקסענדע פראָדוקציאָן איבעראַל, אָנשטאָט דעם וואָס זי איז היינט צו טאָג בעשריינקט בלויז אויף געוויסע אינדוסטריען, און זי אָנווענדען לטובת הכלל, אין אַלעמענס אינטערעסע. אָבער עס איז דאָך אַ זעלבסטפֿערשטענדליכע זאַך, אַז אום

צו גאַראַנטירען דאָס וואָהלזיין פֿאר אַלעמען, מוז די געזעל־שאַפֿט קודם כל אַריינגעהמען אין איהרע הענד אַלע מיט־לען פֿון דער פּראָדוקציאָן.

די עקאָנאָמיסטען וועלען אונז אָהן אַ שום ספק דער־מאָהנען,—זיי האָבען עס אַזוי ליעב צו דערמאָהנען—דעם פֿערהעלטנים־מעסיגען וואָהלזיין פֿון אַ געוויסען טהייל פֿון יונגע, קרעפֿטיגע און געשיקטע אַרבייטער. אין געוויסע ספעציעלע צווייגען פֿון דער אינדוסטריע, אָט די מינאָרי־טעט, דאָס דאָזיגע קליינע הייפֿעלע פֿון מענשען שטעלט מען אונז אימער אַרויס מיט שטאָלץ. אָבער דאָס דאָזיגע וואָהלזיין גופא—דער גורל פֿון עטליכע—צי זיינען זיי דען דערמיט פֿערזאָרגט אויף שטענדיג? מאָרגען קענען אויך דיזע מיוחסים דורך זייער נאַכלעסיגקייט, אונפֿאָרזיכטיגקייט אָדער דורך די געלד־גיעריגקייט פֿון זייערע בעלי בתים אַרויסגעוואָרפֿען ווערן אויף דער גאַס און זיי וועלען בע־צאָהלען מיט מאַנאַטען און יאָהרען פֿון עלענד אוּן נויט פֿאר די גליקליכע טעג וואָס זיי האָבען גענאָסען. וויפֿיעל גרויסע אינדוסטריען (שטאָף, אייזען, צוקער, א. ז. וו.), שוין גאָר ניט רעידענדיג פֿון יענע אינדוסטריען, וואָס זיינען אַזוי ווי דער „קקיון דיונה", היינט עפֿענען זיי זיך און מאָרגען איז שוין פֿון זיי קיין זכר ניטאָ,—וויפֿיעל גרויסע אינדוס־טריען אַלוֹאָ האָבען מיר געזעהן זיך אָבשטעלען און פּוסטע־ווען, איינע נאָך דער אַנדערער, סיי צוליעב שפּעקולאַציעס, סיי דורך דער ניט־נאַטירליכער, ניט־נאָרמאַלער אַרבייט און סיי דורך דער קאָנקורענץ, וועלכע וועלט אָננעטריבען פֿון די קאַפּיטאַליסטען גופא! אַלע הויפּט אינדוסטריען פֿון דער וועבערייי און פֿון דער מעכאַניק האָבען נאָר וואָס דורכגע־מאַכט דיזען קריזיס: וואָס זשע זאָל מען שוין זאָגען מכח יענע פֿאַכען, וואו דאָס לוידיגאַרומגעהן קומט פֿאָר אָפֿט און רעגעלמעסיג, אַקוראַט ווי דאָס וואָלט געווען אַ זעלבסט־פֿערשטענדליכע זאַך!

וואָס זאָל מען נאָך זאָגען וועגען דעם פּרייז, פֿאַר וועל־

כען דאָס פֿערהעלטניסמעסיגע וואָהלזיין פֿון עטליכע קאַטעגאָריעס אַרבייטער ווערט געקויפֿט? דען עס ווערט עררייכט דורך דער פֿערניכטונג פֿון דער אַגדיקולטור, דורך דער שענדליכער אויסבייטונג פֿון דעם בויער און דורך דעם עלענד און נויט פֿון די מאַסען. אַנטקעגען דאָס קליינע הייפֿעלע פֿון אַרבייטער, וועלכע געניסען וואָס עס איז פֿון לעבען, וויפֿיעל מיליאָנען פֿון מענשליכע וועזענס מוזען זיך מוטשען און לעבען אין דחקות, אָהן אַ זיכערן געהאַלט, גרייט זיך הינצוגעבען דאָרט, וואו מען וועט זיי נור פֿערלאַנגען; וויפֿיעל בויערן אַרבייטען פֿערצעהן שעה אַ טאָג פֿאַר אַ קלעגליכען ביסען ברויט! דער קאַפּיטאַל טרייבט אַריין די בויערן פֿון די דערפֿער אין די שטעדט אַריין, עקספּלואַטירט די קאָלאָניעס און די לענדער, וואו די אינדוסטריע איז ווייניג וואָס ענטוויקעלט; ער פֿעראור־טהיילט די אונגעהייער גרויסע מאַסע פֿון אַרבייטער צו בלייבען אָהן אירגענד וועלכע טעכנישע ערציהונג, ניט האָבענדיג קיין געניגענדע ידיעה אין זייער אייגענער מלאכה אפילו. דער בליהענדער צושטאַנד פֿון איין אינ־דוסטריע ווערט שטענדיג געקויפֿט דורך דעם חורבן פֿון אַנדערע צעהן.

און דאָס איז ניט קיין צופֿאַל: ס'איז אַ נויטווענ־דיגקייט פֿון דעם קאַפּיטאַליסטישען רעזשים. כדי צו קענען בעלוינען עטליכע קאַטעגאָריעס פֿון אַרבייטער, מוז היינט צו טאָג דער בויער זיין דאָס לאַסט־פֿערד פֿון דער געזעלשאַפֿט; דער דאָרף מוז פֿערוויסטעט ווערן און אַריבערגעהן אין שטאָדט; די קליינע פֿאַכען מוזען זיך צונויפֿדריקען אין די פֿערשטיקטע געגענדען פֿון די גרויסע שטעדט און פֿאַבריצירען כמעט פֿאַר אומזיסט די טויזענד קלייניגקייטען, וואָס מאַכען אַז די פּראָדוקטען פֿון דער גרויסער פֿאַבריקאַציאָן ווערן אויפֿגעאַרבייט פֿאַר אַ קנאַפּען לוין: אום אויסצובריינגען דאָס פּראָסטע, שלעכטע טוך, בעקליידענדיג די אַרבייטער, וועלכע ווערן קלעגליך בע־

צאָהלט, מוז דער שניידער זיך בענוגענען מיט אַ הונגער־
לוין! די הינטערשטעלינע מזרח־לענדער מוזען עקספלואַ־
טירט ווערן פֿון די מערב־לענדער, כדי דער אַרבייטער
אין עטליכע פּריוווילעגירטע אינדוסטריען זאָל אונטערן
קאַפּיטאַליסטישען רעזשים האָבען אַ שטיקעל לעבען בהרחבה.

די צרה פֿון דער איצטיגער אָרגאַניזאַציאָן בעשטעהט
אַלזאָ ניט אין דעם וואָס דער „מעהר־ווערטה" פֿון דער
פּראָדוקציאָן געהט אריין צום קאַפּיטאַליסט אין די הענד,
—ווי עס האָבען געוואָגט ראָדבערטוס און מאַרקס, בע־
שריינקענדיג אויף אַזאַ־ן אופן דעם סאַציאַליסטישען בעגריף
און די אַלגעמיינע אַנזיכטען איבער דעם קאַפּיטאַליסטישען
רעזשים.—דער „מעהר־ווערטה" גופא איז ניט מעהר ווי אַ
רעזולטאַט פֿון אַסך טיעפֿערע אורזאַכען. די צרה בעשטעהט
דערין, וואָס עס קען איבערהויפּט זיין וואָס פֿאַר עס איז
„מעהר־ווערטה", אָנשטאָט אַן איינפֿאַכען איבערפֿלוס, אַ
יתור, דאָס וואָס ווערט ניט פֿערברויכט און בלייבט אי־
בער פֿון יעדען דור; וואָרים כדי עס זאָל זיין אַ „מעהר־
ווערטה", מוזען מענער, פֿרויען און קינדער דורך הונגער
זיין געצוואונגען צו פֿערקויפֿען זייערע אַרבייטס־קרעפֿטען
פֿאַר אַ קליינעם טהייל דערפֿון וואָס די דאָזיגע כוחות
פֿראָדוצירען אין, דער עיקר, דערפֿון, וואָס זיי זיינען פֿעהיג
צו פֿראָדוצירען.

אָבער דיזע צרה ווערט בלייבען אַזוי לאַנג ווי דאָס וואָס
איז נייטיג צו דער פֿראָדוקציאָן ווערט בלייבען דאָס אייגען־
טהום פֿון בלויז עטליכע מענשען. כל זמן דער מענש ווערט
זיין געצוואונגען צו בעצאָהלען אַ שטייער דעם בעל הבית,
אום צו האָבען אַ רעכט צו בעאַרבייטען די ערד אָדער
אָנצוטרייבען אַ מאַשין; כל זמן דער אייגענטהום־בעזיצער
ווערט זיין פֿריי צו פֿראָדוצירען דאָס וואָס קען איהם איינ־
בריינגען מעהר פֿראָפֿיט און ניט אַלעס דאָס וואָס איז
לחלוטין נייטיג צום לעבען,—וועלען בלויז אַ קליינע צאָהל

מענשען קענען זיין פֿערזיכערט מיט זייער עקזיסטענץ, אי דאָס ניט אויף שטענדיג, און דערפֿאַר וועט אַ טהייל פֿון דער געזעלשאַפֿט זיך מוזען מוטשען אין עלענד און נויטה. ס׳איז ניט גענוג, זיך צו צוטהיילען אויף גלייכע חלקים מיט די פּראָפּיטען, וואָס אַ געוויסע אינדוסטריע בריינגט איין, אויב מען עקספלואַטירט אין דערזעלבער צייט טויזענדער אַנדערע אַרבייטער. ס׳געהט אין דעם, צו פּראָדוצירען אַוויפֿיעל ווי נור מעגליך פּראָדוקטען, וואָס זיינען אם נייטיגסטען פֿאַר דאָס וואָהלזיין פֿון אַלעמען, פֿערלירענדיג דערבי אַזוי ווייניג מענשליכע כחות ווי פֿיעל עס איז נור מעגליך.

אָט דעם אַלגעמיינעם שטאַנדפּונקט קען מען ניט ערוואַרטען פֿון אַ בעויצער פֿון פּריוואָט־אייגענטהום. און דעריבער וועט די גאַנצע געזעלשאַפֿט, עס אָננעהמענדיג אַלס אידעאַל, זיין געצוואונגען צו עקספּראָפּריאירען אַלעס וואָס דיענט צו שאַפֿען וואָהלשטאַנד, פּראָדוצירענדיג די רייכטהימער. זי וועט מוזען אויסקנעהמען בוי די איצטיגע בעלי בתים די ערד, די פֿאַבריקן, די מינען, די אייזענבאַהנען א.ז.וו., און אַחוץ דעם גוט בעקלעהרען און אויספֿאַרשען וואָס עס מוז פּראָדוצירט ווערן אין דער אינטערעסע פֿון אלעמען, ווי אויך די וועגען אזן מיטלען פֿון דער פּראָדוקציאָן.

II.

—וויפֿיעל שטונדען אַ טאָג וועט דער מענש דאַרפֿען אַרבייטען, אום צו פֿעריאַרגען זיין פֿאַמיליע מיט עסען צו זאַט, מיט אַ בעקוועמע וואוינונג און מיט די נויטיגע קליידער? אָט די פֿראָגע האָט אָפֿט בעשעפֿטיגט די מוחות פֿון די סאָציאַליסטען, און זיי גיבען אַלע צו, אַז פֿיער אָדער פֿינף שעה אַ טאָג וועלען זיין גענוג,—מיט אַ בעדינגונג,

פֿערשטעהט זיך, אַז א ל ע זאָלען אַרבייטען.—אַם ענדע פֿון 18טען יאָהרהונדערט האָט זיך בענדזשאַמין פֿראַנקלין אָב־געשטעלט ביי אַ פֿינף שעה'דינען אַרבייטס־טאָג; אוּן אויב די בעדערפֿנישען פֿון בעקוועמליכקייט זיינען זייט דאַן צוגעוואַקסען, איז די פּראָדוקציאָנס־קראַפֿט אָבער אויך גענואַקסען פֿאַר דער צייט, אוּן אַסך שנעלער אייידער די לעבענס־בעדירפֿנישע.

אין אַן אַנדער קאַפּיטעל, רייד ענדיג מכח דער אַגרי־קולטור, וועלען מיר זעהן אַלעם וואָס די ערד קען געבען דעם מענשען, וועלכער זאָל זי בעאַרבייטען ווי געהעריג איז, אָנשטאָט סתם אין דער וועלט אַריין אָנצוואוואַרפֿען די זריעה אויף אַ שלעכט בעאַרבייטען באָדען, ווי עס פֿיהרט זיך היינט צו טאָג. אין די גרויסע פֿאַרמס פֿון וועסט־אַמעריקאַ, וועלכע פֿערנעהמען צעהנדליגע קוואַדראַט־מיי־לען, וואו די ערד איז אָבער אַסך אַרעמער אייידער דער אויסגעבעסערטער באָדען פֿון די ציווילי זירטע לענדער, גיט אַ העקטאַר לאַנד אַרוים ניט מעהר ווי פֿון 12 ביז 18 העקטאָליטער תבואה, דאָס הייסט, די העלפֿט וויפֿיעל עס גיבען אַרוים די פֿעלדער פֿון איראָפּאַ אוּן פֿון מזרח־אַמעריקאַ. אוּן דאָך, מיט די מאַשינען, וועלכע גיבען די מעגליכקייט פֿאַר צוויי מענשען צו בעאַרבייטען אין איין טאָג צוויי מיט אַ האַלבען העקטאַר, קענען הונדערט מאַן אין אַ יאָהר צייט פּראָדוצירען אַלעם וואָס איז נייטיג, אום צו פֿערזאָרגען צעהן טויזענד נפשות מיט ברויט אויף אַ גאַנץ יאָהר.

עס וואָלט אויף אַזאַ־ן אופן געגנוג געווען פֿאַר אין מען־שען צו אַרבייטען אונטער דיזעלביגע בעדינגונגען דרייסיג שטונדען, דאָס הייסט זעקס ה א ל ב ע טעג צו פֿ י נ ף ש ע ה, אום צו האָבען גענוג ברויט אויף אַ גאַנץ יאָהר,— אוּן דרייסיג האַלבע טעג, כדי צו פֿערזאָרגען מיט ברויט א פֿאַמיליע פֿון פֿינף פערזאָנען.

און מיר וועלען אויך בעווייזען, דורך פֿאַקטען און צי־פֿערן גענומען פֿון דער היינטיגער פראַקטיקע, אַז ווען מען וואָלט זיך בענוצט מיט דער אינטענסיווער ערד־אַרבייט, וואָלט מען אין וויינינגער ווי זעכציג האַלבע טעג פֿון אַרבייט געקענט פֿערזאָרגען די גאַנצע פֿאַמיליע מיט ברויט, מיט פֿלייש, מיט גרינוואַרג און זאָגאַר מיט לוקסוס־פֿרוכטען.

פֿון דער אַנדער זייט, אַז מען בעטראַכט די פרייזען וואָס קאָסטען היינט צו טאָג די אַרבייטער־הייזער אין די גרויסע שטעדט, קען מען זיין זיכער, אַז אום צו האָבען אין אַ גרויסער ענגלישער שטאָדט אַ בעזונדער הייזעל, ווי מען בויט זיי פֿאַר די אַרבייטער, וואָלט גענוג געווען פֿון 1400 ביז 1800 אַרבייטס־טעג צו פֿינף שעה אַ טאָג. און אַזוי ווי אַזאַ סאָרט הייז שטעהט ווייניגסטענס פֿופֿציג יאָהר, קענען מיר דערפֿון אַרויסנעהמען, אַז 28 ביז 36 האַלבע טעג אַ יאָהר גיבען דער פֿאַמיליע אַ געזונדע, ריינע וואוי־נונג, פֿיין גענוג און בעזאָרגט מיט אַלע נייטיגע בעקוועמ־ליכקייטען, בעת ווען דינגענדיג די זעלביגע דירה ביי אַ לענדלאָרד, מוז דער אַרבייטער אַוועקצאָהלען דערפֿאַר פֿון 75 ביז 100 אַרבייטס־טעג יעדעס יאָהר.

לאָמיר דאָ בעמערקען, אַז די דאָזיגע ציפֿערן שטעלען פֿאָר דעם מאַקסימום, דאָס העכסטע וואָס די וואוינונגען קאָסטען היינט צו טאָג אין ענגלאַנד, אַ דאַנק דער פֿער־דאָרבענער אָרגאַניזאַציאָן פֿון אונזערע געזעלשאַפֿטען. אין בעלגיען האָט מען אויפֿגעשטעלט אַרבייטער־וואוינונגען פֿאַר אַסך ביליגער. אין אַלגעמיין גענומען, קען מען זאָגען מיט בעשטימטהייט, אַז אין אַ גוט־אָרגאַניזירטער געזעל־שאַפֿט, וועלען דרייסיג אָדער פֿערציג האַלבע אַרבייטס־טעג אין יאָהר זיין גענוג צו פֿערזאָרגען יעדע פֿאַמיליע מיט אַ פֿאָלשטענדיג בעקוועמליכער דירה.

בלייבען אַלזאָ די קליידער. דאָ איז כמעט אונמעגליך צו מאַכען אַ חשבון, מחמת ס'איז פשוט ניט מעגליך צו

בערעכענען וויפֿיעל עס פֿאַלט אַראָב פֿון דעם פֿערקויף־פרייז פֿאַר דער גאַנצער מאַסע פֿון פֿערמיטלער, ביז וואַנעט דאָס שטיקעל כחורה קומט צום קונה אין די הענד אַריין. נעהמט, צום ביישפיעל, דאָס טוך און רעכענט צונויף וויפֿיעל עס נעהמט אַראָב דערפֿון דער אייגענטהימער פֿון פֿעלד, דער בעל הבית פֿון די שאָף, דער וואָל־הענדלער און אַלע זייערע פֿערמיטלער און מעקלערס, ביז די קאָמפּאַניעס פֿון די אייזענבאַהנען, די שפינער און די וועבער, די הענדלער פֿון פֿאַרטיגע קליידער, די פֿערקויפֿער און קאָמיסיאָנערן, און איהר וועט ערשט קענען האָבען אַ בעגריעף וואָס עס צאָהלט זיך אַוועק צו אַ גאַנצע מחנה פֿון בורזשואַס פֿאַר יעדען מלבוש בעזונדער. מחמת דעם איז אַבסאָלוט אונ־מעגליך צו זאָגען וויפֿיעל אַרבייטס־טעג עס שטעלט מיט זיך פֿאָר אַ פאַלטאָ, למשל, וואָס איהר קויפֿט אין אַ גרויסען פאַריזער מאַגאַזין פֿאַר הונדערט פֿראַנק.

איין זאַך איז אָבער זיכער, און דאָס איז, אַז מיט די איצטיגע מאַשינען איז מען אים שטאַנד צו פֿאַבריצירען ווירקליך אונגלויבליכע מאַסען פון שטאָף.

עטליכע ביישפיעלע וועלען זיין גענוג דאָס צו בעווייזען. אין די פֿעראייניגטע שטאַאַטען פֿאַבריצירען 175 טויזענד אַרבייטער און אַרבייטערינען אין 751 באַנוויל־פֿאַבריקען (שפינעריי און וועבעריי), איין מיליאַרד 939 מיליאָן 400 טויזענד מעטער באַנוויל־צייג, און דערצו נאָך אַ גרויסע מאַסע פֿון פֿאָדים. די באַנוויל־צייג אַליין ווערט אַרויסגע־געבען אין אַ רורכשניט פֿון איבער עלף טויזענד מעטער אין 300 אַרבייטס־טעג, צו ניין און אַ האַלב שעה אַ טאָג, דאָס הייסט 40 מעטער באַנוויל־צייג אין צעהן שטונדען. צוגעבענדיג, אַז אַ פֿאַמיליע פֿערברויכט 200 מעטער אַ יאָהר, וואָס איז פֿיעל, וואָלט עס געמאַכט פֿופֿציג אַרבייטס־שטונ־דען; דאָס הייסט, צעהן האַלבע טעג צו פֿינף שעה יעדע איינע. און מען וואָלט נאָך געקענט האָבען גענוג פֿאָדים דערצו — פֿאָדים צו נייהען און פֿאָדים אויף

איינצושפינען אין דעם טוך אוּן צוּ פֿאַבריצירען שטאָפֿען פֿוּ וואָל, נעמישט מיט באַנוועל.

וואָס איז שייך צוּ די רעזולטאַטען פֿון דער וועבערייַ אַליין, קענען מיר זעהן פֿון דער אָפּיציעלער סטאַטיסטיק פֿון די פֿעראיינינגטע שטאַאַטען, אַז אויב אין 1870 האָט אַ וועבער, אַרבייטענדיג פֿון 13 ביז 14 שעה אַ טאָג, געמאַכט 9500 מעטער וויסע באַנווייל־צייג אין א יאָהר, האָט ער דרייצעהן יאָהר שפּעטער (1886) אויסגעוועבט 27 טויזענד מעטער, אַרבייטענדיג בלויז 55 שעה אַ וואָך. זאָגאַר אין די אויפֿגעדרוקטע באַנווייל־צייג האָט מען אַרויס־געקראָגען 29 טויזענד 150 מעטער אין 2669 אַרבייטס־שטונדען אַ יאָהר, אַריינגערעכענט אין דעם שוין אי די וועבעריי, אי דער דרוק; דאָס הייסט קרוב צוּ עלף מעטער אַ שעה. אויף אַזאַ אופֿן, אוּם צוּ האָבען די 200 מעטער וויסע אוּן אויפֿגעדרוקטע באַנווייל, וואָלט געווען נענוג צוּ אַרבייטען וויניגער וויּ צוואַנציג שטונדען אַ יאָהר.

עס מוּז בעמערקט ווערן, אַז דער רויער שטאָף קומט אָן אין דיוּע פֿאַבריקען כמעט אַזוי ווי עס קומט פֿון די פֿעלדער, אוּן אַז די פֿערשיעדענע פֿערוואַנדלונגען וואָס קומען פֿאָר אויּדער דער רויער מאַטעריאַל ענדערט זיך אין ריכטונג, אויסגעאַרבייטע שטאָף, ווערען געמאַכט אַלץ אין משך פֿון דיוּע צוואַנציג שטונדען. אָבער אוּם צוּ קויפֿען דיוּע 200 מעטער אין מאַגאַזין, מוּז אַ גוּט בעצאָהלטער אַרבייטער אָבנעבען וויניגסטענס פֿון 10 ביז 15 אַרבייטס־טעג צוּ צעהן שעה יעדער אינער, דאָס הייסט פֿון 100 ביז 150 שטונדען. אין דער ענגלישער בויער מוּז פֿראַצוועון אַ גאַנצען מאָנאַט, אָדער נאָך אַ ביסעל מעהר, אוּם זיך צוּ קענען פֿערגינען דיוּען לוקסוּם.

פֿון דיוּען בייּשפּיעל זעהט מען אַלוּא, אַז מיט פֿוּפֿציג האַלבע אַרבייטס־טעג א יאָהר וואָלט מען אין אַ גוּט־אָרגאַניזירטער געזעלשאַפֿט געקענט זיך בעסער קליידען

איידער די קליין־בירגער קליידען זיך היינט צו טאָג.

אָבער, מיט דעם אַלעמען וואָלטען מיר מעהר ניט גע־דאַרפֿט ווי זעכציג האַלבע אַרבייטס־טעג צו פֿינף שעה, אום זיך איינצושאַפֿען די פראָדוקטען פֿון דער ערד, פֿערציג האַלבע טעג אויף אַ וואוינונג און פֿופֿציג אויף קליידער. דאָס איז ערשט אַ קימא לן פֿון אַ האַלב יאָהר, דען אַז מען זאָל אַרונטעררעכענען די שבתים און ימים טובים, בעשטעהט דאָס יאָהר פֿון דריי הונדערט אַרבייטס־טעג.

עס בלייבען אַלזאָ נאָך הונדערט און פֿופֿציג האַלבע טעג, וועלכע מען וואָלט געקענט בענוצען פֿאַר די אַנדערע בעדערפֿענישען פֿון לעבען: וויין, צוקער, קאַפֿע אָדער טהעע, מעבעל, א. ז. וו. א. ז. וו.

ס'פֿערשטעהט זיך פֿון זיך אַליין, אַז די דאָזיגע חשבונות זיינען בלויז ביילויפֿיג און ניט אויף'ן האָר, נאָר זיי קענען אויך בעשטעטיגט ווערן אויף אַן אַנדער אופן. אַז מיר זאָלען בערעכענען וויפֿיעל מענשען עס געפֿינען זיך ביי די ציוויליזירטע נאַציאָנען, וואָס פראָדוצירען גאָר נישט, די וואָס אַרבייטען ביי די שעדליכע אינדוסטריען, וועלכע וועלען מוזען פֿערשווינדען און ענדליך די, וואָס דיענען איצט בלויז אַלס אונניצליכע פֿערמיטלער, — דאַן וועלען מיר זעהן, אַז ביי יעדער נאַציאָן וואָלט די צאָהל פֿון אמת'ע פראָדו־צירער געקענט פֿערדאָפעלט ווערן. און אויב צוואַנציג פערזאָן זאָלען זיין בעשעפֿטיגט צו פראָדוצירען דאָס נויטיגע, אָנשטאָט יעדע צעהן, וואָס אַרבייטען היינט צו טאָג, און אויב די געזעלשאַפֿט זאָל זיך אַביסעל מעהר זאָרגען דער־פֿאַר, די מענשליכע כחות זאָלען ניט געהן אין ניוועץ, דאַן וואָלטען דיזע צוואַנציג פערזאָן ניט נעדאַרפֿט אַרבייטען מעהר ווי פֿינף שעה אַ טאָג, און די פראָדוקציאָן וואָלט דורך דעם אפילו אויף אַ האָר ניט געמינדערט געוואָרען. און עס וואָלט איינפֿאַך גענוג געווען צו זעהן, אַז עס זאָלען ניט פֿערשווענדעט ווערן אַזוי פֿיעל מענשליכע קרעפֿטען אין דיענסט פֿון די רייכע פֿאַמיליען, אָדער פֿון דיזער

אַדמיניסטראַציאָן, וועלכע האַלט אויף אַ בעאַמטען פֿאַר יעדע צעהן איינוואוינער, — עס וואָלט גענוג געווען, זאָגען מיר, איינצושפּאָרען דיזע כוחות און זיי בענוצען צו פֿער־גרעסערן די פּראָדוקציאָן פֿון דעם כלל, פֿון דער גאַנצער נאַציאָן, און דער אַרבייטס־טאָג וואָלט געקענט בעשריינקט ווערן אויף פֿיער אָדער זאָגאַר דריי שעה אַ טאָג, מיט דער בעדינגונג, פֿערשטעהט זיך, אַז מען זאָל זיך בענוגענען מיט אַזויפֿיעל וויפֿיעל עס ווערט היינט צו טאָג פּראָדוצירט.

דעריבער, זיך שטיצענדיג אויף די בעטראַכטונגען, וואָס מיר האָבען נאָר וואָס צוגליעדערט, קענען מיר קומען צום פֿאָלגענדען שלוס:

שטעלט זיך פֿאָר אַ געזעלשאַפֿט פֿון עטליכע מיליאָן איינוואוינער, וועלכע זיינען בעשעפֿטיגט ביי ערד־אַרבייט און ביי פֿערשיעדענע אינדוסטריען, פּאַריז, למשל, מיט דעם דעפּאַרטאַמענט פֿון „סעין־ע־אוּאַז". שטעלט זיך פֿאָר, אַז אין דיזער געזעלשאַפֿט ערציהט מען די קינדער צו טהאָן אַ געוויסע האַנד־אַרבייט אַזוי גוט ווי אַ קאָפּ־אַרבייט. גיט ענדליך צו, אַז די דערוואַקסענע מענשען, — אַחוץ די פֿרויען, וועלכע מוזען זיך אָבגעבען מיט דער ערציהונג פֿון די קינדער — אַרבייטען אַלע פֿינף שעה אַ טאָג פֿון דעם עלטער פֿון צוואַנציג אָדער צוויי און צוואַנציג ביז 45 אָדער 50 יאָהר, און אַז זיי נעהמען זיך פֿרייוויליג צו וואָס פֿאַר עס איז צווייג פֿון מענשליכער אַרבייט, וועלכע ווערט בעטראַכט אַלס נויטווענדיג. אַזאַ געזעלשאַפֿט וואָלט גאָר אָהן צווייפֿעל געקענט גאַראַנטירען דאָס וואָהל־זיין פֿאַר אַלע איהרע מיטגליעדער, — דאָס הייסט זי וואָלט זיי געקענט פֿערזאָרגען מיט אַ פֿיעל ברייטערן לעבען איידער דאָס וואָס די בורזשואַזיע געניסט היינט צו טאָג. — און יעדער אַרבייטער פֿון דיזער געזעלשאַפֿט וועט אַחוץ דעם האָבען וויינגסטענס פֿינף שעה אַ טאָג, וואָס ער וועט קענען אָבגעבען אויף דער וויסענשאַפֿט, אויף דער קונסט

און אויף אינדיווידועלע בעדירפֿניסע, וועלכע וועלען ערשט
דאַן אַריינגעהן אין דער קאַטעגאָריע פֿון דעם נייטיגען,
ווען די מענשליכע פראָדוקציאָן וועט שטייגען אַזוי ווייט,
אַז דאָס וואָס ווערט היינט צו טאָג בעטראַכט אַלס לוקסוס,
וועט אויך אַריין אין דעם רעכנונג פֿון די נייטיגע זאַכען.

די לוקסום־זאבען.

I.

דער מענש איז פֿונדעסטוועגען ניט קיין וועזען וואָס קען לעבען אויסשליסליך דערויף צו עסען, טרינקען אוּן זיך בעזאָרגען מיט אַ וואוינונג. וואָס מעהר אוּן וואָס בעסער ער וועט האָבען צופֿריעדענגעשטעלט די מאַטעריעלע בעדירפֿענישען זיינע, אַלץ שטאַרקער וועלען אַרויסגערופֿען וועלען בּיי איהם די בעדירפֿנישען, וועלכע מען וואָלט געקענט גלעבען אַן ארטיסטישען כאַראַקטער. וועפֿיעל אינדיווידוּען, אַזוי־פֿיעל וועלען זיינען פֿאַרהאַן; אוּן וואָס מעהר די געזעלשאַפֿט איז ציוויליזירט, אַלץ מעהר איז די אינדיווידוּאַליטעט ענטוויקעלט, אַלץ פֿערשיעדענאַרטיגער זיינען די דאָזיגע וועלען.

היינט צו טאָג זאָגאַר זעהען מיר מענער אוּן פֿרויען, וואָס רייסען אָב פֿון׳ם סאַמע נויטיגסטען כדי זיך צו קויפֿען אַזאַ אוּן אַזאַ מין קלייניגקייט, כדי זיך צו פֿערשאַפֿען דעם אוּן דעם פֿאַרגניגען, יענעם אוּן יענעם אינטעלעקטועלען אָדער מאַטעריעלען גענוּס. אַ קריסט, אַן אַסקעט, קענען פֿערוואַרפֿען אוּן פֿאַרדאַמען דיזע פֿאַרלאַנגען נאָך לוקסוּס; אָבער אין דער אמת׳ן זיינען עס גראָד אָט די קלייניגקייטען, וואָס שלאָגען וויי עס איז איבער די מרה שחורה,* די איינטאָניגקייט פֿון דעם מענשען׳ס עקזיסטענץ, וואָס מאַבען דאָס לעבען אַנגענעהם. צי וואָלט דען דאָס לעבען מיט אַלע זיינע אונפֿאַרמיידליכע זאָרגען אוּן יסורים געהאַט וואָס פֿאַראַם איז וועהטה, וועז דער מענש וואָלט זיך קיינמאָל ניט גע־

קענט פֿערשאַפֿן קיין איין אײנציגען שטיקעל פֿערגניגען נאָך זײַן אײגענעם אינדיווידועלען געשמאַק נאָך, נאָר כסדר אַרבײטען אוּן אַרבײטען אוּן ווײַטער נאָרנישט?

אויב מיר ווילען האָבען די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן, איז דאָס געווײַס קודם כל, כדי צו פֿערזיכערן דאָס ברויט פֿאַר אַלעמען; כדי איבערצוקעהרען די דאָזיגע פֿערפֿלוכטע געזעלשאַפֿט, וואוּ מיר זעהען טאָג־טעגליך ווי געזונדע, שטאַרקע אַרבײטער געהען אַרוּם מיט צונויפֿגעלײגטע הענד דערפֿאַר וואָס זיי געפֿינען ניט קיין מיסטער, וואָס זאָל וועלען זײַן אַזוי גוט אוּן זיי עקספלואַטירען; פֿרוּיען אוּן קינדער, וואָס שלייַען זיך אַרוּם בײַנאַכט איבער די גאַסען אָהן אַן אָב־דאַך; גאַנצע פֿאַמיליעס, וואָס מוזען אָבקוּמען מיט אַ שטיקעל טרוקענע ברויט; קינדער, מענער אוּן פֿרוּיען, וואָס שטאַרבען אַוועק פֿאַר דער צײַט, ניט האָבענדיג די נויטיגע אויפֿפֿאַסונג, אויב זיי האָבען שוין אפילו וואָס צו עסען. כדי צו מאַכען אַ סוף צו אָט די אַלע אונגערעכטיגקײַטען, רעוואָלטירען מיר דאָס.

אָבער מיר ערוואַרטען עפּעס גאַנץ אַנדערעס פֿון דער רעוואָלוציאָן. מיר זעהען, אַז דער אַרבײטער, וועלכער איז געצוואונגען צו קעמפֿען שווער אוּן ביטער פֿאַר זײַן לעבען, איז פֿעראורטהיילט קיינמאָל ניט צו פֿיהלען דעם טעם פֿון דיוּע הויבע תענוגים—די העכסטע וואָס דער מענש קען נור געניסען—פֿון דער וויסענשאַפֿט אוּן דער עיקר פֿון די ווי־סענשאַפֿטליכע ענטדעקונגען, פֿון דער קונסט אוּן דער עיקר פֿון דער קינסטליכער שעפֿפֿונג. אוּם צו מאַכען, אַז אַלע זאָלען קענען געניסען דיוּע פֿערגניגענס, וועלכע זיינען היינט צו טאָג דער מאָנאָפּאָל פֿון אַ הויפֿעלע מענשען; אוּם אי־בערצולאָזען יעדען איינעם גענוג פֿרייַע צײַט אוּן איהם געבען די מעגליכקייט צו ענטוויקלען זיינע אינטעלעקטועלע פֿעהיגקייטען, מוז די רעוואָלוציאָן איהם גאַראַנטירען דאָס טעגליכע ברויט. די פֿרייַע צײַט,—נאָך'ן ברויט,—אָט דאָס דאַרף זיין דער העכסטער ציעל.

געוויס, היינט צו טאָג, ווען צעהנדליגע טויזענדער מענ־שען האָבען ניט קיין ברויט, קיין קוילען, קיין קליידער און קיין וואוינונג, איז דער פֿערלאַנג נאָך לוקסוס איינפֿאַך אַ פֿערברעכען: אום איהם צופֿרידענצושטעלען מוז דאָס קינד פֿון'ם אַרבייטער שטאַרבען פֿון הונגער! אָבער אין אַ גע־זעלשאַפֿט, וואו אַלע וועלען עסען צו זאַט, וועלען די בע־דירפֿניסען דערפֿון וואָס מיר רופֿען היינט לוקסוס אויסגע־דריקט ווערען נאָך פֿיעל לעבעדיגער און שטאַרקער. און אזוי ווי די מענשען קענען ניט און דאַרפֿען גאָרניט זיין אַלע עהנליך איינע צו די אַנדערע, (די פֿערשיעדענאַרטיג־קייט פֿון די געשמאַקען און פֿון די בעדירפֿניסען איז די הויפט גאַראַנטיע פֿון'ם פֿאָרטשריט פֿון דער מענשהייט), וועלען אימער זיין, און ס'איז ווינשענסווערטה עס זאָלען אימער זיין, מענער און פֿרויען, וועמעס בעדירפֿנישען וועלען אין וואָס פֿאַר עס איז ריכטונג שטעהן העכער איידער דער דורכשניט פֿון די מענשען.

אַלע קענען זיך ניט נויטיגען אין אַ טעלעסקאָפ (אַ רעהר וואָס מען בענוצט אויף צו קוקען אין דער ווייטען) דען זאָגאַר דאַן, ווען די בילדונג וועט ווערן אַלגעמיין, וועלען זיך געוויס געפֿינען פערזאָנען, וואָס וועלען גראָד בעסער וועלען שטודירען די זאַכען, צו וואָס מען מוז בענוצען דעם מיקראָסקאָפ (דאָס פֿערגרעסער־גלאָז), איידער דעם אויס־געשטערנטען הימעל. פֿאַרהאַן אַזעלכע, וואָס האָבען ליעב די סטאַטוען, און אַנדערע, וואָס ציהען פֿאָר די קונסטפֿאָלע מאָלערייען; דער און דער האָט ניט קיין אַנדער אַמביציע נאָר צו האָבען אַ פיאַנאָ, בעת ווען אַן אַנדערער בענוגענט זיך מיט אַ פראָסטען צימבעל. דער בויער פֿערפוצט זיין צימער מיט אַן איינפֿאַכען ביליגען בילד, און אַז זיין געשמאַק זאָל זיך ענטוויקלען, וועט ער וועלען האָבען אַ שעהנע צייכנונג. היינט צו טאָג, אַז איינער האָט אַרטיסטישע בעדירפֿניסען, קען ער זיי ניט צופֿרידענשטעלען, סיידען ער זאָל מיט אַמאָל ירש'ענען אַ גרויס פֿערמעגען; נאָר אַז ער

„אַרבייט מיט חשק" און זאַמעלט אָן אַזוי־פֿיל קענטניסע, וואָס זאָלען איהם געבען די מעגליכקייט צו ווערן אַן אַד־וואָקאַט אָדער אַ דאָקטאָר, למשל, האָט ער נאָך אַלץ די האָפֿנונג צו קענען אַמאָל מעהר אָדער ווייניגער צופֿרי־דענשטעלען זיין געשמאַק. דעריבער וואַרפֿט מען עס געווהנליך אויף אונזערע אידעאַלע קאָמוניסטישע געזעל־שאַפֿטען, אַז זיי האָבען בלויז אין אויג דאָס מאַטעריעלע לעבען פֿון יעדען אינדיווידואום: „איהר וועט אפשר האָבען ברויט פֿאַר אַלעמען — זאָגט מען אונז — אָבער איהר וועט ניט האָבען ביי אייך אין די קאָמונאַלע מאַגאַזינען קיין שעהנע מאָלעריין, קיין פֿערגרעסער־גלעזער, קיין טעהייערע מעבעל, קיין פּוץ־זאַכען, — הקיצור אָט די אַלע טויזענד זאַכען, וועלכע דיענען צופֿרידענצושטעלען די אונ־ענדליכע פֿערשיעדענאַרטיגקייט פֿון דעם מענשליכען גע־שמאַק. — און דערמיט גופא נעהמט איהר אַוועק יעטוועדע מעגליכקייט זיך איינצושאַפֿען וואָס ניט איז אָהנע ברויט און פֿלייש, וואָס די קאָמונע איז אימשטאַנד צו געבען אַלעמען, און גראָע לייוועגד, מיט וואָס איהר וועט בעקליידען די פֿרויען אייערע."

אָט די טענה שטעלט מען אַרויס געגען אַלע קאָמונים־טישע סיסטעמען — אַ טענה, וואָס די גרינדער פֿון די יונגע געזעלשאַפֿטען, וועלכע האָבען זיך געהאַלטען אין עטאַבלירען אין די אַמעריקאַנישע מדבריות האָבען קיינמאָל ניט אָנגעהויבען פֿערשטעהן. זיי האָבען געמיינט, אַז וויבאַלד נור די געמיינדע האָט געהאַט ביכולת זיך צו פֿערשאַפֿען גענוג טוך צו בעקליידען אַלע איהרע מיטגליעדער, אַ קאַנ־צערט־זאַאַל, וואו די „בריידער" קענען אַמאָל אָבשפּיעלען אַ שטיקעל מוזיק, אָדער פֿון צייט צו צייט אויפֿפֿיהרען אַ מעאַטער־שטיק, איז שוין אַלעס געטהאָן געוואָרען, און יוצא. זיי האָבען פֿערגעסען, אַז דער אַרטיסטישער געפֿיהל עק־זיסטירט אויך בייַם ערד־אַרבייטער אַזוי גוט ווי בייַם בוּרזשוּאַ, און אויב די פֿאַרמען פֿון דיזען געפֿיהל אונטער־

שיידען זיך לויט דעם אונטערשייד פֿון דעם מענשען'ס ענטוויקלונג, איז דער גרונד אָבער אימער דערזעלבער. און ס'האָט ניט געהאָלפֿען וואָס די געמיינדע האָט געזאָרגט, אַלע זאָלען האָבען וואָס צו עסען; ס'האָט ניט געהאָלפֿען וואָס זי האָט אין דער ערציהונג אונטערדריקט אַלעס, וואָס האָט נור געקענט ענטוויקלען די אינדיווידואַליטעט; ס'האָט ניט געהאָלפֿען, וואָס זי האָט, אָנשטאָט ביכער צו לעזען, רק געשטאָפט איהר עולם מיט דער ביבעל, — דער אינ־דיווידועלער געשמאַק פֿון יעדען איינעם האָט זיך אויסגע־דריקט און אַרויסגעפלאַצט דורך אַן אַלגעמיינער אונצופֿרי־דענהייט: די קליינע צאַנקערייען זיינען ענטשטאַנען מכח דעם, וואָס מען זאָל קויפֿען, א פיאַנאָ אָדער פֿיזיק־אינסטרומענטען; די פראָגרעסיווע עלעמענטען זיינען ביס־לאַכווייס פֿערשוואונדען: די געזעלשאַפֿט האָט אַנדערש ניט געקענט עקזיסטירען נור מיט דער בעדינגונג, אַז יעדעס אינדיווידועלע געפֿיהל, יעדעס קינסטליכע שטרעבען, יעדע ענטוויקלונג מוז אָבשטאַרבען.

וועט די אַנאַרכיסטישע קאָמונע זיין געצוואונגען צו געהן אויף דעם זעלבען וועג?

— פֿערשטעהט זיך, אַז ניט! אויב זי וועט נור פערשטעהן און זיך סטאַרען צופֿרידענצושטעלען אַלע בעדירפֿנישען פֿון דעם מענשליכען גייסט, אין דערזעלבער צייט וואָס זי וועט פֿערזיכערן די פראָדוקציאָן פֿון אַלעס וואָס איז נייטיג צום מאַטעריעלען לעבען.

II.

מיר זיינען זיך מודה ומתודה, אַז ווען מיר דיינקען מכח דער מורא'דיגער נויטה און די ליידען, וואָס רינגלען אונז אַרום; אַז מיר הערען די הערצרייסענדע קלאָג־ליעדער פֿון די ארבייטער, וועלכע לויפֿען אַרום איבער די גאַסען, זוכענדיג אַרבייט, — שטויסט עס אונז אָב צו דיסקוטירען

מבח דיזער פֿראַגע: ווי וועט מען טהאָן אין אַ געזעלשאַפֿט, וואו אַלע וועלען האָבען געוויס צו עסען און טרינקען, אום צופֿרידענצושטעלען די און די פערזאָן, וועלכע וועט ניט אַנדערש נאָר וועלען האָבען טהייערע פֿאַרצעלייענע כלים אָדער אַ סאַמעטענעם בגד?

אַלס ענטפֿער קענען מיר בלויז זאָגען אָט וואָס: לאָמיר קודם כל זעהן, אַז אַלע זאָלען האָבען ברויט. וואָס איז שייך צו די טהייערע פֿאַרצעלייענע כלים און צו די סאַמעטענע מלבושים, וועט מען זעהן שפעטער!

נאָר אַזוי ווי מען מוז צוגעבען, אַז „לא על הלחם לבדו יחיה האדם", אַז אויסער עסען און טרינקען האָט דער מענש נאָך אַנדערע בעדירפֿניסען; און אַזוי ווי די קראַפֿט פֿון דער אַנאַרכיע ליגט דערין, וואָס זי נעהמט אַרום אַלע מענשליכע אייגענשאַפֿטען און אַלע ליידענשאַפֿטען, און אינגאָרירט קיינע ניט פֿון זיי, וועלען מיר אין עטליכע ווערטער ערקלעהרען וויאַזוי מען וואָלט זיך געקענט אַראַנזשירען צופֿרידענצושטעלען די אינטעלעקטועלע און אַרטיסטישע בעדירפֿניסען פֿון דעם מענשען.

אַרבייטענדיג פֿינף אָדער פֿיער שעה אַ טאָג ביז דעם עלטער פֿון 45 ביז 50 יאָהר, האָבען מיר געוואָגט, וואָלט דער מענש גאַנץ לייכט געקענט פֿראָדוצירען אַלעס וואָס איז נייטיג, אום צו גאַראַנטירען דעם וואָהלשטאַנד פֿאַדער גאַנצער געזעלשאַפֿט.

אָבער דער טאָג פֿון דעם מענשען, וואָס איז געווען צו דער אַרבייט און וואָס שטעהט ביי אַ מאַשין, איז ניט פֿון פֿינף שטונדען; ער איז פֿון צעהן שעה, דריי הונדערט טאָג אין יאָהר, און זיין לעבען לאַנג. אַזוי ווערט דער געזונד אַווענקגע'הרג'עט און דער שכל פֿון'ם מענשען ווערט פֿאַרשטומפֿט. דאָך, אַז מען קען זיך אָבגעבען מיט פֿאַרשיעדענאַרטיגע בעשעפֿטיגונגען און דער עיקר פֿערבייטען אַביסעל די האנד־אַרבייט מיט וואָס פֿאַר עס איז קאָפּ־אַרבייט, דאַן בלייבט מען פֿרייוויליג בעשעפֿטיגט צעהן אוו

אַמאָל צוועלף שעה אוּן מען מאַטערט זיך גאָר ניט איין דערבּיי. ס׳איז נאָרמאַל. דער מענש וואָס וועט האָבען אָבגעאַרבּייט פֿיער אָדער פֿינף שטונדען בּיי אַ געווּיסער האַנד־אַרבּייט, וועלכע איז נייטיג אויף צוּ לעבּען, — וועט נאָך האָבען פֿאַר זיך פֿינף אָדער זעקס שעה, וואָס ער וועט זוכען אויסצוּנוצען לויט זיין געשמאַק נאָך. אוּן די דאָזיגע פֿינף אָדער זעקס שטונדען אַ טאָג וועלען איהם געבען די פֿולע מעגליכקייט זיך צוּ פֿערשאַפֿען, פֿערבינדענדיג זיך מיט אַנדערע, אַלעס, וואָס ער וועט נור וועלען, אויסער דאָס נויטיגע, וואָס וועלט געשאַפֿען פֿאַר אַלעמען.

סיי אויפ׳ן פֿעלד, סיי אין פֿאַבריק וועט דער מענש קודם כל אָבטהאָן די אַרבּייט, וועלכע ער איז שולדיג דער געזעל־שאַפֿט פֿאַר זיין טהייל, וואָס ער דאַרף בּייטראָגען צוּ דער געמיינשאַפֿטליכער פּראָדוקציאָן. אוּן ער וועט בענוצען די אַנדער העלפֿט פֿון זיין טאָג, פֿון זיין וואָך, אָדער פֿון זיין יאָהר צוּ בעפֿרידיגען זיינע אַרטיסטישע אָדער וויסענשאַפֿט־ליכע בעדירפֿניסע.

טוויזענד פֿערשיעדענע געזעלשאַפֿטען וועלען געבוירען ווערן, צוּפֿרידענשטעלענדיג אַלע געשמאַקען אוּן אַלע מעגליכע פֿאַנטאַזיעס.

די איינע, למשל, וועלען קענען אָבגעבען זייער פֿרייע צייט דער ליטעראַטור. זיי וועלען זיך אַלוּאָ פֿאָרמירען אין גרופּפען, בעשטעהענדיג פֿון שרייבער, שריפֿטזעצער, דרוקער, גראַוויאָרען אוּן צייכנער, שטרעבענדיג אַלע צוּ איין געמיין־שאַפֿטליכען ציעל: די פֿערבריימונג פֿון די אידעען, וועלכע זיינען זיי טהייער.

היינט צוּ טאָג וויסט דער שרייבער, אַז עס איז פֿאַרהאַן אַ לאַסט־פֿערד, דער אַרבּייטער, וועמען ער קען אָנטרויען פֿאַר דריי אָדער פֿיער פֿראַנק אַ טאָג דאָס אָבדרוקען פֿון זיינע בּיכער, אָבער עס הויבט איהם ניט אָן קימערן צוּ וויסען וואָס איז אַווינם אַ דרוקערי. אויב דער שריפֿטזעצער וועלט פֿערגיפֿטעט פֿון דעם בלייַ־שטויב אוּן אויב דאָס קינד

וואָס שטעהט ביי דער דרוק־מאַשינע שטאַרבט פֿון בלוט־אָרימקייט, — זיינען דען ניטאָ טויזענד אַנדערע אונגליק־ליבע צו פֿערנעהמען זייער פּלאַץ?

אָבער אַז עס וועלען מעהר ניט זיין קיין הונגעריגע, וועלכע זיינען בעריים צו פֿערקויפֿען זייערע הענד פֿאַר דאָס טרוקענע שטיקעל ברויט; אַז דער נעכטיגע־ אַרבייטער וועט אַליין בעקומען די פֿולע בילדונג און וועט זיך האָבען זיינע איינגענע אידעען, וועלכע ער וועט וועלען איבערגעבען אויף פּאַפּיר און מיטטהיילען אַנדערע, דאַן וועלען די ליטעראַטאָרס און די געלעהרטע געוואוינגען זיין זיך צו פֿעראייניגען, אום צו דרוקען זייער פּראָגאַ און זייערע געדיכטע.

כל זמן דער שרייבער וועט קוקען אויף די אַרבייטער־בלוזע און אויף דער מלאכה ווי אויף אַ צייכען פֿון אַ נידריגער ראַסע, וועט איהם שטענדיג אויסווייזען אונמעג־ליך, אַז אַ פֿערפּאַסער זאָל אַליין זעצען זיין בוך מיט בלייענע בוכשטאַבען. פֿאַרוואָס זאָל ער עס דען טהאָן? האָט ער דען ניט אַ גימנאַסטיצעסקי סאַלאָן, אָדער אַ דאָמינאָ, אָדער קאָרטען, אום זיך אויסצורוהען? אָבער אַז די האַנדווערקעריי וועט פֿערלירען איהר ערנידעריגענדען כאַראַקטער, אַז אַלע וועלען מוזען אַרבייטען מיט זייערע הענד, ווייל עס וועט מעהר ניט זיין, אויף וועמען אַרויפֿ־צוואוואַרפֿען די אַרבייט, אָה, דאַן וועלען די העררן שרייבער, און אויך זיירע לעזערס אוּן לעזערינען, זיך גיך אויסלערנען די קונסט פֿון זעצען; זיי וועלען אויך ערפֿאַהרען וואָס פֿאַר אַ פֿערגניגען עס איז, אַז עס קומען זיך אַלע צוזאַמען — אַלע וואָס פֿערשטעהען דעם וועהרטה פֿון׳ם בוך, וועלכעס דרוקט זיך — אום עס צו זעצען אוּן דאַן עס אַרויסנעהמען פֿון דער דרוק מאַשינע אַזוי פֿריש, אַזוי שעהן. אָט די גרויסאַרטיגע מאַשינען, — וועלכע זיינען יעצט אינסטרומענטען צו מוטשען דאָס קינד, וואָס אַרבייט דערבי פֿון אין דער פֿריה ביז אויף דער נאַכט, — וועלען וועהרען

אַ קוועלע פֿון פֿרייד און פֿערגניגען פֿאַר יענע, וועלכע וועלען זיי בענוצען מיט דעם צוועק צו פֿערשפרייטען די געדאַנקען פֿון'ם געליעבטען פֿערפֿאַסער.

וועט די ליטעראַטור עפעס פֿערלירען דורך דעם? וועט דער פאָעט אויפֿהערען צו זיין פאָעט דערפֿאַר, וואָס ער וועט זיך בעשעפֿטיגען מיט פֿעלד אַרבייט, אָדער דערפֿאַר, וואָס ער האָט מיטגעהאָלפֿען מיט זיינע הענד צו פֿערברייטען זיינע ווערקע? וועט דער ראָמאַניסט פֿערלירען די קענטנים פֿון'ם מענשליכען האַרצען דערפֿאַר, וואָס ער וועט זיך צונויפֿקומען מיט אַנדערע מענשען ערגעץ וואו אין דער פֿאַבריק, אָדער אין וואַלד ביים דורכפֿיהרען אַ וועג, אָדער אין דער ווערקשטאַט? בלויז שטעלען די פֿראַגען, הייסט שוין ענטפֿערן אויף זיי: נאַטירליך, ניט!

מעגליך, אַז איינינגע ביכער וועלען דורך דעם אויסקומען אַביסעל דינער, אָבער אויף אַ קלענערער צאָהל זייטען וועט מען אַרויסזאָגען מעהר געדאַנקען. מען וועט אפשר דרוקען ווייניגער דומהייטען, ווייניגער שמאַטעס; דערפֿאַר אָבער דאָס, וואָס וועט געדרוקט ווערען, וועט זיך בעסער לעזען און וועט בעסער געשעצט ווערען. דאָס בוך וועט האָבען אַ גרעסערען קרייז פֿון געבילדעטערע לעזער, וועלכע זיינען מעהר פֿעהיג צו אורטהיילען איבער איהם.

אויסערדעם געפֿינט זיך נאָך די בוכדרוקער קונסט, וועלכע האָט אַזוי ווייניג פראָגרעסירט פֿון גוטענבערג'ס צייטען אָן, אין דעם צושטאַנד פֿון קינדהייט. נאָך ביז יעצט דאַרף מען געברויכען צוויי שעה אום צו זעצען דאָס, וואָס מען האָט אָנגעשריבען אין צעהן מינוט. דערפֿאַר זוכט מען גיכערע מיטעל צו פֿערשפרייטען דעם מענשליכען געדאַנק, און מען וועט זיי זיכער געפֿינען.

עס איז גאָר קיין צווייפֿעל ניט, אַז ווען יעדער שרייבער וואָלט שוין יעצט געדאַרפֿט נעהמען אַנטהייל אין דעם דרוקען פֿון זיינע ווערק, וואָלט די בוכדרוקעריי שוין יעצט געמאַכט געוואַלדיגע פֿאָרטשריטע און מיר וואָלטען זיך ניט בענוגענט

ביז היינטיגען טאָג מיט די איינציגע בעוועגליכע בוכשטאַ־
בען פֿון'ם זיעבצעהנטען יאָהרהונדערט!

ווער קען עס זאָגען, אַז דאָס אַלעס איז אַ חלום? פֿאַר
יענע, וועלכע בעאָבאַכטען און דיינקען, איז עס ניט אַזוי.
דאָס לעבען אַליין שטופט אונז שוין אין דער דאָזיגער
ריכטונג.

III.

קען מען דען אָנרופֿען אַ חלום די פֿאָרשטעלונג פֿון אַ
געזעלשאַפֿט, וואו אַלע פראָדוצירען, אַלע בעקומען אַזאַ
בילדונג, וועלכע גיט זיי די מעגליכקייט צו קולטיווירען די
וויסענשאַפֿט אָדער די קונסט, און וואו אַלע, לויט די פֿרייע
צייט וואָס זיי האָבען דערצו, פֿעראייניגען זיך, אום אַרויס־
צוגעבען זייערע ווערקע, אַריינלייגענדיג אויך זייער טהייל
פֿיזישע אַרבייט?

יעצט אפילו זיינען שוין דאָ טויזענדע און טויזענדע
געלעהרטע, ליטעראַרישע און אַנדערע געזעלשאַפֿטען, און
דיזע חברות זיינען ניט אַנדערש, ווי פֿרייוויליגע גרופּעס פֿון
מענשען, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט דעם אָדער יענעם
צווייג פֿון דער וויסענשאַפֿט; מענשען, וועלכע האָבען זיך
פֿעראייניגט, אום אַרויסצוגעבען זייערע ווערקע. די שרייבער,
וועלכע אַרבייטען מיט אין די וויסענשאַפֿטליכע זאַמלונגען,
ווערען ניט בעצאָהלט פֿאַר זייער אַרבייט; די זאַמלונגען
אַליין ווערען ניט פֿערקויפֿט, זיי ווערען צושיקט אומזיסט,
אין אַלע עקען פֿון דער וועלט, צו אַנדערע געזעלשאַפֿטען,
וועלכע בעשעפֿטיגען זיך מיט דיזעלבע אָבטהיילונגען פֿון
דער וויסענשאַפֿט. געוויסע מיטגלידער פֿון דער חברה דרו־
קען אין די דאָזיגע זאַמלונגען ניט מעהר ווי איין זייטעל,
וואָס ענטהאַלט בלויז אַזאַ אָדער אַזאַ בעאָבאַכטונג; אַנדערע
לאָזען דאָרט דרוקען גרויסע, דיקע ווערקע — די פֿרוכט
פֿון פֿיעליעהריגער אַרבייט; אַנדערע ווידער לעזען נאָר די
דאָזיגע זאַמלונגען, איידער זיי הויבען אָן נייע אונטערזו־

בונגען. אויף אַזאַ׳ן אופן האָבען מיר שוין אַן איינפֿער־
שטענדנים צווישען פֿערפֿאַסער און לעזער, אום אַרויסצוגעבען
ווערקע, וועלכע אינטערעסירען זיי אַלע.

אמת, אַז יעצט געפֿינט זיך יעדע וויסענשאַפֿטליכע גע־
זעלשאַפֿט — פֿונקט אַזוי ווי די צייטונג, וועלכע געהערט
צו אַ באַנקיר — אַ דרוקער, וואָס דינגט אַרבייטער צו
מאַכען די אַרבייט פֿון דרוקען. די וואָס גיבען זיך אָב מיט
די זאָגענאַנטע ליבעראַלע פראָפֿעסיאָנען, דאָקטוירים, אַדוואָ־
קאַטען א. ד. ג. פֿערשטייט די האַנדאַרבייט, וועלכע ווערט
ווירקליך היינט צו טאָג געמאַכט אונטער די ערגסטע
פֿערגרעבטעסטע אומשטענדען. אָבער אַזאַ מענשליכע געזעל־
שאַפֿט, וועלכע וועט יעדען איינעם פֿון איהרע מיטגלידער
געבען אַ ווייטע, פֿילאָזאָפֿישע און ווי סענשאַפֿטליכע
בילדונג, וועט אויך פֿערשטעהן די קערפֿערליכע אַרבייט
אַזוי צו אָרגאַניזירען, אַז זי זאָל ווערען דער שטאָלץ פֿון
דער מענשהייט; די וויסענשאַפֿטליכע געזעלשאַפֿט ווערט
דאַן אַ בונד פֿון פֿאָרשער — ליובּיטעלעם און אַרבייטער
— אַ בונד, וואָס אַלע מיטגליעדער זיינע קענען וואָס פֿאַר
ניט איז האַנדאַרבייט און אַלע אינטערעסירען זיך מיט דער
וויסענשאַפֿט.

וועז זיי אינטערעסירט, צום ביישפּיעל, די געאָלאָגיע,
וועלען אַלע מיטהעלפֿען צו אונטערזוכען די שיכטען פֿון
דער ערד, יעדער וועט אַרײַנלעגען אין דעם זיין טהייל
אַרבייט לויט זיינע כחות. צעהן טויזענד פֿאָרשער וועלען
אין איין יאָהר אויפֿטהאָן מעהר אַיידער הונדערט טהוען
אויף איצט אין צוואַנציג יאָהר. און אַז מען וועט דאַרפֿען
די פֿערשידענע אַרבייטען אָבדרוקען, וועלען זיך געפֿינען
צעהן טויזענד מענער און פֿרויען, וואָס פֿערשטעהען פֿער־
שידענע האַנדאַרבייטען, און זיי וועלען צייכנען די קאַרטעס,
מאַכען די גראַוויר־אַרבייט, זעצען און דרוקען דעם טעקסט.
מיט פֿרייד וועלען זיי אַלע אין איינעם אָבגעבען זייער פֿרייע
צייט, זומער — אויף די אונטערוזוכונגען, און ווינטער —

אויף די אַרבייט אין די ווערקשטאַטן. אוּן אַז זייערע ווערקע זוּעלן ערשיינען, ווּעלן זיי געפֿינען ניט הונדערט, נאָר צעהן טויזענד לעזער, אַלע פֿעראינטערעסירט אין דער אַלגעמיינער זאַך.

דער גאַנג אַליין פֿון׳ם פּראָגרעס ווייזט אונז אָן דיזען זוּעג.

היינט צו טאָג זאָגאַר, אַז די ענגלענדער האָבען געוואָלט אַרויסגעבען זייער גרויסעס ווערטערבוּך (אוּנטער דער רעדאַקציאָן פֿון *Murray*), האָבען זיי ניט געוואַרט, ביז עס וועט געבוירען ווערען אַ ל י ט ט ר ע, ווּעלכער זאָל אָבגעבען זיין גאַנץ לעבען פֿאַר דעם ווערק. זיי האָבען אַפּעלירט צו די פֿריוויליגע, אוּן אויף זייער אַפּיל האָבען זיך אָבגערופֿען מעהר פֿון טויזענד פּערזאָנען, ווּעלכע זיינען געווען גרייט אויס אייגענער איניציאַטיווע אוּן אומזיסט זיך צו גראָבען אין די ביבליאָטהעקען, אום צו ענדיגען אַ ריזענאַרביט, אויף ווּעלכער עס וואָלט וועניג געווען דאָם גאַנצע לעבען פֿון איין מענשען. דערזעלבער גיסט ווייזט זיך יעצט אַרוים אין אַלע צווייגען פֿון דער אינטעלעקטוּעלער טהעטיגקייט, אוּן מען דאַרף ועהר ווייניג קענען די מענשהייט, אום ניט פֿאָראויסצוזעהן, אַז אָט די פֿערזוכונגען צו אַרביטען אין איינעם, אָנשטאָט צו אַרביטען אינדיווידוּעל, זיינען די אָנזאָגער פֿון דער צוקונפֿט.

אום אַזעלכע אונטערנעהמונגען זאָלען ווירקליך זיין קאָלעקטיווע, ווּאָלט מען עס געדאַרפֿט אָרגאַניזירען אויף אַזאַן אופן, אַז פֿינף טויזענד פֿריוויליגע—שריפֿטשטעלער, ביבליאָגראַפֿען, זעצער אוּן קאָרעקטאָרס—זאָלען אַרביטען צוזאַמען. דיזער שריט פֿאָרווערטס איז שוין געמאַכט געוואָרען, דאַנק דער סאָציאַליסטישער פּרעסע, וואו מיר געפֿינען שוין בייספּיעלע פֿון אַזאַ פֿעראייניגונג צווישען האַנד־אַרביט אוּן קאָפּ־אַרביט. אין אונזערע קאַמפּפֿס־אָרגאַנען טרעפֿט זיך שוין אָפֿט, אַז דער שרייבער פֿון אַן אַרטיקעל זעצט איהם אויך אַליין. נאַטירליך, דאָס איז נאָך אַ קליינער, זאָגאַר אַ

מיקראָסקאָפישער פֿערזוך, אָבער ער ווייזט אונז דעם וועג, אויף וועלכען עס וועט גאָר אָהן אַ שום ספֿק געהן די צוקונפֿט.

דיזער וועג איז דער וועג פֿון פֿרייהייט. אין דער צוקונפֿט, ווען איינער וועט וועלען אַרויסזאָגען עפּעס אַ ניצליכען געדאַנק, וועלכער געהט וויטער פֿון די אידעען פֿון זיין צייט, וועט ער ניט דאַרפֿען זוכען קיין אַרויסגעבער, וואָס זאָל איינוויליגען אַרויינצולייגען דעם נייטיגען קאַפּיטאַל אין דער אויסגאַבע. ער וועט זוכען חברים פֿאַר זיין אַרבייט צווישען יענע, וועלכע קענען דימלאכה און פֿערשטעהן דעם וואַרטה פֿון דעם נייעם ווערק. און צוזאַמען מיט זיי וועט ער אַרויסגעבען דאָס בוך אָדער די צייטונג.

די ליטעראַטור און די שוורנאַליסטיק וועלען דאן אויפֿהערען צו זיין אַ מיטעל רייך צו ווערען, און צו לעבען אויף פֿרעמדער רעכנונג.

וועט זיך כאָטש געפֿינען איינער, וואָס קען די לאַנג פֿון דער ליטעראַטור און פֿון דער שוורנאַליסטיק, וואָר עס זאָל ניט חלום'ן פֿון יענער צייט, וועלכע האָבען זי ליטעראַטור וועט זיך בעפֿרייען אַזוי ווי פֿון די, וועלכע האָבען זי פֿריהער פֿראָטעשירט און יעצט עקספּלאָאַטירען זיי זי, אַזוי אויך פֿון דעם המון, וועלכער—מיט איניגע אויסנאַהמען נאָר—שעצט די ליטעראַטור אַלץ העכער, וואָס מעהר אַלטעגליך זי איז, און וואָס לייכטער זי פּאַסט זיך צו צוים שלעכטען געשמאַק פֿון דער מעהרהייט?

די ליטעראַטור און די וויסענשאַפֿט וועלען ערשט דאַן פֿערנעהמען זייער ריכטיגען פּלאַץ אין דער מענשליכער ענטוויקלונג, וועלכע זיי וועלען זיך בעפֿרייען פֿון דער נעלד— און ביוראָקראַטי־שקלאַפֿערי, און וועלען קולטיווירט ווערען אויסשליסליך נאָר פֿון די, וועלכע האָבען זיי ליעב, און פֿאַר־יענע, וועלכע האָבען זיי ליעב.

VI.

די ליטעראַטור, די וויסענשאַפֿט און די קונסט דאַרפֿען זיין אין די הענד פֿון די, וועלכע זאָלען זיך בעשעפֿטיגען פֿרייוויליג מיט זיי. בלויז אויף אזא'ן אופן קענען זיי זיך בעפֿרייען פֿון דעם יאָך פֿון'ס שטאַט, פֿון'ס קאַפּיטאַל און פֿון דער בורזשואַזיע מיטעלמעסיגקייט, וועלכע דער־שטיקען זיי.

וועלכע מיטעל בעזיצט איצט דער געלעהרטער, אום זיך צו בעשעפֿטיגען מיט אַ פֿראַגע, וועלכע אינטערעסירט איהם? ער קען בלויז פֿערלאַנגען הילף פֿון'ס שטאַט; די הילף וועט אָבער נור נענעבען איינעם פֿון הונדערט, און אַנדערש קען מען זיך ניט דערשאָנגען צו איהר, סיידען מען זאָל זיך פֿערפֿליכטען, אַז מען וועט ניט אַראָבנעהן פֿון'ס אויסגעטראָטענעם וועג, פֿון די אַלטע רעלסען. לאָמיר זיך נור דערמאָנען, אז די פֿראַנצויזישע אַקאַדעמיע האָט פֿערדאַמט דאַרווין'ן, אַז די פּעטערבורגער אַקאַדעמיע האָט ניט אָנערקענט מענדעלעיעוו'ן, און די לאָנדאָנער קעניג־ליכע געזעלשאַפֿט האָט ניט געוואָלט דרוקען דזשאָוול'ס ווערק, וואו ער האָט בעשטימט דעם מעכאַנישען עקווי־וואַלענט פֿון דער וואַרימקייט, דערפֿאַר וויל זי האָט עס אַנערקענט פֿאַר „וויניג וויסענשאַפֿטליך." *)

דערפֿאַר זעהען מיר, אַז אַלע גרויסע אונטערזוכונגען און אויספֿאָרשונגען, אַלע ענטדעקונגען, וועלכע האָבען איבער־געקאָמט די וויסענשאַפֿט, זיינען געמאַכט געוואָרען אָהן די אַקאַדעמיעס און אוניווערזיטעטען — ענטוועדער פֿון מענשען, וועלכע זיינען געגנג רייך אום צו זיין אונאַבהיינ־גיג, ווי דאַרווין און לאַיעל, אָדער פֿון מענשען, וועלכע

*) דער פֿאַקט איז פובליצירט געוואָרען פֿון'ס בעוואוסטען געלעהר־טען פלעקפֿער, וועלכער האָט עס דערצעהלט באַלד נאָך דישאָולס טויט.

האָבען זיך אָבגערוסען דאָס נעזונד, אַרבייטענדיג אין מאַנ־
געל אוּן אָפטמאָל אין שרעקליכער אָרימקייט אוּן נויטה,
אָהן אַ לאַבאָראַטאָריע, פֿערלירענדיג דערביי אַ גוזמא צייט,
ווייל זיי האָבען ניט געהאַט די נייטיגע אינסטרומענטען אוּן
ביכער, אום פֿאָרצוזעצען זייער אַרבייט, טראָץ דעם וואָס
זיי האָבען קיין שום האָפֿנונג ניט געזעהן, אוּן האָבען אָפֿט
בעצאָהלט דערפֿאַר מיט'ן לעבען. זיי זיינען אַזוי פֿיעל, אַז
זיי וואָלטען געקענט מאַכען אַ גאַנצען לעגיאָן.

אַחוץ דעם, איז דאָס סיסטעם פֿוּן דער שטאַטס־הילף
אַזוי שעדליך פֿאַר'ן ווירקליכען פֿראָגרעס פֿוּן דער וויסענ־
שאַפֿט, אַז אין אַלע צייטען האָבען די אמת'ע געלעהרטע
שטענדיג זיך געסטאַרעט, זיך צו בעפֿרייען פֿוּן איהר. צו
דעם צווועק האָבען זיך אין אייראָפּאַ אוּן אַמעריקאַ געביל־
דעט טויזענדער געלעהרטע חברות, וועלכע פֿרייווילינג
האָבען אָרגאַניזירט אוּן אונטערשטיצט. אינינג פֿוּן זיי זיינען
אַזוי גרוים געוואָרען, אַז דאָס נאַנצע פֿערמענגן פֿוּן די
שטאַטס־אַנשטאַלטען, אַלע רייכטהימער פֿוּן די באַנקירען
וואָלטען ניט געקוּנט געווען אָבצוקויפֿען זייערע שעצער.
קיין אינצינג רעגירונגס־אַנשטאַלט בעזיצט ניט אַזעלכע
רייכטהימער, ווי די לאָנדאָנער וואָלאָנישע געזעלשאַפֿט,
וועלכע איז בעשאַפֿען געוואָרען אויסשליסליך פֿוּן פֿרייווי־
ליגע בייטרעגע.

זי קויפֿט ניט די אלע טויזענדער אוּן טויזענדער חיות,
וועלכע פֿילען אָן איהר זאָלאָנישען נאָרטען: אַנדערע
געזעלשאַפֿטען פֿוּן דער גאַנצער וועלט שיקען זיי איהר צו,
דאָס זעלבע טהוּען אויך פֿרייוואַטע זאַמלער פֿוּן אומעטום.
אָט בעקומט זי אָן עלעפֿאַנט — אַ מתנה פֿוּן דער זאָל־
לאָנישער געזעלשאַפֿט אין באָמבי; אָט אַ היפּאָפּאָטאַם
(אַ טייך־פֿערד), אָדער אַ רהינאָצעראָס (אַ נאָזהאָרן) וואָס
די ענגפּטישע נאַטורפֿאָרשער שיקען איהר צו; אוּן אָט די
געשענקע ווידערהאָלען זיך יעדען טאָג: פֿויגעל, שרצים,

זאַמלונגען פֿון אינסעקטען א. ז. וו. קומען איהר אָן אָהן אַן אויפֿהער פֿון אַלע עקען פֿון דעם ערד־קוגעל.

עס זיינען דאָ צווישען די מתנות אַזעלכע, וואָס מען וואָלט זיי ניט געקענט קויפֿען פֿאַר קיין שום געלד אין דער וועלט, — צום ביישפּיעל יענע חיה, וואָס אַ רייזענדער האָט געכאַפּט, איינשטעלענדיג דערביי זיין לעבען, און צו וועל־כער ער האָט זיך צוגעבונדען ווי צו אַ קינד, און טאַקע דער־פֿאַר גיט ער זי אָב דער געזעלשאַפֿט, ווייל ער איז זיכער, אַז דאָרט וועט עס איהם גוט געהן. און אום אויסצוהאַלטען אָט דעם אונגעהייערן טהיער־גאָרטען זיינען גאַנץ גענוג יענע סומען, וועלכע די אונגעהייערע מאַסע בעזוכער צאָהלען פֿאַר'ן אַריינגאַנג.

דאָס איינציגע וואָס עס פֿעהלט, אַזוי ווי דעם לאָנדאָנער זאָאָלאָגישען גאָרטען, אַזוי אויך אַנדערע עהנליכע געזעל־שאַפֿטען, דאָס איז, אז דער אַנטהייל אין דער אַלגעמיינער זאַך זאָל זיך אויסדריקען אין פֿרייוויליגער אַרבייט: אַלע שומרים און די פֿיעלע בעאַמטע פֿון דיזער גרויסער אַנשטאַלט זאָלען זיך רעכענען פֿאַר מיטגליעדער פֿון דער געזעלשאַפֿט, און עס זאָלען ניט זיין אַזעלכע מיטגליעדער, וועלכע טרע־טען אַריין אין דער געזעלשאַפֿט אויסשליסליך צוליעב דעם, כדי צו קענען דרוקען אויף זייערע וויזיט קאַרטלעך די פֿערשטעלטע ראשי תיבות *Fellow Zoological* (*F. Z. S. Society* — מיטגליעד פֿון דער זאָאָלאָגישער געזעלשאַפֿט). מיט איין וואָרט, עס פֿעהלט דער גייסט פֿון ברידערליכקייט און סאָלידאַריטעט.

דאָס זעלבע וואָס מיר זאָגען וועגען געלעהרטע, קען מען אויך זאָגען אין אַלגעמיין מכח די ערפֿינדער. ווער ווייס עס ניט, דורך וויפֿיעל ליידען זיינען ערשיענען אויף דער וועלט דאָס רוב ערפֿינדונגען! וויפֿיעל נעכט האָבען זיי ניט דער־שלאָפֿען, וויפֿיעל טעג האָט די פֿאַמיליע זייערע ניט געהאַט וואָס צו עסען; דערצו נאָך דער מאַנגעל אין אינסטרומענ־

טען און מאַטעריאַל פֿאַר די עקספּערימענטען, — אָט דאָס איז די לעבענס־געשיכטע כמעט פֿון אַלע יענע, וועלכע האָבען דער אינדוסטריע דאָס געגעבען, וואָס איז דער שטאָלץ פֿון אונזער ציוויליזאַציאָן — איהר איינציגער בע־רעכטיגטער שטאָלץ.

וואָס זשע זאָל מען טהאָן, אום זיך אויסצודרעהען פֿון דער דאָזיגער לאַגע, וואָס אַלע אָנערקענען פֿאַר שלעכט? מען האָט איינגעפֿיהרט צוליעב דעם דאָס פאַטענטען־סיס־טעם, אָבער מען ווייסט שוין, וואָס פֿאַר רעזולטאַטען דאָס האָט געבראַכט. דער הונגעריגער ערפֿינדער פֿערקויפֿט זיין פאַטענט פֿאַר עטליכע פֿראַנק, און דעריעניגער, וועלכער האָט גאָר ניט געגעבען, אויסער דעם קאַפּיטאַל, קריגט דעם גאַנצען פראָפֿיט פֿון דער ערפֿינדונג, אָפֿטמאָל זעהר אַ גרויסען פראָפֿיט. אויסערדעם, דער פאַטענט צווינגט דעם ערפֿינדער צו אַרבייטען אַליין און צו האַלטען זיין ערפֿינ־דונג בסוד; דערפֿאַר געהט אָפֿט די אַרבייט פֿערלוירען אומזיסט, דער צוועק ווערט ניט עררייכט, וועהרענד זעהר אָפֿט ו אָלט אַן איינפֿאַכע עצה פֿון אַ צווייטען מענשען, וועלכער איז ניט אַזוי אַריינגעטהאָן אין דעם גרונד געדאַנ־קען, געווען גענוג, די ערפֿינדונג זאָל אַרוים פֿרוכטבאַר, מען זאָל זי קענען געברויכען. אַזוי ווי יעדע אַנדערע אויטאָריטעט, אַזוי איז אויך דער פאַטענט, ער שטערט נאָר דער ענטוויקלונג פֿון דער אינדוסטריע. אין דער טהעאָריע איז ער אַ הימעל־שרייענדע אונגערעכטיגקייט, ווייל אויף דעם געדאַנק קען מען ניט אַרויסנעהמען קיין פאַטענט, און אין דער פראַקטיק איז ער איינע פֿון די גרעסטע שטערונגען פֿאַר די גיכע ענטוויקלונג פֿון די ערפֿינדונגען.

אום צו ענטוויקלען דעם ערפֿינדערישען גייסט, מוז ער־סטענס דער געדאַנק אייפֿוואַכען; מען דאַרף דערצו האָבען אַ דרייסטען קאָפּ, און אונזער ערציהונג, אומגעקעהרט, שוואַכט איהם אָב, דאַן מוזען די קענטניסע פֿערשפרייט

ווערן ווייט אוּן בריים, דאָס וואָלט הונדערט מאָל פֿער־
גרעסערט די צאָהל פֿון די ערפֿינדער; ענדליך מוז עקזיס־
טירן דאָס בעוואוסטזיין, אז דורך די אוּן די ערפֿינדונג
וועט די מענשהייט מאַכען אַ שריט פֿאָרווערטס; דען דער
ענטוזיאַזמוס, אַרער אַמאָל בלויז די אילוזיאָן פֿון דעם
צוקינפֿטיגען וואָהלויין האָבען עס הויפּטזעכליך בעגייסטערט
אַלע גרויסע וואָהלטהעטער פֿון דער מענשהייט.

נור די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן קען דעם געדאַנק געבען
אָט דעם שטוים פֿאָרווערטס, אָט די דרייסטקייט פֿון פֿער־
שטאַנד, די קענטנים, די איבערצייגונג אין דעם, אז די
ארבייט וועט זיין לשובת הכלל.

דאָן וועלען אויסוואַקסען גרויסע וועלקשטאַטען, פֿער־
זאָרגט מיט אַלע מעגליכע אינסטרומענטען אוּן מיט יעט־
וועדער טרייבענדער קראַפֿט, גרויסע אינדוסטריע־לאַבאָ־
ראַטאָריעס, וועלכע וועלען זיין אָפֿען פֿאַר אַלע ערפֿינדער.
נאָכדעם ווי יעדער איינער וועט האָבען ערפֿילט זיינע
פֿליכטען צוּ דער געזעלשאַפֿט, וועט ער קומען אַהער
אַרבייטען; דאָ וועט ער זעהן, אז ער קען אין די מאַשינען
פֿערווירקליכען זיינע אידעען; דאָ וועלען אַלע פֿערבריינגען
זייערע פֿינף, זעקס פֿרייע שעה אין טאָג, דאָ וועלען זיי
מאַכען זייערע פראָבעס; דאָ וועלען זיי זיך טרעפֿען מיט
אַנדערע חברים, ספעציאַליסטען אין אַנדערע צווייגען פֿון
דער אינדוסטריע, וועלכע זיינען אויך געקומען אַהער, צוּ
לייזען זייערע פֿראַגען; דאָ וועלען זיי זיך קענען העלפֿען
איינער דעם אַנדערן, ערקונדיגען זיך איינער בייַם אַנדערן,
אוּן ענדליך, ווייל דאָ טרעפֿען זיך צוזאַמען פֿערשידענע
מיינונגען אוּן ערפֿאַהרונגען, וועלען זיי דורך דעם קענען
בעקומען דעם גרויסען רעזולטאַט. אוּן דאָס איז אויך
ניט קיין חלום! סאָליאַנאָי גאָראָדאָק אין פעטערבורג האָט
שוין געמאַכט איינמאָל דעם פֿערזוך עס צוּ רעאַליזירן,
ווייניגסטענס וואָס אָנבעלאַנגט צוּ דער טעכניק. דאָ איז
געווען אַ מאָל אַ מאַסטערסקאַיַא, זעהר גוט אַראַנזשירט,

אָפּען פֿאַר אַלע, וואו יעדער האָט נעקענט האָבען אימוסט אי אינסטרומענטען, אי מאטאָרישע קראַפֿט; נאָר פֿאר האלץ אוּן פֿאַר מעטאַל האָט מען נעדאַרפֿט צאָהלען אַזוי פֿיעל, וויפֿיעל זיי קאָסטען אין דער ווירקליכקייט. די ארבייטער זיינען אָבער געקומען אהין נאָר אויף דער נאכט, אייסגעמאַטערט פֿון דער צעהנשטונדיגער ארבייט אין די ווערקשטאַטען. אַ חוץ דעם האָט יעדער ערפֿינדער בעהאלטען זיינע ערפֿינדונגען פֿון פֿרעמדע אויגען, אוים מירא פֿאַר דעם פאַטענט אוּן פֿאַר דעם קאַפּיטאַליזמוס — אָט די קללה פֿון דער היינטיגער געזעלשאַפֿט, אָט דעם שטיין, ווילכער שטעהט אין וועג יערען אינטעלעקטועלען אוּן מאָראַלישען פּראָגרעס.

V.

און די קונסט? פֿון אַלע זייטען קלאָנגט מען זיך אַז די קונסט איז געפֿאַלען אוּן מיר זיינען ווירקליך ווייט פֿון די גרויסע מייסטער פֿון דער רענעסאַנס צייט. די טעכניק פֿון דער קונסט האָט אין דער לעצטער צייט געמאַכט אונגעהייערע פֿאָרטשריטע; מויזענדער מענשען, ווילכע בעזיצען אַ געוויסען טאַלאַנט, בעאַרבייטען אַלע איהרע פֿערשיעדענע צווייגען,—אוּן דאָך שיינט עס, אַז די קונסט לויפֿט אַוועק פֿון דער ציוויליזירטער וועלט! די טעכניק פּראָגרעסירט, אָבער די בעגייסטערונג בעזוכט היינט ווייניגער ווי אַלע מאָל די ווערקשטאַטען פֿון די אַרטיסטען.

און אין אמת'ן, פֿון וואַנען זאָל זי זיך נעהמען, אָט די בעגייסטערונג? נאָר אַ הויכע אידעע קען בעגייסטערן די קונסט. קונסט איז אין אינזער אידאַל דאָסזעלבע וואָס שאַפֿונג, זי דאַרף קוקען אין די צוקונפֿט; אָבער, אויסער אייניגע, זעהר זעלטענע אויסנאַהמען, איז דער פּראָפּעסיאָנעלער אַרטיסט צו אונויסענד, צופֿיעל בורזשוּאַ, אום ער זאָל קענען זעהן נייע האָריזאָנטען.

די דאָזיגע בעגייסטערונג קען מען ניט שעפען פֿון בי־כער; זי דאַרף אַרויסגעהן פֿון'ם לעבען, און די היינטיגע געזעלשאַפֿט קען זי ניט געבען.

ראַפֿאַעל און מוריליאָ האָבען געמאָלען אין אַזאַ צייט, ווען דאָס זוכען פֿון אַ נייעם אידעאַל האָט זיך נאָך געקענט צופֿאַסען צו די אַלטע רעליגיעזע טראַדיציעס. זיי האָבען געאַרבייט צו פֿערצירען די גרויסע קירכען, וועלכע זיינען אַליין געווען דער פראָדוקט פֿון מעהרערע פֿרומע דורות. די געהיימניספֿאָלע, הערליכע געביידען, וועלכע האָבען געלעבט מיט דעם לעבען פֿון זייער אַרומיגער שטאָדט, האָבען געקענט בעגייסטערן דעם מאַלער. ער האָט גע־אַרבייט פֿאַר אַ פֿאָלקס־מאָנומענט; ער האָט זיך געווענדעט צום פראָסטען פֿאָלק, און פֿון איהם האָט ער געשעפט די בעגייסטערונג. ער האָט צו איהם גערעדט אין'ם זעלבען זינן, אין וועלכען עס האָט גערעדט צום גלויביגען די גאַנצע קירכליכע געביידע—איהרע הערליכע זיילען, די אויסגע־מאָלענע פֿענסטער, די סטאַטוען און די פֿערצירטע טהירען. היינט אָבער איז דאָס גרעסטע גליק, די גרעסטע עהרע, צו וועלכער דער אַרטיסט שטרעבט, אַז זיין בילד זאָל זיין אַריינגעשטעלט אין אַ גאָלדענער ראַהם און אויפֿגעהאַנגען ווערן אין וועלכען עס ניט איז מוזעאום. אָבער וואָס איז דען דער יעצטיגער מוזעאום? אַ מין קלייטעל פֿון אַלטע שמאַטעס, וואו מען זעהט, (ווי צ. ב. אין מאַדרידער מוזעאום „פֿאַרדאָ"), די „הימעלפֿאַהרט" פֿון מוריליאָ לעבען דעם „בעטלער" פֿון וואַלאַסקעז און אַביסעל אין דער זייט די הינט פֿון פֿיליפ דעם צווייטען. אָרעמער וואַלאַסקעז, אָרע־מער מוריליאָ! אַ רחמנות נעבאַך אויף די גריכישע סטאַ־טוען, וועלכע האָבען געלעבט אין די אומגעגענדען פֿון זייערע שטעדט, און יעצט ווערען זיי דערשטיקט אונטער די רויטע געוואַנט פֿון „לואוור".

אַז דער גריכישער סקולפטאָר האָט געשניטען זיין שטיק

מאַרמאָר, האָט ער זיך בעמיטט אַריינצולייגען אין איהם דעם גייסט און דאָס האַרץ פֿון זיין געמיינדע, פֿון זיין שטאָדט, פֿון דער רעפּובליק. אין זיין ווערק האָבען געדאַרפֿט אויפֿלעבען אַלע לייִדענשאַפֿטען, אַלע בעריהמטע מראַדיציעס פֿון דער פֿערגאַנגענהייט. היינט אָבער האָט די שטאָדט, אַלס עטוואָס נאַנצעס, אויפֿגעהערט צו עקזיסטירען. עס איז ניטאָ מעהר קיין אידעען-פֿערבינדונג צווישען איהרע אייניואוינער. די שטאָדט איז יעצט ניט מעהר ווי אַ צופֿעליגע צונויפֿזאַמלונג פֿון מענשען, וועלכע קענען ניט איינער דעם אַנדערן, וועלכע האָבען ניט קיין אַלגעמיינעם אינטערעס, אייסער דעם וואונש רייך צו ווערען אויף דעם אַנדערנס רעכנונג; די אַלגעמיינע היימאַטה, דאָס אַלגעמיינע פֿאָטערלאַנד, וועלכע איז נעווען די שטאָדט פֿון אַלט-גריכענלאַנד, אָדער די שטאָדט פֿון מיטעלאַלטער, עקזיסטירט מעהר ניט... און ווירקליך וואָס פֿאַר אַן אַלגעמיינע היימאַטה קענען האָבען דער אינטערנאַציאָנאַלער באַנקיר און דער פֿאַבריק-אַרבייטער?

נאָר דאַן, ווען די אָדער יענע שטאָדט, דער אָדער יענער קרייז, דאָס אָדער יענעס פֿאָלק אָדער אַ גרופּע פֿון פֿעלקער וועלען ווייטער האָבען זייער איינהייט אין ס׳אַציאַלען לעבען, נאָר דאַן ווען די קונסט קענען שעפֿען איהר בעגייסטערונג פֿון דער אַלגעמיינער אידעע פֿון דער שטאָדט אָדער פֿון דער פֿערערציע. דאַן ווען דער אַרכיטעקטאָר קענען בעשאַפֿען אַ געזעלשאַפֿטליכע געבייד—ניט קיין קירכע, ניט קיין אָסטראָג און ניט קיין פֿעסטונג; דאַן ווען דער קינסטלער, דער סקולפטאָר, דער שניצער, דער צייכנער וויסען, וואו אוועקצושטעלען וויערע בילדער, זייערע סטאַטוען און זייערע דעקאָראַציאָנען, וויל אַלע וועלען נעהמען זייער קראַפֿט פֿון איין און דערועלבער. לעבענס-קוועלע און אַלע וועלען געהן צוזאַמען האַנד אין האַנד צו דער גלענצענדער צוקונפֿט.

אָבער ביז דאַן קען די קונסט בלויז פֿערוועלקען.

פֿון אַלע ווערקע פֿון די היינטיגע מאַלער זיינען די בעסטע דאָך די, וועלכע שטעלען פֿאָר די נאַטור—דעם דאָזיקן מיט זיינע פֿריעדליכע פֿעלדער און טהאָלען, דעם ים מיט זיינע געפֿאַהרען, די בערג מיט זייערע הערליכע אויסזיכטען. ווי אַזוי קען אָבער דער קינסטלער אויסדריקען די פֿאיזע פֿון׳ם דאָזיקן אונפֿון דער פֿעלד־אַרבייט, אַז ער האָט נור ג ע ק ו ק ט אויף די פֿאיזע, ער האָט זי נור בעשאַפֿען אין זיין אייגבילדונג, ער האָט זי קיינמאָל ניט פֿערזוכט אַליין? אַז ער קען זי נור אַזוי, ווי אַ וואַנדערפֿויגעל קען די לענדער, איבער וועלכע ער פֿליהט ווען ער עמיגרירט? אַז אין זיין יוגענד איז ער ניט געגאַנגען אין דערפֿריה, נאָך איידער די זון הויבט אָן שיינען, הינטער דעם אַקער, האָט ניט פֿערזוכט די פֿרייד פֿון׳ם תבואה־שניידער, וועלכער שניידט אָב דאָס גראָז אינאיינעם מיט אַנדערע געזונדע חברים, תבואה שניידער, וועלכע סטאַרען זיך אַריבערצויאָגען איינער דעם אַנדערן אין דער אַרבייט; אַז ער איז ניט געגאַנגען פֿון׳ם היי־שניידען מיט די יונגע מיידלעך, וועלכע מאַכען פֿיל די לופֿט מיט זייער לאַכען זינגען? די ליבע צו דער ע ר ד אין צו אַלעם, וואָס עס וואַקסט אויף איהר, קען ניט קומען פֿון דעם, וואָס מען קוקט אויף דער ערד און אויף די פֿעלדער מיט דעם פינזעל אין דער האַנד; זי קומט נאָר, וועו מען אַרבייט דערבי, נו, ווי אַזוי, קען מען מאָלען די נאַטור, וועו מען האָט זי ניט ליעב? אָט פֿאַר וואָס מיר זעהען, אַז אַלעס וואָס אונזערע מאַלערס, די בעסטע אפילו, האָבען געמאַכט, איז אַזוי אונפֿאָלקאָמען, און אָפֿט אַזוי פֿאַלש: אין זייערע ווערקע הערשט כמעט שטענדיג דער סענטימענטאַליזם. די ק ר א ֿ פ ֿ ט פֿעהלט.

אום איבערצולעבען דעם איינדרוק פֿון דעם הערליכען אונטערגאַנג פֿון דער זון, דאַרף מען עס זעהן, וועו מען קעהרט זיך אום פֿון דער אַרבייט, מען דאַרף לעבען מיט די בויערן אַזוי ווי זיי לעבען. אום צו פֿערשטעהן די גאַנצע

פֿאָעוויע פֿון כאַפּען פֿיש דאַרף מען זיין אויף'ן ים, צוואַמען מיט דעם פֿישער, צו יעדער שעה, ביי טאָג אוּן ביי נאַכט, קעמפֿען מיט די כוואַליעס, שטעהן געגען דעם שטורם, אוּן דאַן, נאָך אַזאַ שווערער אַרבייט, פֿיהלען דעם טעם, ווען מען נעהמט אַרויס אַ פֿולע נעץ, אָדער די ענטטוישונג, ווען מען דאַרף זיך אומקעהרען אַהיים מיט אַ לויידיגער לאָדקע. אום צו ווייסען, וואָס עס איז אַזוינס די קראַפֿט פֿון'ם מענשען אוּן עס קענען איבערגעבען אין אַ קינסטליכען ווערק, דאַרף מען אַליין זיין אין דער פֿאַבריק, פֿיהלען אַלע צרות, די מיעדיגקייט, אָבער אויך די פֿרייד פֿון דער שאַפֿענדער אַרבייט; מען דאַרף אַליין קאָווען דעם מעטאַל ביים בלעזענדען פֿייער פֿון דעם שמיעד־אויוון; מען דאַרף פֿיהלען, ווי די מאַשין לעבט. מען דאַרף ענדליך זיך אונטערטונקען אין דאָם לעבען פֿון'ם פֿאָלק, איידער מען וואַגט זיך עס פֿאָרצושטעלען.

די ווערקע פֿון די קינסטלער פֿון דער צוקונפֿט, וועלכע וועלען לעבען מיט דעם לעבען פֿון'ם פֿאָלק, אַווי ווי עס האָבען געלעבט די קינסטלער פֿון רע־פֿערגאַנגענהייט, וועלען נאַטירליכער ווייזע ניט זיין בעשטימט פֿערקויפֿט צו ווערען. זיי וועלען זיין בעשטימט פֿאַר פֿערשיידענע געזעלשאַפֿטליכע, קאָמוּנאַלע נעבויידעס, וואו יעדעס בילד, יעדע סקולפטור וועט זיין אַן אונטערנאַרער טהייל פֿון'ם גאַנצען לעבענדען קערפער, וועלכער וואָלט פֿערלירען זיין גאנצקייט אָהן דעם בילד אָדער אָהן דער סטאַטוע, אַווי ווי דאָס בילד אָדער די סטאַטוע וואָלט פֿערלירען איהר גאַנצען זין, ווען מען זאָל זיי אָבטהיילען פֿון דער געבוידע. אָט אַהין וועט מען קומען, אום צו שפּיגלען זיך מיט זיי, אָט דאָרט וועט זייער שטאָלצע אוּן קלאָהרע שיינקייט מאַכען איהר וואָהלטהעטיגע ווירקונג אויף די מענשליכע הערצער אוּן גייסטער.

כדי די קונסט זאָל זיך ענטוויקלען, דאַרף זי זיין פֿער־בונדען מיט דער אינדוסטריע דורך טויזענדע פֿערמיטלער־

שטופֿען, וועלכע זאַלען זיי, אזוי צו זאָגען, צונויפֿגיסען אין איין גאַנצעס, אַזוי ווי ראַסקין און דער גרויסער סאָציאַ־ליסטישער פאָעט מאָררים האָבען עס אַזוי גוט און אַזוי אָפֿט בעוויזען. אַלעס, וואָס רינגעלט אַרום דעם מענשען— אין דער היים, אויף דער גאַס, די געזעלשאַפֿטליכע געביידע אינעווייניג און אויסענווייניג — אַלעס דאַרף האָבען אַ ריין קינסטליכע אַרטיסטישע פֿאָרמע.

דאָס קען אָבער נור מעגליך זיין אין אַזאַ געזעלשאַפֿט, ואו עס וועט עקזיסטירען דאָס וואָהלזיין פֿאַר אַלע, און וואו אַלע וועלען האָבען פֿרייע צייט. דאַן וועלען זיך בילדען חברות פֿאַר קונסט, וואו יעדער איינער וועט קענען צולע־גען זיינע פֿעהיגקייטען, דען די קונסט קען זיך ניט בעגעהן אָהן אַן אונענדליכע רייהע פֿון זייטיגע אַרבייטען טעכנישע און האַנד־אַרבייטען. אָט די אַרטיסטישע געזעלשאַפֿטען וועלען שוין נעהמען אויף זיך די זאָרג צו פֿערצירען די וואוינונגען פֿון זייערע מיטגלידער, אַזוי ווי עס האָבען געטהאָן די יונגע ערינבורגער קינסטלער, וועלכע האָבען פֿרייוויליג פֿערצירט די ווענד און די סטעליעס פֿון'ם גרוי־סען שפּיטאָל פֿאַר אָרעמע אין דער שטאָדט.

אויב אַ מאַלער אָדער אַ סקולפטאָר וועט מאַכען אַ ווערק פֿון אַ ריין פערזענליכען געפֿיהל, וועט ער עס אַיועקשענ־קען דער פֿרוי, וועלכע ער האָט ליעב, אָדער אַ געליעבטען פֿריינד. און וועט דען אַזאַ ווערק, בעשאַפֿען מיט ליעבע, ניט זיין אונפֿערגלייכליך העכער פֿון יענע בילדער, וועלכע מען מאָלט היינט אום צו בעפֿרידיגען דעם קליינליכען עהרגייץ פֿון פֿערשידענע בורזשואַס און באַנקירען, נאָר דערפֿאַר, ווייל זיי קענען פֿאַר זיי בעצאָהלען גוטע געלד?

דאָס זעלבע וועט אויך זיין מיט אַלע אַנדע־ע תענוגים, וועלכע דער מענש זוכט אויסער דאָס נויטווענדיגע. ווען עמיצען וועט זיך פֿערגלוסטען צו האָבען אַ פיאַנאָ, וועט ער איינטרעטען אין אַזאַ געזעלשאַפֿט, וואו מען פֿאַבריצירט מוזיקאַלע־אינסטרומענטען. דאָרט וועט ער אָבגעבען אַ טהייל

פֿון זיינע האלבע פֿרייע טעג, אין וואָס פֿאַר אַ האַנד אַר־
בייט ער זאָל ניט פֿערשטעהן, אַבי ער זאָל עס קענען
פֿאָלקאָמען, וועט ער שוין זיכער געפֿינען עפּעס, אום צו
העלפֿען אין דער פֿאַבריקאַציע פֿון דער פּיאַנאָ, אוין אין אַ
קורצע צייט וועט ער האָבען דאָס וואָס ער ווינשט. אויב
ער האָט אַ ליידענשאַפֿט צו שטודירען די אַסטראָנאָמיע,
וועט ער צושטעהן צו אַ געזעלשאַפֿט פֿון אַסטראָנאָמען,
וואו עס וועלען אויך זיין פֿילאָזאָפֿען, בעאָבאַכטער, רעכנער,
פֿאָטאָגראַפֿען, אַרטיסטען, וואָס מאַכען אַסטראָנאָמישע
אינסטרומענטען, געלעהרטע, ליובּיטעלעס — ער וועט זיך
בעקומען זיין טעלעסקאָפּ, אוין ער ווידער פֿון זיין זייט וועט
אַרײַנלייגען זיין טהייל אַרבייט אין דער אַלגעמיינער זאַך,
דען די אַסטראָנאָמישע אָבסערוואַטאָריע דאַרף האָבען די
אַרבייט פֿון׳ם מויער־מייסטער, דעם טישלער, דעם גיסער,
דעם מעכאַניק, אזוי גוט ווי די אַרבייט פֿון׳ם קינסטלער,
פֿאַר וועמען עס בלייבט איבער צו ענדיגען דעם אָפּטישען
אינסטרומענט.

מיט איין וואָרט, די פֿינף אָדער זעקס פֿרייע שעה, וועל־
כע יעדער וועט האָבען נאָבדעם ווי ער וועט אָבאַרבייטען
עטליכע שטונדען פֿאַר די פּראָדוקציאָן פֿון׳ם נויטווענדיגען,
וועלען זיין מעהר ווי גענוג צו בעפֿרידיגען אַלע אונענד־
ליך פֿערשידענע בעדירפֿנישען פֿון לוקסוס. טויזענדער
חברות וועלען נעהמען אויף זיך דיזע פֿליכט. דאָס וואָס
איז יעצט די פּריוויילעגיע פֿון אַ קלייַנער מינאָריטעט, וועט
דאַן זיין צוגענגליך פֿאַר אַלעמען. דער לוקסוס וועט שוין
ניט זיין מעהר אַ דומע בעפֿרידיגונג פֿון דעם בורושואַ,
ער וועט ווערען די בעפֿרידיגונג פֿון אַ ווירקליך אַרטיסטי־
שען נעשמאַק.

דאָס גליק פֿון יעדען און פֿון אַלע צוזאַמען וועט דורך
דעם נאָר גרעסער ווערען. אין דער קאָלעקטיווער אַרבייט,
נעמאַכט מיט אַ גרינג האַרץ, פֿרייליאַך, אום צו עררייכען
דעם געווינשטען צוועק — אַ בוך, אַ קונסטווערק אָדער אַ

לוקסוס־זאַך—וועט יעדער געפֿינען די בעוועגנדע קראַפֿט, יענע נויטוועגדיגע רוה, וועלכע מאַכט דאָס לעבען אַנגענעהם.

אַז מיר אַרבייטען צו פֿערניכטען דעם אונטערשייד צווישען בעלי־בתים און זייערע שקלאַפֿען, אַרבייטען מיר פֿאָלגליך פֿאַר דאָס גליק פֿון בויידע — פֿאַר דאָס גליק פֿון דער גאַנצער מענשהייט.

די אנגענעהמע ארבייט.

I.

אז די סאָציאַליסטען זאָגען, אַז א געזעלשאַפֿט, וועלכע האָט זיך בעפֿרייט פֿון׳ם קאַפיטאַל, קען מאַכען די אַרבייט אנגענעהם און קען פֿערניכטען יעדע זאָרט אָבשטויסענדע אָדער אונגעזונדע אַרבייט, באַכט מען זיך אויס פֿון זיי. און פֿון דעסטוועגען זעהען מיר שוין היינט צוטאָג גרויסע פֿאָרטשריטע אין דעם פרט; און אומעטום, וואו עס זיינען איינגעפֿיהרט געוואָרען אַזעלכע פֿערבעסערונגען, זיינען די בעלי בתים זעהר צופֿרידען און זיי פֿרעהען זיך דערמיט וואָס די קרעפֿטען ווערן אויף אַזאַ׳ן אופן שטאַרק עקאָ־נאָמיזירט.

יעדע פֿאַבריק, יעדע זאַוואָד קען מען אָהן צווייפֿעל מאַכען אַזוי געזונד און אַזוי אַנגענעהם, ווי אַ וויסענשאַפֿט־ליכע לאַבאָראַטאָריע. און עס איז אויך קיין שום ספק ניט, עס לוינט זיך אויף יעדען פֿאַל עס צו מאַכען. אין אַ פֿאַבריק מיט פֿיעל פלאַץ און גוטער לופֿט געהט די אַר־בייט בעסער; די פֿערשידענע קליינע אויסבעסערונגען, דורך וועלכע מען עקאָנאָמיזירט אי צייט, אי אַרבייט, איז לייכטער איינצופֿיהרען אין אַזאַ פֿאַבריק. דאָס, וואָס איצט זיינען דאָס רוב פֿאַבריקען שמוטציג און שעדליך פֿאַר׳ן געזונד, קומט דערפֿון וואָס ביים בויען פֿאַרגעסט מען גאָר אין׳ם אַרבייטער, מען האָט איהם גאָר ניט אין זינען. און מענשליכע כחות ווערן פֿערשווענדעט אין זיי אויף׳ן

דומסטען אופן — דאָס איז דער קענטליכער צוג פֿון די יעטציגע פֿאַבריקען.

און דאָך קען מען שוין אפילו יעצט — כאָטש דערווייל נאָך אַלס אַ זעהר זעלטענע אויסנאַהמע — זעהן דאָ און דאָרט איניגע פֿאַבריקען, וועלכע זיינען אַזוי גוט איינגע־אָרדענט, אַז עס וואָלט געווען אַ פֿערגניגען צו אַרבייטען אין זיי — ווען די אַרבייט זאָל מעהר ניט דויערן ווי פֿיער אָדער פֿינף שעה אַ טאָג, און ווען יעדער איינער וואָלט געהאַט די מעגליכקייט זי צו ענדערן נאָך זיין געשמאַק, נאָך זיינע צוניינגונגען.

מיר קענען צום ביישפיעל, אָנווייזען אויף איין זאַוואַד— צום אונגליק, אַרבייט ער אויס קריעגס־אינסטרומענטען, — וועלכער איז אין דעם פרט פֿון אַ קלוגער סאָניטאַרישער אָרגאַניזאַציאָן אַזוי איינגעריכטעט, אַז מען דארף גאָר בעסער ניט האָבען. ער פֿערנעהמט אַ פלאַץ פֿון צוואַנציג העקטאַר; פֿון זיי זיינען פֿופֿצעהן בעדעקט מיט אַ גלעזערנעם דאַך. די פאָדלאָגע איז געמאכט געוואָרען פֿון שטאַרקע ציגעל, וואָס ווערן ניט צושמאָלצען אין פֿייער, און זי איז ריין ווי אין אַ הייזעל פֿון אַ מיינער. דער גלעזערנער דאַך ווערט געוואַשען פֿון אַ גאַנצע ראָטע אַרבייטער, וועלכע בעשעפֿ־טיגען זיך ספעציעל נאָר מיט דער אַרבייט. אין דיזער פֿאַבריק קאָוועט מען אויס שטאָלענע שטיקער, וועלכע וועגען ביז צוואַנציג טאָן (1200 פוד), און דאַך, ווען איהר שטעהט אין גאַנצען דרייסיג טריט ווייט, פֿיהלט איהר ניט, אַז לעבען אייך געפֿינט זיך אַן אונגעהייערער אויווען אין וועלכען די טעמפעראַטור דערגרייכט מעהר ווי טויזענד גראַד; איהר בעמערקט איהם ערשט דאַן, אַז די פֿלאַמענדע שטאָלענע מאַסע געהט אַרויס פֿון'ם שרעקליכען מויל פֿון אויווען. און אָט ביי דעם שרעקליכען אויווען אַרבייטען אין גאַנצען דריי אָדער פֿיער אַרבייטער, וועלכע עפֿענען דאָ דעם, דאָ יענעם קראַן, און דורך דעם דרוק פֿון'ם וואַסער אין די רעהרען

ווערן אונגעהייער גרויסע קראַנען געבראַכט אין בעווענונג.

איהר געהט אַריין אין דעם זאַוואָד אוּן איהר מיינט, אַז באַלד וועט איהר טויב ווערן פֿון דעם קלאַפּען מיט די האַמערס, אָבער איהר זוכט מיט די אויגען אוּן זעהט נאָר ניט קיין האַמערס: די אונגעהייערע קאַנאָנען פֿון הונדערט טאָן (6000 פּוד) אוּן די אַקסען פֿון די גרויסע דאמפּשיפֿען ווערן אויסגעקאָווועט איינפֿאַך דורך דעם דרוק פֿון די האַמערס, וועלכע ווערן געבראַכט אין בעווענונג דורך'ן דרוק פֿון'ם וואַסער אין די רעהרען; אוּן דער אַרבייטער, וועלכער דאַרף צופּרעסען אָט די מעמאַלענע מאַסע, אַנשטאָט זי צו קאָווען, טהוט ער אַ דרעה אַ קראַן, אוּן דאָס מעכאַל קומט אַרויס גלייך אוּן גלאַט, ווי גראָב דאָס שטיק זאָל ניט זיין.

איהר רעכענט צו הערען אַ שרעקליכע קלאַפּעריי פֿון די מאַשינען, איהר זעהט אָבער באַלד, אַז די מאַשינען צושניידען שטאָלענע שטיקער פֿון צעהן מעטער די ליינג אַזוי שטיל, אַקוראַט ווי זיי וואָלטען שניידען אַ שטיק קעז. אוּן אַז מיר האָבען אויסגעדריקט אונזער וואונדער פֿאַר דעם אינזשעניער, וועלכער האָט אונז אַרומגעפֿירט, האָט ער געענטפֿערט:

„פֿאַר אונז איז עס איינפֿאַך אַ פּראַנע פֿון עקאָנאָמיע. אָט די מאַשין, צ. ב. ש. הובעלט דעם שטאָל, אוּן דיענט אונז שוין צוויי אוּן פֿערציג יאָהר, וועו זי וואָלט אָבער נעוּיען שלעכט צוזאַמענגעשטעלט, וועו איהרע טהיילען זאָלען זיך ניט גוט צופּאַסען, אָדער זאָלען זיין שוואַך, אוּן דערפֿאַר וואָלטען זיי זיך ביי יעדער בעווענונג אָנגעקלאַפּט וואָלטען געקריצט אוּן געסקריפּעט, דאַן וואָלט זי אפילו קיין צעהן יאָהר ניט געדיענט."

„אייך וואונדערן די גוס־אויוועגס? אָבער צו וואָס זאָל מען פֿערלירען די היץ, אַנשטאָט אויסצונוצען זי טאַקע פֿאַר דעמזעלבען אויוועק? דאָס וואָלט דאָך געווען אַן איבריגע, אוננייצליכע אויסגאַבע: ווירקליך, צו וואָס זאָלען זיך די

גיסער בראָטען ביים פֿייער, ווען די וואַרימקייט, וועלכע געהט אין ניוועץ דורך די שטראַהלען, שטעלט מיט זיך פֿאָר גאַנצע טאָנען קוילען?"

„די האַמערס, וועלכע האָבען פֿריהער געמאַכט ציטערן אַלע געביידעס אויף פֿופֿצעהן מייל אַרום, דאָס וואָלט ווייטער געווען אַרויסגעוואָרפֿען מיה און געלד! מיט דעם פרעסען קאָוועט מען אַ סך בעסער, איידער מיט דעם קלאַפען, און עס קאָסט ווייניגער, ווייל עס איז פֿאַרהאַן ווייניגער פֿערלוסט."

„אַ גרויסער פלאץ ביי יעדען ווערקטיש? גוטע בעלייכטונג אין דער פֿאַבריק? ריין געהאַלטען? דאָס איז אַלעס אַן איינפֿאַכע פֿראַגע פֿון עקאָנאָמיע. עס אַרבייט זיך פשוט בעסער, ווען עס איז ליכטיג און ווען עס איז ניט איינג."

„אָט פֿריהער, איידער מיר זיינען געקומען אַהער, איז ביי אונז ווירקליך אַלעס שלעכט געווען, אַ שרעקליכע איינגשאַפֿט. איהר ווייסט דאָך, ווי שרעקליך טהייער איז די ערד לעבען די גרויסע שטעדט: די ערדבעזיצער זיינען אַזוי רויבגיעריג!"

דאָסזעלבע קען מען אויך זאָגען מכח די קוילענמינען. יעדער ווייסט, ווען אפילו נור פֿון זאָלאַ'ס ראָמאַן אָדער פֿון די צייטונגען, וואָס עס זיינען אַזוינס די היינטיגע קוילען־גריבער. אין דער צוקונפֿט אָבער וועלען די מינען זיין אַזוי גוט ווענטילירט, די טעמפעראַטור אין זיי וועט זיין אַזוי רעגעלמעסיג, ווי יעצט אין אַ אַרבייטס־צימער; עס וועלען ניט זיין מעהר קיין פֿערד, פֿעראורטהיילט צו פֿערבריינגען זייער גאַנצען לעבען און צו שטאַרבען אונטער דער ערד, דען די טאַטשקעס מיט קוילען וועלען געשלעפט ווערן ענטוועדער מיט אַ שטאָלענעם גראָבען שטריק, וועלכער וועט ביים אַריינגעהן אין די מינע געבראַכט ווערן אין בעוועגונג, אָדער מיט עלעקטריציטעט; אומעטום וועלען זיין ווענטילאַטאָרס, און עקספלאָזיאָנען וועלען זיין אונמעגליך. אַזאַ מין מינע איז ניט קיין חלום: אין ענג־

לאַנד עקזיסטירען שוין איינינגע אַזעלכע מינען, און איינע פֿון זיי, וואו אַלעס איז אַזוי גוט איינגעאָרדנעט, איז אונז געלונגען צו בעזוכען. אויך דאָ, אַזוי ווי אויף'ן זאַוואָד, האָט די גוטע, סאַניטאַרישע איינאָרדנונג געבראַכט צו אַ גרויסער עקאָנאָמיע אין די אויסגאַבען. כאָטש די טיעפֿקייט פֿון דער מינע איז 430 מעטער, גיט זי דאָך אַרויס יעדען טאָג טויזענד טאָן קוילען, און אין גאַנצען אַרבייטען אין איהר 200 אַרבייטער, ד. ה. פֿינף טאָן (300 פוד) אַ טאָג אויף יעדען אַרבייטער, וועהרענד אין אַלע צוויי טויזענד קוילענמינען פֿון ענגלאַנד קומט אויס דורכשניטליך אויף יעדען אַרבייטער קוים 300 טאָן אַ יאָהר, ד. ה. איין טאָן (60 פוד) אַ טאָג.

מען קען נאָך ברייגגען פֿיעל אַנדערע ביישפּיעלע, וועל־כע בעווייזען, אַז, ווייניגסטענס פֿון דער מאַטעריעלער זייט, איז פֿוריע'ס אידעע פֿון דער „אַנגענעהמער אַרבייט" בשום אופן ניט געווען קיין אוטאָפּיע. נאָר אין דער סאָ־ציאַליסטישער פרעסע האָט מען שוין אַזוי פֿיעל געשריבען וועגען דעם, אַז היינט צו טאָג אַנערקענען שוין אַלע, אַז די זאַוואָדען, פֿאַבריקען, די מינען, קענען געהאַלטען ווערן אַזוי ריין, אַזוי געזונד, ווי די בעסטע לאַבאָראַטאָריען פֿון די היינטיגע אוניווערזיטעטען, און וואָס בעסער זיי וועלען זיין איינגעאָרדנעט אין דיזער בעציהונג, אַלץ פּראָדוקטיווער וועט זיין די מענשליכע אַרבייט.

נון, קען מען נאָך צווייפֿלען, אַז אין אַ געזעלשאַפֿט פֿון גלייכע מענשען, אין אַ געזעלשאַפֿט, וואו די „הענד" וועלען ניט זיין געצוואונגען זיך צו פֿערקויפֿען פֿאַר אַ שטיקעל ברויט, וועט די אַרבייט ווירקליך ווערן אַ פֿערגניגען, אַן ערהוילונג? יערע אונגעזונדע אָדער אָבשטויסענדע אַרבייט וועט פֿערשווינדען, ווייל ביי די דאָזיגע נייע קאָנדיציאָנען, וועט זי זיכער זיין שעדליך פֿאַר די גאַנצע געזעלשאַפֿט. נאָר שקלאַפֿען קענען זיך אונטערוואַרפֿען אַזאַ אַרבייט; דער פֿרייער מענש וועט בעשאַפֿען נייע קאָנדיציאָנען פֿון

אַן אַנגענעהמער און אונפֿערגלייכליך מעהר פֿראָדוקטיווער אַרבייט.

דאָסזעלבע וועט אויך זיין מיט די הויזליכע אַרבייטען, וועלכע די היינטיגע געזעלשאַפֿט וואַרפֿט אַרויף אויף דעם מאַרטירער פֿון דער גאַנצער מענשהייט, — אויף די פֿרוי.

II.

אַ געזעלשאַפֿט, וואָס וועט דורך דער רעוואָלוציאָן ווערן ווי נייגעבוירען, וועט אויך פֿערשטעהן אָבצושאַפֿען די הויזליכע שקלאפֿעריי, — אָט די לעצטע פֿאָרמע פֿון שקלאַפֿעריי—די פֿעסטעסטע אפשר, מחמת זי איז די עלטעסטע. נאָר די נייע געזעלשאַפֿט וועט זיך נעהמען דערצו ניט אַזוי ווי עס האָבען געטרוימט די אָרגאַניזאַטאָרס פֿון די „פֿאַלאַנסטערען, *) און אויך ניט אַזוי ווי עס האָבען געמיינט די שטאַאַטס־קאָמוניסטען — אָט די פֿערגעטערער פֿון דער אויטאָריטעט מיט זייערע „אַרבייטס־אַרמעען."

מיליאָנען מענשליכע וועזען וועלען קיינמאָל ניט איינוויליגען צו לעבען אין אַ „פֿאַלאַנסטער". אמת, אַז אפילו דער אַם ווייניגסטען געזעלשאַפֿטליכער מענש, פֿיהלט צייטענווייז אַ בעדירפֿנים זיך צוזאַמענטרעפֿען מיט אנדערע פֿאַר אַן אַלגעמיינע אַרבייט, — אַן אַרבייט, וועלכע ווערט אַלץ אָנציהענדער, וואָס מעהר מען פֿיהלט זיך אַלס אַ טהייל פֿון דעם גרויסען כלל. אָבער ניט אַזוי שטעהט עס מיט די פֿרייע שטונדען, וועלכע מען גיט אָב אויף צו אויסרוהען זיך אָדער אויף צו פֿערבריינגען מיט אינטימע פֿריינד. אין די „פֿאַלאַנסטערען" אָבער און אפילו אין די „פֿאַמיליסטערען" רעכענט מען זיך ניט מיט דעם דאָזיגען בעדירפֿנים, אָדער ווען מען רעכענט זיך שוין יאָ וויל מען עס בעפֿרידיגען אויף אַ קינסטליכען אופן.

---

*) גרויסע קאָמוניסטישע הייזער געבויט נאָך דעם פלאַן פֿון דעם פֿראַנצויזישען סאָציאַליסט שאַרל פֿוריע.

דער „פֿאַלאַנסטער", וועלכער איז אייגענטליך ניט אַנדערס ווי אַ אונגעהייער גרויסער האָטעל, קען אייניגע פֿערזאָנען געפֿעלען, אָדער אפילו אַלעמען אין געוויסע פֿעריאָדען פֿון זייער לעבען, אָבער דער גרעסטער טהייל מענשען ציהט פֿאָר דאָס פֿאַמיליען־לעבען (עס פֿערשטעהט זיך, דאָס פֿאַמיליען־לעבען פֿון דער צוקונפֿט.) זיי האָבען בעסער ליעב בעזונדערע דירות, און די נאָרמאַנען און אַנגלאָ־זאַקסען ציהען זאָגאַר פֿאָר קליינע הייזלעך פֿון פֿיער, פֿינף צימערן, וואו מען קען זיך לעבען מיט דער פֿאַמיליע אָדער אין'ם איינגען קרייז פֿון גוטע פֿריינד.

דער „פֿאַלאַנסטער" קען צייטענווייז זיין גוט, ער וואָלט אָבער געוואָרען פֿערהאַסט, ווען ער זאָל ווערען אַן אַלגע־מיינע רעגעל. די מענשליכע נאַטור פֿאָדערט, אַז די שטונ־דען, וועלכע מען פֿערבריינגט געזעלשאַפֿטליך, זאָלען זיך בייטען מיט די שטונדען פֿון איינזאַמקייט. די גרעסטע יסורים אין טורמע בעשטעהען נאָר אין דעם, וואָס עס איז ניטאָ קיין מעגליכקייט צו בלייבען אַליין; פֿון דער אַנדערער זייט ווערט די איינזאַמקייט אין די בעזונדערע קעמערלאַך אויך אַן אָבקומעניש, ווען זי בייט זיך ניט מיט שטונדען, וועלכע מען פֿערבריינגט מיט אַנדערע.

מען זאָגט אונז, אַז דאָס לעבען אין „פֿאַלאַנסטער" איז עקאָנאָמישער; דאָס איז דאָך אָבער אַ קליינליכע און אַ פוסטע עקאָנאָמיע. די ווירקליכע, איינציג־פֿערנינפֿטיגע עקאָנאָמיע בעשטעהט אין דעם, צו מאַכען דאָס לעבען אַנגענעהם פֿאַר אַלע, דען אַז דער מענש איז צופֿרידען מיט'ן לעבען, פראָדוצירט ער פֿיעל מעהר, ווי ווען ער פֿערפֿלוכט אַלעס, וואָס איז אַרום איהם.*)

---

*) די קאָמוניסטען פֿון דער יונגער איקאַריע האָבען פֿער־שטאַנען, ווי וויכטיג עס איז צו געבען די מענשען די פֿרייהייט פֿון אויסוואַהל אין זייערע טעגליכע פֿערהעלטניסען צווישען זיך, אויסער דער אַרבייט. דער אידעאַל פֿון די רעליגיעזע קאָמוניסטען איז תמיד געווען פֿערבונדען מיט דער געמיינשאַפֿטליכער מאָהלצייט; די ערשטע

אַנדערע סאָציאַליסטען האַלטען ניט פֿון „פּאַלאַנסטינערן", און אַז מען פֿרעגט זיי, ווי אַזוי מען זאָל איינאָרדנען די הויזליכע אַרבייטען, ענטפֿערן זיי: „יעדער וועט זיך טהאָן זיין אַרבייט אַליין. אָט קען דאָך מיין ווייב אויסקומען אַליין און מאַכען די הויזאַרבייט, נו, וועלען די פּריצ'טעס אויך טהאָן דאָס זעלבע". און טאָמער האָט איהר צוּ טהאָן מיט אַ בורזשוּאַ, וועלכער שפּילט זיך אין סאָציאַליזמוס, דערהט ער זיך אום מיט אַ שמייכעל צו זיין פֿרוי און זאָגט: „ניט אמת, טייבעלע מיינס, דו וואָלסט זעהר גוט געקענט אויסקומען אָהן אַ דינענסט אין אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפֿט? דו וואָלסט זיכער געאַרבייט, אַזוי ווי די פֿרוי פֿון אונזער אויסגעצייכענטען פֿריינד פּאָל, אָדער פֿון דעם בראָווען סטאָליער זשאַן?" דאָרויף ענטפֿערט איהם די פֿרוי מיט אַ זויער־זיסען שמייכעל: „נו אודאי, מיין לעבען", ביי זיך קלאַהרט זי זיך אָבער: אַ גליק, וואָס עס האַלט נאָך גאַנץ ווייט דערפֿון!

דער מאַן איז שוין געווויינט אַרויפֿצוואָראָפֿען אַלע הויזאַרבייטען אויף די פֿרוי, צו זי איז אַ דינענסט אָדער זיין ווייב. די פֿרוי אָבער, פֿון איהר זייט, הויבט שוין אויך אָן צו פֿאָדערן איהר טהייל אין דער בעפֿרייאונג פֿון דער מענשהייט. זי ווייל שוין מעהר ניט זיין קיין לאַסט־פֿערד פֿאַר איהר שטוב; גאַנץ גענוג פֿאַר איהר, וואָס זי גיט אָב אַזוי פֿיעל יאָהרען פֿון איהר לעבען אויף קינדערערציהונג.

קריסטען האָבען אָט אין דער אַלגעמיינער מאָהלצייט אויסגעדריקט זייער צושטעהן צום קריסטענטהום, און שפּורען דערפֿון זיינען נאָך ביז איצט געבליבען אין דעם „קאָמוניאָן". די יונגע איקאַריער האָבען אוועקגעוואָרפֿען די אַלטע רעליגיעזע טראַדיציע, זיי עסען טאָקי אַלע אין איין געמיינשאַפֿטליכען צימער, אָבער אויף בעזונדערע טישלאַך, וואו יעדער זעצט זיך לויט זיין פֿערזענליכער נייגונג. די קאָמוניסטען, וועלכע וואוינען אין אַנאַמ אַ האָבען זייערע בעזונדערע הייזלאַך, עסען ביי זיך אין דערהיים, כאָטש די גאַנצע פּראָווויאָן נעהמען זיי אין די קאָמונאַל מאַגאַזינען, יעדער אויינער וויפֿיעל ער וויל.

זי וויל שוין מעהר ניט זיין אין שטוב אַ קעכין, אַ געפֿעס־
וועשערין, אַ דיענסט אין שטוב! די פּיאָנירקעס אין דעם
פּרט זיינען די אַמעריקאַנישע פֿרויען, אוּן אין די פֿעראיי־
ניגטע שטאַטען הערט מען אומעטום, ווי מען קלאָגט
זיך אויף'ן מאַנגעל פֿון פֿרויען, וועלכע זאָלען זיין בעריט
זיך צו בעשעפֿטיגען מיט הויז־אַרבייט. די רייכע דאַמען
ציהען פֿאָר די קונסט, די פּאָליטיק, די ליטעראַטור אָדער
אַזוי עפּעס אַ מין צייטפֿערטרייב; די אַרבייטערינען פֿון
זייער זייט טהוען דאָסזעלבע, אוּן איבעראַל הערט מען נאָר
קלאָגען אוּן זיפֿצען, אַז עס איז אונמעגליך צו געפֿינען אַ
„דיענסט". אין די פֿעראייניגטע שטאַטען געפֿינען זיך ווייניג
פֿרויען, וועלכע זאָלען איינגעהן אויף די שקלאַפֿעריי פֿון
אַ דיענסט.

די לייזונג פֿון דער פֿראַגע גיט דאָס לעבען אַליין, אוּן
ווי געווענליך, איז זי אַ גאַנץ איינפֿאַכע. די מאַשין נעהמט
אויף זיך דריי פֿערטעל פֿון אַלע הויזאַרבייטען.

איהר פּוצט אַליין אייערע שיך אוּן ווייסט, וואָס פֿאַר אַ
דומע אַרבייט דאָס איז! צוואַנציג אָדער דרייסיג מאָל פֿיה־
רען מיט דער באַרשט איבערן שטיווועל—וואָס קען נאָך
זיין נאַרישער דערפֿון? נאָר דערפֿאַר, ווייל אַ צעהנטעל
פֿון דער אייראָפּעאישער בעפֿעלקערונג, מענער אוּן פֿרויען,
זיינען געצוואונגען זיך צו פֿערקויפֿען פֿאַר וועלכען ניט איז
לאָך אָדער פֿאַר אַ שטיקעל ברויט, אוּן טהאָן די דאָזיגע
אַרבייט; נאָר דערפֿאַר, ווייל די פֿרוי פֿיהלט זיך אַלס
שקלאַפֿין, איז מעגליך, אַז גאַנצע מיליאָנען הענד זאָלען
יעדען טאָג דורכמאַכען אָט אַזאַ מין נאַרישע אַרבייט.

אָט האָבען דאָך שוין די שערערס אַוועלכע קיילעכדיגע
מאַשינען־בערשטלעך, וועלכע פֿערקעמען גלאַטע אוּן צו־
פּודעלטע האָר. פֿאַרוואָס זאָל מען דאָס זעלבע ניט טהאָן
אויך ביי די שיך? אוּן מען טהוט עס שוין ווירקליך. אין
די גרויסע אַמעריקאַנישע אוּן אייראָפּעאישע האָטעלען הויבט

מען שוין אָן צו געברויכען אַזאַ מאשין אויף צו רייניגען שטיוועל, די מאַשין פֿערשפרייט זיך זאָגאַר ערגעץ אַנדערש אויך, ניט נאָר אין די האָטעלען אַליין. אין ענגלאַנד, צ.ב.ש., אין אייניגע גרויסע פענסיאָן־שולען, וואו עס וואוינען צו פֿופֿציג און אַמאָל צו צוויי הונדערט שילער, גיבען די בעאַמטע פֿון די פענסיאָנען אָב דאָס רייניגען פֿון די שיך אַ בעזונדערן אונטערנעהמער, וועלכער פוצט אָב יעדען פֿריהמאָרגען אויף דער מאַשין טויזענד פאָר שטיוועל. און עס פֿערשטעהט זיך, אַז עס איז פֿיעל וויגאָדנער, ווי צו האַלטען הונדערטע דיענסטען ספעציעל פֿאַר די דאָזיגע דומע אַרבייט. דער שטיוועל־פוצער קלייבט צונויף ביי נאַכט די גאַנצע מאַסע שיך, און אין דער פֿריה שיקט ער זיי אָב צוריק, אויסגערייניגטע אויף דער מאַשין.

היינט נעהמט דאָס געפֿעס־וואַשען. האָט איהר ווען עס ניט איז אָנגעטראָפֿען אַ בעל הבית'טע, וועלכע זאָל ליעב האָבען אָט די לאַנגווייליגע און שמוציגע אַרבייט, וואָס ווערט געמאַכט מיט די הענד נאָר דערפֿאַר, ווייל די אַר־בייט פֿון דער הויז־שקלאַפֿין רעכענט מען פֿאַר גאָרניט?

אין אַמעריקאַ הויבט שוין אויך אָט די שקלאַפֿענ־אַרבייט אָן פֿערביטען צו ווערען אויף פֿערשידענע אופנים. עס זיינען פֿאַרהאַן שטעדט, וואו הייסע וואַסער איז אַריינ־געפֿיהרט אין די הייזער, אַזוי ווי ביי אונז קאַלטע; דאָס אַליין פֿערלייכטערט שוין די לייזונג פֿון דער פֿראַגע און אַ געוויסע פֿרוי, מאַדאַם קאָקרען, האָט זי שוין אַ העלפֿט געלייזט; זי האָט ערפֿונען אַ מאַשין, וועלכע וואַשט, ווישט און טריקענט אויס צוועלף דוצענט טעלער ווייניגער ווי אין דריי מינוטען. אַזעלכע מאַשינען ווערען פֿאַבריצירט אין אילינאָיס און פֿערקויפֿען זיך מיט אַזעלכע מקחים, וואָס זיינען צוגענגליך פֿאַר גרעסערע פֿאַמיליען. וואָס אָנבע־לאַנגט קליינע פֿאַמיליען, וועלען זיי מיט דער צייט אָב־געבען זייער געפֿעס צום וואַשען, אַזוי ווי מען גיט שוין

איצט אָב שיך צוּ ריינינגען. אוּן עס איז גאַנץ מענליך, אַז די ביידע אַרבייטען—שיך ריינינגען אוּן געפּעס־וואַשען—וועט נעהמען אויף זיך איין אוּן דיזעלבע אַנשטאַלט.

די פּרויען ריינינגען מעסער, רייסען זיך אַראָב די הויט פּוּן די הענד, אויסקוועטשענדיג די וועש, קעהרען, ריינינגען קאַרפּעטס אוּן דערבי הויבען זיך אויף גאַנצע וואָלקענס פּוּן שטויב, וואָס מען דאַרף דערנאָך מיט שוועכער מיה אויסריינינגען פּוּן אַלע שפּאַלטען, וואוּ ער שפּאַרט זיך אַריין. דאָס אַלעס וועט אָבער ביז איצט געמאַכט נאָר דערפּאַר, וויל די פּרוי איז נאָך אַלץ אַ שקלאַפּין; דען אָט די אַלע אַרבייטען וואָלטען געקענט אַסך בעסער געמאַכט וועדען דורך אַ מאַשין. אוּן אַז אין אַלע הייזער וועט איינגעפֿירט וועדען די טרייבענדע קראַפֿט, דאַן וועלען פּערשידענע הויז־מאַשינען, וועלכע וועלען אַזוי פּאַראיינפּאַכט וועדען, אַז זיי וועלען פּערנעהמען וויניג פּלאַץ, זיין אין יעדען הויז.

זאָמיר דאָ בעמערקען, אַז אָט די אַלע מאַשינען קאָסטען אייגענטליך נאָר ניט טהייער, אוּן אויב מיר צאָהלען פּאַר זיי אַזוי פּיעל, איז עס בלויז דערפּאַר, וויל זיי זיינען וויניג פּערבריים, אוּן די הויפּט אורזאַכע איז, אַז די פּערשידענע הערדען, וועלכע שפּעקולירען אויף דער ערד, אויף'ן רויהען מאַטעריאַל, אויף דער פּאַבריקאַציאָן, אויף'ן פּערקויף, אויף די שטייערן א. ז. וו. — נעהמען פּוּן אונז וויינינסטענס דריי אָדער פּיער מאָל מעהר פּוּן דעם ווירקליכען וועדטה, אין יעדער פּוּן זיי וועדט אַלץ רייכער אויף דעם רעכנונג פּוּן יעטוועדער נייער בעדירפּנים.

די קליינע מאַשינען, וועלכע מען קען האָבען אין יעדען הויז, אין יעדער וואוינונג, זיינען אָבער נאָך ניט דאָס לעצטע וואָרט אין דער בעפֿריאונג פּוּן דער הויז־אַרבייט. די פּאַמיליע דאַרף אַרויסנעהן פּוּן איהר היינטיגער אָבגע־זונדערטקייט אוּן דאַרף זיך פּאַראיניגען מיט אַנדערע פּאַמיליען, אוּן אין איינעם מאַכען די אַרבייט, וועלכע

ווערט איצט געמאַכט אין יעדער פֿאַמיליע בעזונדער.

די צוקונפֿט בעשטעהט ניט אין דעם, וואָס יעדע פֿאַמיליע זאָל זיך האָבען אַ מאַשין די שיך צו רייניגען, נאָך איינע די טעלער צו וואַשען, אַ דריטע פֿאַר די וועש א. ז. וו. ניין, די צוקונפֿט געהערט איין אַלגעמיינעם אויווען, וועל־כער בעהייצט אַלע הייזער פֿון'ם גאַנצען קוואַרטאַל, אָנשטאָט דעם וואָס מען מאַכט איצט הונדערט פֿייערן. אין איינינע אַמעריקאַנישע שטעדט מאַכט מען עס שוין אַזוי: פֿון איין אויווען פֿיהרט מען אַריין דורך רעהרען אין אַלע הייזער און אין אַלע צימערן הייסעס וואַסער, און אַז מען דאַרף בייטען די טעמפּעראַטור אין צימער, איז גענוג א דרעה צו טהאָן דעם קראַן. אויב איהר ווילט מאַכען פֿייער אין וואָס פֿאַר ניט איז צימער, קענט איהר אָנצינ־דען גאַז אָדער דעם עלעקטרישען אויווען אין אייער קאַמין. אויף אַזאַ אופן ווערט די גאַנצע אונגעהייער גרויסע אַרבייט פֿון רייניגען די קאַמינס און אָנהאַלטען אין זיי פֿייער — אַן אַרבייט, וועלכע פֿערשלינגט מיליאָנען אַרבייטער־הענד אין ענגלאַנד—ביסלעכווייז פֿערשוואונדען; און די פֿרויען ווייסען גוט, וויפֿיעל צייט די קאַמינען נעהמען איצט ביי זיי אַוועק.

דאָס ליכט, דער לאָמפּ און אפילו דער גאַז האָבען שוין אויסגעדיענט זייער צייט. עס זיינען שוין פֿאַרהאַן גאַנצע שטעדט, וואו מען דאַרף נאָר אַ דריק טהאָן אַ קנעפּעל, און איהר האָט שוין ליכט; די גאַנצע פֿראַגע פֿון דער עלעקטרישער בעלייכטונג בעשטעהט איצט נאָר אין דעם, ווי אַזוי פטור צו ווערן פֿון דער אַרמעע מאָנאָפּאָליסטען, וועלכע האָבען אומעטום פֿערכאַפּט (מיט דער הילף פֿון'ם שטאַאַט) די עלעקטרישע בעלייכטונג אין זייערע הענד.

ענדליך — ווייטער טאַקע אין אַמעריקאַ — אונטער־האַנדעלט מען שוין וועגען דעם, מען זאָל גרינדען אַזעלכע געזעלשאַפֿטען, וועלכע וואָלטען כמעט אין גאַנצען געקענט אָבשאַפֿען די שטוב־אַרבייט. דערצו וואָלט גענוג געווען איין אַנשטאַלט פֿאַר יעדע גרופּע הייזער. אַ בעזונדער וואָ־

גענוואָלט געקומען אָבנעהמען די קוישען מיט שיך, וועלכע דאַרפֿען געריינינט ווערן, די שמוציגע געפֿעס, די וועש, די קאַרפּעטס אוּן אַנדערע קליניגקייטען, וועלכע מען דאַרף ריניגען (וועז עס לוינט זיך נאָר), אוּן אויף'ן צווייטען טאָג וואָלט ער צוריקגעבראַכט אַלעס פֿאַרטיג אוּן גוט געמאַכט. אין אַ פּאָר שעה אַרום וואָלט בייַ אייך אויף'ן טיש געקענט שטעהן הייסער טי, אָדער קאַפֿע אוּן דער גאַנצער פֿריה־שטיק איינערער.

קוקט זיך נאָר גוט צו, וואָס עס טהוט זיך איצט.

צווישען 12 אוּן 2 אַ וויגער בייטאָג זיינען דאָ אַן ערך 30 מיליאָנען אַמעריקאַנער אוּן 20 מיליאָנען ענגלענדער, וועלכע עסען אויף אַ שטיק געבראָטענע רינדפֿלייש, אָדער שאָפּענפֿלייש, אָדער געקאָכטע שווייַנענפֿלייש — זעהר זעלטען אַ הוּן אָדער פֿיש — קאַרטאָפֿעל אוּן וואָס פֿאַר ניט איז גרינס. אַזוי געהט עס פֿוּן טאָג צו טאָג יאָהרענ־לאַנג, זעהר זעלטען בייטען זיך די געריכטען, אוּן אום אָבצוקאָכען אָט דאָס פֿלייש אוּן דאָס גרינס, ברענען וויי־ניגסטענס צעהן מיליאָן פֿייערס צווי אָדער דריי שעה אוּן 10 מיליאָן פֿרויען פֿערברייַנגען זייער צייט צו מאַכען די עסענס, וועלכע בעשטעהן אין אַלגעמיין ניט מעהר, ווי פֿוּן צעהן געריכטען.

„פֿופֿציג פֿייערן", שרייבט אַן אַמעריקאַנערין, „דאָרט וואו מען וואָלט געקענט אויסקומען מיט איינעם." עסט בייַ זיך אין דער היים, וועז איהר ווילט, אין אייער פֿאַמיליע, מיט אייערע קינדער; אָבער צו וואָס, איך בעט אייך, זאָלען אָט די פֿופֿציג פֿרויען פֿערלירען יעדען טאָג צווייי־דריי שעה צו מאַכען אַ פּאָר שאָלען קאַפֿע אוּן אַזאַ פּראָסטען פֿריה־שטיק, אַז צווייי מענשען אוּן איין פֿייער וואָלטען געווינט זעהר געניג דאָס אַלעס צו מאַכען? וועהלט אייך אַליין אויס דאָס פֿלייש, וועז איהר זייט שוין אַזאַ פֿיינשמעקער, מאַכט אייך אַליין, נאָך אייער געשמאַק, דאָס גרינס! זאָל אָבער זיין איין גרויסע קיך אוּן איין גוט אַראַנזשירטער אויווען, אַז

מען זאָל קענען בראָטען דאָס פֿלייש און קאָכען דאָס גרינס פֿאַר פֿופֿציג פֿאַמיליען!

פֿאַר וואָס וועלט די אַרבייט פֿון דער פֿרוי נערעכענט פֿאַר גאָר ניט, פֿאַר וואָס גיבען אָב אין יעדער פֿאַמיליע די מוטער און אָפֿט דריי אָדער פֿיער דינסטטען זייער גאַנצע צייט דער קיך? דערפֿאַר, וויל אפילו יענע, וואָס שטרעבען צו דער בעפֿרייאונג פֿון דער מענשהייט, האָבען אין זייערע בעפֿרייאונגס־חלומות ניט אַריינגערעכענט די פֿרוי, דערפֿאַר, וויל זיי רעכענען עס פֿאַר אונווירדיג צו דענקען „פֿון אָט די קיך־זאַבען", וועלכע זיי האָבען אַרויפֿגעוואָר־פֿען אויף די פלייצעס פֿון גרויסען מאַרטירער — דער פֿרוי.

בעפֿרייען די פֿרוי הייסט ניט עפֿענען פֿאַר איהר די מהירען פֿון דער אוניווערזיטעט, פֿון׳ם געריכט, אָדער פֿון׳ם פּאַרלאַמענט; די עמאַנציפירטע פֿרוי וואַרפֿט תמיד אַרויף די הויז־אַרבייט אויף אַן אַנדער פֿרוי. עמאַנציפירען די פֿרוי הייסט בעפֿרייען זי פֿון דער קיך, פֿון׳ם גרעט וואַשען, פֿון אָט דער אַרבייט, וועלכע פֿערנרעבט זי אַזוי; עס הייסט אַזוי איינאָ־דנען, אַז מען זאָל איהר געבען די מעגליכקייט אויפֿצוהאָדעווען און ערציהען איהרע קינדער, און אין דער־זעלבער צייט זאָל זי האָבען גענוג פֿרייע צייט צו נעהמען אַנטהייל אין׳ם סאָציאַלען לעבען.

און דאָס וועט זיין, עס הויבט שוין אָן זיך פֿערווירקלי־כען. לאָמיר נאָר געדיינקען, אַז די רעוואָלוציאָן, וועלכע וועט זיין בעגיסטערט פֿון די שיינע וועלטער: פֿרייהייט, גלייכהייט און סאָלידאַריטעט, און וועט איבערלאָזען די הויזליכע שקלאַפֿעריי פֿון דער פֿרוי, וועט ניט זיין קיין רעוואָלוציאָן. אַ גאַנצע העלפֿט פֿון דער מענשהייט, וועלכע ליגט אין דער קיכען־שקלאַפֿעריי, וואָלט געדאַרפֿט דאָן אָנהויבען איהר רעוואָלוציאָן, אום זיך צו בעפֿרייען פֿון דער אנדערער העלפֿט.

דער פֿרייער אבמאך.

I.

די פֿאָראורטהיילע, וועלכע מיר האָבען גע׳ירש׳עט, אונזער גאַנצע פֿאַלשע ערציהונג און בילדונג האָבען אונז אַזוי צוגעוואוינט צו זעהן אומעטום די רעגי־רונג, דאָס געזעץ און דאָס געריכט, אַז סוף כל סוף הויבען מיר אָן מיינען, אַז ווען ניט די שטענדיגע אויפֿזיכט פֿון דער פּאָליציי, וואָלטען זיך די מענשען צוריסען איינע די אַנדערע, אַזוי ווי ווילדע חיות, און אַז ווען די אויטאָריטעט פֿון׳ם שטאַאַט זאָל פלוצלינג פֿאַלען, וואָלט אויף דער ערד געהערשט אַ תהו ובוהו, עס וואָלט געוואָרען אַ הפקר־וועלט. אַזוי האָט מען אונז געלערנט, און מיר, אַלס גוטע תלמידים, חזר׳ן עס איבער נאָך די „גרויסע". און פֿונדעסט־וועגען געהען מיר דורך, ניט בעמערקענדיג עס אפילו, פֿערביי טויזענדע פֿערשידענע אינסטיטוציאָנען, וועלכע זיינען געשאַפֿען געוואָרען פֿרייוויליג, אָהן אירגענד וועלכע אַריינמישונג פֿון דעם שטאַאַט, — אינסטיטוציאָנען, וועלכע ערדייכען פֿיעל גרעסערע רעזולטאַטען איידער אַלצדינג, וואָס ווערט געטהאָן אונטער דער רעגירונג׳ס השגחה.

נעהמט וואָס פֿאַר ניט איז מעגליכע צייטונג. איהרע זייטען זיינען פֿול מיט רעגירונגס־אַנגעלעגענהייטען און פאָליטישע פלוידערייען. ווען אַ כינעזער, למשל, זאָל זי דורכלעזען, וואָלט ער געווען זיכער, אַז אין אייראָפּאַ ווערט גאָר ניט געטהאָן אָהן אַ בעפֿעהל פֿון אויבען. זוכט אין אַזאַ מין צייטונג עפעס, וואָס געהער זיך אָן מיט יענע אינ־

סטיטוציאָנען, וועלכע ענטשטעהען, וואָקסען אוּן ענטוויקלען זיך אָהן רעגירונגס־בעפֿעהלען, וועט איהר נאָר ניט, אָדער כּמעט נאָר ניט געפֿינען. זיי האָבען טאַקע אַן אָבטהיילונג „פֿערשידענע פֿאַסירונגען", אָבער דאָס איז נור מכח דעם, וואָס האָט אַ שייכות מיט דער פֿאָליציי. וועגען אירגענד אַ פֿאַמיליען־דראַמע, וועגען וואָס פֿאַר ניט איז פֿראָטעסט וועלט נור דאַן דערמאָנט, וועז די פֿאָליציי האָט זיך אַריין־געמישט.

דרייהונדערט אוּן פֿופֿציג מיליאָנען אייראָפּעער לעבען, ליבענדיג אָדער האַסענדיג איינער דעם אַנדערן, אַרבייטען אָדער לעבען פֿוּן זייערע „הכנסות", ליידען אָדער געניסען דאָס לעבען. אָבער זייער לעבען, זייער האַנדלען (אויסער ליטעראַטור, טהעאַטער אוּן ספּאָרט) בלייבט אין גאַנצען אונבעקאַנט פֿאַר די צייטונגען, כּל זמן עס מישען זיך ניט אַריין די רעגירונגען.

דאָס זעלבע קען מען אויך זאָגען וועגען דער געשיכטע. מיר קענען ביז די מינדעסטע קלייניגקייטען דאָס לעבען פֿוּן דעם אָדער פֿוּן יענעם קענען, אָדער פֿוּן אַ פֿאַרלאַמענט; מען האָט אונז אויפֿגעקליבען אַלע גוטע אוּן שלעכטע רעדען, וואָס זיינען געהאַלטען געווארען אין פֿערשידענע פּלוידער־הייזער, — רעדען, וועלכע „האָבען קיינמאָל ניט געהאַט קיין שום אינפֿלוּס בּיים אָבשטימען אויף קיין אייניצינען מיטגליעד אפילו," ווי עס פֿלעגט זאָגען אַן אַלטער פֿאַרלאַמענטאַריסט. אַ בעזוּך, וואָס איין קענינג מאַכט צום אַנדערן, די גוטע אָדער שלעכטע לוינע פֿוּן דעם אָדער יענעם פּאָליטיקער, זיינע חכמות, זיינע אינטריגען, — דאָס האָט די געשיכטע בעהאַלטען פֿאַר די קינפֿטיגע דורות. פּרופֿעסאָר וועלען אויסגעפֿינען דאָס טענליכע לעבען פֿוּן דער מיטעלאַלטעריכער שטאָדט, אָדער זיך בעקענען מיט דעם מעכאַניזמוס פֿוּן יענעם אונגעהייערן אויסטויש שטעדט, וואַארען, וועלכער איז געווען צוויישען די האַנזאַאישע שטעדט, אָדער ערפֿאָהרען, וויי אַווי די שטאָדט רוּען, למשל, האָט

נעבויט איהר קאַטערראַל־קירכע, ניט האָבענדיג קיינע קאַזיאָנע מיליאָנען — אוּן איהר וועט זעהן, ווי שווער עס איז. די געשיכטע וויסט, אין וואָס פֿאַר אַ טאָג אַוא אוּן אוא גרויסער קעניג האָט געהאט דעם קאטער, אָבער די שאַפֿענדע טהעטינקייט פֿוּן׳ם פֿאַלק, ניט אין ראַטהויז אוּן ניט אין פּאַרלאַמענט, — מיט אועלכע זאַכען האָט זי זיך פֿיינט צו בעשעפֿטיגען. טאָמער געפֿינט זיך שוין יאָ אַ געלעהרטער, וואָס גיט אָב זיין לעבען פֿאַר אַועלכע פֿראַגען, בלייבען זיינע ווערק אונבעקאַנט, בעת וועלן די „פֿאַר־לאַמענטאַרישע געשיכטען", וועלכע זיינען ניט ריכטיג שוין דערפֿאַר, ווייל זיי בעהאַנדלען נור אין זייט פֿוּן׳ם געועל־שאַפֿטליכען לעבען, פלאָדעווען זיך פֿוּן יאָהר צו יאָהר, מען טראָגט זיך אַרום מיט זיי, מען לערנט זיי אין די שולען.

אוּן אַזוי ווי מיר האָבען אונזער נאַנצע אויפֿמערקזאַמקייט אָבגענעבען אויף די פּאַרלאַמענטע׳, מיניסטאָרען אוּן קעניגע, בעמערקען מיר אפילו ניט די אונגעהייער גרויסע אַרבייט, וואָס ווערט געמאַכט טענליך אוּן אומעטום פֿוּן פֿרייע מענשען־גרופּען אוּן וועלכע איז אייגענטליך די הויפּט אַר־בייט פֿוּן אונזער יאָהרהונדערט.

דערפֿאַר ווילען מיר געבען כאָטש איניגע פֿוּן די אויפּ־פֿאַלענדסטע ערשיינונגען פֿוּן דער דאָזיגער שאַפֿענדער אַרבייט אוּן בעווייזען, אַז אָהן יעמוועדע רעגירונג קענען זיך די מענשען — ווען זייערע אינטערעסען זיינען נור ניט דער היפּוך איינע פֿוּן די אנדערע — זעהר גוט אינפֿער־שטעהן, אום אינאיינעם צו אַרבייטען, אפילו אין זעהר קאָמפּליצירטע פֿראַגען.

נאַנץ נאַטירליך, אַז אין דער היינטיגער געועלשאַפֿט, וועלכע איז געגרינדעט אויף פּריוואַט אייגענטהום, ד. ה. אויף רויב אוּן אויף דעם איינגען, אונזיניגען אינדיווידוּא־ליזמוס, דאַרפֿען אַועלכע ערשיינונגען זיין זעהר בעגרענעצט.

ניט תמיד איז דער אָבמאַך צווישען מענשען אַ גאַנץ פֿרייער, אָפּט האָט ער אַ קליינליכען, זאָגאַר אַ שעדליכען צוועק.

וואָס פֿאַר אונז איז וויכטיג, איז ניט אויפֿצוזוכען ביישפיעלע און בלינד זיי נאָכצומאַכען, ביישפיעלע, וועלכע די היינטיגע געזעלשאַפֿט קען אונז נאָר ניט געבען: מיר ווילען בעווייזען, אז מראָץ דעם אינדיווידואליזמוס, וואָס דערשטיקט אונז, איז דאָך אין היינטיגער געזעלשאַפֿט דאָ אַ ברייט פֿעלד פֿאַר די פֿרייע איבעראיינשטימונג, און אז בענעהן זיך אָהן די רעגירונג איז אַ סך לייכטער ווי עס שיינט. אויב מענשען, וועמעס הויפּט לעבענס-פרינציפּ דריקט זיך אוים אין די וועׂרטער: „יעטוועדער פֿאַר זיך", קענען זיך אייניפֿערשטעהן און פֿיהרען גרויסע געשעפֿטען, אָהנע צו שטעלען איבער זיך אַ נאַטשאַלניק, צי איז דען פֿאַר מענשען, וואָס האָבען אן אַלגעמיינעם, אַ געזעלשאַפֿטליכען צוועק, ניט לייכטער זיך איינצופֿערשטעהן?

מיר האָבען שוין אָנגעוויזען אויף די אייזענבאַהנען; לאָמיר זיך אַביסעל מעהר אָבשטעלען אויף דעמזעלבען ביישפיעל.

עס איז בעקאַנט, אז אייראָפּאַ איז בערעקט מיט אַ נעץ פֿון אייזענבאַהנען אן ערך פֿון דרייהונדערט טויזענד קילאָמעטער די ליינג, און מען קען פֿאָהרען אויף זיי פֿון צפון קיין דרום, פֿון מערב קיין מזרח, פֿון מאַדריד קיין פּעטערבורג, פֿון קאַלע קיין קאָנסטאַנטינאָפּעל אָהן אָבשטעלונגען אין אָפּט אפילו ניט בייטענדיג די וואַגאַנען (וועו מען פֿאָהרט מיט'ן עקספּרעס-צוג). נאָך מעהר: אַ פּעקעל, וואָס איז אָבגענעבען נעווארען אויף וואָס פֿאַר ניט איז סטאַנציע, וועט אַנקומען צו יענעם, פֿאַר וועמען עס איז בעשטימט, וואו ער זאָל ניט זיין, אין דער מירקיי, אָדער אין צענטראַל-אזיען; דער אַרויסשיקער דאַרף נור אָנשרייבען דעם אַדרעס-פּלאַץ אויף אַ שטיקעל פּאַפּיר.

אַזעלכע רעזולטאַטען האָט מען געקענט דערגרייכען אויף

צווישערליי אופנים. אַ מין נאַפאָלעאָן, ביסמאַרק, אָדער אַ אַנדער מעכטיגער איש מלחמה האָט געקענט איינגעהמען נאָנץ אייראָפּאַ אוּן זיצענדיג ערגעץ אין פּאַריז, אין בערלין אָדער אין רוים, אָנצייכנען אויף אַ קאַרטע די ריכטוּנגען פּוּן די אייזענבאַהנען אוּן פּוּן דאָ־ט קאָמאַנדעווען, אין וועלכער אָרדנוּנג די ציגע זאָלען גיהן. דער געקרוינטער אידיאָט, ניקאָלאַי דער ערשטער, האָט געטרוימט אַזוי צו טהאָן. אַז מען האָט איהם פּאָרגעלעגט פּערשידענע פּראָיעקטען פּוּן דער באַהן צווישען מאָסקווּא אוּן פּעטערבורג, האָט ער גענוּמען אַ לינייקע, געמאַכט אויף דער קאַרטע פּוּן רוסלאַנד אַ גלייכע ליניע צווישען די בידע הויפּטשטעדט אוּן געזאָגט: „אָט האָט איהר איך די ריכטוּנג פּוּן דער באַהן." אוּן אַזוי האָט מען זי מאַקע געמאַכט — נאָך אַ גלייכער ליניע: אויסגעפּילט טיפֿע גריבער, געבויט אוּנגעהייער גרויסע בריקען, וועלכע מען האָט נעמוזט אין עטליכע יאָהר אַרוּם פּערלאָזען, אוּן אויסגענעבען אויף אַזאַ איפּן אין דורכשניט פּוּן צווויי ביז דריי מיליאָן אויף אַ קילאָמעטער.

דאָס איז איינס פּוּן די מעגליכע מיטלען; אין דער ווירקליכקייט אָבער זיינען די אייזענבאַהנען כמעט אומעטוּם גאָר אַנדערס געשאַפֿען געוואָרען. זיי האָבען זיך נעבויט מיילענווייז; דערנאָך האָט מען דיזע טהיילען פּערבוּנדען צווישען זיך, אוּן ענדליך האָבען זיך די פּיעלע קאָמפּאַניעס, צו וועמען עס האָבען געהערט די טהיילען, צוזאַמענגערעדט וועגען דעם, ווי אַזוי מען זאָל איינאַרדנען די שטוּנדען, וועלכע פּאַיעזדען זאָלען אָנקוּמען אין אַוועקגעהן, אַזוי אַז מען זאָל קענען איבערפּיהרען סחורות אין אַלע מעגליכע ריכטוּנגען, אוּן דערביי זיי ניט אויסלאָזען יעדעם מאָל, וועלכער קוּמט אוים אַריבערצופּאָהרען פּוּן איין באַהן אויף די אַנדערע.

אוּן דאָס אַלצדינג איז געמאַכט געוואָרען דורך דעם פּרייען אָבמאַך, דורך בריף אוּן פּאַרשלענג, דורך קאָנ־

גרעסטן, ווּאו די דעלעגירטע זיינען געקומען ניט פֿאַרצוּ־
שרייבען געוועזען, וועלכע אַלע מוזען פֿאָלגען נור דורכצוּ־
רעדען זיך וועגען פֿערשידענע פֿראַגען, און דאַן צוריקפֿאָהרען
יעטוועדער צו זיין קאָמפּאניע מיט אַ פּראָיעקט, וואָס האָט
געקענט אויפֿגענומען אָדער פֿערווארפֿען ווערן.

נאָטירליך, עס זיינען אויך געווען שווירינקייטען; עס
האָבען זיך געמאַכט עקשנים, וועמען עס איז זעהר שווער
געווען איבערצוּרעדען. סוף כל סוף האָט אָבער דער גע־
מיינשאַפֿטליכער אינטערעס אַלעמען פֿעראייניגט, און אום
אַרייַנצובעקומען די עקשנים האָט מען נאָר ניט בעדאַרפֿט
האָבען די הילף פֿון נאָטשאַלסטווא אָדער פֿון סאָלדאַטען.

אָט די ניגאַנטישע נעץ פֿון די באַהנען און די אונגע־
הייער גרויסע טראַנספּאָרטען פֿון סחורות, וואָס קומען פֿאָר
אויף זיי, שטעלען אָהן צווייפֿעל פֿאָר דעם כאַראַקטעריס־
טישסטען צוג פֿון אונזער יאָהרהונדערט, און אַלעס דאָס
איז געמאַכט געוואָרען דורך דעם פֿרייען אָבמאַך. וועו
איינער וואָלט מיט פֿופֿציג יאָהר צוריק געזאָגט, אַז עס
וועט געשעהן אויף אַזאַ׳ן אויפֿן וואָלטען איהם אונזערע
זיידעס געהאַלטען פֿאָר אַ משוגע׳נעם. „קיינמאָל וועט אייך
ניט גלינגען", וואָלטען זיי געשריען, „בריינגען צוּ אַן
איינפֿערשטענדנים הונדערט׳אַקציאָנערנע קאָמפּאַניעס! דאָס
איז נור געזאָגט, דאָס איז אַן אומאָפּיע! איינאָרדנען אַזוי
וואָס קען מען נור מיט דער הילף פֿון אַ צענטראַל־פֿער־
וואַלטונג מיט אַ דירעקטאָר, וועלכער קען צווינגען, מען
זאָל איהם פֿאָלגען!"

און גראָד פֿערקעהרט; פֿאָר די אייראָפּעאישע באַהנען
עקזיסטירט גאָרניט, וואָס זאָל זיין עהנליך צוּ אַ צענטראַל־
פֿערוואַלטונג! ניטאָ קיין מיניסטער פֿון די אייראָפּעאישע
אייזענבאַהנען, קיין דיקטאַטאָר, קיין אייראָפּעאישער פּאַר־
לאַמענט, אפילו ניט קיין פֿערוואַלטונגס־קאָמיטעט! אַלצדינג
ווערט געמאַכט דורך אַן אָבמאַך.

אַז אַן אָנהייבענער פֿון׳ם שטאַאַט זאָגט אונז, אַז מען

וועט זיך קיינמאל ניט קענען בעגעהן אָהן אַ צענטראַל־רעגירונג, אפילו נור איינצואָרדנען דעם טראַנספּאָרט פֿון „סחורות", קענען מיר איהם פֿרעגען:

„ווי אַזוי זשע בעגעהען זיך אָהן איהר די אייראָפּעישע באַהנען? אויף וואָס פֿאַר אַן אופֿן געלינגט זיי איבערצופֿיהרען איבער גאַנץ אייראָפּאַ מיליאָנען רייזענדע און גאַנצע בערג מיט סחורה? אויב די באַהן־קאָמפּאַניעס האָבען זיך געקענט צונויפֿריידען צווישען זיך, פֿאַר וואָס וועלען עס אויף דעמזעלבען אופֿן ניט קענען טהאָן די אַרבייטער, וועו די באַהנען וועלען זיין ביי זיי אין די הענד? אויב די פּעטערבורג—וואַרשאָווער און די פֿאַריזער בעלפֿאָרטער קאָמפּאַניעס קענען אַרבייטען אינאיינעם אָהן יעטוועדע נאַטשאַלסטוואָ איבער זיך, פֿאַר וואָס זשע דאַרף אַזאַ נאַטשאַלסטוואָ זיין אין אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע בעשטעהט פֿון גרופּען פֿרייע אַרבייטער? מיינט איהר דען ווירקליך, אַז שווינדלער קענען זיך לייכטער צונויפֿרעדען און אייפֿערשטעהן איידער אָרענטליכע מענשען?"

II.

וועו מיר בעווייזען מיט בייספּיעלע, אַז אפילו איצט, טראָץ דער אונגערעכטיגקייט, וואָס ליגט אין'ס יסוד פֿון דער היינטיגער געזעלשאַפֿטליכער אָרדנונג, קענען דאָך מענשען — וועו זייערע אינטערעסען זיינען נור ניט גראָד פֿערקעהרט — זיך גוט איינפֿערשטעהן אָהן יעטווידע אויטאָריטעט, ווייסען מיר גאַנץ גוט, וואָס פֿאַר טענות מען וועט האָבען געגען דעם.

עס פֿערשטעהט זיך, אַז אָט די אַלע ביישפּילע האָבען איין אַלגעמיינעם פֿעהלער, דען איצט קען מען ניט אָנווייזען קיין איין אָרגאַניזאַציאָן, וועלכע זאָל ניט זיין געגרינדעט אויף די עקספּלואַטאַציאָן. פֿון דעם שוואַבען דורך דעם שטאַרקען, פֿון דעם אָרעמען דורך'ן רייכען. אָט פֿאַרוואָס

די אָנהיינגער פֿון׳ם שטאָט וועלען אייך באַלד זאָגען מיט זייער געוועהנליכער לאָגיק: „איהר זעהט, אַז אום צו מאַכען אַ סוף צו דער דאָזיגער עקספּלואַטאַציאָן, איז די פֿערמיטלונג פֿון׳ם שטאָט נויטווענדיג."

זיי פֿערגעסען אָבער די לעקציאָן פֿון דער געשיכטע; זיי רעידען ניט דערפֿון, אויף וויפֿיעל דער שטאָט האָט אַליין מיטגעווירקט צו פֿערערגערן די לאַגע דורך דעם, וואָס ער האָט בעשאַפֿען דעם פּראָלעטאַריאָט און האָט איהם איבערגענעבען אין די הענד פֿון די עקספּלואַטאַטאָרס. זיי פֿערגעסען אויך צו לייזען די פֿראָגע, אויב עס איז מעגליך צו פֿערניכטען די עקספּלואַטאַציאָן, ביז עס וועלען ניט פֿערשווינדען איהרע גרונדאורזאַכען: דאָס פּריוואַט־אייגענטהום, קאַפּיטאַל און די אַרמוטה, וועלכע איז צוויי דריטעל בעשאַפֿען געוואָרען פֿון׳ם שטאָט?

איבער דער פֿולער איבעראיינשטימונג צווישען די באַהן־קאָמפּאַניעס, קען מען פֿאָראויסזעהן, אַז מען וועט אונז זאָגען: „זעהט איהר דען ניט, ווי די דאָזיגע קאָמפּאניעס רַאבעווען די פּאַסאַזשירען, ווי אַזוי זיי אונטערדריקען זייערע אַרבייטער? דער שטאָט מוז זיך אַריינמישען און נעהמען דעם פּובליקום אונטער זיין שוץ!"

מיר האָבען שוין פֿיעל מאָל ווידערהאָלט, אַז די אַלע מיסבריוכעריייען וועלען עקזיסטירען, כל זמן עס זיינען פֿאַרהאַן קאַפּיטאַליסטען. אָט דערזעלבער, כלומר׳שט וואָהל־טהעטיגער שטאָט האָט דאָך אַליין געגעבען אין די הענד פֿון די קאַפּיטאַליסטען יענע שרעקליכע מאַכט, מיט וועלכע זיי בענוצען זיך איצט. ווער דען אויב ניט ער האָט זיי געגעבען קאָנצעסיעס און גאַראַנטיען? איז דאָס ניט ער, וואָס האָט געשיקט סאָלדאַטען געגען די אייזענבאַהן־אַרבייטער, וועלכע זיינען ארויס אין סטרייק? און אין אָנהויב (אין רוסלאַנד איז עס נאָך ביז היינטיגען טאָג אזוי) האָט ער דען ניט געבראַכט דעם אייזענבאַהן־מאַנאָפּאָל אַזוי וויים, אַז ער האָט פֿערבאָטען צו רעידען אין דער פּרעסע

וועגען די אונגליקספֿעלע אויף די באַהנען, אום עס זאָל ניט פֿאַלען דער פרייז פֿון די אַקציעס, וועלכע ער האָט גאַראַנטירט? האָט ער דען ניט מיטגעהאַלפֿען צו יענעם מאָנאָפאָל, וואָס האָט געמאַכט פֿערשידענע וואַנדערבילטס און פאָליאַקאָווס און די דירעקטאָרס פֿון דער פאַריז-ליאָן-מיטעללענדישער אין פֿון דער סאַנגאָטאַרדער באַהן פֿאַר „קעניגע פֿון היינטיגער צייט?"

דערפֿאַר אַז מיר בריינגען אַלס ביישפיל די איבעראיינ-שטימונג, וועלכע האָט זיך לאַנגזאַם אויסגעאַרבייט צווישען די באַהן-קאָמפאַניעס, האַלטען מיר זי גאָר ניט פֿאַר אַן עקאָנאָמישען אידעאַל, אפילו ניט פֿאַר אַ אינדוסטריעלען. מיט דעם ווילען מיר נאָר בעווייזען, אַז אויב קאַפיטאַליס-טען, וואָס האָבען קיין אַנדער ציעל ניט, נאָר פֿערגרעסערן זייערע אייגענע איינקינפֿטע אויף פֿרעמדער רעכנונג, קענען עקספלואַטירען די באַהנען, ניט אָנקומענדיג צו קיין אינ-טערנאַציאָנאַלע נאַטשאַלסטוואָ, פֿאַרוואָס זשע וועלען אַר-בייטער-געזעלשאַפֿטען ניט קענען טהאָן דאָסזעלבע און נאָך בעסער זיך איינאָרדנען, אָהנע צו בעשטימען אַ מיניסטער פֿון אייראָפעאישע באַהנען?

עס איז פֿאַרהאַן נאָך אַ טענה, וועלכע שיינט צו זיין ערנסטער. מען קען אונז זאָגען, אַז די איבעראיינשטימונג, פֿון וועלכער מיר ריידען, קען ניט אָנגערופֿען ווערען פֿאָל-קאָמען פֿ ר י י, ווייל די גרויסע קאָמפאַניעס צווינגען ארויף זייער ווילען אויף די קליינע. מען קען, צ. ב., אָנווייזען איינע פֿון אַזעלכע רייכע קאָמפאַניעס, וועלכע צווינגט די פאַסאַזשירען, וואָס פֿאָהרען פֿון בערלין קיין באַזעל, צו פֿאָהרען איבער קעלן און פֿראַנקפֿורט, אָנשטאָט לייפציג, אָדער וועלכע שיקט די וואַאַרען אַזוי, אַז זיי מאַכען איבריגע הונדערט אָדער צוויי הונדערט קילאָמעטער (ביי גרויסע שטרעקען) נור צוליעב דעם פראָפֿיט פֿון די מעכטיגע אַקציאָנערען, אָדער זי מאַכט אַ תל פֿון אַנדערע קלענערע ליניען. אין די פֿעראייניגטע שטאַאטען האָבען די פאַסאַ-

זשירען אוּן די וואַרען נעדאַרפֿט מאַנכמאָל מאַכען מאָדנע מאַרשרוטעי, אום די דאָלאַרס זאָלען אריינפֿאַלען אין די קעשענעס פֿון אירנענד אַ וואַנדערבילט.

דער ענטפֿער איז פֿאַר דעם דערועלבער. כל זמן עס עקזיסטירט דער קאַפּיטאַל, וועט דער גרויסער קאַפּיטאַליסט תמיד אונטערדריקען דעם קליינעם. מיר דאַרפֿען אָבער ניט פֿערגעסען, אַז די אורזאַכע פֿון דער אונטערדריקונג ליגט ניט נור אין׳ם קאַפּיטאַל: די גרויסע קאָמפּאניעס קענען אונטערדריקען די קליינע הויפּטזעכליך דערפֿאַר, ווייל זיי האָבען די שטיצע פֿון׳ם שטאַאַט, וועלכער מאַכט מאָנאָפּאָלען צו זייער גונסטען. די העלפֿט, אויב ניט צוויי דריטעל, פֿון דער מאַכט, וואָס דער גרויסער קאַפּיטאַל האָט, בעשטעהט היינט אין דעם, וואָס ער האָט די דעה איבער די רעגירונגען, ניט נור אין רוסלאַנד, נאָר אויך אין די פֿאראייניגטע שטאַאַטען אוּן אין קאַנאַדאַ.

מאַרקס האָט זעהר גוט בעוויזען, ווי די ענגלישע געזעצגעבונג האָט געטהאָן אַלעס מעגליכע, אום די קליינע אינדוסטריע צו פֿערניכטען, דעם בויער בריינגען צו בעטלערי, אוּן אויף אַזאַ איפּן איבערגעבען אין די הענד פֿון די גרויסע אינדוסטריע גאַנצע ארמעען פֿון אָרעמע לייט, וועלכע זיינען געצוואונגען צו אַרבייטען פֿאַר וואָס פֿאַר אַ לאָהן עס זאָל ניט זיין. פֿאַר די אינטערעסען פֿון די גרויסע פֿינאַנסיסטען האָט מען אַלצדינג געטהאָן: סטראַשענישע ליניען, ליניען, וואָס בעקומען שטיצע, ליניען, וואָס האָבען דעם מאָנאָפּאָל פֿאַר די אינטערנאַציאָנאַלע פאָסט. אַז ראָטשילד—אוּן אים זיינען אַלע אייראָפּעאישע שטאַאַטען שולדיג—ליגט אריין זין קאַפּיטאַל אין די איינע אָדער אין די אַנדערע באַהן, מהוּען זיך אַ וואַרף זיינע טרייע פּאָדאַנעס—מיניסטאָרען, קעניגע אוּן פּרעזידענטען פֿון רעפובליקען—טהוּען אַלעס מעגליכע, אַז אָט די ליניע זאָל האָבען וואָס מעהר אייגקנפּטע. אהן דיזע דיענער וואָלט ראָטשילד פֿערלאָרען נייַן צעהנטעל פֿון זיין קראַפֿט.

אין די פֿעראיינינטע שטאַאַטען—אין דעם דעאָמקראַטי־שען לאַנד, וואָס די שטאַאַט־סאָציאַליסטען שטעלען אונז אָפֿט אַרויס אַלס אַ מוסטער, אַלס אַן אידעאַל—הערשט דער פֿרעכסטער שווינדעל אין אַלצדינג, וואָס געהער זיך אָן מיט די אייזענבאַהנען. שטענדיג טרעפֿען מיר אין די צייטונגען, אַז די אָדער יענע קאָמפּאַניע פֿערניכטעט איהרע קאָנקורענטען דורך זעהר נידריגע טאַריפֿען, ווייל זי בע־קומט פֿון דער אַנדערער זייט אַן ענטשעדיגונג פֿון די שטיקער לאַנד, וועלכע זי האָט דורך כאַבאר בעקומען פֿון'ם שטאַאַט. ניט לאַנג איז בעשריבען געוואָרען, ווי אַזוי מען פֿיהרט איבער אַמעריקאַנישען ווייץ; פֿון דאָרט זעהט מען, ווי גרויס עס איז דער אַנטהייל פֿון'ם שטאַאַט אין דער עקספּלאָאַטאַציאָן פֿון דעם שוואַכען דורך דעם שטאַר־קען.

אויך דאָ האָט דער שטאַאַט צעהן מאָל, הונדערט מאָל פֿערגרעסערט די קראַפֿט פֿון'ם גרויסען קאַפּיטאַל. און אַז מיר זעהען, אַז די סינדיקאַטען פֿון די באַהן־קאָמפּאַניעס (וועלכע זיינען ווייטער טאַקע אַ רעזולטאַט פֿון פֿרייען אָבמאַך) געלינגט עס אַמאָל צו פֿערטהיידיגען די קליינע קאָמפּאַניעס אַנטקעגען די גרויסע, מוזען מיר נור בעוואונ־דערן די אינערליכע קראַפֿט פֿון פֿרייען אָבמאַך, וואָס מאַכט מעגליך אַז עס זאָלען עררייכט ווערען אַזעלכע רעזולטאַ־טען, ניט קוקענדיג אויף דער גבורה פֿון'ם גרויסען קאַ־פּיטאַל, וועמען דער שטאַאַט העלפֿט נאָך דערביי.

און איז דער ווירקליכקייט געלינגט עס דאָך די קליינע קאָמפּאַניעס צו עקזיסטירען, כאָטש דער שטאַאַט פֿערהאַלט זיך אַזוי פּאַרטייאיש צו די גרויסע. אין פֿראַנקרייך געפֿינען מיר אין גאַנצען פֿינף אָדער זעקס גרויסע געזעלשאַפֿטען, אָבער אין ענגלאַנד זיינען פֿאַרהאַן מעהר פֿון 110 קאָמ־פּאַניעס, וועלכע זיינען בעסער אָרגאַניזירט און פֿיהרען איבער סחורות און פּאַסאַזשירען אַ סך גיכער פֿון די פֿראַנ־צויזישע אוי דייטשע כאַהנען.

איבריגענס, האַנדעלט עס זיך דאָ גאָר ניט וועגען דעם. דער גרויסער קאַפיטאַל קען תמיד—מיט דער הילפֿע פֿון׳ם שטאַאַט—פֿערניכטען דעם קליינעם, אויב עס לוינט זיך איהם נור. אונז אינטערעסירט דאָ דער פֿאַקט אַליין פֿון דעם איינפֿערשטענדניס צווישען הונדערטע קאָמפֿאַניעס, אין וועמענס הענד עס ליגען די אייראָפֿעאישע באַהנען—אַן איינפֿערשטענדניס, וואָס האָט זיך ענטוויקעלט פֿון זיך אַליין, אָהן יעטוועדע פֿערמיטלונג פֿון אַ צענטראַל־רעגירונג, וועלכע זאָל אַרויסגעבען געזעצע פֿאַר פֿערשיעדענע געזעלשאַפֿטען; אָט די איינפֿערשטענדניס איז בעשאַפֿען געוואָרען דורך קאָנגרעסען, וואו עס זיינען געקומען די דעלעגירטע, וואו מען האָט זיך דורכגעשמועסט, און דערנאָך זיך אומגעקעהרט צו זייערע קרעדיטאָרען, ניט מיט געזעצע, נור מיט פראָיעקטען. דאָס איז גאָר אַ נייער פרינציפ, גאַנץ דער היפוך פֿון׳ם רעגירונגס פרינציפ — סיי דעם זעלבסטהערשענדען, אָדער דעם פאַרלאַמענטאַרישען. דאָס איז אַ נייער גייסט וועלכער דורכדרינגט, דערווייל נאָך שוואַך, אין די אייראָפֿעאישע זיטען, וועלכער האָט אָבער אַ גרויסע צוקונפֿט.

III.

וויפֿיעל מאָל טרעפֿען מיר אין די ווערק פֿון די שטאַאַטססאָציאַליסטען אַזעלכע טענות: „ווער וועט נעהמען אויף זיך אין דער קומענדער געזעלשאַפֿט די איינאָרדנונג ווי אַזוי אַריבערצופֿיהרען סחורות איבער די קאַנאַלען? וואָס וועט זיין, ווען איינעם פֿון אייערע אַנאַרכיסטישע „חברים" וועט איינפֿאַלען אַוועקשטעלען זיין שיף אין דער ברייט פֿון׳ם קאַנאַל און פֿאַרשטעלען דעם וועג אַנדערע טויזענד שיפֿען? ווער וועט איהם אַרויפֿפֿיהרען אויף׳ן גלייכען וועג און איהם ווייזען, אַז ער איז אומגערעכט?"

דעם אמת זאָנענדיג, איז עס אַ פֿאַנטאַסטישע השערה. מען קען אינז אָבער נאָך עטוואָס זאָגען: „נו, וואָס וועט איהר טהאָן, אַז אַ קאָמוניע אָדער אַ גרופּע וועט זיך פֿערגלוסטען, אַז איהר שיף זאָל געהן די ערשטע? זיי קענען אויף אַזאַ אופן פֿערנעהמען דעם גאַנצען קאַנאַל, אין דערביי קען זיין, אַז זיי פֿיהרען שטיינער אין דערזעלבער צייט, וועז דער ווייץ, וועלכען מען פֿיהרט צו אַן אַנדער קאָמוניע, וועט זיך ניט קענען ריהרען. וועד זשע דען, אויב ניט די רעגירונג, וועט מאַכען אָרדנונג אין׳ם נאַנג פֿון די שיפֿען?"

דאָס ווירקליכע לעבען האָט אָבער בעוויזען, אז אויך אין דעם פֿאַל, אַזוי גוט ווי אין אַנדערע, קען מען זיך אַבסאָלוט בענעהן אָהן די רעגירונג. דער פֿרייער אָבמאַך, די פֿרייע אָרגאַניזאַציאָן פֿערטרעטען זעהר גוט דעם שערליכען שטאַאַטס־מעכאַניזמוס, וואָס קאָסט אַזוי טהייער, אין זיי ערפֿילען דיזעלבע אויפֿגאַבע בעסער פֿון איהם.

עס איז בעוואוסט, וואָס פֿאַר אַ גרויסע בעדייטונג די קאַנאַלען האָבען פֿאַר האַלאַנד, זיי פֿערנעהמען דאָרט דעם פלאַץ פֿון וועגען. עס איז אויך בעקאַנט, וואָס פֿאַר אַ מאַסע סחורות עס ווערט אַריבערגעפֿיהרט איבער זיי. אַלצדינג, וואָס ביי אונז ווערט געפֿיהרט מיט די אייזענבאַהנען, אָדער אויף די שאָסעען, פֿיהרט מען דאָרט אויף די קאַנאַלען. אָט איז, דאַכט זיך, אַ פֿאַל, וואו מענשען וואָלטען זיך נעדאַרפֿט אַרומרייסען, וועמעס שיף זאָל געהן די ערשטע? אָט וואו די רעגירונג וואָלט זיך בעדאַרפֿט אונבעדינגט אַריינמישען אום אייגצופֿיהרען אָרדנונג!

פֿונדעסטוועגען איז עס ניט אַזוי. די פראַקטישע האָלענדער האָבען שוין לאַנג געפֿונען אַ מיטעל זיך אַנדערש אייגצוארדנען. זיי האָבען געבילדעט אן אַרט גילדעס, סינדיקאַטען פֿון שיפֿער. דאָס זיינען געווען אויעלבע אַסאָציאַציאָנען, וועלכע זיינען בעשאַפֿען געווארען אונטער דעם אינפֿלוס פֿון די בעדירפֿנישען. די שיפֿען פֿערשרייבען זיך

אין אַ געוויסער אַרדנונג און געהען איינע נאָך די אַנדערע, נאָך זייער רייהע נאָך. קיין איינע דאַרף ניט אַריבערגיאָנען די אַנדערע, אַז ניט ווערט מען אויסגעשלאָסען פֿון ס סינדיקאַט. קיין שיף האָט נישט דאָס רעכט צו שטעהן אין די האַפֿענס מעהר ווי א בעשטימטע צאָהל שטונדען אַ מאָל, און אויב זי האָט פֿאַר דער צייט ניט געפֿונען קיין ארבייט, מוז זי אַוועקגעהן און אָבנעבען איהר פּלאַץ אַנדערע. אויף אַזא אופן ווערט בעזייטיגט א צו גרויסע צוזאַמענהויפֿונג פֿון שיפֿען. לאָמיר דערביי בעמערקען, אַז די קאָנקורענץ צווישען די אונטערנעהמער — די אונפֿערמיידליכע פֿאָלגע פֿון ס פריוואַט אייגענטהום — בלייבט אין פֿולער קראַפֿט, און ווען מען זאָל דאָס בעזייטיגען, דאַן ווערט די אינפֿערשטענדנים זיין נאָך אויפֿריכטיגער, נאָך מעהר גענרינדעט אויף גערעכטיגקייט.

עס פֿערשטעהט זיך, אַז יעטוועדער בעל הבית פֿון אַ שיף האָט דאָס רעכט צוצושטעהן צום סינדיקאַט, דאָס איז זיין זאַך. דאָס רוב אָבער זיינען צוגעשטאַנען. איבריגענס, די סינדיקאַטען גיבען אַווי פֿיעל בעקוועמליכקייטען, אַז זיי פֿערבריטען זיך איצט אויף ר ה י י ן, אויף דער ו ע ז ע ר אויף דער אָ ד ע ר ביז בערלין. די שיפֿער האָבען ניט גערוארט, ביז עס ווערט קומען אַ ביסמאַרק און ווערט פֿערבינדען האָלאַנד מיט דייטשלאַנד און בעשטימען אַן „א ו י־ב ע ר־ה ו י פ ט־ג ע נ ע ר א ל־ש ט א ַ ט ס־נ א ַ ו י ג א ַ צ י א ַ נ ס־ר א ַ ט“ מיט אַזוי פֿיעל בענדער, אַז זיי זאָלען אויסדריקען די ליינג פֿון זיין טיטעל. זיי האָבען פֿאַרגעצויגען דעם אינטערנאַציאָנאַלען אָבמאַך. נאָך מעהר: פֿיעלע אייגענטהימער פֿון די שיפֿען, וועלבע געהען צווישען די דייטשע, סקאַנדינאַווישע און רוסישע האַפֿענס, זיינען אויך צוגעשטאַנען צו די סינדיקאַטען, כדי אינצוואַרנען די איבערפֿיהרונג פֿון סחורות אויף ן באַלטישען ים און אַריינצוברייגען א האַרמאָניע אין ס נעהן פֿון די שיפֿען. און אָט די אַלע אַסאָסיאַציעס, וועלבע זיינען פֿריי ענטשטאַנען

און וועלכע נעהמען אַריין מיטגליעדער, וואָס שטעהען פֿרייוויליג צוּ, האָבען גאָר ניט צוּ טהאָן מיט קיינע רעגירונגען.

מעגליך, יעדענפֿאַלס זעהר וואַהרשיינליך, אַז אויך דאָ דריקט דער גרויסער קאַפּיטאַל דעם קלייניעם. מעגליך, אַז בייַם סינדיקאַט אַליין עקזיסטירט אַ פֿערלאַנגען צוּ ווערען אַ מאַנאָפּאָל — בעזונדערס האָבענדיג די שטיצע פֿון׳ם שטאַאַט, וועלכער וועט זיך נאַטירליך באַלד אַריינמישען, מען דאַרף אָבער ניט פֿערגעסען, אַז איצט האָבען די מיטגליעדער פֿון די דאָזיגע סינדיקאַטען קיין אַנדערע אינטערעסען ניט אויסער פֿערזענליכע, אָבער אַז דער שיפֿער וועט זיין געוויטיגט, דורך די סאַציאַליזירונג פֿון דער פּראָדוקציאָן, פֿון דער קאָנסומאַציאָן און פֿון׳ם אויסטויש, צוּ זיין אַ מיטגליעד פֿון הונדערט אַנדערע אַסאָסיאַציאָנען, וועלכע זיינען נויטוועניג צוּ בעפֿרידיגען זיינע בעדירפֿניסע; אַז די שיפֿען אַליין וועלען נעהערען צוּ גאַנצע קאָמפּאַנען אָדער שטעדט, דאָן וועט עס זיין גאָר אַנדערש. אַ גרופּע פֿון שיפֿער, וועלכע זיינען שטאַרק אַזוי לאַנג ווי עס האַנדעלט זיך מכח פּאָהרען אויף׳ן וואַסער, וועט זיך פֿיהלען שוואַך אויף דער יבשה און וועט מוזען מעסיגען איהרע פֿאָדערונגען, אום זיך איינצופֿערשטעהען מיט די אייזענבאַהנען, ווי אויך מיט אַלע אַנדערע גרופּען, וואָס גיבען זיך אָפּ מיט דער פּראָדוקציאָן, קאָנסומאַציאָן, א. אַ. וו. וו. עס זאָל ניט זיין, ניט רייַדענדיג פֿון דער צוקונפֿט, זעהען מיר דאָ נאָך אַ בייַשפּיעל פֿון אַ פֿרייוויליגער אַסאָסיאַציע, וואָס בענעהמט זיך אָהן אַ רעגירונג. לאָמיר נעהמען נאָך אייניג בייַשפּילע.

אַזוי ווי מיר רייַדען שוין פֿון שיפֿען, וועלען מיר אָנווייזען אייניג פֿון די בעסטע אָרגאַניזאַציאָנען, וועלכע זיינען בעשאַפֿען געוואָרען אין אונזער יאָהר הונדערט, — אייניע פֿון דיזע אָרגאַניזאַציאָנען, מיט וועלכע מיר קענען מיט רעכט שטאָלצירען, נעמליך די ענגלישע געזעלשאַפֿט *Lifeboat Association.*

ווי בעוואוסט, ווערען ביי די ענגלישע ברעגען יעדעס יאָהר צושלאָגען פֿון'ם שטורם מעחר ווי טויזענד שיפֿען. אין אָפֿענעם ים האָט אַ גוטע שיף ניט מורא פֿאַר קיין שטורם, די געפֿאַהר איז, ווען זי קומט צו נאָהנט צום ברעג: די שטאַרקע, שטורמדיגע כוואַליעס, וואָס נעהמען צו די מעגליכקייט צו רעגירען די שיף, די ווינטען, וואָס רייסען אַראָב די מאַטשטען, די טומאַנען, די אונטערוואַסערדיגע שטיינער, אויף וועלכע זי שלאָגט זיך אָן.

אפילו נאָך אין די אַלטע צייטען, ווען די ברעג־איינ־וואוינער פֿלעגען בכיוון אָנצינדען פֿייערן מיט דעם צוועק צוצוציהען שיפֿען אויף אונטערוואַסערדיגע שטיינער, אום דערנאָך זיי צו בערויבען, — אפילו דאַן פֿלעגען זיי אויך טהאָן אַלעס מעגליכע, אום צו ראַטעווען די מענשען. אַז זיי פֿלעגען נור בעמערקען אַ שיף, וואָס געהט אונטער, פֿלעגען זיי זיך לאָזען אויף זייערע לאָדקעס אין ים צו העלפֿען די מענשען פֿון'ם שיף און אָפֿט פֿלעגען זיי אַליין אומקומען אין די כוואַליעס. יעטוועדעס ברעג־דערפֿעל האָט זיך זיינע לעגענדען איבער די העלרישע טהאַטען פֿון מענער און פֿרויען, וואָס האָבען איינגעשטעלט זייער לעבען צו ראַטעווען מענשען, וועלכע פֿלעגען האַלטען ביים אונטער־געהן אויף אַ זינקענדע שיף.

אמת, דער שטאַאַט און די געלעהרטע האָבען אויך עפעס געטהאָן צו פֿערקלענערען די צאָהל פֿון די שיפֿברוכען. די לייכט־טהורמס, די סיגנאַלען, די קאַרטעס, די מעטעאָראָ־לאָגישע פֿאָראויסזאָגונגען — דאָס אַלעס האָט בלי ספק פֿערקלענערט די צאָהל פֿון אונגליקען. אָבער נאָך איצט דאַרף מען יעדעס יאָהר ראַטעווען אַן ערך טויזענד שיפֿען, — דאָס הייסט איינינגע טויזענד מענשליכע לעבענס.

אָט האָבען זיך געפֿונען איינינגע מענשען, פֿרייוויליגע, וועלכע האָבען זיך גענומען דערצו. אַלס גוטע שיפֿלייט האָבען זיי ערפֿונדען אַזעלכע רעטונגס־לאָדקעס, וועלכע קענען קעמפפֿען מיט'ן שטורם, און ווערען ניט איבערגע־

קעהרט און ניט פֿערגאָסען פֿון די כוואַליעס; דערנאָך האָ־בען זיי אָנגעהויבען צו פֿיהרען אַן אַגיטאַציאָן, אום צו פֿעראינטערעסירען אין זייער אונטערנעהמונג דעם גרויסען עולם; צו געפֿינען דאָס נייטיגע געלד, צו מאַכען רעטונגס־לאָדקעס און צו טהיילען זיי אין יענע פונקטען, וואו זיי זיינען אַם מייסטען נייטיג.

דאָס זיינען געווען מענשען פֿון טהאַט, און ניט זייענדיג קיין יאַקאָבינער, האָבען זיי זיך ניט געווענדעט צו דער רעגירונג. זיי האָבען פֿערשטאַנען, אַז בכדי זייער אונטער־נעהמונג זאָל האָבען אַן ערפֿאָלג, דאַרף מען האָבען די מיטהילפֿע פֿון די אָרטיגע ים־לייט, פֿון די פֿישער; מען דאַרף האָבען זייערע ידיעות איבער דער געגענד, דער עיקר זייער איבערגעבענהייט. אום עס זאָלען זיך אָבער געפֿינען מענשען, וועלכע זיינען בערייט ביים ערשטען סיגנאַל זיך צו לאָזען אין מיטען נאַכט אין דעם ברויזענדעס ים; מענ־שען וועמען עס זאָל ניט אָבהאַלטען ניט די פֿינסטערנים, ניט די כוואַליעס, וועלכע זאָלען קעמפפֿען פֿינף, זעקס, צעהן שעה, איידער עס געלינגט זיי צוצוקומען צום זינ־קענדען שיף, — מענשען, וועלכע זיינען בערייט איינצו־שטעלען זייער לעבען אום צו רעטען דאָס לעבען פֿון אַנדערע, — דערצו דאַרף מען האָבען דאָס געפֿיהל פֿון סאָלידאַריטעט, דערצו דאַרף זיין זעלבסט־אויפֿאָפפֿערונג, וועלכע לאָזען זיך ניט קויפֿען ניט דורך טשינען, ניט דורך אוקאַזען.

אויף אַזאַ אופן איז אָט די גאַנצע זאַך בעשאַפֿען געוואָ־רען פֿון פֿרייוויליגע, אויסשליסליך דורך די פֿרייע איבער־איינשטימונג און די פערזענליכע איניציאַטיווע. אין די ברעג־געגענדען זיינען ענטשטאַנען הונדערטער אָרטיגע גרופּען, און די איניציאַטאָרס האָבען בעוויזען אַזוי פֿיעל געזונדען מענשען־פֿערשטאַנד, אַז זיי האָבען זיך ניט איינגעבילדעט פֿאַר אונפֿעהלבאַרע, אומגעקעהרט זיי האָבען געזוכט ראַטה ביי די אָרטיגע פֿישער. איינער אַ גביר שיקט צ. ב., אין

אַ ברעג־דאָרף טויזענד פֿונט צו מאַכען אַ רעטונגס־לאָדקע. זיין נדבה ווערט אָנגענומען, אָבער אויסקלייבען דעם פּלאַץ, וואו צו שטעלען די לאָדקע, און וואָס פֿאַר אַן ארט לאָדקע מען דאַרף מאַכען, דאָס איז נאָר ניט זיין זאַך, דאָס געהער זיך אָן מיט די אַרטיגע פֿישער און ים־לייט.

דער פּלאַן פֿון נייע שיפֿען איז ניט נעמאַכט געוואָרען אין דער אַדמיראַלשאַפֿט. — „אַזוי ווי עס איז נייטיג", לערנען מיר אין׳ם ראַפּאָרט פֿון דער געזעלשאַפֿט, „אַז די מענשען, וועלכע לאָזען זיך אין ים, זאָלען האָבען אַן אַבסאָלוטען צוטרוי צו זייער לאָדקע, סטאַרעט זיך דער קאָמיטעט, אַז אין יערען פונקט זאָל די לאָדקע געמאַכט ווערען אויף אַזאַ אופן און פּלאַן ווי די אַרטיגע גרופּע אַליין וועט אויסווהלען אָדער אויסאַרבייטען." דערפֿאַר ווערען דאָ יעדעס יאָהר איינגעפֿיהרט פֿערבעסערונגען.

און אַלעס ווערט געמאַכט פֿון פֿרייוויליגע מענשען, וועלכע אַרגאַניזירען זיך אין אַרטיגע קאָמיטעטען און גרופּען! אַלעס איז געגרינדעט אויף נעגענזייטיגע הילפֿע און אויפֿערשטענדנים! — רייניע אַנארכיסטען! — און זיי פֿאָדערן ניט קיין נאַלאָגען, און דאָך האָט די געזעלשאַפֿט בעקומען פֿאַריגעס יאָהר אַ מיליאָן און 76 טויזענד פֿראַנק פֿרייע בייטרעגע.

וואָס איז שייך די רעזולטאַטען, אָט זיינען זיי:

די אַסאָסיאַציע האָט געהאַט אין יאָהר 1891 293 רעטונגס־שיפֿען. אין׳ם זעלבען יאָהר האָט זי גערעטעט 601 מענשען און 33 שיפֿען; פֿון דער גרינדונג אָן האָט זי גערעטעט 32.671 מענשליכע לעבענס.

אין 1886, וועז דריי רעטונגס־שיפֿען זיינען מיט אַלע מענשען, וואָס זיינען געווען אויף זיי, אומגעקומען אין די כוואַליעס פֿון׳ם ים, האָבען זיך אין דער אַסאָסיאַציע פֿערשריבען הונדערטע נייע פֿרייוויליגע, וועלכע האָבען געביל־דעט אָרט־גרופּען, און דער רעזולטאַט פֿון דיזער אַגיטאַציאָן איז געווען, אַז מען האָט געמאַכט מעהר פֿון צוואַנציג

נייע לאָדקעס און געגרינדעט צוואַנציג נייע רעטונגס־סטאַ־
ציאָנען.

לאָמיר נאָך פֿאַרבייגעהענדיג בעמערקען, אַז דיזעלבע
אַסאָסיאַציע שיקט יעדעס יאָהר פֿאַר די פֿישער און די ים־
לייט אויסגעצייכענטע באַראָמעטערס פֿאַר אַ פרייז דריי
מאָל קלענער, איידער זייער ווירקליכער ווערטה איז. זי
פֿערברייטעט מעטעאָראָלאָגישע קענטענישען און טהיילט
מיט די פערזאָנען, וואָס זיינען פֿעראינטערעסירט אין דעם,
אַלע פלעצליכע פֿערענדערונגען, וועלכע די געלעהרטע
זעהען פֿאָראויס.

לאָמיר ווידערהאָלען נאָך אַמאָל, אַז די הונדערטע פֿון
די קליינע קאָמיטעטען אָדער פֿון די אָרטיגע גרופּען זיי־
נען ניט אָ־גאַניזירט נאָך ראַנג־אָרדנונג, און האָבען ניט
קיין נאַטשאַלסטוואָ; זיי בעשטעהען אויסשליסליך פֿון פֿריי־
וויליגע רעטער און פֿון מענשען וועלכע אינטערעסירען זיך
מיט דעם. די פֿרייוויליגע נעהמען אַליין דעם חוב אויף זיך
אַרויסצופֿאָהרען אין ים ביים ערסטען סיגנאַל, וועלכער
ווערט תמיד געגעבען אויף'ן ברעג, מיט דער איינשטימונג
פֿון די רודערער אַליין, אָדער אָפֿט פֿון דער בעפֿעלקערונג,
וואָס אינטערעסירט זיך דערמיט. דער צענטראַל־קאָמיטעט,
וועלכער איז אייגענטליך אַ צענטער פֿון קאָרעספאָנדענץ,
מישט זיך אַבסאָלוט ניט אַריין.

עס איז איבעריג צו זאָגען, אַז ווען אין אַ פֿישער־דאָרף,
וואו עס איז פֿאַרהאַן אַ רעטונגס־לאָדקע, קומען פֿאָר
וואַהלען, צ.ב.ש. וועגען שולען אָדער וועגען אָרטיגע שטיי־
ערן, נעהמען די שיפֿס־קאָמיטעטען, אַלס אַזעלכע, קיין
אַנטהייל ניט אין זיי,—אַ בעשיידענהייט, וועלכע די מיט־
גליעדער פֿון דער שטאָדט־דומאַ האָבען ליידער ניט. דער־
פֿאַר אָבער, דערלאָזען זיי אויך ניט, אַז יענע, וועלכע האָ־
בען קיינמאָל ניט געקעמפפֿט מיט דעם שטורם, זאָלען פֿאַר
זיי מאַכען געזעצען, ווי אַזוי צו ראַטעווען מענשען פֿון אַ
שיף. ביים ערשטען סיגנאַל פֿון אַ געפֿאַהר, זיינען זיי שוין

דאָ, מאַכען אָב, ווי אין וואוהין צו פֿאָהרען אוּן לאָזען זיך תיכף אין ים. ניטאָ ביי זיי קיין מונדירען, קיין בענדער, זיי האָבען אָבער דעם גוטען ווילען איינצושטעלען זייער לעבען.

לאָמיר נעהמען נאָך אַזאַ אַרט געזעלשאַפֿט — דעם „רויטען קרייץ" (קראָסני קרעסט). דער נאָמען איז דאָ ניט וויכטיג פֿאַר אונז; לאָמיר זעהען, וואָס איז זי אַווינס.

שטעלט אייך פֿאָר, אַז מיט פֿינף אוּן צוואַנציג יאָהר צוריק וואָלט עמיצער געזאָגט: דער שטאַט קען זעהר נוט הרג'ענען מענשען, אויסשלאַכטען צוויזענד טויזענד אין איין מאָג אוּן פֿערוואונדען פֿופֿציג טויזענד,—דאָס איז פֿאַר איהם אַ קליניגקייט. ער איז אָבער לחלוטין אונפֿעהיג צו געבען הילף זייע איינענע אָפּפֿער, דערפֿאַר—אַווי ווי מלחמות עקזיסטירען שוין—דאַרף זיך אין דעם אַריינמישען די פֿרי־וואַט־איניציאַטיוון; פֿרייוויליגע, מענשען, וואָס האָבען דעם גוטען ווילען, דאַרפֿען זיך נעהמען צו דעם אוּן אָרגאַניזירען פֿאַר דעם דאָזיגען הומאַנעם צוועק אַן אינטערנאַציאָנאַלע געזעלשאַפֿט."

מען וואָלט געמאַכט חוזק פֿון אַזאַ מענשען, מען וואָלט איהם פֿערשפּייען! קודם כל וואָלט מען איהם געבענשט מיט'ן נאָמען אוטאָפּיסט, אוּן דאָן, וועט מען וואָלט איהם שוין יאָ בעהרט מיט אַן ענטפֿער, וואָלט מען זיכער אַזוי געזאָגט: „נאַרישער מענש וואָס איהר זייט! אָט פּונקט דאָרט, וואו די נויט וועט זיין אַם גרעסטען, וועלען די פֿרייוויליגע ניט קומען! אייערע פֿרייע שפּיטעלער וועלען זיך קאָנצענטרירען אין אַזעלכע פלעצער וואו עס איז ניטאָ קיין געפֿאַהר, אוּן גראַדע אויף'ן שלאַכטפֿעלד, דאָרט וואו מען וועט דאַרפֿען העלפֿען די פֿערוואונדעטע, וועט קיינער ניט זיין. היינט בערעכענט נאָר, וואָס פֿאַר אַ קאָנקורענץ עס וועט זיין צווישען די פֿערשידענע נאַציאָנאַליטעטען! סוף כל סוף וועלען די אונגליקליכע סאָלדאַטען שטאַרבען אָהן יעטוועדע הילף." יעדער וואָלט געפֿונען אַ טענה, וואָס

זואָלט צושלאָגען זיין פלאַן. ווער פּון אונז האָט ניט געהערט אַזעלכע מינים רעדען!

איצט וויסען מיר אָבער וואָס עס איז געווארען פּון דעם.

אומעטום, אין יעדען לאַנד, אין טויזענדער פלעצער, האָבען זיך אָרגאַניזירט געזעלשאַפטען פּון׳ם רויטען קרייץ, אוּן אַז אין 71—1870 האָט אויסגעבראָכען דער קריעג, האָבען זיך די פּרייוויליגע געזומען צו דער אַרבייט. מענער אוּן פּרויען זיינען געקומען און האָבען פּאָרגעלייגט וויערע דיענסטע. שפּיטעלער, אַמבולאַנסען האָבען זיך אָרגאַניזירט אין די טויזענדער; נאַנצע ציגע האָבען אַריבערגעפּיהרט אַלצדינג, וואָס מען האָט געדאַרפט פּאַר די שפּיטעלער: לעבענסמיטעל, וועש, רפואות פּאַר די פּערוואונדעטע. די ענגלישע קאָמיטעטען האָבען געשיקט גאַנצע טראַנספּאָרטען פּון נאַהרונגסמיטעל, קליידער, אינסטרומענטען, זאָמען צו באַזייען די פּעלדער, ארבייטס-פּיה—אפילו דאַמפּפלוגען מיט מענשען צו העלפּען בעאַרבייטען דאָס לאַנד, וואָס איז פּערוויסטעט געוואָרען פּון׳ם קריעג. לייענט נור דורך גוסטאַוו מאַיניע׳ס ווערק „דער רויטער קרייץ", אוּן איהר וועט שטוינען איבער דער אונגעהייערער ארבייט, וואָס איז געמאַכט געוואָרען.

וואָס איז שייך צו יענע נביאים, וועלכע זיינען תמיד גרייט אָבצוליקענען ביי אַנדערע מענשען יעטוועדען געזונדען פּערשטאַנד, יעדען שכל, אוּן וועלכע רעכענען נור זיך אַליין פּאַר פּעהיג צו רעגירען די וועלט נאָך זייער ווילען, קיין איינציגע פּון זייערע נביאות איז ניט ערפּילט געוואָרען.

די זעלבסטאויפּאָפּערונג פּון די פּרייוויליגע פּון׳ם רויטען קרייץ איז נאָר ניט אָבצולויבען. זיי האָבען זיך רק געסטאַרעט צו פּערנעהמען די געפּעהרליכסטע ערטער, אוּן אין דערזעלבער צייט, וועו די פּראַנצויזישע דאָקטוירים, וועלכע האָבען בעקומען זייער לאָהן פּון׳ם שטאַאַט, פּלעגען אַוועקלויפּען מיט אַלע זייערע מענשען, בעת די פּרייסען

פֿלענען צוקומען צו זיי, — האָבען די פֿרייוויליגע פֿון׳ס רויטען קרייץ פֿאַרטענעצט זייער אַרבייט אונטער די קוי־לען, אַריבערטראָגנרינ אלע גראָבהייטען פֿון די ביסמאַר־קער און נאפֿאלאָנער אפֿיצירען, און האָבען נאָכגענעקוקט גלייך נאָך אלע פֿע־וואונדעטע, צו וועלכער נאַציאָן זיי האָבען ניט נעהערט. האָלענדער און איטאַליענער, שוויי־דען און בעלגיער, אפילו יאַפאַנער און כינעזער האָבען זיך וואונדע־באר איינפֿערשטאַנען. זיי האָבען איינגעשטעלט זייערע שפיטעלער און אמבולאַנסען נאָך דעם בערירפֿנים פֿון דעם נעגענבענעם מאָמענט; און אויב זיי האָבען קאָנ־קורירט, איז דאָס נור נעווען אין דער היגיענע פֿון זייערע שפיטעלער. וויפֿיל פֿראַנצויזען רעדען נאָך כיז איצט, מיט א נעפֿיהל פֿון טיעפֿער דאַנקבאַרקייט, מכח דער צערטליכער אויפֿמערקזאַמקייט, וואָס זיי האָט בעוויזען אין די אַמבו־לאַנסען פֿון׳ס רויטען קרייץ יענע און יענע פֿרייוויליגע האָלענדערין אָדער דייטשקע!

אָבער פֿאר די אָנהיינגער פֿון דער שטאַטס־אימאָריטעט האָט דאָס אַלעס קיין ווערטה ניט! זייער אידעאל איז א מיליטער־דיקטאָר פֿון רעגימענט, וועלכער בעקומט זיין נעהאַלט פֿון׳ס שטאַט. זאל נעהן צו אַלדע שוואַרץ יאָהר דער רויטער קרייץ מיט אַלע זיינע היגיענישע שפיטעלער, ווען זיינע דאָקטוירים זיינען פֿרייוויליגע און ניט קיין טשינאָוניקעס!

דאָ האָבען מיר אַליא נאָך אַן אָרגאַניזאַציאָן, וועלכע איז ערשט ניט לאַנג ענטשטאַנען און ציילט שוין היינט איהרע מיטגלידער אין די הונדערטער טויזענדער; אַן אָרגאַניזא־ציאָן, וועלכע האָט איהרע אייגענע שפיטעלער, אייגענע צינע; וועלכער אַרבייט אוים נייע וועגען וויי אזוי צו היילען וואונדען, און וועלכע איז ענטשטאַנען דורך די פֿרייע איניציאַטיוו פֿון אייניגע נוטהערציגע מענשען.

מען וועט אינו אפשר זאָגען, אז די שטאַטען האָבען

אויך גענומען וואָס פֿאַר עס איז אָנטהייל אין דיזער אָרגא־ניזאַציאָן. יאָ, אמת; ליידער האָבען די שטאַאַטען שוין אַרויפֿגעלעגט זייער האַנד אויף דעם „רו׳טען קרייץ", אום איהם אַריינצוכאַפען אין זייערע לאַפעס און צו מאַכען פֿון איהם אַ דעפאַרטמענט פֿון טשינאָווניקעס. די צענטראַל־קאָמיטעטען האָבען אַלס פֿאָרזיצענדע יענע „פרינצען פֿון דער מאַמעס מילך," ווי לאַקייען רופֿען זיי, און די קאָמי־טעטען שטעהען אונטער דעם שוץ פֿון קיסרים און קעני־גינען. אָבער ניט צו דיזען שוץ דאַרף מען צושרייבען דעם ערפֿאָלג פֿון דער אָרגאַניזאַציאָן. דער ערפֿאָלג איז געקומען דורך די טויזענדער אָרטיגע קאָמיטעטען אין יעדען לאַנד, דורך די טהעטיגקייט פֿון איינצעלנע פערזאָנען, דורך די איבערגעבענהייט פֿון אַלע יענע מענער און פֿרויען, וועלכע האָבען געזוכט צו פֿערלייכטערען די ליידען פֿון די אָפפֿער פֿון׳ם קריעג. און די איבערגעבענהייט וואָלט געווען נאָך גרעסער, ווען די שטאַאַטען וואָלטען זיך גאָר ניט אַריינ־געמישט!

יעדענפֿאַלס האָט עס ניט אָבגעהאַנגען פון די בעפֿעהלע פֿון אַ צענטראַלען אינטערנאַציאָנאַלען קאָמיטעט, וואָס אין 1871 האָבען ענגלענדער און יאַפאַנער, שוועדען און כינעזער זיך צוגעאיילט צו שיקען הילפֿע די פֿערוואונדעטע. ניט אויף די בעפֿעהלע פֿון אַן אינטערנאַציאָנאַלען מינים־טעריום האָבען זיך די שפיטעלער געבויט גראַדע אויף דעם פלאַץ, וואָס איז פֿערנומען פֿון חיל, און די אַמבו־לאַנסען האָבען זיך איבערגעטראָגען פונקט אויף׳ן שלאַכט־פֿעלד. אַלצדינג איז געמאכט געוואָרען דורך דער איניציאַטיווע פֿון פֿרייוויליגע פֿון יעדען לאַנד. ווי זיי זיינען נאָר געקומען אויף׳ן פלאַץ, האָבען זיי זיך גאָר ניט געריסען איינע מיט די אַנדערע פֿאַר די האָר, ווי די יאַקאָבינער האָבען עס פֿאָראויסגעזעהן; זיי האָבען זיך גלייך גענומען צו דער אַרבייט אָהן יעטוועדען אונטערשיעד פֿון נאַציאָנאַליטעט!

——

מיר קענען נאַטירליך בערויערן, וואָס אַזוי פֿיעל קרעפֿטען געהען אַוועק אויף אַזאַ זאַך, אוּן זיך פֿרעגען, אַזוי ווי דאָס קינד אין דער פּאָעזיע פֿון ווּיקטאָר הוגאָ: „צו וואָס זשע פֿערוואונדעט מען זיך, אַז מען היילט זיי דערנאָך?" זוכענדיג צו פֿערניכטען די קראַפֿט פֿון׳ם קאַפּיטאַל אוּן די מאַכט פֿון דער בורזשואַזיע, אַרבייטען מיר, אום צו פֿערניכטען דיזע הריגות, אוּן אונז וואָלט נעווען אַ סך אַנגענעהמער, וועּן די פֿרייוויליגע פֿון׳ם „רויטען־קרייץ" וואָלטען געברויכט זייער טהעטיגקייט אינאיינעם מיט אונז, צו פֿערניכטען אין גאַנצען די מלחמות.

מיר מוזען דאָך אָבער אָנווייזען אויף דיזע אונגעהייערע אַרגאַניזאַציאָן, אַלס אַ בעווייז פֿון די פֿרוכטבאַרע רעזולטאַטען, וועלכע וועלען עריכט דורך דעם פֿרייען אָבמאַך אוּן די פֿרייע אונטערשטיצונג.

וועּן מיר וואָלטען וועלען זוכען בייספּיעלע אפילו אין דער קונסט פֿון מענשען פערטיליגען, וואָלטען מיר זיי גענפֿונען אָהן אַ סוף.

עס איז גענוג, וועּן מיר וועלען נור אָנרופֿען די אונגעהייער פֿיעלע געזעלשאַפֿטען, דורך וועלכע די דייטשע אַרמעע האָט הויפּטזעכליך בעקומען איהר קראַפֿט — אַ קראַפֿט, וואָס היינט ניט אָב, ווי מען מיינט געווענליך, נור פֿון איין דיסציפּלין. אָט די געזעלשאַפֿטען זיינען פֿאַראַן זעהר פֿיעל אין דייטשלאַנד אוּן זייער צוועק איז צו פֿערבריטען מיליטער־קענטענישען. אויף איינעם פֿון די לעצטע קאָנגרעסען פֿון דער דייטשער מיליטערישער אַליאַנס (קריגער בונד) זיינען געקומען דעלעגאַטען פֿון 2452 געזעלשאַפֿטען, וועלכע צעהלען 151.712 מיטגליעדער, אוּן אַלע פֿערבונדען אין איין פֿעדעראַציאָן.

די טעכנישע קענטענישען פֿון דער דייטשער אַרמעע וועלען ניט אויסגעארבייט אין די קאַזארמען, אוּן אין די מיליטער־שולען, נאָר אין די אונצעהליגע שיס־געזעלשאַפֿ-

טען, אין די געזעלשאַפֿטען פֿון מיליטעריש און סטראטע־
גיש שפּיעלען, א. ז. וו. דאָס איז אַן אונגעהייערער נעץ
פֿון פֿערשידענע חברות, וועלכע האָבען אין זיך אי מילי־
טעריש, אי ציווילע עלעמענטען, נעאָגראַפֿען און נימנאַס־
טען, יענער און טעכניקער, — געזעלשאַפֿטען, וועלכע
ענטשטעהען זעלבסטשטענדיג, אָרגאַניזירען זיך, פֿעדעריר־
זיך, דיסקוטירען איבער פֿערשיעדענע פֿראַגען, און מאכען
עקסקורסיאָנען, אונטערזוכונגען. אָט די פֿריוויליגע און
פֿרייע געזעלשאַפֿטען בילדען עס די ווירקליכע קראַפֿט פֿון
דער דיישער ארמעע.

אָט די אַלע חברות האָבען אַ מיאוסען צוועק: זיי האַל־
טען אונטער די מיליטעריש מלוכה. אונז איז אָבער דאָ
וויכטיג צו בעווייזען, אַז דער שטאַט אַליין, פֿאר וועלכען
די מיליטער־אָרגאַניזאַציאָן איז דער העכסטער צוועק, האָט
פֿערשטאַנען, אַז די אָרגאַניזאַציאָן וועט זיך בעסער ענט־
וויקלען, וען מען וועט זי איבערלאָזען דעם פֿרייען אַכמאַך
צוויישען די גרופּען און דער פֿרייער איניציאַטיוו פֿון
איינצעלנע פערזאָנען.

היינט וועגדעט מען זיך צום פֿרייען אָכמאַך אפילו אין
קריענס־זאַכען; מיר קענען נור אָנווייזען אויף די דריי
הויפּטערט טויזענד ענגלישע וואָלאָנטירען, אויף די ענגלישע
נאַציאָנאַלע אַרטילעריע־געזעלשאַפֿט, און אויף דעם פֿער־
אין, וועלכער בירעט זיך ערשט איצט, צו פֿע־טהיירינגען
די ענגלישע ברענען — אַ פֿעראיין, וועלכער, וען ער וועט
שוין עקזיסטירען, וועט ער זיכער זיין טהעטיגער פֿון דעם
מאַרינע־מיניסטעריום מיט זיינע קרייצער־שיפֿען, וועלכע
שפּרינגען תמיד אין די לופֿט, אין מיט זיינע באַאָנעטען,
וועלכע בויגען זיך ווי בליי.

אומעטום זאָגט זיך דער שטאַט אָב פֿון זיינע פריווי־
לעגיעס און גיט איבער זיינע „הויליגע" פֿונקציאָנען צו
פריוואַט פערזאָנען. אומעטום רייסט זיך די פֿרייע אָרגאַ־
ניזאַציאָן אַריין אין זיין גבול. אַלע פֿאַקטען אָבער, וועלכע

מיר האָבען ערשט דאָ אָנגעוויזען, זיינען אַ גאָר ניט געגען דעם, וואָס דער פֿרייער אָבמאַך גרייט אונז פֿאָר אין דער צוקונפֿט, וועלן דער שטאַט וועט מעהר ניט עקזיסטירען.

אייניג טענות.

I.

לאָמיר איצט אַנאַליזירען די הויפּט טענות געגען דעם קאָמוניזמוס. דער גרעסטער טהייל פֿון זיי קומט פֿון אַן אויפֿאַכען מיספֿערשטענדניס, עטליכע אָבער בעריהרען זעהר וויכטיגע פֿראַגען אין פֿערדינענען דערפֿאַר אונזער פֿולע אויפֿמערקזאַמקייט.

מיר וועלען דאָ ניט רעידען וועגען די אַרגומענטען, וועלכע מען בריינגט געגען דעם שטאַאַטס־קאָמוניזמוס: מיר אַליין אַנערקענען זייער ריכטיגקייט. די ציוויליזירטע פֿעלקער האָבען געהאַט צו פֿיעל אויסצושטעהן אין׳ם קאַמפֿף פֿאַר די בעפֿרייאונג פֿון׳ם אינדיווידיאום, אוּן זיי קענען זיך ניט ענטזאַגען פֿון זייער פֿערגאַנגענהייט אוּן דוּלדען א רעגירונג, וועלכע מישט זיך אַריין אין אַלע קליינינקייטען פֿון דעם לעבען פֿון די בירגער — אפילו וועז די רעגירונג וואָלט קיין אַנדער צוועק ניט געהאַט, נאָר דאָס וואָהלזיין פֿון׳ם כלל. אַז עס וואָלט וועז ניט איז ענטשטאַנען אַ געזעלשאַפֿט, געגרינדעט אויף׳ן שטאַאַטס־קאָמוניזמוס, וואָלט זי זיך ניט געקענט האַלטען, אוּן וואָלט געמוזט, אונטער דעם אויפֿלוּם פֿון דער אַלגעמיינער אונצופֿרידענהייט, ענטוועדער צופֿאַלען, אָדער איבערגעבויט ווערען אויף די פרינציפּען פֿון פֿרייהייט.

מיר וועלען זיך דאָ פֿערנעהמען מיט דער אַנאַרכיסטיש־קאָמוניסטישער געזעלשאַפֿט, ד. ה. מיט אַזאַ געזעלשאַפֿט,

זועלכע אַנערקענט די פּוּלע פֿרייהייט פֿון׳ם אינדיווידיאום, דערלאַזט ניט קיין אויטאָריטעט אוּן געברויכט ניט קיין גוואַלט צו צווינגען דעם מענשען, ער זאָל אַרבייטען. לאָמיר זשע זעהן, נעהמענדיג נור די עקאָנאָמישע זייט פֿון דער פֿראַגע, אויב עס וועט זיך קענען ענטוויקלען אוּן האָבען אַ קיום אַזאַ געזעלשאַפֿט, וועלכע בעשטעהט פֿון אַזעלכע מענשען, ווי מיר זעהען זיי היינט: ניט בעסערע אוּן ניט ערגערע, ניט מעהר אוּן ניט ווייניגער אַרבייט־זאַמע?

מיר ווייסען די טענות: „אויב די עקזיסטענץ פֿון יעדען איינעם וועט זיין געזיכערט, אוּן די נויטוועניגקייט צו פֿערדיענען אויף חיונה וועט ניט צווינגען דעם מענשען צו אַרבייטען, דאַן וועט קיינער ניט אַרבייטען. יעדער וועט זיך סטאַרען אַרויפֿצוואַרפֿען די אַרבייט אויף׳ן צווייטען, וועל זי וועט ניט זיין פֿאַר איהם אַ מוּז." ערשטענס איז אָט די טענה געשטעלט אוּנבעמאַכטערהייט, דען די גאַנצע פֿראַגע בעשטעהט דאָ אין דער ווירקליכקייט צו וויסען אויב די לוין־אַרבייט גיט ווירקליך אַזעלכע גוטע רעזולטאַטען אוּן צי איז שוין איצט ניט די פֿרייוווילינג אַרבייט פֿראָדוקטיווער פֿון דער לוין־אַרבייט? דאָס איז אַ פֿראַגע, וועלכע פֿאַרערט, מען זאָל זי אויפֿמערקזאַם. שטודירען; אָבער אין דער צייט, וואָס אין די פינקטליכע וויסענשאַפֿטען ווערען פֿראַגען, וואָס זיינען אַ סך וייניגער וויכטיג אוּן ניט אַזוי קאָמפּליצירט, אויפֿגעלייזט ערשט נאָך אַן ערנסטע אוּנטערזוכונג פֿון פֿאַקטען אוּן פֿון זייערע געגענ־זייטיגע פֿערהעלטענישען — איז דאָ, ביי דער פֿראַגע, ניט אַזוי דער פֿאַל; דאָ בעפֿרידיגט מען זיך מיט וועלכען ניט איז איין פֿאַקט, צ. ב. מיט דעם, וואָס אַ קאָמוּניסטישע קאָלאָניע אין אַמעריקא איז ניט געלונגען, אוּן מען אוּנ־טערזוכט אפֿילו ניט די ווירקליכע אורזאַכען, פֿאַר וואָס זי איז ניט געלונגען, אוּן אויף דעם בויט מען. מען האַנ־דעלט דערביי, אַזוי ווי דער אַדוואָקאַט, וועלכער זעהט אין׳ם

צווייטען אַדוואָקאַט, אין'ם פֿערטהיידיגער פֿון דעם געגנער — ניט דעם פֿאָרשטעהער פֿון אַנדערע אינטערעסען אָדער אַנשויאונגען, נאָר אַ קעמפפֿער אין דער אָראַטאָרישער קונסט, און אויב ער קען נור געפֿינען אַ געלונגענע חכמה אויף זיינע איינווענדונגען, איז איהם אַבסאָלוט אַלץ איינס, צי עס איז גערעכט, צי ניט. אָט פֿאַרוואָס עס שלעפט זיך אַזוי לאַנגזאַם די אונטערזוכונג פֿון דעם, וואָס איז דער גרונד פֿון דער פאָליטישער עקאָנאָמיע, ד. ה. פֿון די קאָנדיציאָנען, וועלכע זיינען אַם מייסטען גינסטיג, אַז די געזעלשאַפֿט זאָל בעקומען די גרעסטע קוואַנטיטעט פֿון ניצליכע פראָדוקטען און זאָל דערביי פֿערצעהרען וואָס ווייניגער מענשליכע כוחות. מענשען בענוגענען זיך מיט דעם, וואָס זיי חזר'ן איבער אַלגעמיינע פֿראַזען, אָדער גאָר איינפֿאַך זיי מאַכען זיך כלא ידע ביי דער גרונדפֿראַגע.

אַזאַ לייכטזין ווערט נאָך אויפֿפֿאַלענדער דורך דעם, וואָס אפילו אין דער קאַפיטאַליסטישער פאָליטישער עקאָנאָמיע קען מען שוין טרעפֿען שרייבער, וואָס צווייפֿלען אין דער אַקסיאָמע, וועלכע די גרינדער פֿון זייער וויסענשאַפֿט האַבען אויפֿגעשטעלט — אין דעם כלל, אַז די מורא פֿאַר הונגער איז דאָס בעסטע מיטעל, וואָס טרייבט דעם מענשען צו פראָדוקטיווער אַרבייט. זיי הויבען אָן צו בעמערקען, אַז אין דער פראָדוקציאָן שפיעלט אַ ראָלע דער קאָלעקטיווער עלעמענט — דאָס אַרבייטען אינאיינעם, אויף וואָס מען האָט ביז איצט גאָר ניט געקוקט, און וואָס שפיעלט אפשר אַ סך אַ גרעסערע ראָלע איידער די אויסזיכט אויף דעם אַרבייטס-לוין. די נידריגע קוואַליטעט פֿון דער לוין-אַרבייט, די אונגעהייערע פֿערצעהרונג פֿון מענשליכע קרעפֿטען אין דער היינטיגער אַגריקולטור און אין דער גאַנצער אינדוסטריע, די שטענדיג וואַקסענדע צאָהל פֿון די ליידיגגעהער, וועלכע סטאַרען זיך היינט אַרויפֿצואוואַרפֿען זייער אַרבייט אויף פֿרעמדע פלייצעס, דער שטענדיג קלאָהרער ווערענדער מאַנגעל פֿון לעבען אין דער פראָדוקציאָן — דאָס

אַלצדינג צווינגט אפילו די עקאָנאָמיסטען פֿון דער „קלאַסישער" שולע זיך צו פֿערטראַכטען. איינינע פֿון זיי הויבען אָן נאָכצודינקען, צי האָבען זיי קיין טעות ניט געהאַט אין דעם, וואָס זיי האָבען זייער גאַנצע טעאָריע אויפֿגעבויט אויף אַן איינגעבילדעמטען פֿערנרעסערט שלעכטען וועזען, וועלכען עס טרייבט אויסשליסליך דאָס פֿערלאַנגען צו גענוינען אָדער צו פֿערדינען? דיזעלבע אפיקורסות דרינגט שוין דורך אין די אוניווערזיטעטען און שלאָגט זיך דורך, באָטש זעלטען, אין די ווערק פֿון די רעכטגלויבינע פּאָליטישע עקאָנאָמיסטען. דאָס אַלעס שטערט אָבער ניט אַ סך סאָציאַליסטישע רעפֿאָרמאַטאָרן צו בלייבען אָנהיינגער פֿון דער אינדיווידועלער בעלוינונג, און זיי פֿערטהיידיגען נאָך אַלץ די אַלטע פֿעסטונג פֿון דעם לוין־סיסטעם, כאָטש זיינע פֿערטהיידיגער אַליין גיבען שוין אָב זייער פֿעסטונג אין שטיין נאָך׳ן אַנדערן.

די דאָזיגע הערערן האָבען אַלוֹא מורא, אז דאָס פּאָלק וועט ניט אַרבייטען, ווען דער הונגער וועט איהם דערצו ניט צווינגען.

האָבען מיר דען אָבער שוין ניט געהערט אָט דיזעלבע טענות, אין אונזער צייט, צוויי מאָל: פֿון די אַמעריקאַנישע שקלאַפֿענבעזיצער פֿאַר דער בעפֿרייאונג פֿון די נעגערס און פֿון די רוסישע פּאָמעשטשיקעס פֿאַר דער בעפֿרייאונג פֿון די בויערן? — „אָהן אַ בייטש וועט דער נעגער ניט אַרבייטען", האָבען די שקלאַפֿענבעזיצער געזאָגט. „אז מען וועט ניט אַכטונג געבען אויף׳ן בויער, וועט ער לאָזען זיינע פֿעלדער אונבאַרבייט", האָבען נעזאָגט די רוסישע פּריצים. דאָס אַלטע ליעדעל פֿון דעם פֿראַנצויזישען אַדעל פֿון 1789, פֿון׳ם מיטעלאַלטער, דאָס ליעדעל, וואָס איז אַזוי אַלט ווי די וועלט אַליין, הערען מיר יעדעם מאָל, ווען עס האַנדעלט זיך צו פֿערניכטען אַן אונגערעכטיגקייט אין דער מענשהייט.

און תמיד לייקענט עס די ווירקליכקייט אָב. דער בע־

פֿרייטער בויער פֿון 1792 האָט געאַרבייט מיט אַזאַ ווילדער ענערגיע, וועלכע האָט זיך ניט גע'חלום'ט זיינע זיידעס; דער בעפֿרייטער נעגער אַרבייט מעהר פֿון זיין טאַטען, און דער רוסישער בויער, נאָכדעם ווי ער האָט זיך די ערשטע צייט משמח געווען מיט זיין בעפֿרייאונג, פֿייערנדיג דעם הייליגען פֿרייטאָג אָקוראַט ווי זונטאָג, האָט זיך צוריקגע־נומען מיט חשק צו דער אַרבייט און וואָס פֿולער זיין בעפֿרייאונג איז געווען, אַלץ פֿלייסיגער איז ער געוואָרען. דאָרט, וואו עס פֿעהלט איהם ניט קיין ערד, אַרבייט ער גאָר אָהן אַן אָברוה.

דאָס לידעלע פֿון די שקלאַפֿענבעזיצער קען נור האָבען אַ ווערטה פֿאַר די שקלאַפֿענבעזיצער אַליין. וואָס די שקלאַ־פֿען אָנבעלאַנגט, קענען זיי דעם ווערטה דערפֿון און ווייסען אויך, וועגען וואָס מען זינגט עס.

אחוץ דעם, ווער האָט אונז דען געלערנט, אויב ניט די עקאָנאָמיסטען אַליין, אַז דער גערונגענער אַרבייטער קען ניט ערפֿילען זיין אַרבייט גוט, אַז אָנשטרענגענדע און פראָדוקטיווע אַרבייט קען מען נאָר ערוואַרטען פֿון דעם מענשען, וועלכער זעהט, אַז זיין אייגענער וואָהלזיין וואַקסט, וואָס מעהר ער שטריינגט זיך אָן? אַלע הימנען, וואָס ווע־רען געזונגען צו עהרען פֿון'ם פריוואַט־אייגענטהום, פֿיה־רען צו דעם דאָזיגען כלל.

און ווירקליך, — ווען די עקאָנאָמיסטען, וועלענדיג בע־ווייזען די וואָהלטהאַטען פֿון'ם אייגענטהום, צייגען אונז, ווי אַזוי אַן אונבעאַרבייט שטיק ערד, אַ בלאָטע אָדער אַ שטיינערנער באָדען, ווערט בעדעקט מיט תבואה אונטער דעם שווייס פֿון דעם בויער אייגענטהימער, בעווייזען זיי גראָד דעם היפוך. ווען זיי בעהויפטען, אַז די איינציגע גאַראַנטיע, אום ניט בערויבט צו ווערען פֿון די פֿרוכט פֿון דער אַרבייט, בעשטעהט אין דעם, אַז דער פראָדוצירער זאָל בעזיצען די ווערקצייג, די אינסטרומענטען פֿון דער אַרבייט — און דאָס איז ריכטיג — בעווייזען זיי נור, אַז

דער מענש פראָדוצירט נור דאַן ווירקליך, ווען ער אַרבייט אין פּולער פֿרייהייט; ווען ער קען ביז אַ געוויסען גראַד אַליין זיך אויסקלייבן זיין בעשעפֿטיגונג; ווען ער האָט ניט איבער זיך קיין אויפֿזעהער, וועלכער שטערט איהם, און ענדליך, ווען ער זעהט, אַז פֿון זיין אַרבייט וועט ער אַליין גענישען און נאָך אַנדערע אַועלכע אַרבייטענדע ווי ער, אָבער ניט עפּעס אַ מין פֿוילענצער. אָט דאָס איז אַלעס, וואָס מען קען אַרויסנעהמען פֿון זייערע ווערטער, און דאָס זעלבע בעהויפּטען אויך מיר.

וואָס אָנבעלאַנגט די פֿאָרם, ווי אַזוי צו בעזיצען די אינסטרומענטען פֿון דער אַרבייט, געהט עס נור אינדירעקט אַריין אין זייערע בעווייזע, אום צו פֿערזיכערן דעם אַקערבויער, אַז קיינער וועט ביי איהם ניט צונעהמען דעם פֿערדינסט פֿון זיינע פראָדוקטען און פֿון זיינע אויסבעסערונגען. און אום צו בעווייזען דעם פֿאָרצוג פֿון אינדוועלען פריוואַט־אייגענטהום געגען יעדע אַנדערע פֿאָרם פֿון בעזיץ, וואָלטען די עקאָנאָמיסטען אונז געדאַרפֿט בעווייזען, אַז ביי געמיינשאַפֿטליכען אייגענטהום גיט די ערד קיינמאָל ניט אַרויס אַזוי פֿיעל און אַזאַ גערעכטענע תבואה ווי ביי פריוואַט־אייגענטהום. אין דער ווירקליכקייט איז עס דאָך אָבער ניט אַזוי; די ערפֿאַהרונג צייגט אונז גראַדע דעם היפּוך.

נעהמט אַלס ביישפּיעל אַ געמיינדע פֿון דעם קאַנטאָן וואַאַדט אין דער שווייץ, אין ווינטער, ווען אַלע איינוואוינער פֿון׳ם דאָרף געהען האַקען האָלץ אין וואַלד, וועלכער געהערט זיי אַלעמען. דאָרט טאַקי ווייוט זיך אַרויס דער גרעסטער אייגער צו דער אַרבייט, די גרעסטע אַנשטרענגונג און ענטוויקלונג פֿון די מענשליכע קרעפֿטען. קיין בעצאָהלטע אַרבייט, קיינע פערזענליכע אָנשטרענגונגען פֿון אַן אייגענטהימער קענען זיך ניט פֿערגלייכען דערמיט.

אָדער נעהמט אַ רוסיש דאָרף, ווען אַלע געהען אַרויס אָבקאָסען אַ פֿעלר, וואָס געהערט דער געמיינדע, אָדער

וואָס זי האָט געדונגען — אָט דאָ וועט איהר זעהן, וואָס אַ מענש ק ע ן פראָדוצירען, ווען ער אַרבייט געמיינשאַפֿט־ליך פֿאַר אַן אַלגעמיינע זאַך. די אָבשניידער סטאַרען זיך אַראָבצונעהמען מיט זייער קאָסע ווי מעגליך אַ גרעסערן קרייז; די פֿרויען אין זייער רייהע גיבען זיך די מיה ניט אָבצושטעהן, קיין היי זאָל ניט בלייבען ליגען. דאָס איז אַן אמת'ער יום טוב פֿון דער אַרבייט, ווען הונדערט פערזאָ־נען מאַכען אין איניגע שעה מעהר אַרבייט, איידער זיי וואָלטען געמאַכט אין איניגע טעג, ווען זיי זאָלען אַרביי־טען יעדער בעזונדער. וואָס פֿאַר אַ טרויעריגער קאָנטראַסט שטעלט פֿאָר לעבען דעם די אַרבייט פֿון'ם איינצעלנעם אייגענטהימער!

מען וואָלט געקענט אָנווייזען טויזענדע ביישפילע פֿון'ם לעבען פֿון די אַמעריקאַנער פיאָנערען, פֿון די שווייצערי־שע, דייטשע און רוסישע דערפֿער און אין איניגע טהיילען פֿון פֿראַנקרייך; אויף די רוסישע אַרטעלען פֿון די בוי־אַרבייטער, פֿון די סטאָליאַרעס, פֿון די שיפֿער, פֿון די פֿישער א. ז. וו., וועלכע צוטהיילען זיך צווישען זיך מיט די פראָדוקטען אָדער די בעלוינונג אָהן יעדע פֿערמיטלונג פֿון פאָדריאַטשיקעס. מען קען נאָך דערמאָנען די געמיינדע יאַגד פֿון די אַרומציהענדע פֿעלקער און אַ מאַסע אַנדערע קאָלעקטיווע ערפֿאָלגרייכע אונטערנעהמונגען. אומעטום וועלען מיר געפֿינען איין און דאָס זעלבע: דעם אונבע־שטרייטבאַרען פֿאָרצוג פֿון דער קאָמונאַלער אַרבייט אין פֿערגלייך צו דער לוינאַרבייט אָדער צו דער אַרבייט פֿון'ם איינפֿאַכען אַרבייטער.

דאָס בעסטע רייצמיטעל צו דער אַרבייט איז תמיד גע־ווען דאָס וואָהל־זיין, ד. ה. די בעפֿרידיגונג פֿון די פֿיזישע, מאָראַלישע און קינסטלערישע בעדירפֿניסע פֿון'ם מענשען און די זיכערהייט אין דער מעגליכקייט פֿון אַזאַ בעפֿרי־דיגונג. און אין דער צייט, ווען דער געדונגענער אַרבייטער

פראָדוצירט קוים דאָס נויטווענדיגסטע, ענטוויקעלט דער פֿרייער אַרבייטער, וועלכער זעהט, אַז דאָס וואָהלזיין און דער לוקסוס וואַקסט פֿאַר איהם אַליין און פֿאַר אַלע אַנדע־רע, וואָס מעהר ער שטריינגט זיך אָן, אונענדליך מעהר ענערגיע און פֿערשטאַנד און בעקומט פֿיעל מעהר און בעסערע פראָדוקטען. איינער פֿיהלט זיך צוגעקאָוועט צו דער נויטה, דער אַנדערער קען האָפֿען אין דער צוקונפֿט אויף פֿרייע צייט און אַלע פֿערגניגען, וועלכע פֿאָלגען פֿון דעם.

אָט אין דעם ליעגט דער גאַנצער סוד. אָט פֿאַר וואָס אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע וועט זיך שטעלען אַלס ציעל דאָס אַלגעמיינע וואָהלזיין און די מעגליכקייט פֿאַר אַלעמען גלייך צו געניסען דאָס לעבען אין אַלע הינזיכטען — אַזאַ געזעלשאַפֿט וועט מיט דער הילפֿע פֿון פֿרייוויליגער אַרבייט בעקומען אונענדליך מעהר און בעסערע פראָדוקטען, איידער יענע, וועלכע מען האָט בעקומען ביז איצט אין אַ פראָ־דוקציאָן, געגרינדעט אויף שקלאַפֿעריי, לייב־אייגענשאַפֿט און לוין־אַרבייט.

II.

אין דער היינטיגער געזעלשאַפֿט, ווער עס קען נור אַרויפֿ־זואַרפֿען אויף'ן אַנדערן די אַרבייט, וועלכע איז נויטווענדיג פֿאַר דער עקזיסטענץ, בעאיילט זיך עס צו טהאָן, און דערפֿאַר דענקען פֿיעלע, אַז אַזוי וועט עס אייביג זיין.

די אַרבייט, וועלכע איז נויטווענדיג פֿאַר דער עקזיס־טענץ, איז הויפֿטזעכליך די האַנד־אַרבייט. ווער מיר זאָלען ניט זיין, קינסטלער אָדער געלעהרטע, קיינער פֿון אונז קען זיך ניט בעגעהן אָהן די זאַכען, וועלכע די האַנד־אַרבייט פראָדוצירט: ברויט, קליידונג, וועגען, שיפֿען, בעלייכטונג, וואַרימקייט אַ. ז. וו. נאָך מעהר: ווי הויך אַרטיסטיש, ווי פֿיין מעטאַפֿיזיש אונזערע פֿערגניגען זאָלען

ניט זיין, איז ניטאָ קיין איינער, וועלכער זאָל ניט האָבען אלס גרונד די האַנד־אַרבייט. און אָט פֿון דער אַרבייט— דער פֿונדאמענט פֿון׳ם לעבען — וויל יעדער פטור ווערען.

מיר פֿערשטעהען עס גאַנץ גוט. איצט דאַרף עס אזוי זיין.

בעשעפֿטיגען זיך מיט פֿיזישע אַרבייט הייסט היינט: זיין איינגעשפאַרט צעהן און צוועלף שעה אַ טאָג אין אַן אונ־געזונדער פֿאַבריק און זיין פֿערקויפֿט צעהן יאָהר, דרייסיג יאָהר, דאָס גאַנצע לעבען צו דער אַרבייט.

דאָס הייסט: פֿעראורטהיילען זיך אויף אַ קלעגליכען לוין, אויף די אונזיכערהייט אין דעם מאָרגעדיגען טאָג, אויף אַרבייטסלאָזיגקייט, זעהר אָפֿט אויף די נויטה און נאָך עפֿטער אויף׳ן טויט אין׳ם שפיטאָל; און דאָס אַלעס נאָכ־דעם, ווי מען האָט געאַרבייט פֿערציג יאָהר צו שפייזען, צו בעקליידען, צו אַמוזירען און צו בילדען — ניט זיך און זיינע קינדער, נור אַנדערע.

דאָס הייסט: דעם גאַנצען לעבען טראָגען אויף זיך אין די אויגען פֿון אַנדערע דעם זיגעל פֿון אַ נידעריגערן מענשען, און אַליין אַנערקענען, אַז דו שטעהסט נידעריגער פֿון אַנדערע, דען — וואָס עס זאָלען ניט זאָגען די פֿיינע הערערן, וועלכע לויבען אַזוי די „האַנד מיט מאַזאָלען" אין זייערע רעדען — דער אַרבייטער, וועלכער בעשעפֿטיגט זיך מיט פֿיזישער אַרבייט, ווערט תמיד גערעכענט פֿאַר נידריגער פֿון׳ם געלעה־טען, פֿון׳ם שרייבער, פֿון׳ם קינסט־לער. און ווירקליך, דער מענש, וואָס האָט אָבגעאַרבייט צעהן שעה אין אַ ווערקשטאַט, האָט ניט קיין צייט און נאָך ווייניגער מיטעל, צו בעקומען דעם הויכען גענוס פֿון דער וויסענשאַפֿט און פֿון דער קונסט; נאָך מעהר, ער קען זיך אפילו ניט צוגרייטען, אום ער זאָל זיי קענען שעצען; ניט ווילענדיג מוז ער זיך בענוגענען מיט די ברעקלעך, וועלכע פֿאַלען אַראָב פֿון דעם טיש פֿון די פריווילעגירטע.

דער־פֿאַר פֿערשטעהען מיר נאַנץ גוט, אַז ביי אַזעלכע קאָנדיציאָנען רעכענט זיך די פּיזישע אַרבייט פֿאַר אַ פֿלוך פֿון דעם שיקואַל.

מיר פֿערשטעהען, אַז אַלע חלום'ען נוך וועגען איין זאַך: אַליין זיך אויסצודרעהען, אָדער אַרויסרייסען די קינדער פֿון דער נידעריגער לאַגע; בעשאַפֿען פֿאַר זיך אַן „אונאַב־היינגיגע" לאַגע. וואָס הייסט עס דען? לעבען אַליין פֿון פֿרעמדער אַרבייט!

און אַזוי לאַנג, ווי עס וועט עקזיסטירען אַ קלאַסע פֿון פּיזישע אַרבייט און אַן אַנדער קלאַסע, וועלכע רופֿט זיך „אַרבייטער פֿון דעם געדאַנקען",—אַ קלאַסע פֿון „טשאָר־נאָראָבאָטשי," און אַ קלאַסע פֿון ווייסע הענטעלעך, אַזוי לאַנג וועט עס זיין אַזוי.

וואָס פֿאַר אַן אינטערעס, אין אמת'ן, קען האָבען די גראָבע, ערמידענדע אַרבייט פֿאַר'ן אַרבייטער, וועלכער ווייסט שוין פֿון פֿריהער זיין פֿינסטערן מוז, אַז פֿון דעם וויעג ביז'ן קבר וועט ער פֿיהרען אַ פֿינסטערן לעבען, אין אַרמוטה, אין אונזיכערהייט מיט'ן מאָרגעריגען מאָג? אַז מען זעהט, ווי די אונגעהיערע גרויסע מעהרהייט פֿון מענשען נעהמט זיך יעדען פֿריהמאָרגען ווידער צו דער טרויעריגער אַרבייט, בלייבט נוך איבער זיך צו וואונדערן איבער זייער שטאַנדהאַפֿטיגקייט, זייער צוגעבונדענקייט צו דער אַרבייט, זייער געוואוינהייט, וואָס ערלויבט זיי, פּונקט ווי אַ מאַשין, וועלכע פֿאָלגט בלינד דעם שטופּ, וואָס מען האָט איהר געגעבען, צו פֿיהרען דעם בעטלע־רישען לעבען אָהן יעדע האָפֿנונג אויף'ן מאָרגען, אָהן יערע מינדעסטע אויסזיכט, אַז ווען עס ניט איז וועלען זיי, אָדער ווייניגסטענס זייערע קינדער, זיין אַ טהייל פֿון דער דענ־קענדער מענשהייט; אַז זיי וועלען אויך נעניסען פֿון אַלע אוצרות פֿון דער פֿרייער נאַטור, די גאַנצע פּראַכט פֿון דער ווייסענשאַפֿט, און פֿון דער ווייטענשאַפֿטליכער און קינסט־

לערישער שעפֿטונג, וועלכע זיינען איצט צוגענגליך נור פֿאַר אַ קליינע פּריווילעגירטע מינאָריטעט.

אָט טאַקע דערפֿאַר, אום צו מאַכען אַ סוף צו דעם חילוק פֿון קאָפּ־אַרבייט און האַנד־אַרבייט, ווילען מיר די פֿערניכטונג פֿון דעם לוין־סיסטעם, טאַקע צוליעב דעם שטרעבען מיר צו דער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן. דאָן וועט די אַרבייט ניט זיין מעהר אַ פֿלוך פֿון דעם שיקזאַל, זי וועט ווערען דאָס, וואָס זי דאַרף זיין: די פֿרייע איבונג פֿון אַלע מענשליכע פֿעהיגקייטען.

עס איז שוין צייט אונטערצוואוואַרפֿען אונטער אַן ערנס־טער קריטיק די אַלטע בבא מעשה, אַז די בעסטע אַרבייט קומט כלומר'שט אַרויס ווען מען שטעהט איבער דעם אַרבייטער מיט אַ בייטש, ווען ער האָט מורא צו פֿערלי־רען זיין לוין.

עס איז נעענוג אַרייננצוגעהן אין וואָסער ניט איז פֿאַבריק אָדער זאוואָד — ניט אין די מוסטער־פֿאַבריקען, וועלכע מען טרעפֿט זעלטען, אַלס אויסנאַהמע — נאָר אין אַ געוועהנליכען זאוואָד, אַזאַ ווי אַלע זיינען איצט, אום צו בענרייפֿען די שרעקליכע אונגלויבליכע פֿערשוועדונג פֿון מענשליכע קרעפֿטען, וועלכע כאַראַקטעריזירט די היינטיגע אינדוסטריע. אויף איינע מעהר אָדער ווייניגער פֿערנינפֿטיג אָרגאַניזירטע פֿאַבריק זיינען דאָ הונדערט און מעהר אזעל־כע, וועלכע רויבען די מענשליכע אַרבייט, אָט די טהייערע קראַפֿט, נור צוליעב דעם, כדי איינצוטראָגען דעם בעל הבית עטליכע פענעם אַ טאָג מעהר, — בוכשטעבליך עט־ליכע פענעם.

אָט זעהט איהר יונגע לייט פֿון צוואַנציג, פֿינף און צוואַנציג יאָהר, וועלכע זיצען אָב נאַנצע טעג אויף א באַנק, איינגעבויגען, און שאָקלען פֿיבערהאַפֿט מיט'ן קאָפּ און מיט דעם גאַנצען קערפער, אום צוניפֿצובינדען, מיט דער שנעל־

קייט פֿון אַ פֿאָקוסניק, די עקען פֿון די שטיקלאַך באַנוויל, וואָס בלייבט איבער אין די פֿאַבריקען, וואו מען וועבט קרוזשעוועס. מיט שרעק האָב איך זיך אָבגעקעהרט, ווען איך האָב דערזעהן דאָס שרעקליכע בילד אין איינער פֿון די גרויסע פֿאַבריקען אין נאָטינגהאַם. פֿאַר וואָס פֿערדאַרבט זיך אַזוי דאָס מענשליכע לעבען? פֿאַר וואָס ווערען מענ־שען, יונגע, פֿול מיט קראַפֿט, געבראַכט צו אַזאַ שענדלי־כען צושטאַנד? בוכשטעבליך פֿאַר גראָשענס! וואָס פֿאַר אַ דור וועלען לאָזען נאָך זיך אַט די ציטערנדע, אויסגעמאָ־גערטע מענשען? אָבער... „זיי פֿערנעהמען אין דער פֿאַב־ריק אַזוי ווייניג פלאַץ, און יעטוועדער פֿון זיי טראָגט מיר איין פֿינף פענעס, ריינע פֿינף פענעס אַ טאָג," ענטפֿערט דער בעל הבית. זיי שטעהען שוין פֿון קינדהייט אָן דערביי!

אין אַנדערע פלעצער, — צום ביישפיעל אין איינער פֿון די גרויסע לאָנדאָנער פֿאַבריקען פֿון שוועבעלאַך, — וועל־כע דער פאַטריאָטיזמוס אַליין עקספלאָאַטירט אין זיינע אַדווערטייזמענטס: — „אָט זעהט, מיר זיינען די בעשיצער פֿון דער נאַציאָנאַלער אַרבייט," — זעהט איהר יונגע מיידלעך, וועלכע האָבען שוין צו זיעבצעהן יאָהר אַ פלי־כעוואַטען קאָפּ, ווייל זיי טראָגען אויף'ן קאָפּ פֿון איין צימער אין אַנדערן פעק מיט שוועבעלאַך, בעת ווען די איינפֿאַכ־סטע מאַשין וואָלט געקענט אונטערפֿיהרען די שוועבעלאַך צו זייערע טישען. אָבער... די אַרבייט פֿון די פֿרויען, וועלכע האָבען ניט קיין בעשטימטע מלאכה, איז דאָך אַזוי ביליג!

צו וואָס דאַרף מען דאָ אַ מאַשין! אַז די דאָזיגע פֿרויען וועלען מעהר ניט זיין אימשטאַנד צו אַרבייטען, איז עס דאָך אַזוי לייכט צו בעזעצען זייער פלאַץ... וויפֿיעל שלע־פען זיך אַרום אין די גאַסען!

אויף די טרעפּ פֿון אַ רייך הויז אין ברייטאָן, אין ניו־קאַסעל, וועט איהר זעהען אין אַ קאַלטער ווינטערנאַכט אַ באָרוועסען קינד, איינגעשלאָפֿען, מיט אַ פאַקעט צייטונגען

אין די הענד... אָבער... די קינדער־אַרבייט איז דאָך אַזוי ביליג! „אז ער וועט פֿערקויפֿן אַ צווייי דוצענד צייטונגען, וועט ער מיר דאָך בריינגען אַ שילינג, אוּן וועט אַליין אויך פֿערדינען צווייי פענס," ענטפֿערט מען אייך. „זיי זיינען אַ פֿאַמיליע, צווייי פענס האָט אויך אַ ווערטה ביי זיי." — צווייי פענעס, אָנשטאָט צו לערנען איהם אַ ניצליכע מלאכה... אָדער אָט געהט אַרוּם אַ געזונדער, שטאַרקער מענש אָהן אַרבייט — קיינער דאַרף איהם ניט, — אוּן זיין טאָכטער ווערט אויסגעצאָהרט, פֿערדאַרט אוּן קומט אום אין דעם הייסען דאַמפֿף פֿון אַ שטאָפֿן־פֿאַבריק וואו, די טעמפּעראַטור איז ווי אין אַ רוסישער באָד, אום געדיכט צו בעשמירען די פּאַפּירענע מאַכערייי מיט עפעס אַ מין שמירעכץ אוּן דערנאָך עס פֿערקויפֿען פֿאַר אַ געדיכטען שטאָף; אוּן זיין זוהן לייגט אָן פֿולע בלעכען מיט וואַקס, אין דער צייט, וואָס אַ פּראָסטע מאַשין וואָלט עס געמאַכט צעהן מאָל בעסער אוּן הונדערט מאָל גיכער... אָדער ער וואַרט גאָר שעה'ן לאַנג אויף די עקען פֿון די גאַסען, כדי אַ פֿערבייגעהער זאָל איהם געבען צו פֿערדינען אַ פּעני.

אוּן אַזוי איז עס אומעטום, פֿון סאַן־פֿראַנציסקאָ ביז מאָסקווא אוּן פֿון נעאַפּאָל ביז שטאָקהאָלם. די אוננוציליכע, דומע פֿערשוועדונג פֿון מענשליכע קרעפֿטען איז דער הערשענדער, קענטליכער צוג פֿון אונזער אינדוסטריע — שוין ניט רייד־עניג פֿון דעם האַנדעל, וואו ער איז נאָך גרעסער.

וואָס פֿאַר אַ ביטערע, טרויעריגע איראָניע קלינגט אין דעם נאָמען אַליין פֿון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע! דאָס איז דאָך אַ וויסענשאַפֿט פֿון אַן אוננוציליכער פֿערשוועדונג פֿון מענשליכע כוחות אונטער דעם לוין־סיסטעם!

דאָס איז נאָך ניט אַלעס. אז איהר וועט רוידען מיט'ן דירעקטאָר פֿון אַ גוט איינגעאָרדנעטע פֿאַבריק, וועט ער זיך אוּנבעדינגט אָנהויבען קלאָגען פֿאַר אייך, אוּן גאַנץ נאַיוו, וויי שווער עס איז היינטיגע צייטען צו געפֿינען אַ

פֿעהיגען, אַ שטאַרקען און אַן ענערגישען אַרבייטער, וועל־כער זאָל זיך אָבגעבען דער אַרבייט מיט בעגייסטערונג. „ווען פֿון די צוואַנציג אָדער דרייסיג, וועלכע קומען יעדען מאָנטאָג צו אונז בעטען אַרבייט, וואָלט זיך כאָטש געפֿינען איינער אַזאַ," וועט ער אייך זאָגען, „וואָלט ער זיכער אויפֿ־גענומען געוואָרען, אפילו ווען מיר וואָלטען אין דער צייט פֿערקלענערט די צאָהל פֿון די אַרבייטער. אַזאַ אַרבייטער דערקענט מען מיט'ן ערשטען בליק, און איהם נעהמט מען אומעטום צו, מען קען תמיד פטור ווערען פֿון אַן איבריגען אַרבייטער, פֿון אַן עלטערן, אָדער אַ ווייניגער פֿעהיגען". און אָט דער מענש, וואָס האָט פֿערלוירען זיין אַרבייט — אַזוי ווי אַלע אַנדערע, וועלכע וועלען מאָרגען אַריינפֿאַלען אין אַזאַ לאַגע, — טרעט איין אין די גרויסע רעזערוונע אַרמעע פֿון'ם קאַפיטאַל — די אַרבייטסלאָזע — וועלכע מען רופֿט צו די מאַשינען און צו די ווערקביינק גור אין דער ביזי־צייט, אָדער בעת מען דאַרף ברעכען דעם ווידערשטאַנד פֿון די סטרייקער, אָדער ער פֿאַלט אַריין אין די גרויסע אַרמעע פֿון די אַלטע אָדער מיטעלמעסיגע אַר־בייטער, וועלכע דרעהען זיך אַרום די קליינינקע, שוואַ־כינקע פֿאַבריקען און זאַוואָדען — יענע פֿאַבריקען, וועלכע דעקען קוים זייערע אויסגאַבען און האַלטען זיך נאָר דורך דעם, וואָס זיי רייסען אַראָב אויף אַלערליי אופנים פֿון'ם אַר־בייטערס לוין, און נאַרען אָב די קונים, בעזונדערס דעם קאָנסאָמאַטאָר פֿון די ווייטע לענדער.

און אַז איהר וועט ריידען מיט'ן אַרבייטער אַליין, וועט איהר ערפֿאַהרען, אַז די רעגעל אין די פֿאַבריקען און ווערקשטאַטען איז, אַז דער אַרבייטער זאָל קיינמאָל ניט פראָדוצירען אַזוי פֿיעל אַרבייט, וויפֿיעל ער איז פֿעהיג. וועה יענעם אַרבייטער, וואָס טרעט אַריין אין אַן ענגלישער פֿאַבריק, און וועלכער פֿאָלגט ניט דעם ראַטה פֿון זיינע חברים, וואָס ער בעקומט ביים איינטרעטען!

און ווירקליך, די אַרבייטער ווייסען נאָך גוט, אַז אויב זיי וועלען נאָכגעבן דעם בעל הבית און וועלען מרוצה ווערן צו אַרבייטען ענערגישער, אום צו ענדיגען וואָס ער ניט איז גיכע בעשטעלונג, וועט אָט די אָנשטרענגענרע אַרבייט שוין תמיד נעפֿאָדערט ווערן פֿון זיי. אַלס רעגעל צו בעשטימען דעם לוין. דערפֿאַר ציהען זיי פֿאָר אין ניין פֿאַבריקען פֿון צעהן, קיינמאָל ניט צו פראָדוצירען אזוי פֿיעל, וויפֿיעל זיי וואָלטען געקענט. אין אייניג אינדוסטריען בעשרייבען די אַרבייטער די פראָדוקציאָן, אום אייניצוהאַלטען דעם הויכען פריים; אין אַנדערע ניט מען זיך איבער איינע די אַנדערע די פֿאַראָלע: *Co-canny* („לאַנגזאַם")! דאָס היימט: „פֿאַר שלעכטע שכירות — שלעכטע אַרבייט."

לוין-אַרבייט איז שקלאַפֿישע אַרבייט: זי קען ניט אוּן דאַרף ניט געבען אַלעס, וואָס זי קען געבען. עס איז שוין צייט זיך צו בעפֿרייען פֿון דער בבא מעשה, אַז דער לוין איז דאָס בעסטע מיטעל אַרויסצוּרופֿען מעהר אוּן בעסערע אַרבייט. אויב די אינדוסטריע טהוט אַצונד אויף הונדערט מאָל אַזוויפֿיעל ווי אין די צייטען פֿון אונזערע זייִדעס, איז דאָס צו פֿערדאַנקען דעם שנעלען אויפֿבליהען פֿון פֿיזיק אוּן כעמי אם ענרע פֿון פֿאַריגען יאהרהונדערט; ניט די קאַפּיטאַליסטישע אָרגאַניזאַציאָן פֿון דעם לוין-סיסטעם האָט בייגעטראָגען דערצו, נאָר אדרבה, ס'איז געשעהן, ט ר א ץ דער דאָזיגער אָרגאַניזאַציאָן.

III.

די, וואָס האָבען ערנסט דורכגעשטודירט די פֿראַגע, לייקענען ניט אָב קיין איינעם פֿון די פֿאַרצוגע, פֿון די גוטע זיטען, וואָס דער קאָמוניזמוס האָט אין זיך — בתנאי, פֿערשטעהט זיך, אַז ער זאָל זיין פֿאָלשטענדיג פֿריי, דאָס הייסט אַנאַרכיסטיש. — זיי אַנערקענען, אַז די אַר-

בייט, וואָס וועט געצאָהלט ווערן מיט געלד, זאָגאַר פֿער־שטעלט אונטער דעם נאָמען „טשעקס", וועט טראָגען אויף זיך דעם שטעמפּעל פֿון דעם לוין־סיסטעם און וועט האָבען דיזעלבע איבלען וואָס דאָס לוין־סיסטעם גופא. זיי בעהויפּ־טען, אַז דאָס גאַנצע סיסטעם וועט גלייך אָנהויבען ליידען דערפֿון, אַזוי גיך ווי די געזעלשאַפֿט וועט אַריינגעהמען אין איהרע הענד די אינסטרומענטען פֿון דער פּראָדוקציאָן. און זיי גיבען צו, אַז מיט דער פֿאָלקאָמער ערציהונג, וואָס אַ ל ע קינדער וועלען געניסען, מיט דער ענטוויקעלטער אַרבייטזאַמקייט פֿון די ציוויליזירטע געזעלשאַפֿטען, מיט דער פֿרייהייט, וואָס יעדער איינער וועט האָבען זיך אויס־צוקלייבען וואָס פֿאַר אַ בעשעפֿטיגונג ער וועט וועלען, וואָלט אַ קאָמוניסטישע געזעלשאַפֿט ניט האָבען קיין מאַנ־געל אין פּראָדוצירער, וועלכע וואָלטען פֿערדרייפֿאַכט די פֿרוכטבאַרקייט פֿון דער ערד און וואָלטען געגעבען דער אינדוסטריע אַ נייעם שוואונג פֿאָרווערטס.

אין דעם זיינען אונזערע געגנער איינפֿערשטאַנדען מיט אונז; „נאָר די גאַנצע געפֿאַהר, זאָגען זיי, וועט קומען אָט פֿון דער מינאָריטעט פֿוילענצער, וואָס וועלען ניט וועלען אַרבייטען, טראָץ די גוטע קאָנדיציאָנען, וועלכע וועלען מאכען די אַרבייט אַנגענעהם, אָדער זיי וועלען אַרבייטען אונרעגעלמעסיג און אָהן אַ קאָפּ. ביי די היינטיגע אומ־שטענדען צווינגט דער הונגער אפילו די ווידערשפּענס־טיגסטע צו אַרבייטען, ניט אָבשטעהען פֿון די אַנדערע. דער, וואָס קומט ניט צו דער בעשטימטער שעה, פֿער־לירט באַלד זיין פּלאַץ. אָבער איין פאַרשיווע שאָף פֿער־פֿלעקט די גאַנצע סטאַדע, און עס איז גענוג, עס זאָלען נור זיין דריי, פֿיער נאַכלעסיגע אָדער איינגעשפּאַרטע אַרבייטער, פֿיהרען זיי אַראָב פֿון וועג אַלע אַנדערע און בריינגען אַריין אין פֿאַבריק דעם גייסט פֿון אונאָרדנונג און פֿון רעבעליאָן, און דער גייסט מאַכט די אַרבייט אונ־מעגליך; סוף כל סוף וועט מען אַלזאָ מוזען זיך אומקעהרען

צו דעם סיסטעם פֿון צוואַנג, וואָס זאל צווינגען די אָנפֿיה־רער צוריק אַריינצוגעהן אין די רייהען. דאַן וועט מען זעהן, אַז דאָס איינציגע סיסטעם, וואָס איז אין שטאַנד אויסצואיבען אַזאַ צוואַנג, אוּן אין דערזעלבער צייט ניט צו בעליידיגען די געפֿיהלען פֿון אַרבייטער, איז דאָס סיסטעם פֿון בעלוינונג לויט דער אַרבייט נאָך. יעדעס אַנדערע מיטעל וואָלט נעפֿאָדערט דאָס שטענדיגע אַריינמישען זיך פֿון אַן אויטאָריטעט, וואָס וואָלט פֿאַר דעם פֿרייען מענשען גיך געוואָרען אונערטרעגליך."

אָט דאָס איז, ווי מיר מיינען, די טענה אין איהר גאַנצער קראַפֿט.

ווי מען קען זעהן, נעהט אָט די טענה אַריין אין דער קאַטעגאָריע פֿון יענע איינוועגדונגען, דורך וועלכע מען סטאַרעט זיך צו בערעכטיגען די עקזיסטענץ פֿון דעם שטאַאַט, פֿון דעם שטראָף־געזעץ, פֿון די ריכטער אוּן פֿון די געפֿענגנים־וועכטער.

„אַזוי ווי עס זיינען פֿאַרהאַן מענשען, — אַ קליינע מינאָריטעט, — וועלכע ווילען זיך ניט אונטערוואַרפֿען די געוואוינהייטען, דורך וועלכע מענשען קענען לעבען צוזאַמען," זאָגען די אָנהיינגער פֿון אויטאָריטעט, „מוז מען ניט ווילענדיג אויפֿהאַלטען דעם שטאַאַט, ווי טהייער ער זאָל אונז ניט קאָסטען; מען מוז אויך אָנהאַלטען די אויטאָריטעט, דאָס געריכט, די טורמע, כאָטש דיוּ אינסטיטוציאָנען וועלען אַליין אַ קוואַל פֿון נייע פֿערשידענע איבלען."

מיר וואָלטען זיך געקענט בענוגענען מיט דעם ענטפֿער, וועלכען מיר האָבען שוין אַזוי פֿיעל מאָל גענעבען אויף דער פֿראַגע וועגען אויטאָריטעט בכלל: „כדי אויסצומיידען יעטוועדען מעגליכען איבעל — זאָגען מיר — נעהמט איהר אָן אַזאַ מיטעל, וועלכער איז אַליין נאָך אַ גרעסערער איבעל אוּן וועלכער וועט דער קוואַל פֿון די

זעלבע מיסבריכערייען וואָס איהר ווילט אָבשאַפֿען. פֿער־
געסט ניט, אז מאַקי דאָס לאָהן־סיסטעם גופא, ד. ה. די
אונמענליכקייט צו לעבען אַנדערש, ווי נור צו פֿערקויפֿען
זיין אַרבייטס־קראַפֿט, האָט עס בעשאַפֿען דעם היינטיגען
קאַפּיטאַליסטישען סיסטעם, וועמעס פֿעהלער איהר הויבט
אָן אָנערקענען."

מיר וואָלטען נאָך געקענט בעמערקען, אז אַזעלכע איינ־
וועגדונגען פֿון אונזערע געגנער זיינען איינפֿאַך ניט מעהר
ווי אַ פֿערטהיידינונג פֿון דעם, וואָס עס עקזיסטירט. די
היינטיגע לאָהן־אַרבייט איז בשום אופן ניט בעשאַפֿען
געוואָרען אום צו בעזויטיגען די אונבעקוועמליכקייטען פֿון'ם
קאַמוניזמום. זיין אורשפרונג, אַזוי ווי דער אורשפרונג פֿון'ם
שטאַאַט אוּן פֿון'ם אייגענטהום, איז נאָר אַן אַנדערער. ער
איז געבוירען געוואָרען פֿון דער שקלאַפֿעריי אוּן פֿון דער
קנעכטשאַפֿט, וועלכע זיינען אַרויפֿגעלייגט געוואָרען מיט
געוואַלד; — ס'איז דיזעלבע יענטע נאָר איבערגעשלייערט
אויף אַ מאָדערנעם אופן. דערפֿאַר האָבען די אַרגומענטען
ניט מעהר ווערטה אויידע־ יענע, מיט וועלכע מען וויל
רעכטפֿערטיגען דאָס אייגענטהום אוּן דעם שטאַאַט.

דאָך וועלען מיר אַנאַליזירען די טענות אוּן זעהן, ווי
ווייט זיי קענען זיין נערעכט.

איז דאָס דען ניט זעלבסטפֿערשטענדליך, אז אויב אַ
געזעלשאַפֿט, וועלכע איז געגרינדעט אויף פֿרינציפ פֿון
פֿרייע אַרבייט, וואָלט באמת געהאַט וואָס מורא צו האָבען
זי זאָל ניט חרוב ווערען דורך די פֿויילענצער, וואָלט זי
נאָר אָהן אַ שום ספֿק געקענט זיך אויסהיטען פֿון זיי, ניט
אָנקומענדיג צו קיין שום אויטאָריטערער אָרגאַניזאַציאָן אוּן
ניט זייענדיג געצוואונגען אָנצוגעהמען דאָס לאָהן־סיסטעם?

לאָמיר זיך פֿאָרשטעלען אַ גרופּע פֿון אַ געוויסע צאָהל
פֿרייווילינג, וועלכע האָבען זיך פֿעראייניגט פֿאַר אַן אַלגע־
מיינע אונטערנעהמונג אוּן וועלכע אַרבייטען פֿלייסיג, אום

די אונטערנעהמונג זאָל געלינגען, מיט דער אויסנאַהמע פֿון אייניעם פֿון די אָנטהיילנעהמער, וואָס פֿערנאַכלעסיגט אָפּט זייער פֿליכטען; דאַפֿען זיי רען צוליעב איהם אויפֿלעזען די גרופּע, אָדער אויסוועהלען אַ פֿרעזידענט. וועלכער זאָל אַרויפֿלעגען שטראָפֿען, אָדער ענדליך אַזוי ווי אין דער פֿראַנצויזישער אַקאַדעמיע, איינפֿיהרען מאַרקען צו פֿערטהיילען אונטער די אָנוועזענדע מיטגלידער, פֿאַר וועלכע מען בעקומט דערנאָך געצאָהלט? אָהן צוויפֿעל, וועלען זיי ניט טהאָן ניט דאָס איינע, ניט דאָס אַנדערע; זיי וועלען גאַנץ אינפֿאַך זאָגען דעם קאַמעראַד, וועלכער דראָהט, דורך זיין אויפֿפֿיהרונג, אַריינצופֿיהרען די אונטערנעהמונג אין אַ געפֿאַהר: „פֿרייַנד, מיר וואָלטען גערן געאַרבייט מיט דיר צוזאַמען; נאָר אַזוי ווי דו ערפֿילסט ניט אָפּט דיינע פֿפֿליכטען און פֿערנאַכלעסיגסט דיין אַרבייט, מוזען מיר זיך צוטיילען. זוך זיך דיר אַנדערע קאַמעראַדען, וועלכע וועלען זיך צופֿאַסען צו דיין נאַכלעסיגקייט!"

דאָס איז אַזאַ נאַטירליכעס מיטעל, אַז ער וועט אפילו איצט געברויכט און אין אַלע אינדוסטריין קאַנקורירט ער מיט אַלע מעגליכע סיסטעמען פֿון שטראָפֿען, פֿון אָבערבענען, פֿון אויפֿזיכט א.ז.ו.; דער אַרבייטער מעג קומען אין פֿאַבריק צו דער בעשטימטער צייט, אָבער אויב ער אַרבייט שלעכט, אויב ער שטערט זיינע קאַמעראַדען דורך זיין נאַכלעסיגקייט אָדער דורך אַנדערע פֿעהלער, אויב ער קריגט זיך מיט זיי, — וועט ער שוין ניט בלייבען, זייט זיכער, ער וועט זיין געצוואונגען; אַליין אַוועקצוגעהן פֿון דער פֿאַבריק.

געווענהליך מיינט מען, אַז די רעגעלמעסיגקייט און די אייגענשאַפֿט פֿון דער אַרבייט אין דער פֿאַבריק היינגט אָב פֿון דעם אַלוויסענדען בעל הבית און זיינע אויפֿזעהער. אין דער ווירקליכקייט אָבער, אין יעדער מעהר אָדער ווייניגער קאָמפּליצירטער אונטערנעהמונג, אומעטום, וואו די וואַרע

דאַרף דורכגעהן דורך מעהרערע הענד, איידער זי ווערט געענדיגט, איז עס די פֿאַבריק אַליין, אַלע אַרבייטער, וואָס וואכען אויף די גוטע קאָנדיציאָנען פֿון דער א־בייט. דער־פֿאַר האָבען די בעסטע ענגלישע פֿריוואַט־פֿאַבריקען אַזוי ווייניג אויפֿזעהער, פֿיעל ווייניגער איידער די פֿראַנצויזישע, אוּן אונפֿערגלייכליך ווייניגער, איידער די ענגלישע, וועלכע געהערען צום שטאַט.

עס איז דאָס זעלבע, ווי מיט די מאַראַלישע בענריפֿע, וועלכע זיינען אָנגענומען אין דער געזעלשאַפֿט. געווענליך מיינט מען, אַז זיי האַלטען זיך אויף אַ דאַנק דעם ריכטער אוּן דער פֿאָליציי. אין דער ווירקליכקייט אָבער האַלטען זיי זיך אויף ט ר א ָ ץ דעם ריכטער אוּן דער פֿאָליציי. „וואָס מעהר געזעצע, אַלץ מעהר פֿערברעכען!" — דאָס האָט מען שוין געוואָנט אַ לאַנג צייט פֿאַר אונז.

אוּן ניט נאָר אין דער אינדוסטריע פֿיהרט זיך אַזוי; דאָסזעלבע ווערט פראַקטיצירט אומעטום אוּן שטענדיג, אוּן אין אַזעלכע גרויסע מאָסען. אַז נאָר די וואָס גריבלען זיך אין די ביכער קענען נאָך צוויפֿלען אין דעם.

אַז אַן אייזענבאַהן־קאָמפּאַניע, וועלכע איז פֿערערירט מיט אַנדערע קאָמפּאַניעס, ערפֿילט ניט איהרע פֿערפֿליכ־טונגען, אַז זי פֿערשפּעטיגט מיט איהרע צינג אוּן לאָזט די סחורות ליגען אין די סטאַציאָנען, סטראַשען איהר די אַנדערע קאָמפּאַניעס, אַז זיי וועלען פֿערניכטען דעם קאָנ־טראַקט; אוּן נעווענהנליך העלפֿט עס.

נעווענהנליך מיינט מען — אָדער ווייניגסטענס זאָגט מען אַזוי, — אַז די נעשעפֿטסלייט ערפֿילען זייערע פֿערפֿליכ־טונגען נור אוים מורא פֿאַר'ן נעריכט; אין דער ווירקליכ־קייט איז עס אָבער גאָר ניט אזוי. אין נייַן פֿעלע פֿון צעהן וועט דער סוחר, וועלכער האַלט ניט זיין וואָרט, ניט ער־שיינען פֿאַר'ן ריכטער. אין די גרויסע האַנדעלס־שטעדט, ווי לאָנדאָן צום ביישפּיעל, איז שוין דאָס אַליין וואָס מע

האָט געצוואונגען אַ בעל חוב צו געהן אין נעריכט, געוויס פֿאַר דאָס רוב געשעפֿטסלייט, אַז זיי זאָלען מעהר קיין שום געשעפֿטען ניט האָבען; מיט יענעם, וועלכער האָט זיי געבראַכט דערצו, אַז זיי זאָלען האָבען צו טהאָן מיט אַן אַדוואָקאַט.

פֿאַר וואָס זשע זאָל דאָס, וואָס עס טהוט זיך היינט צווישען די אַרבייטער פֿון אַ פֿאַבריק, צווישען סוחרים און אייזענבאַהן־קאָמפּאַניעס, זיך אויסווייזען אונמענליך אין אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע איז געגרינדעט אויף דער פֿרייוויליגער אַרבייט?

אַ קאָמוניסטישע פֿערעראַציע וואָלט נעקענט מיט איהרע מיטגלידער מאַכען אזא מין קאָנטראַקט: — „מיר זייענען בערייט אייך צו גאַראַנטירען דעם נענוס פֿון אונזערע הייזער, מאַגאַזינען, גאַסען, פֿאָהרמיטעל, שולען, מוזעאומס א. ז. וו. מיט דער בעדינגונג, אַז פֿון צוואַנציג ביז פֿינף און פֿערציג אָדער פֿופֿציג יאָהר זאָלט איהר אָבגעבען פֿיער, פֿינף שעה אַ טאָג אויף אייער פֿון די אַרבייטען, וועלכע זיינען נייטיג צום לעבען. קלייבט אייך אַליין אוים, אויב איהר ווילט, יענע גרופּען, צו וועלכע איהר ווילט צושטעהן, אָדער בילדעט אַ נייע גרופּע, אבי זי זאָל נאָר נעהמען אויף זיך צו פֿראָנטירען דאָס נוטצוועגדיגע. וואָס אָנבעלאַנגט דער צייט, וואָס בלייבט פֿריי, גרופּירט אייך מיט וועמען איהר ווילט, פֿאַר וועלכע פֿערגניגען אייך געפֿעלט, צו געניסען די קונסט, די וויסענשאַפֿט, נאָך אייער געשמאַק.

„אַלעס, וואָס מיר פֿערלאַנגען פֿון אייך — איז טוויזענד צוויי הונדערט, אָדער טויזענד פֿינפֿהונדערט שעה אַרבייט אַ יאָהר אין אייגער פֿון די גרופּען, וואָס פֿראָנטירען עסענוואַרג, קליידער, וואָהנונג, אָדער וועלכע בעשעפֿטיגען זיך מיט דער געזעלשאַפֿטליכער געזונדהייט, מיט מראַנספֿאָרטען א. ז. וו., און דערפֿאַר וועט איהר האָבען אַלעס, וואָס די גרופּען פֿראָנטירען, אָדער האָבען שוין פֿראָנט־

צירט. ווען אָבער קיין איינע פֿון די טויזענדער גרופּען פֿון אונזער פֿעדעראַציע וועט אייך ניט וועלען אויפֿנעהמען — איבער וואָסער עס איז אורזאַכע — אויב איהר זייט אַבסאָ־לוט אונפֿעהיג צו פראָדוצירען עטוואָס ניצליכעס, אָדער אויב איהר ענטזאַגט זיך צו פראָדוצירען, דאַן בלייבט פֿאַר אייך ניט אַנדערש ווי צו לעבען אָבגעזונדערט אָדער אַזוי ווי די קראַנקע לעבען, ד. ה. אויף'ן רעכנונג פֿון דער קאָמונע. אויב מיר וועלען זיין אַזוי רייך, אַז מיר וועלען אייך קענען געבען אַלעס נויטווענדיגע, וועלען מיר עס מיט פֿערגניגען טהאָן. איהר זייט אַ מענש און האָט אַ רעכט צו לעבען. אַזוי אָבער ווי איהר אַליין שטעלט זיך אין אַ ספּעציעלער לאַגע און געהט אַרויס פֿון די רייהען פֿון אייערע מיטבירגער, איז זעהר מעגליך, אַז איהר וועט עס פֿיהלען אין אייערע טעגליכע פֿערהעלטניסע מיט זיי. מען וועט אויף אייך קוקען ווי אויף איינעם, וועלכער איז געקומען פֿון אַן אַנדער וועלט — פֿון דער בורזשואַזער געזעלשאַפֿט, — סיידען עס וועלען זיך געפֿינען אייניגע גוטע פֿריינד, וועלכע וועלען אין אייך ענטדעקען אַ זשעניע און וועלען אייך בעפֿרייען פֿון יעדער מאָראַלישער פֿערפֿליכטונג געגען דער געזעלשאַפֿט, און וועלען מאַכען פֿאַר אייך אייער טהייל אַרבייט, וועלכע איז נייטיג פֿאַר'ן לעבען.

„אויב דאָס געפֿעלט אייך אויך ניט, זוכט זיך ערגעץ אַנדערש אַנדערע לעבענס־אומשטענדען, אָדער געפֿינט זיך אָנהיינגער און בעשאַפֿט מיט זיי אַנדערע גרופּען, אָרגאַ־ניזירט אויף נייע פרינציפּען. מיר ציהען פֿאָר אונזערע."

אָט ווי אַזוי אַ קאָמוניסטישע געזעלשאַפֿט וואָלט געקענט האַנדלען, ווען די צאָהל פֿון די פֿוילענצער וואָלט אַזוי גרויס געוואָרען, אַז מען וואָלט זיך געדאַרפֿט בעוואָרענען געגען זיי.

IV.

מיר צוויפֿלען אבער זעהר, אז אזא נעפֿאהר זאל סטראַשען אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע איז באמת נעג־ינדעט אויף דער פֿולער פֿרייהיט פֿון׳ם אינדיווידואום.

און ווירקליך, כאָטש די פֿוילענצעריי, וועלכע שטאַמט אַרויס פֿון דעם פֿריוואַט־אייגענטהום, ווערט איצט בעלאָהנט, זיינען דאָך אמת׳ע פֿוילענצער פֿערהעלטנים־מעסיג זעלטען, סיידען זיי זיינען קראַנקע.

אין אַרבייטער־קרייזען זאָגט מען אָפֿט, אַז די בורזשואָס, זיינען פֿוילענצער. אמת, עס זיינען פֿאַרהאַן אוועלכע, אָבער זיי זיינען דאָך נור אַן אויסנאַהמע. אררבה, אין יעדער אינדוסטריעלער אונטערנעהמונג קען מען תמיד נעפֿינען אייניעם אָדער עטליכע בורזשואָס, וועלכע אַרבייטען אַ סך. אמת, אז מיסטענס נוצען זיי אוים זייער פֿריוויילענירטע שטעלונג, אום צו נעהמען אויף זיך די לייכטעסטע אַרבייט, אוו אַרבייטען אין אַזעלכע גינסטיגע היגיעניש קאָנדיציאָנען, ביי נוטע לופֿט, גוטע נאַהרונג א. ו., אז זייער אַרבייט ערמידעט זיי ניט. אָט דאָס זיינען דאָך טאַקע די קאָנדיציאָנען, וועלכע מיר פֿערלאַנגען פֿאַר אַלע אַרבייטער אָהן אויסנאַהמע. מען דאַרף נאָך צוועצען, אז אַ דאַנק זייער פֿריוויילענירטער שטעלונג, בעשעפֿטיגען זיך די רייכע אָפֿט מיט אוננוצליכער אַרבייט אָדער זאַנאַר מיט אַזאַ, וואָס איז שעדליך פֿאַר די נעזעלשאפֿט. קיסרים, מיניסטאָרען, דירעקטאָרס פֿון די דעפּאַרטאַמענטען, דירעקטאָרס פֿון פֿאַבריקען, נעשעפֿטס־לייט, באַנקירען א. ז. ו. אָט די אַלע צווינגען זיך צו טהאָן אייניג שטונדען אַ טאָג אַן אַרבייט, וועלכע זיי גיפֿינען מעהר אָדער ווייניגער לאַנגווייליג, אונאַנגענעהם, — יעדער פֿון זיי וויל בעסער פֿערבריינגען זיינע פֿרייע שטונדען אוידער טהאָן די אָבליגאַטאָרישע אַרבייט. און אויב אין נייז פֿעלע פֿון צעהן

איז די אַרבייט אַ שעדליכע, ווערט זי דאָך ניט דורך דעם ווייניגער ערמידענד פֿאַר זיי. אויב דער בורזשואַזיע איז געלונגען צו בעזיגען דעם אַדעל, די פּאַמעשטשיקעס, אויב עס געלינגט איהר ביז היינט צו הערשען איבער דער מאַסע, איז דאָס נור אַ דאַנק דער ענערגיע, מיט וועלכער זי טהוט (בעוואוסט אָדער אונבעוואוסט) איהר שעדליכע אַרבייט אוּן פֿערטהיידיגט איהר פּריוויילעגירטע שטעלונג. וען די בורזשואַם וואָלטען ווירקליך זיין פֿוילענצער, וואָלטען זיי שוין לאַנג אויפֿגעהערט צו עקזיסטירען אוּן וואָלטען פֿערשוואונדען אַזוי ווי די דוואָריאַנטשיקעס אין די קאַמזאָלען אוּן אויף די רויטע אַבזאַצען.

אין אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע וואָלט מעהר ניט פֿערלאַנגט פֿון זיי ווי פֿיער־פֿינף שעה ניצליכע, אַנגענעהמע אוּן היגיעניש איינגעאָרדנעטע אַרבייט אַ טאָג, וואָלטען זיי, די היינטיגע בורזשואַם, זיכער עס ערפֿילט, אוּן וואָלטען אָהן צווייפֿעל ניט געאַרבייט אין אַזעלכע שרעקליכע קאָנדיציאָנען, ביי וועלכע עס קומט היינט פֿאָר די אַרבייט, טאַקע אַ דאַנק זיי אַליין. וועג אַ פּאַס ט ע ר'ן וואָלט אויסגעקומען צו אַרבייטען נור פֿינף שעה אין די אונטעראירדישע קאַנאַלען פֿון פּאַריז, וואָלט ער זיכער באַלד אויסגעפֿונען אַ מיטעל צו ענדערן דאָס גאַנצע סיסטעם פֿון דער אַרבייט אויף אַזאַ'ן אופֿן, אַז זי זאָל זיין אַזוי אַנגענעהם אוּן געזונד, ווי זיין באַקטעריאָלאָגישער לאַבאָראַטאָריום.

וואָס אָנבעלאַנגט די פֿוילענצעריי פֿון דעם גרעסטען טהייל אַרבייטער, קענען נור די עקאָנאָמיסטען אוּן די פֿילאַנטראָפּען רעידען פֿון דעם.

רעדט אָבער מיט אַ קלוגען אונטערנעהמער, מיט אַ פּאַבריקאַנט, וועט ער אייך זאָגען, אַז וועג די אַרבייטער וואָלטען זיך אַריינגעהמען אין קאָפּ צו פֿוילענצען, וואָלט מעהר ניט געבליבען, ווי צוצומאַכען אַלע פּאַבריקען; קיינע שטרענגע מאַסרעגלען, קיין סיסטעם פֿון שפּיאָנעריי אוּן שטראָפֿען וואָלט ניט געהאָלפֿען. מען וואָלט געדאַרפֿט

זעהן, וואָס פֿאַר אַ שרעק עס איז אָנגעפֿאַלען אויף די ענגלישע פֿאַבריקאַנטען, ווען איינינגע אַגיטאַטאָרס האָבען אָנגעהויבען צו פרעדיגען די טהעאָריע פֿון *Go-canny*, ד. ה. „פֿאַר שלעכטע בעצאָהלונג שלעכטע אַרבייט: איילט אייך ניט ביי דער אַרבייט, גיט זיך ניט קיין מיה, און מאַכט קאַליע אַלעס, וואָס איהר קענט!" — „מען דעמאָ־ראַליזירט דעם אַרבייטער, מען וויל טויטען די אינדוסטריע!" האָבען געשריען דיזעלבע, וועלכע האָבען פֿריהער געדונערט געגען די אונאָרענטליכקייט פֿון די אַרבייטער און די שלעכטע קוואַליטעט פֿון זייערע פראָדוקטען. ווען דער אַרבייטער וואָלט אין אמת'ן געווען אַזוי, ווי די עקאָנאָ־מיסטען מאָהלען איהם אויס, — דער פֿוילענצער, וועמען מען דאַרף תמיד סטראַשען, אַז מען וועט איהם אַרויס־טרייבען פֿון דער פֿאַבריק — וואָס פֿאַר אַ זינן וואָלט דאַן געהאַט דאָס וואָרט „דעמאָראַליזאַציאָן?"

ווען מען רעדט אַלזאָ פֿון דער מעגליכקייט פֿון פֿוילענ־צען, דאַרף מען פֿערשטעהן, אַז עס האַנדעלט זיך פֿון אַ מינאָריטעט, פֿון אַ שוואַכער מינאָריטעט אין דער געזעל־שאַפֿט. און איידער אַרויסצוגעבען געזעצע געגען דיזע מינאָריטעט, וואָלט דען ניט געווען גלייכער און נייטיגער זיך צו ערקלעהרען איהר אורשפרונג?

ווער עס איז נור אַ גוטער בעאָבאַכטער ווייסט גאַנץ גוט, אַז דאָס קינד וואָס האָט אין דער שולע אַ שם פֿאַר אַ פֿוילענצער, פֿערשטעהט אָפֿט שלעכט דאָס, וואָס מען ערקלעהרט איהם שלעכט. זעהר אָפֿט היינגט עס גאָר אָב פֿון דער שוואַכקייט פֿון זיין מאַרך, וואָס איז אַ רעזולטאַט פֿון דער אָרימקייט און פֿון אַ ניט־היגיענישער ערציהונג.

אַ קינד, וואָס איז פֿויל צו לערנען לאַטייניש און גריכיש, וואָלט אפשר געאַרבייט ווי אַ פֿערד, ווען מען וואָלט מיט איהם געלערנט נאַטורוויסענשאַפֿט, בעזאָנדערס מיט דער הילף פֿון האַנדאַרבייט. אַ מיידעל, וועמען מען רעכענט

פֿאַר אונפֿעהיג צו מאַטעמאַטיק, ווערט מיט אַ מאָל די בעסטע מאַטעמאַטיקערין אין איהר קלאַס, ווען עס נעלינגט איהר אָנצוטרעפֿען איינעם, ווער עס האָט געקענט זי פֿער־שטעהן אוּן איהר ערקלעהרן דאָס, וואָס איהר איז געווען אונבענגרייפֿליך גאָר אין אָנהויב פֿון׳ם רעכענען. אַן אַרבייט־טער, וועלכער איז נאַכלעסיג אין דער פֿאַבריק, גראָבט זיין גאָרטען פֿון נאַנץ פֿריה אָן ביז שפּעט אין אָוונד, בעטראַכטענדיג דעם אויפֿנאַנג אוּן דעם אונטערגאַנג פֿון דער זון, ווען די גאַנצע נאַטור געהט צו איהר רוה.

אימיצער האָט געזאָגט, אַז דער שטויב איז אַזא מין שטאָף, זואָס איז ניט אויף זיין פּלאַץ. דיזעלבע דעפֿיניציאָן פּאַסט פֿאַר נייַן צעהנטעל פֿון די, וואָס מען רופֿט פֿוילע. דאָס זיינען מענשען, וועלכע זיינען אַרײַנגעפֿאַלען אין אַזא וועג, זואָס שטעהט ניט אין אָנקלאַנג ניט מיט זייער טעמפּעראַמענט, ניט מיט זייערע פֿעהינקייטען. אַז מען לייענט די לעבענסבעשרייבונג פֿון גרויסע מענער, פֿאַלט באַלד אויף, ווי גרויס איז די צאָהל פֿון „פֿוילע" אונטער זיי. זיי זיינען געווען פֿויל אַזוי לאַנג, ביז זיי האָבען אויסגעפֿונען זייער דיכטיגען וועג אוּן אומגעקערהרט זיי זיינען געוואָרען העכסט אַרבייטסזאַם פֿון דאַן אָן. דאַרווין, סטעפֿענסאָן אוּן פֿיעלע אַנדערע האָבען געהערט צו דער צאָהל פֿון דיזע פֿוילענצער.

זעהר אָפֿט ערשיינט אַלס פֿוילענצער אַ מענש, וועלכען עס אי׳ז נמאס צו אַרבייטען זיין נאַנץ לעבען אַן אַכטצעהנ־טען טהייל פֿון אַ שפּילקע, אַדער אַ הונדערטסטען טהייל פֿון אַ טאָשען־זייגער, אין דער צייט וואָס ער פֿיהלט אין זיך א אי׳בערפֿלום פֿון ענערגיע, וועלכע ער וואָלט געווּאָלט אויסנוצען אויף אַן אַנדער פֿעלד. אָפֿט איז עס אַ רעבעל, זועלכער קען ניט צופֿרידען דעם נעדאַנק, אַז ער דאַרף דאָס נאַנצע לעבען בלייבען צוגעקאָוועט צו זיין ווערקשיש אוּן אַרבייטען, אום זיין בעל הבית זאָל קענען געניסען אַלע מעגליכע פֿערגניגען, אין דער צייט ווען ער וויסט, אַז ער

איז ניט נאָרישער פֿון איהם און דאָס זיין אייגיגער חטא בעשטעהט אין דעם, וואָס ער איז געבוירען געווארען אויף דער וועלט ניט אין אַ פּאַלאַץ, נור אין אַ כאַטקע.

אַ גרויסע צאָהל פֿון „פֿוילענצער" זיינען ענדליך דערפֿאַר פֿוילענצער, ווייל זיי קענען ניט גוט יענע מלאכה, בייוועלכער זיי דאַרפֿען זיך פֿערדינען זייער שטיקעל ברויט. זיי זעהען די נאַנצע אונפֿאַלקאָמענהייט פֿון דער אַרבייט, וואָס געהט אַרוים פֿון זייערע הענד, סטאַרען זיך, אָבער אומזיסט, צו מאַכען זי בעסער, און אַז זיי איבערצייגען זיך, אַז דאָס וועט זיי קיינמאָל ניט געלינגען דורך די שלעכטע מעטהאָדען פֿון דער אַרבייט, צו וועלכע זיי זיינען שוין צוגעוואוינט געוואָרען, הויבען זיי אָן צו האַסען זייער פֿאַך; און אַזוי ווי קיין אַנדער מלאכה קענען זיי ניט, געהט דער האַס אַריבער צו דער אַרבייט אין אַלגעמיין. טויזענדער אַרבייטער און ניט געלונגענע קינסטלער געפֿינען זיך אין אַזאַ לאַגע.

אומגעקעהרט, דערינניגער, וועלכער איז געוואוינט פֿון קינדווייז אָן גוט צו שפּילען קלאַוויר, גוט צו פֿיהרען דעם הובעל, די שער, דעם פינזעל אָדער די פֿייל, אַזוי אַז ער פֿיהלט, אַז אַלעס, וואָס ער מאַכט, איז שען — דער וועט קיינמאָל ניט אַוועקווארפֿען ניט דאָס קלאַוויר, ניט דעם פֿייל. ער וועט אין דער אַרבייט אַליין געפֿינען זיין פֿערגניגען, זי וועט אהם ניט ערמידען, נאַטירליך, ווען ער וועט ניט דאַרפֿען אַרבייטען איבער די קרעפֿטען.

אויף אַזאַ אופֿן בעציכענט מען מיט אין נאָמען פֿוילהייט אייגענטליך אַ גאַנצע רייהע פֿון פֿאַלגען, וואָס שטאַמען פֿון פֿערשידענע אורזאכען, פֿון וועלכע יעטוועדע וואָלט געקענט ווערען אַ קוואַל פֿון נוצען פֿאַר דער גענזעצפּט, אָנשטאָט דעם וואָס זי איז איצט אַ קוואַל פֿון שלעכטס. אזוי ווי אין דער קרימינעל פֿראַגע, אַזוי ווי אין אַלע פֿראַגען, וואָס האָבען צו טהאָן מיט די מענשליכע

פֿעהיגקייטען, האָט מען צונויפֿגעמישט פֿאַקטען, וועלכע האָבען גאָר ניט צו טהאָן איינער מיט דעם אַנדערן. מען געברויכט די ווערטער „פֿוילקייט", אָדער „פֿערברעכען", און מען גיט זיך אפילו ניט די מיה צו אַנאַליזירען די אורזאַכען. מען איילט זיך זיי צו בעשטראָפֿען, און מען שטעלט זיך אפילו ניט די פֿראַגע, צי די בעשטראָפֿונג אַליין האַלט ניט אונטער די „פֿוילהייט" אָדער דאָס „פֿערברע־כען." *)

אָט דערפֿאַר וואָלט אַ פֿרייע געזעלשאַפֿט, ווען זי זאָל זעהן, אַז די צאָהל פֿון די פֿוילענצער וואַקסט ביי איהר, זיך געסטאַרעט פֿריהער פֿון אַלעס אויסצוגעפֿינען די אור־זאַכען פֿון זייער פֿוילקייט, און וואָלט זיך געסטאַרעט זיי צו בעזייטיגען, איידער אָנצוקומען צו בעשטראָפֿונגען. אָט האַנדעלט עס זיך צום ביישפיל פֿון אַן איינפֿאַכען פֿאַל פֿון בלוט־אָרימקייט, אַזאַ איינער, פֿון וועלכען מיר האָבען שוין פֿריהער גערעדט. „איידער איהר שטאָפֿט אָן דעם קאָפֿ פֿון'ם קינד מיט קענטניסע, גיט איהם בלוט; קרעפֿטיגט איהם, און כדי ער זאָל ניט פֿערלירען קיין צייט, פֿיהרט איהם אין דאָרף אָדער צום ים. דאָרט לערנט איהם אויף דער פֿרייער לופֿט, און ניט אין ביכער, די געאָמעטריע, און מעסט אויס אינאיינעם מיט איהם די ווייטקייט ביז די נאָהענטסטע פֿעלזען; זאָל ער לערנען די נאַטורוויסענשאַפֿט זאַמלענדיג בלומען און כאַפֿענדיג פֿיש; — די פֿיזיק, העל־פֿענדיג מאַכען די לאָדקע, אויף וועלכע ער וועט פֿאָהרען פֿיש כאַפֿען. אָבער פֿריהער פֿון אַלעס „האָט אויף איהם רחמנות און פֿילט ניט אָן זיין מאַרך מיט פוסטע פֿראַזען און מיט טויטע שפֿראַכען. מאַכט ניט פֿון איהם קיין „פֿוי־לענצער."

אַן אַנדער קינד איז ניט געוואוינט צו אָרדנונג און רע־

*) זעה אונזער בראָשורע „די טורמעס" Les prisons Paris, 1889

געלמעסיגקייט אין דער אַרבייט. דערצו איז דאָ נור איין מיטעל — די קינדער זאָלען זיך אַליין אויסאַרבייטען איינער אין אַנדערן אָט די געוואוינהייטען: דאָס לעבען אַליין פֿון דער שולע זאָל העלפֿען אין דעם, שפּעטער, אַז דעם קינד וועט אויסקומען צו אַרבייטען אין לאַבאָראַטאָריום אָדער אין דער פֿאַבריק, אין אַלגעמיין אויף אַן איינגען פּלאַץ, וואו מען דאַרף האָבען צו טהאָן מיט אַ סך אינסטרומענ־טען, וועט עס איהם אויסלערנען צו האַלטען אַ געוויסע אָרדנונג. מאַכט נור איהר אַליין ניט פֿון איהם קיין אונ־אָרדענטליכען מענשען דורך אייער שולע, וואו די גאַנצע אָרדנונג בעשטעהט נור אין דעם, וואָס די ביינק זיינען צושטעלט אין אַן אָרדנונג, אָבער דער אונטערריכט שטעלט פֿאָר אַן אמת'ן כאַאָס, וואָס וועט קיינמאָל און קיינעם ניט איינגעבען די ליעבע צו האַרמאָניע, צו זיין קאָנסעקווענט און מעטאָדיש אין דער אַרבייט.

זעהט איהר דען ניט, אַז מיט אייערע אונטערריכטס־מעטאָדען, אויסגעאַרבייט פֿון אַ מיניסטעריום פֿאַר אַכט מיליאָן שילער, וועלכע שטעלען פֿאָר אַכט מיליאָנען פֿער־שידענע פֿעהיגקייטען, לעגט איהר אַרויף אויף אַלעמען אַ סיסטעמע, וועלכע טויג פֿאַר מיטעלמעסיגקייטען און איז אויס־געאַרבייט פֿון מיטעלמעסיגקייטען. אייער שולע ווערט אַן אוניווערזיטעט פֿון דער פֿוילקייט, אזוי ווי אייער טורמע איז אַן אוניווערזיטעט פֿון פֿערברעכען. מאַכט די שולע פֿריי, פֿערניכטעט אַלע לעהרגראַדען, אַפּעלירט צו די פֿריי־ווילינע אין אונטערריכט, — אָט דאָס מוזט איהר פֿריהער טהאָן, איידער איהר גיט אַרויס געזעצע געגען די פֿוילענ־צעריי, געזעצע, וועלכע וועלען מעהר ניט אויפֿטהאָן, נאָר איינשליסען די פֿוילקייט אין געוויסע ראַהמען.

גיט דעם אַרבייטער, וועמען דאָס גאַנצע לעבען איז נמאס און מאוס צו אַרבייטען אַ קליינינקען טהייל פֿון אַ שפּילקע, וועלכער ווערט דערשטיקט לעבען זיין קליינע

שרויפֿמאַשין און בעקומט ענדליך צו איהר אַ שרעקליכע שנאה, — גיט איהם די מענליכקייט צו בעאַרבייטען די ערד, האַקען האָלץ אין וואַלד, קעמפֿען מיט דעם שטורם אויף'ן ים, לויפֿען מיט'ן לאָקאָמאָטיוו. נור מאַכט ניט פֿון איהם קיין פֿוילענצער, צווינגענדיג איהם, ער זאָל זיין גאַנץ לעבען שטעהן לעבען אַ מאַשין, וועלכע טאָקט אוים דאָס קעפעל פֿון אַ שרויף, אַרע־ מאכט אַ לעכעל אין אַ נאָדעל!

פֿערניכטעט נור די אורזאַכען, וועלכע בעשאַפֿען די פֿוילענצער, און זייט זיכער, אַז עס וועלען ניט בלייבען קיין מענשען, וואָס זאָלען ווירקליך האַסען די אַרבייט, דער עיקר די פֿרייוויליגע אַרבייט, און אום צו לייזען די פֿראַגע וועט מען ניט דאַרפֿען ניט קיין אַרסענאַל פֿון געוועלט, ניט קיין לאָהן־סיסטעם מיט דער דראָהונג פֿון הונגער.

דאס לוין־סיסטעם.

I.

ווען די קאָלעקטיוויסטען ריידען פֿון דער צוקינפֿטיגער געזעלשאַפֿט און גיבען אויף פֿערשיעדענע פלענער, ווי אַזוי איהר איינצוּאָרדנען, מאַכען זיי, נאָך אונזער מיינונג, אַ דאָפעלטען פֿעהלער. זיי זאָגען, אַז זיי ווילען אָבשאַפֿען די הערשאַפֿט פֿון קאַפיטאַל, און אין דערזעל־בער צייט ווילען זיי איבערלאָזען צוויי זאַכען, וועלכע זיינען דער גאַנצער פֿונדאַמענט, אויף וואָס די הערשאַפֿט פֿון קאַפיטאַל האַלט זיך, נעמליך: די רעפרעזענטאַטיוו־רעגיע־רונג און דאָס לוין־סיסטעם.

וואָס אָנבעלאַנגט די רעפרעזענטאַטיוו־רעגירונגען, קענען מיר גאָר ניט בעגרייפֿען, ווי אַזוי געבילדעטע לייט (און עס איז דאָ גענוג געבילדעטע לייט צווישען די קאָלעקטי־וויסטען) קענען בעהויפטען, אַז מען מוז האָבען פֿערטרע־טער פֿון פֿאָלק אין פאַרלאַמענט און אַז די געזעלשאַפֿט קען ניט אויסקומען אָהן אַ רעגיערונג פֿון אירגענד וועלכע פֿאָרמע. וואָס די רעגיערונגען, וואו עס זיינען דאָ זאָגע־נאַנטע פֿערטרעטער פֿון פֿאָלק, טהוען פֿאַר דאָס פֿאָלק, קענען מיר זעהן אין ענגלאַנד, פֿראַנקרייך, דייטשלאַנד אָדער די פֿעראייניגטע שטאַאַטען פֿון אַמעריקאַ. מיר זעהען, אַז איבעראַל הערט דאָס פֿאָלק אויף צו האָבען פֿערטרויען אין די פאַרלאַמענטאַרישע רעגיערונגען און זאָגאַר מיט די פרינציפען גופא (ניט נור ווי זיי ווערן אָנגעווענדעט אויף

דאָם פֿאָלק) איז מען אונצופֿריעדען און זיי ווערען קריטי־
קירט פֿון אַלע זייטען. איצט פֿרעגט זיך, ווי קענען אינטע־
ליגענטע לייט, וועלכע רופֿען זיך רעוואָלוציאָנערע סאָציַא־
ליסטען, וועלען אויפֿרעכט ערהאַלטען אַ סיסטעם, וואָס איז
שוין לאַנג פֿאראורטהיילט געוואָרען צום טויט?

עס איז יעדען איינעם בעקאַנט, אַז די רעפֿרעזענטאַטיוו־
רעגיערונג איז אַ סיסטעם, וועלכען די בורזשואַזיע האָט
אויסגעאַרבייט, כדי צו שטירצען די מאַכט פֿון קעניגטהום
און צו גלייכער צייט, כדי אויפֿצוהאַלטען און פֿערשטאַר־
קערן איהר הערשאַפֿט איבער די אַרבייטער. און דאָס איז
דער ריכטיגער זינן פֿון דער בורזשואַזיע האָט גאַנץ גוט גע־
וואוסט, אַז אַ פּאַרלאַמענט אָדער אַ שטאָדט־ראַטה פֿער־
טרעטען ניט די אינטערעסען פֿון פֿאָלק; אַ מענש וואָס
האָט נור עפּעס פֿערשטאַנד בעגרייפֿט, אַז דאָס איז אונ־
מעגליך. די בורזשואַזיע האָט אָבער דערמיט אַ גאַנץ אַנדער
צוועק געהאַט. וועגן זי האָט אייננעפֿיהרט פּאַרלאַמענטאַרי־
שע־רעגיערונגען, האָט זי בלויז געוואָלט פּטור ווערן פֿון
דער הערשאַפֿט פֿון דער מאָנאַרכיע און אַריסטאָקראַטיע,
צו וועלכער דאָס גאַנצע לאַנד האָט געהערט און אין דער
זעלבער צייט דאָס פֿאָלק קיין פֿרייהייטען צו געבען. עס
איז אויך גאַנץ זיכער, אַז וואָס דאָס פֿאָלק ווערט מעהר
בעוואוסט, וואָס מעהר עס הויבט אָן צו פֿערשטעהן זיינע
אינטערעסען, און וואָס מעהר די פֿערשיעדענהייט פֿון זיינע
אינטערעסען ווערן גרעסער, אַלץ מעהר טויג דיוע סיסטעם
אויף כפֿרות. און דאָס איז די אורזאַכע, וואָרום די דעמא־
קראַטען פֿון אַלע לענדער זוכען פֿערשיעדענע אויסבעסע־
רונגען און פֿערלייכטערונגען פֿון היינטיגען סיסטעם און
קענען ניט געפֿינען. זיי האָבען פֿראָבירט איינפֿיהרען די
אַלגעמיינע אָבשטימונג מיט „יאָ" און „נייַן" וועגען פֿראָגען,
וועלכע דאָס פֿאָלק דארף ענטשיידען און האָבען אויסגע־
פֿונען, אַז דאָס איז אויך גאָר נישט. זיי שלאָגען פֿאָר, אַז

דאָס פֿאָלק זאָל שיקען פֿערטרעטער, אַז מינאָריטעטען זאָלען זיין פֿערטראָטען אין פּאַרלאַמענט אוּן נאָך אנדערע אוטאָפּיעס. מיט איין וואָרט, זיי ווילען עפּעס אויסגעפֿינען אַ זאַך, וואָס זיי ווילען אין זייער לעבען קיינמאָל ניט ערר־רייכען, ד. ה. אַ פֿערטרעטונגס־מעטהאָדע, וואָס זאָל רעפּרעזענטירען די מיליאָנען אינטערעסען פֿון פֿאָלק; אָבער זיי זיינען געצוואונגען אַנצוערקענען, אַז זיי זיינען אויף אַ פֿאלשען וועג אוּן די מעהרסטע געבילדעטע לייט צווישען זיי פֿערלירען דעם פֿערטרויען אין רעגיערונגען פֿון פֿאָלקספֿע־רטרעטער.

נור די סאָציאַל־דעמאָקראַטען אוּן די קאָלעקטיוויסטען ווילען זייער פֿערטרויען אין פֿאָלקס־פֿערטרעטער ניט פֿערלירען, אוּן דאָס איז וואָס מיר קענען ניט פֿערשטעהן.

ווען זיי געפֿעלט ניט אונזערע אַנארכיסטישע פרינציפּיען, ווען זיי דיינקען, אַז זיי קענען ניט פֿערווירקליכט ווערען, דאַרפֿען זיי וויניגסטענס, נאָך אונזער מיינונג, עפּעס אַן אַנדער סיסטעם אויסגעפֿינען, וואָס זאָל זיך ריכטיג פּאַסען פֿאַר אַ נעזעלשאַפֿט אָהן קאַפּיטאַליסטען אוּן אָהן פּריוואַטאייגענטהימער. אָבער צו נעהמען דאָס בוּרזשוּאַ־סיסטעם — די פֿערדאָרבענסטע סיסטעם, וואָס איז נאָך אמאָל געווען, אַ סיסטעם, וואָס האָט שוין לאַנג אָבגעלעבט איהרע יאָהרען — אוּן מאַכען אַ פֿאַר אונשולדיגע אויסבעסערונגען, וועלכע, ווי מיר האָבען שוין בעוויזען, בריינגען רעם פֿאָלק קיין שום נוצען ניט אוּן זאָלען, אַז זי איז גוט פֿאַר אַ נעזעלשאַפֿט, וואָס האָט שוין דורכגעמאַכט אַ סאָציאַלע רעוואָלוציאָן, דאָס איז וואָס מיר קענען בשום אופן ניט פֿערשטעהן, סיידען אונטער דעם נאָמען סאָציאַלע רעוואָלוציאָן פֿערשטעהען זיי ניט אַ פֿאָלקאָמענע אומשטירצונג פֿון דער היינטיגער נעזעלשאַפֿט, זאָנדערן זיי ווילען איהר בלויפֿע רלאטענען.

דאָס זעלבע איז וועגען דעם לוין־סיסטעם. ווי קענען זיי זיין צופֿרידען, אַז דאָס לוין־סיסטעם אין אירגענד וועלכער

פֿאַרמע זאָל פֿערבלייבן, נאָכדעם ווי זיי גיבן אַליין צו, אַז פּ־יוואַט אי־געמטהום מוז אָבגעשאַפֿט ווערן אין די אַרבייטס־אינסטרומענטן זאָלן געהערן צו דער גאַנצער געזעלשאַפֿט ? די קאָלעקטיוויסטן בעווייזן, אַז זיי זיינען צופֿריעדן מיט'ן לוין־סיסטעם, ווען זיי ווילען האָבן, אַז פֿאַר יעדע שטונדע אַרבייט זאָל אַן אַרבייטער קריגן אַ שטיקעל פּאַפּיר אָדער אַ צעטעלע, וואָס זיי רופֿען דאָס אַן אַרבייטס־שיין.

עס איז קיין וואונדער ניט, וואָס די ענגלישע סאָציאַליסטן אין אָנפֿאַנג פֿון דעם 19-טען יאָהרהונדערט האָבן געפּריידיגט, אַז מען זאָל אין דער צוקונפֿטיגער געזעלשאַפֿט אינפֿיהרן אַרבייטס־שיינען; זיי האָבן אינפֿאַך געוואָלט שלום מאַכן צווישען קאַפּיטאַל און אַרבייט. זיי זיינען גע־ווען גאנץ און גאָר נענען די אידעע, אַז מען זאָל מיט געוואַלט צונעהמען דאָס אייגענטהום פֿון די קאַפּיטאַליס־טען. זיי זיינען גאָר קיין רעוואָלוציאָנערן ניט געווען און זיי זיינען זאָגאָר בעריט געווען זיך צו אונטערוואַרפֿען אונטער אַ קייזערליכע געוואַלט, ווען מען זאָל זיי נור ערלויבן אינצופֿיהרן זייערע קאָאָפּעראַטיוו געזעלשאַפֿ־טען, זיי זיינען פֿערבליבן דורך און דורך אָנהייננער פֿון דער מיטעלקלאַסע, נור אַ ביסעל ווייכהערציגער. דאָס איז די אורזאַכע, (ענגעלס זאָגט דאָס אין זיין פֿאַרדעדע צום קאָמוניסטישען מאַניפֿעסט) ווארום די סאָציאַליסטען פֿון ענגער צייט האָבן זיך מיסטענטהיילס געפֿונען צוויישען דער מיטעלקלאַסע, אָבער די פֿארטנעשריטענע אַרבייטער זיינען געווען קאָמוניסטען.

ווען שפּעטער האָט פּרודהאָן דיזעלבע אידעע אָבגע־פֿרישט, איז דאָס אויך לייכט צו פֿערשטיהן. וואָס האָט ער דען געוואָלט מיט זיין מיטשוואַל־סיסטעם, ווען ניט צו מאַ־כען קאַפּיטאַל וויניגער שעדליך, טראָץ דער אויפֿרעכט ער־האַלטונג פֿון דעם פּריוואַט־אייגענטהום, וועלכען ער האָט פּעראַכטעט מיט דער גאַנצער לייב און זעעלע, אָבער

וועלכען ער האָט געהאַלטען פֿאַר נויטווענדיג, אום צו שיצען יערען אינדיווידואום געגען דעם שטאַאַט? וווייטער, וען נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע נעהערן מעהר אָדער ווייניגער צו דער מיטעלעד קלאַסע ווילען אויך האָבען, אַז עס זאָל איינגעפֿיהרט ווערען אַרבייטס־שיינען, לייגט זיך דאָס אויך איף'ן שכל. עס איז פֿאַר זיי אַ קלייניער אונטערשייד, צי מען וועט בעצאָהלען דעם אַרבייטער מיט זאָגענאַנטע אַרבייטס־שיינען אָדער מיט ריכטיגען געלד, וואָס טראָגט אויף זיך דעם כילד פֿון אַ מאַנאַרכיע אָדער אַ רעפּובליק. זיי ווילען, אַז הייזער, לאַנד, מאַשינעריע, אָדער ווייניגסטענס הייזער אוּן דער קאַפּיטאַל וואָס איז נויטיג צו שאַפֿען פּראָדוקטען זאָל פֿערבלייבען פֿריוואַט אייגענטהום, אוּן אום דאָס אַלעס זאָל קענען פֿערבלייבען פֿריוואַט אייגענטהום, איז טאַקע פֿאַר זיי זעהר גוט אייגצופֿיהרען אַרבייטס־שיינען.

וואָרום וואָס קען זיי אייגענטליך אָבקומען, וען מען וועט דעם אַרבייטער בעצאָהלען מיט אַרבייטס־שיינען? וען פֿאַר אַן אַרבייטס־שיין פֿון א געווים צאָהל אַרבייטס־שטונדען וועט מען קענען קריגען אַ גוטען דימענד אָדער אַ שעהנעם עקיפּאַזש, טאָ וואַרום זאָל דער לענדלאָרד דאָס ניט וועלען אָננעהמען פֿאַר רענט גראַדע אַזוי גוט, ווי ער נעהמט היינט אָן אַ גילדערנעם צעהן־דאָלאַר שטיק? אוּן אַזוי לאַנג ווי הייזער, פֿעלדער אוּן מאַשינערייע וועלען בעלאַנגען צו דער בורזשואַזיע, אַזוי לאַנג וועט מען זיי מוזען עטוואָס בעצאָהלען, אום זיי זאָלען ערלויבען צו אַרבייטען אויף זייערע פֿעלדער, אויף זייערע פֿאַבריקען אָדער צו וואוינען אין זייערע הייזער. מען וועט אויך מוזען די אַרבייטער צאָהלען זייער שכירות מיט גאָלד, פּאַפּיער־געלד, אָדער מיט אַרבייטס־שיינען, פֿאַר וועלכע מען זאָל קענען קריגען אַלעס וואָס אַ מענש נעברויך.

אָבער ווי קענען מענשען, וואָס גיבען צו, אַז הייזער, פֿעלדער אוּן פֿאַבריקען טהאָרען ניט זיין קיין פּריוואַט

אייגענטהום אוּן מוּזען געהערען דער געזעלשאַפט זאָגען, אַז דיזע נייע פֿאָרמע פֿוּן לוין אוּן די אַ־בייטס־שיינען איז גראַדע דאָס, וואָס די צוקינפֿטיגע געזעלשאַפֿט ברויכט?

II.

לאָמיר געוויס בעטראַכטען אוּן בעשפּרעכען די נייע פֿאָרמע פֿוּן ארבייטס־לוין, וועלכען די ענגלישע, פראַנצויזישע, דייטשע אוּן איטאַליענישע קאָלעקטיוויסטען שלאָגען פֿאָר*)

זיי ווילען אומגעפֿעהר אַזוי האָבען: יעדער איינער אַרבייט אויף'ן פֿעלד, אָדער אין פֿאַבריקען, שולען, האָספּיטעלער, אָדער ביי עטוואָס אַנדערש. די רעגיערונג, צוּ וועלכער עס וועט געהערען די פֿאַבריקען, דאָס לאַנד, די פֿערקעהרס־מיטלען (אייזענבאַהנען, שיפֿען, טעלעגראַפֿען א. ז. וו.) וועט אויסרעגולירען, וויפֿיעל שטוּנדען מען זאָל אַרבייטען אַ טאָג. נאָכדעם ווי אַן אַרבייטער האָט געענדיגט זיין טאָג אַרבייט, קריגט ער אַ צעטעל, אויף וועלכען עס איז אויפֿגעשריבען, לאָמיר זאָגען, די ווערטער: 8 שטוּנדען אַרבייט, אָט מיט דעם צעטעל קען ער זיך פֿערשאַפֿען אירגענד וועלכען סאָרט סחורה פֿוּן די רעגיערונגס־מאַגאַזינען אָדער פֿוּן די קאָאָפּעריישענס, וואָס וועלען עקזיסטירען. דער אַרבייטס־לוין קען זוּיערע צוטהיילט ווערן אויף עטליכע טהייל. מען קען צ. ב. קויפֿען פֿאַר אַ שטוּנדע פֿליישׁ, פֿאַר צעהן מינוטען שוועבעלעך, פֿאַר אַ האַלבע שטוּנדע קיי־טאַבאַק. אָנשטאָט וואָס מען זאָגט היינט „פֿאַר צוויי סענט זייף", וועט מען נאָך דער קאָלעקטיוויסטישער רעוואָלוציאָן זאָגען: „פֿאַר דריי מינוט זייף".

*) די שפּאַניש אַנאַרכיסטען, וועלכע רופֿען זיך אויך אַן קאָלעקטיוויסטען, פֿערשטעהען אונטער דיזען אויסדרוק, אַז די אַרבייטס־אינסטרומענטען זאָלען געהערען צו דער גאַנצער געזעלשאַפֿט אוּן „יעדע גרופּע זאָל האָבען דאָס רעכט צו פֿערטהיילען די פּראָדוקטען, וואָס זיי האָבען אויסגעאַרבייט, ווי זי וועט וועלען"; נאָך דעם קאָמוניסטישען פּרינציפּ, „אָדער אויף אַן אַנדער אופֿן.

די מיסטע קאָלעקטיוויסטען, וועלכע זיינען מיט דער־זעלבער מיינונג ווי די בורזשוא־עקאָנאָמען (קאַרל מאַרקס אויך), אז עס דאַרף זיין אַן אונטערשייד צווישען פּראָפּע־סיאָנעלע און איינפּאַכע אַרבייט זאָגען אונז, אז פּראָפּע־סיאָנעלע אַרבייט, אָדער אַן אַרבייט וואָס מען מוז דערצו האָבען אַ געבאָרענע פּעהינקייט, דאַרף מען צאָהלען אַ נעווייסע סומע צייט מעהר, ווי פּאַר איינפּאַכע אַרבייט. זיי ווילען האָבען, אז אין שטוּנדע אַרבייט פֿון אַ דאָקטאָר זאָל זיין גלייך ווי צווויי אָדער דריי שטוּנדען אַרבייט פֿון אַ וואַרטערין אָדער אַן ערד־אַרבייטער. „פּראָפּעסיאָנעלע אַרבייט, אָדער אַן אַרבייט וואָס מען מוז דערצו האָבען אַ געבאָרענע פּעהינקייט, וועט זיין גלייך צו אַסך פּראָסטע אַרבייט", זאָגט דער קאָלעקטיוויסט גראַנלאַנד, וויל עס נעהמט אַ נעווייסע צייט זיך צו לעהרנען.

אַנדערע קאָלעקטיוויסטען, די פֿראַנצויזישע אָנהענגער פֿון קאַרל מאַרקס, למשל, מאַכען ניט אָט דעם חילוק. זיי ווילען האָבען „די גלייכהייט אין די שכירות." אַ דאָקטאָר, אַ לעהרער, אַ פּראָפּעסאָר זאָלען קריגען בעצאָהלט אין אַרבייטס־שיינען פּונקט אַזוי פֿיעל ווי דער ערד־אַרבייטער. אַ דאָקטאָר, וואָס האָט פֿערבראַכט 8 שטוּנדען ביי קראַנקע אין שפּיטאָל, וועט קריגען בעצאָהלט גראָד אַזוי־פֿיעל ווי־פֿיעל אַ פּראָסטער אַרבייטער, וואָס האָט געאַרבייט 8 שעה אויף'ן פֿעלד, אין פֿאַבריק, אָדער אין אַ מינע.

אַ טהייל געהען נאָך ווייטער. זיי זאָגען, אז אונאַנגענעהמע אָדער ניט געזונדע אַרבייט, ווי ראַמען די רינשטאָקען אָדער קעהרען די גאַסען, למשל, זאָל זיך צאָהלען טהייערער איידער אַנגענעהמע אָדער געזונדע אַרבייט. איין שעה ראַמען דעם רינשטאָק זאָל זיך רעכענען ווי צוויי שעה אַרבייט פֿון אַ פּראָפּעסאָר.

פֿאַרהאַן נאָך אַ סאָרט קאָלעקטיוויסטען, וואָס ווילען, אז מען זאָל אַ גאַנצע קאָרפּאָראַציאָן בעצאָהלען אַגוּלנע (איינעם). זיי מיינען, אז יעדע קאָרפּאָראַציאָן וועט האָבען

דאָס רעכט צו זאָגען: „אָט איז הונדערט טון שטאָל. הונ־
דערט אַרבייטער פֿון אונזער קאָרפּאָראַציאָן האָבען פֿער־
בראַכט צעהן טעג עס צו פּראָדוצירען. אונזער אַרבייטס־
טאָג איז 8 שעה, דאָס הייסט אַלזאָ 8 טויזענד שעה אַרבייט
פֿאַר הונדערט טון שטאָל, אָדער 8 שעה אַ טון." דער
שטאָאַט בעצאָהלט זיי דערפֿאַר 8 טויזענד אַרבייטס־שיינען,
צו איין שטונדע יעדער שיין, און מיט אָט די אַכט טויזענד
שיינען וועלען זיך די הונדערט אַרבייטער פֿון דער שטאָל־
גיסערייַ צוטהיילען צוויישען זיך; ענטוועדער זיי וועלען זיך
צוטהיילען גלייך, ד.ה. צו 80 אַרבייטס־שיינען יעדען איינעם,
אָדער איינער וועט קריגען 50, דער צווייטער 75, דער
דריטער 100, לויט ווי זיי וועלען דו־כקומען צווישען זיך.

אָדער וועט בייַ הונדערט מינען־אַרבייטער האָט נעמומען
צוואַנציג טעג אויסצוגראָבען 8 טויזענד טון קוילען, זיינען
די קוילען וועדטה 2 שעה אַ טון. דער שטאָאַט צאָהלט
זיי אויס 16 טויזענד אַרבייטס־שיינען, צו איין שעה יעדער
שיין, און די הונדערט מיינערס צוטהיילען זיך דערמיט נאָך
זייער מיינונג נאָך.

טאָמער וועלען זיך מאַכען שטרייטיגקייטען: די שטאָל־
אַרבייטער וועלען ניט זיין צופֿרידען מיט דעם וואָס אַ
טון שטאָל קאָסט 8 שעה אַרבייט, און זיי וועלען זאָגען,
אַז 6 שעה איז גענוג, אָדער דער פּראָפֿעסאָר וועט אָבשאַ־
צען זיין טאָג אַרבייט צוויי מאָל אַזוי־פֿיעל ווי די וואַרטע־
רינס, — דאַן וועט זיך אַריינמישען דער שטאָאַט און
אויסרעגולירען די פּרייזען.

דאָס איז בקיצור דאָס בילד פֿון דער געזעלשאַפֿט, וואָס
די קאָלעקטיוויסטען ווילען האָבען נאָך דער סאָציאָלער
רעוואָלוציאָן. ווי מיר האָבען פֿריהער ערקלעהרט, בעשטע־
הען זייערע פּרינציפּען אין דעם, אַז די אַרבייטס־אינסטרו־
מענטען זאָלען געהערן צו דער גאַנצער געזעלשאַפֿט און
יעדען אַרבייטער זאָל מען בעצאָהלען לויט דער צייט, וואָס
ער האָט פֿערבראַכט אויף אַ געוויסער אַרבייט. דערביי מוז

מען אויך ניט פֿערגעסען אָבצושאַצען דעם ווערטה פֿון מעהרער אַרבייט, ד. ה. פֿון אַ פּראָפֿעסיאָנעלע אָדער אַ געוועהנליכע אַרבייט. וואָס איז שייך צו דער פֿאַליטישער אייניכטונג, ווילען זיי האָבען אַ פֿאַרלאַמענטאַרישע רעגירונג, וועלכע זאָל זיין אויסגעבעסערט מיט דעם, וואָס מען וועט אָפּט בייטען די בעאַמטע, מיט אַ פֿאַרגעשריבענעם מאַנדאַט און מיט דעם „רעפֿערענדום", ד. ה. אַן אַלגעמיינע אָבשטימונג מיט „יאָ" און „נייַן" מכח פֿראַגען, וועלכע מען וועט פֿאַרלייגען דעם פֿאָלק צו ענטשיידען.

לאָמיר דאָ קורס כל זאָגען, אַז אַזאַ סיסטעם, שיינט אונז, איז אונמענליך, ס'זאָל פֿערווירקליכט ווערן.

די קאָלעקטיוויסטען הויבען אָן מיט אַ רעוואָלוציאָנערן פּרינציפּ — די אָבשאַפֿונג פֿון פּריוואַט־אייגענטהום — און אַזוי גיך ווי זיי פּראָקלאַמירען עס, לייקענען זיי דאָס שוין אָב און ווילען אײַנפֿיהרען אַן אָרדנונג פֿון אַרבייטען און געניסען, וואָס שטאַמט אַרויס פֿון פּריוואַט־אייגענטהום גופּא.

זיי פּראָקלאַמירען אַ רעוואָלוציאָנערן פּרינציפּ און ווילען ניט וויסען פֿון די פֿאָלגען, וואָס אַזאַ מין פּרינציפּ, וועלכער איז אַזוי ווייט פֿון די איצטיגע פּרינציפּען, מוז אַרויסרופֿען נאָך זיך. זיי פֿערגעסען, אַז דורך דעם וואָס די פּראָדוקציאָנס־מיטלען וועלען ניט מעהר זיין קיין פּריוואַט־אייגענטהום, מוז זיך די געזעלשאַפֿט בויגען אויף אַ גאַנץ אַנדער וועג, מיט גאַנץ אַנדערע לעבענס־בעדינגונגען. די פּראָדוקציאָן מוז זיך אומבייטען פֿון קאָפּ ביז די פֿיס און די אַלגעמיינע טעגליכע פֿערהעלטענישען פֿון איינעם צום צוויטען מוזען געענדערט ווערן, אַזוי גיך ווי לאַנד, מאַשינעריע און אַלעס איבעריגע וועט זיין געמיינשאַפֿטליכעם אייגענטהום.

זיי זאָגען: „אויס פּריוואַט־אייגענטהום!" און דאָך ווילען זיי אויפֿהאַלטען דאָס פּריוואַט־אייגענטהום אין דעם טאָג־

טעגליכען לעבען. „וואָס איז שייך צוּ דער פּראָדוקציאָן," זאָגען זיי, „זייט איהר אַ קאָמוּנע; די פּעלדער, די אינ־סטרומענטען, די מאַשינערייע זיינען קהל'שע און דאַרפּען בעלאַנגען צוּ אייך אַלעמען. אַלעס אויף דער וועלט, וואָס איז ביז יעצט געמאַכט געוואָרען — פֿאַבריקען, אייזען־באַהנען, דאָקס, מינען — בעלאַנגען צו אַלעמען. מיר מא־כען קיין שום אונטערשיעד ניט צווישען אייניעם אוּן דעם אַנדערן; מיר פֿרעגען ניט, ווער ס'האָט אין דער פֿערגאַנ־גענהייט געוּמען אַ גרעסערן אָרער קלענערן אָנטהייל אין מאַכען דיוּע מאַשינען, גראָבען דיוּע קוילען אָדער בויען דיוּע אייזענבאַהנען.

„אָבער שוין פֿון מאָרגען אָן מוּזט איהר אויסרעכענען אויף אַ האָר די צייט, וואָס יעדער אייניער פֿון אייך פֿער־ברייגט אויף מאַכען נייע מאַשינען אוּן גראָבען נייע מינעס. פֿון מאָרגען אָן מוּזט איהר געוּי אָבמעסטען אוּן אָבווּעגען, וואָס פֿאַר אַ טהייל יעדען אייניעם פֿון אייך קומט פֿאַר דער נייער אַרבייט, וואָס איהר האָט געמאַכט. איהר מוּזט צעהלען יעדע מינוּט וואָס איהר אַרבייט, איהר מוּזט אַכ־טוּנג געבען, אַז אַ רגע פֿון אייער אַרבייט זאָל חס חלילה ניט ווייניגער ווערטה זיין איידער אַן אַנדערנס.

„איהר מוּזט בערעכענען די שטוּנדען אוּן מינוּטען וואָס איהר אַרבייט. אָבער דאָס איז נאָך ווייניג. דוּרך רעכענען די שטוּנדען קען מען צו קיין טאָלק ניט קוּמען, מחמת אין אַזאַ אין אַזאַ קאַטוּן־פֿאַבריק, למשל, קען דער אַרבי־טער אויפֿפאַסען אויף פֿיער מאַשינען מיט אמאָל אוּן אין אַן אַנדער פֿאַבריק קען ער אויפֿפאַסען בלויז אויף צוויי מאַשינען. איהר מוּזט אָבווּעגען די קראַפֿט וואָס אַן אַרבי־טער גיט אַרויס מיט זיינע מוסקוּלען, די אָנשטרענגונג פֿון זיין מוח, די טהעטיגקייט פֿון זיינע נערוון. איהר דאַרפֿט גאַנץ פּינקטליך אויסרעכענען וויפֿיעל יאָהר איהר האָט פֿערבראַכט צוּ לעהרנען אַ געוויסע מלאכה, כדי איהר זאָלט קענען נעמוּי אָבשאַצען, וויפֿיעל אייך וועט אין דער צוקוּנפֿט

קומען פֿאַר אַ שטיקעל אַרבייט וואָס איהר מאַכט. און דאָס אַלעס מוזט איהר טהאָן, נאָכדעם ווי איהר האָט אָפֿען ער־קלעהרט, אַז פֿון דעם גרעסערן אָדער קלענערן אָנטהייל, וואָס איהר האָט פֿאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן גענומען צו שאפֿען אַ געוויסע אַרבייט, ענטזאַגט איהר זיך און איהר זוילט אויסרעכענען, טאָמער קומט אייך נאָך עפּעס אַרויס."

נון, ס'איז גאַנץ קלאָהר פֿאַר אונז, אַז ווען אַ נאַציאָן אָדער אַ געמיינדע זאָל איינפֿיהרען אַזאַ אָרדנונג, קען זי אפילו אויף קיין איין מאָנאַט צייט קיין קיום ניט האָבען. אַ געזעלשאַפֿט קען זיך ניט אָרגאַניזירען אויף צוויי פרינ־ציפען, וואָס זיינען זיך סותר איינער דעם צווייטען: און ווען זי זאָל זיך יאָ אויף אַזאַ'ן אופן אָרגאַניזירען, דאַן איז זי אין אַ קורצע צייט געצוואונגען, ענטוועדער זיך אומקעהרען צוריק צום אַלטען סיסטעם פֿון פריוואַט אייגענטהום, אָדער זיך באַלד אומוואַנדלען אין אַ קאָמוניסטישער געזעלשאַפֿט.

III.

מיר האָבען שוין געזאָגט, אַז געוויסע קאָלעקטיוויסטישע שרייבער ווילען, אַז אין אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפֿט זאָל מען בעשטימען דעם אַרבייטער'ס לוין, לויט וואָס פֿאַר אַ סארט אַרבייט ער מאַכט: אַ פראָפֿעסיאָנעלע אָדער אַ פראָסטע. זיי בעהויפטען, אַז אַ שטונדע אַרבייט פֿון אַ דאָקטאָר, אַן אינזשעניר אָדער אַן אַרכיטעקטאָר דאַרף גע־רעכענט ווערן ווי צוויי אָדער דריי שעה אַרבייט פֿון אַ מויער־מייסטער אָדער אַ וואַרטערין. דעמזעלבען חילוק, זאָגען זיי, דאַרף מען מאַכען צווישען אַזעלכע אַרבייטער, וואָס מוזען האָרעווען אַ געוויסע צייט, ביז וואַנעט זיי לער־נען זיך אויס זייער אַרבייט, און געוועהנליכע, פראָסטע טאָג־אַרבייטער.

יאָ, ווייסט איהר אָבער וואָס מאַכען אַזאַ אונטערשיעד הייסט? ס'הייסט, איבערלאָזען אַלע אונגלייכהייטען, וואָס

הערשען אין דער היינטיגער געזעלשאַפֿט. דאָס מיינט, גלייך אין אָנפֿאַנג מאַכען אַ גרענעץ צווישען דעם אַרבייטער און די, וואָס רעגירען איבער איהם. דורך אַזאַ מין חילוק מוז די געזעלשאַפֿט נאָך אַלץ זיין איינגעטהיילט אין צוויי פֿערשיעדענע קלאַסען: די געבילדעטע אַריסטאָקראַטיע, מיט די איידעלע הענטעלאַך, ווערט געשטעלט העכער איידער די פראָסטע אַרבייטער מיט די געשוואָלענע מיט מאַזאָליעס בעזעצטע הענד; איין קלאַסע איז פֿעראורטהיילט צו דיענען דער צווייטער; איין קלאַסע אַרבייט שווער און ביטער צו קאָרמענען און קליידען די אַנדערע קלאַסע, וואָס טהוט ניט אַריין אַ האַנד אין קאַלט וואַסער; און די קלאַסע מענשען, וואָס טהוען גאָר ניט, האָבען דערווייל אַ גוטע געלעגענהייט זיך צו ברעכען די מוחות, ווי אַזוי צו הערשען איבער דער קלאַסע, וואָס אַרבייט פֿאַר זיי.

נאָך מעהר. ס'הייסט, אַז איינער פֿון די גרונד־ציגע, מיט וועלכע די היינטיגע בורזשואַזע געזעלשאַפֿט צייכענט זיך אויס, בלייבט ניט נור איבער ווי געווען, נאָר ער ווערט נאָך גוטגעהייסען און הייליג געמאַכט דורך דער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן. דאָס הייסט נעהמען אַ שלעכטע זאַך, וואָס מען פֿערדאַמט איצט אין דער אַלטער געזעלשאַפֿט, וועלכע האַלט ביים אָבשטאַרבען, און עס פֿון דאָס ניי אָבפֿרישען און מאַכען פֿאַר אַ פרינציפ.

מיר ווייסען גאַנץ גוט, וואָס מען וועט אונז דערצעהלען פֿון „וויסענשאַפֿטליכען סאָציאַליזמוס". מען וועט אונז אָנצייגען אויף די ווערק פֿון די בורזשואַ־עקאָנאָמען און אויך אויף קאַרל מאַרקס, אום צו בעווייזען, אַז עס איז נייטיג צו בעשטימען שכירות פֿאַר אַרבייטער, מחמת די „אַרבייטס־קראַפֿט" פֿון דעם אינזשעניר קאָסט דער געזעלשאַפֿט מעהר איידער די „אַרבייטס־קראַפֿט" פֿון דעם ערד־אַרבייטער. און ווירקליך, האָבען זיך דען די עקאָנאָמען ניט געמאַטערט צו בעווייזען, אַז ווען דער אינזשעניר קריגט בעצאָהלט צוואַנציג מאָל אַזויפֿיעל ווי דער פראָסטער ערד־אַרבייטער,

איז עס נור דערפֿאַר, ווייל די „נייטיגע קאָסטען" צוּ ווערן אַן אינושענער זיינען פֿיעל גרעסער איידער די הוצאות צוּ ווערן אַן ערד־אַרבייטער? זיי האָבען זיך אַנדערש ניט געקענט העלפֿען, ווי באַלד זיי האָבען נור אימאַל אויף זיך נעמען די אונדאַנקבאַרע אויפֿגאַבע צוּ בעווייזען, אַז דער ווערטה פֿון אַ פּראָדוקט ווערט בעשטימט לויט דער צייט, וואָס די נעזעלשאַפֿט פֿערבויכט דעם דאָזיגען פּראָדוקט צוּ שאַפֿען. אָהן דעם וואָלט ריקאַ־דאָ'ס ווערטה־טהעאָריע, וואָס קאַרל מאַרקס האָט אַרויסגעגעבען פֿאַר זיין אייגענע, ניט געהאַט קיין באָדען אויף וואָס זיך צוּ האַלטען.

אָבער מיר ווייסען אויך וויפֿיעל אמת ס'איז פֿאַרהאַן אין דיזע בעווייזע. מיר ווייסען, אַז דאָס וואָס דער אינושענער, דער נעלעהרטער, דער דאָקטאָר קריגען בעצאָהלט הונדערט מאָל אַזויפֿיעל ווי דער נעווענליכער אַרבייטער, איז דאָס ניט מחמת דעם וואָס זייער „ארבייטס־קראַפֿט" קאָסט דער נעזעלשאַפֿט מעהר, איידער די „אַרבייטס־קראַפֿט" פֿון אַ נעווענליכען אַרבייטער. ס'איז בלויז דערפֿאַר, וויל ביי־דונג איז היינט צוּ טאָג מאַנאָפּאָליזירט. דער אינושענער, דער נעלעהרטער, דער דאָקטאָר מאַכען פּראָפֿיט פֿון זייער קאָפּיטאַל — זייערע דיפּלאָמען, זייערע צייגניסען — אָקו־ראַט ווי דער פֿאַבריקאַנט מאַכט נעלר פֿון זיין פֿאַבריק, אָדער ווי דער פּריץ פֿלענט אַמאָל מאַכען נעלד דערפֿאַר וואָס ער איז נעווען אַ יחסן און ער האָט נעהאַט אַ טיטול, אַ דיפּלאָם, וואָס אַן אונווועזיטעט גיט היינט אַרוים, פֿער־טרעט דעם פּלאַץ פֿון דעם „יחוס־בריף," די נעבוירטס־ליסטע, וואָס דער פּריץ האָט נעהאַט אין דער אלטער צייט.

וואָס איז שייך צוּ דעם אַרבייטס־נעבער, וועלכער בע־צאָהלט דעם אינושענער 20 מאָל אַזויפֿיעל ווי דעם פּראָס־טען בעל מלאכה, איז דאָס אַ נאַנץ אינפֿאַכער רעכנונג; אַז דער אינושענער קען אינשפּאַרען דעם בעל הבית 100 טויזענד פֿראַנק אַ יאָהר פֿון אַרבייטס־קאָסטען, גיט ער

איהם דערפֿאַר 20 טויזענד פֿראַנק אַ יאָהר; וועָן א פֿאַבריקאַנט קריגט אַ פֿאָרמאַן, וועלכער קען גוט דריקען די אַרבייטער אין אַרויספֿרעסען פֿון זיי וואָס מעהר שוויים, איינבריינגענדיג דערמיט דעם בעל הבית 10 טויזענד פֿראַנק אַ יאָהר, דאַן איז ער זעהר צופֿריעדען דעם פֿאָרמאַן צו צאָהלען צוויי אָדער דריי טויזענד פֿראַנק אַ יאָהר. איין כלל זאָלט איהר האָבען: אַז דער בעל הבית גיט אויס 1000 פֿראַנק, וווייסט ער גאַנץ גוט, אַז ער וועט אין דעם מאַכען 10 טויזענד, — אוּן אין דעם בעשטעהט די גאַנצע חכמה פֿון קאַפּיטאַליסטישען סיסטעם.

זאָל מען אונז אַלזאָ ניט דערצעהלען קיין מעשיות מכח די „קאָסטען פֿון דער אַרבייטס-קראַפֿט" אוּן זאָגען, אַז אַ סטודענט, וואָס האָט לוסטיג פֿערברַאַכט זיין יוגענד אין דער אוניווערזיטעט, זאָל האָבען אַ רעכט צו קריגען אַ צעהן מאָל העכערן לוין, אויידער דעם קוילענגרעבער'ס זוהן, וואָס האָט פֿון זיין עלפֿטען יאָהר אָן געשמאַכטעט אוּן אַז פֿערשווארצט געוואָרען אין אַ מינע, וואו די לופֿט איז פֿערפעסטעט, אוּן וואו זיין לעבען איז שטענדיג געווען אין געפֿאַהר. אָדער אַז אַ וועבער, למשל, האָט אַ רעכט צו קריגען פֿיער מאָל אַוויפֿיעל בעצאָהלט פֿאַר זיין אַרבייט וויפֿיעל דער ערד-אַרבייטער. די קאָסטען, וואָס זיינען נייטיג צו שאַפֿען אַ וועבער, זיינען ניט פֿיער מאָל אַזוי גרויס ווי די קאָסטען, וואָס זיינען נייטיג צו שאַפֿען אַן ערד-אַרבייטער. דער וועבער ציהט אויפֿאַך דעם נוצען דערפֿון, וואָס די דאָזיגע אינדוסטריע איז אין איראָפּאַ בעסער ענטוויקעלט, אויידער אין געווייסע אַנדערע לענדער.

קיינער האָט נאָך קיינמאָל ניט אָבגעשאַצט די ריכטיגע פֿאַרזיכאַנס-קאָסטען פֿון אַרבייטס-קראַפֿט. אויב אַ פֿוי-לענצער קאָסט דער געזעלשאַפֿט מעהר, אויידער אַן אַרבייטער, בלייבט נאָך אַ פֿראַגע, — אַז מען בערעכענט אַלצדינג: די גרויסע צאָהל מויטען-פֿעלע צווישען אַרבייטער-קינדער, די פֿריה-צייטיגע מויטען בייַ אַרבייטער — צי אַ

פראָסטער אַרבייטער קאָסט ניט דער געזעלשאַפֿט מעהר איידער אַן אויסגעלערנטער בעל מלאכה.

וועט מען אונז פֿילייכט זאָגען, אַז דער שילינג פֿון אַ לאָנדאָנער אַרבייטערין, אָדער די דריי פענס אַ טאָג, וואָס אַ פֿרוי פֿערדיענט פֿון מאַכען פֿרענז, בויגענדיג דעם רוקען אין דרייען און שיער ניט בלינד ווערענדיג ביי דער אַרבייט, רעפרעזענטירען די אַרבייטס־קאָסטען פֿון דיזע פֿרויען? מיר ווייסען גאַנץ גוט, אַז מען אַרבייט זעהר אָפֿט נאָך פֿאַר אַ סך אַ קלענערן פֿרייז, אָבער ניט מחמת דעם וואָס די אַרבייט איז ניט מעהר ווערטה, נור דערפֿאַר וואָס, אַ דאַנק דער „אויסגעצייכענטער אָרדנונג," אונטער וועלכער מיר לעבען, קומט איינפֿאַך אויס צו שטאַרבען פֿאַר הונגער אָהן די דאָזיגע קלעגליכע פֿערדיענסטען.

דאָס הייגטיגע לאָהן סיסטעם איז אַ פֿערוויקעלטער, צונויפֿגעפלאָנטערטער פראָדוקט פֿון שטייערן, פֿון רעגירונגס־פריווילעגיעס, קאַפיטאַליסטישע כאַפ־לאַפֿעריי, מאָנאָפאָל — מיט איין וואָרט פֿון שטאַאַט און קאַפיטאַל. די עקאָנאָמען האָבען, לויט אונזער מיינונג, נור צוליעב דעם אויסגעפֿונען די פֿערשיעדענע טהעאָריען וועגען לוין, כדי זיי זאָלען קענען רעכטפֿערטיגען די אונגערעכטיגקייטען, וואָס עקזיסטירען היינט צו טאָג. ס'איז ניט כדאי וועגען זיי פֿיעל צו ריידען.

מען וועט אונז אודאי זאָגען, אַז אַ קאָלעקטיוויסטישעס לוין־סיסטעם וועט על כל פנים זיין אַ פֿאָרטשריט. „ס'איז דאָך אַלץ בעסער," וועט מען זאָגען, „צו זעהן, ווי אַ קלאַסע מענשען קריגט בעצאָהלט צוויי אָדער דריי מאָל אַזויפֿיעל ווי די אַנדער קלאַסע, איידער מען זאָל ערלויבען אַזעלכע לייט, ווי די ראָטהשילדס, די וואַנדערבילטס צו פֿערדיענען אין איין טאָג מעהר געלד, איידער אַן אַרבייטער פֿערדיענט אין אַ גאַנץ יאָהר. ס'וועט דאָך לכל הפחות זיין אַ טריט נעהנטער צו גלייכהייט."

אונז דוכט זיך אָבער גראָד פֿערקעהרט: דאָס וועט נאָר זיין אַ שריט צוריק. איינפֿיהרען אַ סאָציאַליסטישע נעזעל־שאַפֿט מיט אַן אונטערשיעד צווישען פֿראָפֿעסיאָנעלע אוּן נעיועהנליכע אַרבייט, וואָלט הייסען אַוויפֿיעל, ווי נעהמען פֿון דער היינט־גער נעזעלשאַפֿט אַ נידערטרעכטיגען פֿאַקט, וואָס מיר זיינען בלויז נעצוואונגען צו פֿאָלגען, אָבער וועל־כען מיר בעטראַכטען די נאַנצע צייט פֿאַר אונגעריכט אוּן נעמיין, אוּן דורך אַ סאָציאַלע רעוואָלוציאָן דאָס בעפֿעס־טיגען אוּן הייליג מאַכען. דאָס וואָלט נעווען נעהאַנדעלט אָקוראַט ווי די העררען פֿון 4־טען אויגוסט 1789, וועלכע האָבען מיט הויכע פֿראַזען פֿראָקלאַמירט די אָבשאַפֿונג פֿון די פֿעאָדאַלע רעכטע, אוּן ווי ס'איז נעקומען דער 8־טער אויגוסט האָבען זיי פֿון דאָס נייַ די זעלבינע רעכטע בע־שטעטיגט, דערמיט וואָס זיי האָבען אויף די בויערן אַרויפֿ־נעלייגט יעהרליכע צינזען, כדי דערמיט אויסצוקויפֿען דאָס לאַנד פֿון די פּריצים, וועמען זיי האָבען נעשטעלט אונטער'ן שוץ פֿון דער רעוואָלוציאָן. אָדער עס וואָלט נעווען דאָס־זעלבע וואָס רוסלאַנד האָט נעטהאָן, בעת זי האָט בעפֿרייט די מוזשיקעס פֿון פֿאַנשציזנע; בשעת זיי זיינען נאָך נעווען פֿאַנשציזניקעס, האָט מען בעטראַכט פֿאַר אַן עולה צו פֿערקויפֿען די ערד פֿון די מוזשיקעס, אוּן דערנאָך האָט די רעגירונג נעלאָזט וויסען, אַז פֿון איצט אָן בעלאַנגט די ערד צו די פּריצים.

אָדער לאָמיר נעהמען אַ ביישפּיעל, וואָס איז מעהר בעקאַנט. אַז די קאָמונע פֿון 1871 האָט בעשלאָסען צו צאָהלען די מיטגליעדער פֿון קאָמונאַל־ראַטה 15 פֿראַנק אוּן די איינפֿאַכע פֿעדערירטע, וואָס זיינען נעווען אין דער גרעסטער נעפֿאַהר, ניט מעהר ווי אָנדערהאַלבען פֿראַנק אַ טאָג, איז דאָס פֿיעל מענשען זעהר נעפֿעלען אוּן אַ טהייל האָבען דאָס נאָך בעטראַכט אַלס אַן אויסרוּף פֿון רעמאָ־קראַטישער גלייכהייט. אין דער אמת'ן אָבער האָט די קאָ־מונע דערמיט בלויז בעשטעטיגט די אַלטע אונגלייכהייט

צווישען דעם טשינאָוניק אוּן דעם סאָלדאַט, צווישען דעם רעגירער אוּן דעם רעגירטען. פֿאַר אַן אָפּאַרטונישטישען פֿאַרלאַמענט וואָלט עס געקענט הייסען זעהר שעהן נעהאַנדעלט, אָבער די קאָמוּנע האָט דערמיט געהאַנדעלט נעגען איהרע אידעען; זי האָט פֿערנאַכלעסיגט איהר רעוואָלוציאָנערן פּרינציפּ אוּן דורך דעם גופא האָט זי איהם פֿערדאַמט.

אין דער היינטיגער נעזעלשאַפֿט, וואוּ מיר זעהען, אַז אַ מיניסטער לאָזט זיך בעצאָהלען הונדערט טויזענד פֿראַנק אַ יאָהר אוּן אַרבייטער מוּז זיך בענוּגענען מיט טויזענד אָדער נאָך וויניגער; וואוּ אַ פֿאַרמאַן קריגט בעצאָהלט צוויי אָדער דריי מאָל אַזוי פֿיל ווי אַן אַרבייטער, אוּן די אַרבייטער גופא קריגען אויך ניט גלייך בעצאָהלט: איינער קריגט צעהן אוּן אַן אַנדערער ניט מעהר ווי איין פֿראַנק אַ טאָג — פֿערדאַמען מיר ניט בלויז דעם הויבען געהאַלט פֿוּן דעם מיניסטער, נאָר אויך דעם געוואַלדיגען אוּנטערשיעד צווישען עקעלט אוּנז אַזוי גוט אָב ווי דאָם צווייטע. מיר בעטראַכטען בירדע אַלס די גרעסטע אוּנגערעכטיגקייט, אוּן מיר זאָגען: „נידער מיט די פּריוויילעגיען אויף בילדוּנג, אַזוי גוט ווי מיט די פּריוויילעגיען, וואָס געהען אַריבער בירושה פֿוּן אייניעם צום צווייטען!“ מיר זיינען אַנאַרכיסטען, אויסדריקלידְ דערפֿאַר, ווייל אָט די פּריוויילעגיען עמפּערען אוּנז.

ווי אַזוי קענען מיר נאָך דיזע פּריוויילעגיען מאַכען פֿאַר אַ פּרינציפּ? אין אַ געזעלשאַפֿט, וואָס וועט זיין געגרינדעט אויף גלייכהייט, וועט מען ניט וועלען ליידען אַזעלכע זאַכען, וואָס מען דולדעט היינט צו טאָג. דער אונטערשיעד וואָס עקזיסטירט צווישען אַ געגראַל אוּן אַ סאָלדאַט, אַ רייכען אינושעניר אוּן אַ פּראָסטען אַרבייטער, אַ דאָקטאָר אוּן אַ וואַרטערין, עקעלט אוּנז שוין היינט אָב, טאָ וועזשע וועט עס וועלען אַריבערטראָגען אין אַ געזעלשאַפֿט,

וועלכע וועט זיין געגרינדעט אויף פֿאָלשטענדיגע גלייכהייט?

אָט דערפֿאַר זיינען פֿאַרהאַן קאָלעקטיוויסטען, וואָס פֿער־שטעהען, אַז עס איז אונמעגליך צו מאַכען אַן אונטער־שיעד צווישען דעם לוין פֿון איין אַרבייטער און דעם צוויי־טען, נאָכדעם ווי אַ געזעלשאַפֿט האָט דורכגעמאַכט אַ סאָציאַלע רעוואָלוציאָן. זיי ווילען דעריבער, אַז מען זאָל איינפֿיהרען גלייכע שכירות פֿאַר אַלעמען, דאָס הייסט שכירות זאָל מען קריגען, נאָר אַלע גלייך. אָבער דאָ האָבען זיי ווידער אַ גרויסען טעות, און זייער לוין־גלייכהייט קען ניט פֿערווירקליכט ווערן, אָקוראַט ווי אַלע אַנדערע פֿלענער וועגען לוין.

אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע האָט איינמאָל ערקלעהרט, אַז אַלע רייכטהימער געהערען צו דער גאַנצער געזעלשאַפֿט און יעדער איינער האָט אַ רעכט אויף דיזע רייכטהי־מער, ניט קוקענדיג דערויף וואָס פֿאַר אַן אָנטהייל ער האָט גענומען זיי צו בעשאַפֿען — אַזאַ געזעלשאַפֿט וועט מוזען אויפֿגעבען יעדעטוועדע אידעע פֿון לוין, צי עס וועט בעשטעהן פֿון געלד אָדער בלויז פֿון אַרבייטס־שיינען.

IV.

„יעדען איינעם לויט זיין אַרבייט", זאָגען די קאָלעקטי־וויסטען, אָדער, מיט אַנדערע ווערטער, יעדער איינער זאָל קריגען אַזויפֿיעל וויפֿיעל זיין אַרבייט, וואָס ער טהוט פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, איז ווערטה. און דיזען פרינציפ ווילען זיי מאַכען פֿאַר אַ פֿונדאַמענט פֿון אַ געזעלשאַפֿט, וועלכע האָט שוין דורכגעמאַכט די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן און ער־קלעהרט, אַז אַלע אַרבייטס־אינסטרומענטען און אַלעס, וואָס איז נייטיג צו פראָדוצירען וואַאַרע, זאָל געהערן געמיינשאַפֿטליך צום גאַנצען פֿאָלק.

נון, אויב די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן זאָל חס ושלום פראָקלאַמירען אָט דעם פרינציפ, וועט דאָס צוריקהאַלטען

די ענטוויקלונג פֿון דער מענשהייט אויף אַ לאַנגע, זעהר לאַנגע ציים; דאָס וועט היימען לאָזען אונפֿערענטפֿערט די גרויסע סאָציאַלע פֿראַגע, מיט וועלכער די וועלט בעשפֿטיגט זיך שוין זייט הונדערטער יאָהרען.

ס'איז אמת, אַז ווען מען זאָל אין אונזער היינטיגער געזעלשאַפֿט, וואו מיר זעהען, אַז וואָס מעהר אַן אַרבייטער אַרבייט, אַלץ ווינציגער ווערט ער דערפֿאַר בעלוינט, אָנ־נעהמען דעם פרינציפ, אז „יעדער קריגט אַזויפֿיעל ווי־פֿיעל ער אַרבייט אוים", — וואָלט עס אין פֿלוג אויסגעקוקט ווי אַ גרויסע געראַבטיגקייט. אין גרונד גענומען אָבער איז דאָס ניט מעהר, נאָר נעהמען אַלע אונגעראַבטיגקייטען, וועלכע מיר זעהען אין היינטיגער פֿערדאָרבענער געזעל־שאַפֿט אוין זיי נאָך שטאַרקער אוין הייליגער מאַכען. מיט דעם דאָזיגען פרינציפ האָט זיך דאָס לוין־סיסטעם אָנגע־הויבען אוין עס האָט געפֿיהרט דערצו, אַז ס'זאָל זיך ענדי־גען מיט הימעל־שרייענדע אונגעראַבטיגקייטען אוין שרעק־ליכע טיראַניי, וועלכע עקזיסטירען אונטער די איצטיגע צושטענדע. אוין ווייסט איהר פֿאַרוואָס? ווייל פֿון דעם טאָג אָן וואָס די געזעלשאַפֿט האָט אָנגעהויבען אָבשאַצען די אַרבייט פֿון אַ מענשען מיט געלד אָדער מיט אַן אַנדער סאָרט לוין; פֿון דעם טאָג אָן וואָס ס'איז איינגעפֿיהרט געוואָרען, אַז יעדער זאָל קריגען נור אַזויפֿיעל, זויפֿיעל ער וועט קענען אַרויסרייסען פֿון דעם אַנדערן פֿאַר זיין אַרבייט, פֿון דעם טאָג אָן איז שוין די געשיכטע פֿון קאַפּיטאַליזמוס (מיט דער הילף פֿון שטאַאַט) פֿאַראוים אָנגעשריבען־געוואָ־רען; דאָס הייסט, מען האָט שוין דאַמאָלס געקענט נביאות זאָגען צו וואָס עס וועט קומען. די קערנער פֿון קאַפּיטאַ־ליזמוס זיינען איינגעפֿלאַנצט געוואָרען מיט די וועדטער: „מיין" און „דיין".

שוין זשע מוזען מיר זיך אומקעהרען צוריק צו דעם פלאַץ, פֿון וואָנעט טיר האָבען אָנגעהויבען, אוין אויף דאָס נייי דורכמאַכען די גאַנצע קאַפּיטאַליסטישע ענטוויקלונג פֿון

אָנהויב ביז'ן סוף? דאָס קאָלעקטיוויסטישע סיסטעם מוז בריינגען דערצו. אָבער צום גליק, איז דאָס אונמעגליך; די רעוואָלוציאָן, האָבען מיר שוין געזאָגט, וועט זיין אַ קאָמוניסטישע; אַניט, וועט זי דערטרונקען ווערן אין בלוט, און מען וועט זי מוזען איבער אַ נייעס אָנפֿאַנגען.

דעם ווערטה פֿון וואָס פֿאַר עס איז אַרבייט, וועלכע מען טהוט פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, אויב מען אַרבייט אין אַ פֿאַבריק, אויף'ן פֿעלד, אָדער גייסטיגע אַרבייט, קען מען ניט אָבשאַצען דורך געלד. מען קען ניט גענוי אָבמעסטען און אָבוועגען דעם זאָגענאַנטען „טוישווערטה", אָדער וויפֿיעל דער נוצען פֿון אירגענד וועלכער אַרבייט איז ווערטה. ווען מיר זעהען, אַז צוויי מענשען אַרבייטען יאָהרען לאַנג פֿאַר דער געזעלשאַפֿט צו 5 שעה אַ טאָג, קענען מיר זאָגען, אַז אין דורכשניט האָט זייער אַרבייט אַ גלייכען ווערטה. עס מאַכט ניט אויס, מיט וואָס זיי בעשעפֿטיגען זיך — איינער קען זיין אַ שמיעד און דער אַנדערער אַ לעהרער. דער שמיעד האָט זיך אויסגעקליבען זיין אַרבייט, ווייל זי געפֿעהלט איהם, און דער לעהרער איז אַ לעהרער אויך צוליעב דערזעלבער אורזאַכע. אָבער מיר קענען ניט צוטהיילען אויף שטיקלאַך און ברעקלאַך זייער ביידענס אַרבייט און זאָגען, אַז דעם שמיעדס אַ טאָג, אַ שטונדע אָדער אַ מינוט אַרבייט איז ווערטה פונקט אַזוי פֿיעל ווי דעם לעהרערס.

אַלעס וואָס מיר קענען זאָגען איז, אַז אַ מענש, וועלכער ענטזאַגט זיך יעדען טאָג פֿון צעהן שעה רוה און אַרבייט אָט די צעהן שעה פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, האָט דער געזעלשאַפֿט אַ סך מעהר געגעבען, איידער דער, וואָס אַרבייט בלויז 5 שטונדען אַ טאָג, אָדער דער וואָס אַרבייט גאָר ניט. אָבער ס'איז דאָך לעכערליך צו זאָגען, אַז די אַרבייט, וואָס איינער האָט געמאַכט אין צוויי שטונדען, צוויי טעג אָדער צוויי יאָהר איז ווערטה אָקוראַט צוויי מאָל אַזויפֿיעל

ווי די אַרבייט, וואָס אַן אַנדערער האָט אויפֿגענעמען אין דערוועלבער צייט, און דערפֿאַר מוז מען יערען איינעם בעצאָהלען לויט זיין ווערטה נאָך. אַז מיר זאָלען עס יאָ וועלען טהאָן, מוזען מיר זיך מאכען ניט זעהענדיג די געפֿלאָכטענע קייט, די גאַנצע צוזאַמענגעזעצטקייט, וואָס עקזיסטירט אין דער אינדוסטריע, אין דער ערד־אַרבייט און אין גאַנצען געזעלשאַפֿטליכען לעבען. מיר וואָלטען זיך מוזען מאַכען ניט וויסענדיג וועגען דעם וואָס אַלע פֿער־שיעדענע קינסטליכע און איינפֿאַכע זאכען, געבויידען, מא־שינען, טעלעגראַפֿען, מיט אין וואָרט אַלעס וואָס מיר האָבען איף דער ערד, איז אַ רעזולטאַט פֿון פֿערנאַנגענע און יעצטיגע אַרבייט, און אַז די געזעלשאַפֿט מוז בעטראַכט ווערן אַלס עטוואָס גאַנצעס פֿון דער צייט וואָס זי עקזיס־טירט ביז איצט.

לאָמיר נעהמען וואָס פֿאַר ס׳איז זאָך אין דער ווועלט, א קוילען־מינע, למשל, און לאָמיר זעהן, אויב ס׳איז מעג־ליך צו מעסטען און צו וועגען די אַרבייט פֿון יעדען איין־צינגען, וואָס איז בעשעפֿטיגט ביי דער מינע.

גיט אַ קוק אויף דעם מאַן, וועלכער שטעהט ביי דער אונגעהייערער מאַשין, וואָס לאָזט אַראָפּ און הויבט אויף דעם וועגעלע (*cage*). ער האַלט אין דער האַנד אַן אינ־סטרומענט, מיט וועלכען ער לאָזט די מאַשין געהן, שטעלט איהר אָפּ אָדער דרעהט איהר אום; ער האַלט איין דעם וועגעלע און אין איין רגע שטופּט ער איהם אַוועק אין אַ גאַנץ אַנדער ריכטונג; ער לאָזט איהם אַרונטער גאַנץ טיף מיט אַ מערקווירדיגער שנעלקייט. ער קוקט זיך זעהר אויפֿמערקזאַם צו צום ווייזער, וואָס געפֿינט זיך אויף׳ן וואַנד, כדי ער זאָל צו יעדער צייט קענען וויסען, אויף וועלכען פּלאַץ אין דער מינע ס׳געפֿינט זיך דער שטוהל. מיט דער גרעסטער אויפֿמערקזאַמקייט קוקט ער אויף׳ן ווייזער, און ווי ער דערזעהט, אַז ער שטעהט אויף אַ בעשטימטען אָרט,

שטעלט ער פלוצלונג אָב דעם וועגעלע גענוי אויף דעם פּלאַץ, וואָס ער האָט געוואָלט, אפילו קיין איין יאַרד ניט העכער אָדער נידעריגער פּון דעם געווינשטען אָרט. אַזוי גיך אָבער ווי ער האָט נור אויסגעליידיגט די אַלע בושעלס קוילען און זיי אָבנעראמט פּון פּלאַץ, דערלאַנגט ער אַ דרעה דאָס העגטעל, און דאָס וועגעלע געהט ווידער זיין וועג אַרויף.

אָט אויף אַזאַ'ן אופן אַרבייט ער אַכט אָדער צעהן שעה נאָכאַנאנד מיט אַ זעלטענער אויפּמערקזאַמקייט. אַז ער זאָל נור אויף איין מינוט פֿערנאַכלעסיגען זיין אַרבייט, וועט דאָס וועגעלע פֿליהען אין דער הויך און וועט צושמעטערן די דעדער, צוריסען דעם שטריק, צומאָלען די מענשען אויף קאַשע און אָבשטעלען די גאַנצע אַרבייט אין דער מינע. זאָל ער נור עטוואָס ניט אַכטונג געבען, זאָל ער בלויז פֿערלירען דריי סעקונדען נאָך יעדען דרעה פּון אינסטרומענט, מיט וועלכען ער לאָזט געהן די מאשין, וועט מען אין דער בעסטער מינע אַרויסקריגען מיט פּופּציג טון קוילען וייניגער.

נו, פֿרעגט זיך, טהוט דאָס אָט דער מאַן די גרעסטע אַרבייט אין דער מינע? אָדער פֿיליכט נאָר דאָס קליינע אינגעל, וואָס שטעהט אונטען אוּן ניט אַלע מאָל דעם סיגנאַל, וועו אַרויפֿצוציהען דאָס וועגעלע? אָדער דער מיינער, וועלכער שטעלט אויף זיין לעבען אוּן נעהט מיט דער גרעסטער לעבענס־געפֿאַהר אין דער מינע, וואו ער זועט סוף כל סוף נע'הרג'עט אָדער דערשטיקט ווערן פּון דעם רויסט אוּן די שלעכטע לופֿט? אָדער דער אינזשעניר, זועלכער מוז אַלעס אויסרעכענען אויף אַ האָר אוּן קיין שום טעות ניט מאַכען, כדי די אַרבייטער זאָלען אַפאָל צוליעב דעם ניט גראָבען פּראָסטע שטיינער אָנשטאָט קוילען? אָדער פֿילייכט, ווי די לעהרער פּון דער עקאָנאָמיע זאָגען אוּנז, האָט גאָר די גרעסטע אַרבייט געטהאָן דער באָס פּון דער מינע, וועלכער האָט זיין גאַנצען פֿערמעגען ריזיקירט, אוּן

וועלכער האָט געטראָפֿען דעם פלאַץ, וואו ס׳געפֿינען זיך די בעסטע קוילען?

ס׳איז אָבער ניט אמת. קיין איינער פֿון זיי האָט ניט געטהאָן מעהר איידער דער אַנדערער. אַלע אַרבייטער פֿון דער מינע האָבען, לויט זייערע כחות, לויט זייער ענערגיע, זייער פֿערשטאַנד און זייער געשיקליכקייט, מיטגעהאָלפֿען אַרויסצוציהען די קוילען פֿון דער מינע, און דאָס וויניגסטע וואָס מיר קענען פֿערלאַנגען איז, אז אַלע זאָלען האָבען אַ רעכט צו לעבען און צופֿריערענשטעלען זייערע בעדירפֿניסען, יאָ, זאָגאַר לעבען אין לוקסוס, נאָכדעם ווי זיי האָבען אַלע בעפֿריעדינט זייער נויטוועגדיגסטען געברויך.

אָבער ווי אַזוי קענען מיר אָבשאַצען זייער אַרבייט?

און אַחוץ דעם, זיינען דען די קוילען, וואָס זיי האָבען אויסגעגראָבען, אין גאַנצען זייער אַרבייט? האָבען דען די, וואָס האָבען געמאַכט אייזענבאַהנען, כדי מען זאָל קענען צופֿאָהרען צו דער מינע, ניט אַ גרויסען אָנטהייל אין די קוילען? און וואָס אי׳ז מכח די, וואָס האָבען בעאַרבייט די ערד, געוועט די פֿעלדער, געשניטען די תבואה, כדי די קוילען־גרעבער זאָלען האָבען וואָס צו עסען, און די, וואָס האָבען געגראָבען אייזען, געהאַקט האָלץ אין די וועלדער, געמאַכט מאַשינען, וועלכע פֿערברויכען די קוילען א.ז.וו.?

מען קען ניט זיהען קיין ליניע צווישען די אַרבייט פֿון צוויי מענשען און אָבשאַצען דעם ווערטה פֿון יעדען אייַנעמס אַרבייט. מעסטען און וועגען די אַרבייט נאָך די פּראָדוקטען, וואָס יעדער איינער שאַפֿט, איז לעבערליך. צוטהיילען אויף חלקים, אום מען זאָל דאָס קענען אָבשאַצען נאָך דער שטונדע, איז אויך לעבערליך. ס׳בלייבט בלויז איבער איין וועג: נאָר ניט מעסטען און וועגען די אַרבייט פֿון קיינעם, נאָר מיר מוזען אָנערקענען, אז יעדער איינער וואָס אַרבייט האָט אַ רעכט צו בעפֿרידיגען אַלע זיינע בעדירפֿניסען און געניסען אַלעס, וואָס איז גוט אין מענשליכען לעבען.

נעהמט וואָס פֿאַר עס איז אַנדער צווייג פֿון מענשליכער מהעטיגקייט, בעטראַכט אונזער עקזיסטענץ אַלס עטוואָס גאַנצעס און זאָגט אַליין, צי קען ווער פֿון אונז טענה'ן, אַז איהם קומט דער גרעסטער טהייל פֿון די געמאַכטע פֿראַדוקטען, אַדער דער גרעסטער לוין.

קומט דעם דאָקטאָר, וואָס האָט געטראָפֿען די קראַנקהייט, אם מיסטען, אַדער דער פֿרוי, וועלכע שלאָפֿט ניט גאַנצע נעכט, זיצענדיג בייס קראַנקענס בעט, און זאָרגט, אַז ער זאָל איינעהמען די מעדיצין אין דער צייט, ער זאָל גוט ליגען א. ז. ו.. אום ער זאָל וואָס גיכער געזונד ווערן? קומט עס דעם ערפֿינדער פֿון דער ערשטער דאַמפֿמאַשין, אַדער דעם קלייניעם אינגעל, וואָס האָט אַ מאָל דורך א צופֿאַל אויסגעפֿונען דעם מעכאַניזמוס, וואָס איז אַ וויכטיגער טהייל פֿון אַלע ניי־ערפֿונדענע מאַשינען? דעם ערפֿינדער פֿון לאָקאָמאָטיוו, אַדער דעם אַרביטער, וועמען ס'איז אינגעפֿאַלען, אַז מען זאָל לייגען הילצערנע שוועלען אונטער די שינעס אַנשטאָט שטיינערנע, צוליעב וועלכע עס פֿלעגען פֿאָרקומען זעהר פֿיעלע אונגליקספֿעלע, און דער לאָקאָמאָטיוו פֿלעגט ניט איין מאָל אַראָב פֿון די שינעס? קומט מעהר דעם מאַשיניסט, וועלכער פֿיהרט דעם לאָקאָמאָטיוו, אַדער דעם מאַן, וואָס גיט דעם סיגנאַל, ווען דער לאָקאָמאָטיוו זאָל נעהן און ווען ער זאָל זיך שטעלען?

אַדער לאָמיר נעהמען דעם קאַבעל אַלס ביישפיעל. ווער האָט מעהר געטהאָן פֿאַר דער געזעלשאַפֿט: דער אינזשעניר, וואָס האָט געזאָגט, אַז דורך'ן קאַבעל וועט מען קענען שיקען דעפעשען, בעת ווען אַלע געלעהרטע עלעקטריקער האָבען נעזאָגט, אַז דאָס איז אונמעגליך, אַדער מאַורי (*Maury*), וועלכער האָט געראַטהען, אַז מען זאָל אָנשטאָט דיקע קאַבעלס בענוצען אַזעלכע, וואָס זיינען ניט דיקער איידער אַ שפּאַציר־שטעקען? אַדער פֿילייכט גאָר די לייט, וועלכע זיינען זיך פֿרייוויליג צוזאַמענגעקומען פֿון אומעטום אין האָבען פֿערבראַכט טאָג און נאַכט אויף'ן פֿערדעק פֿון

דעם שיף „גרייט איסטערן", האָבען יעדע שטיקעלע פֿון קאַבעל גענוי אונטערזוכט און לאַנגזאַם אַרויסגעצויגען יעדען טשוואָק, וואָס די אַקציאָנערן פֿון די ים־געזעלשאַפֿ־טען האָבען דורך זייער אונוויסענהייט אַריינגעשלאָגען אין קאַבעל און אויף אַזאַ אופן איהם געמאַכט אונברויכבאַר?

לאָמיר איצט אַ קוק טהאָן אויף אַ ווייט גרעסערן גע־ביעט, אויף דעם ריכטיגען געביעט פֿון מענשליכען לעבען, מיט זיינע פֿריידען און ליידען, זיינע זאָרגען און זיינע פֿערשיעדענע צופֿעלע. קען ניט יעדערער פֿון אונז אָנרו־פֿען אַ פערזאָן, וואָס האָט איהם אַמאָל אַ גרויסע טובה געטהאָן? און אַז מען זאָל דאָס וועלען אָבשאַצען און איהם בעצאָהלען דערפֿאַר, וואָלט ער זיך דערמיט געוויס זעהר בעליידיגט. די טובה איז אין גאַנצען בעשטאַנען אפשר אין איין וואָרט, אַ גוט וואָרט, וואָס דער פֿריינד האָט אַרויס־געזאָגט צו. דער רעכטער צייט, אָדער אין מאָנאַטען און יאָהרען, וואָס אָט דער פֿריינד האָט פֿאַר איהם געאָפֿפֿערט; צי וועט איהר אָט די עדעלע געפֿיהלען פֿון איין מענשען צום צווייטען וועלען בעצאָהלען מיט צעטלאַך, מיט אַר־בייטס־שיינען?

„יעדען איינעם לויט זיין אַרבייט!" וואָס פֿאַר אַן אונזינן ליגט אין דיזע ווערטער! די מענשליכע געזעלשאַפֿט וואָלט אפילו צוויי דורות נאָכאַנאַנד קיין קיום ניט געקענט האָבען, זי וואָלט מוזען פֿערשווינדען אין פֿופֿציג יאָהר צייט, ווען יעדער איינער זאָל ניט געבען פֿיעל מעהר איידער דאָס, וואָס ער רעכענט צו קריגען אויסגעצאָהלט צוריק מיט געלד, „צעטלאַך", אָדער אַ דאַנק. אונזער ראַסע וואָלט שוין לאַנג אויף דער וועלט ניט געווען, ווען אַ מוטער זאָל ניט וועלען מקריב זיין איהר גאַנץ לעבען פֿאַר איהר קינד, ער זאָל זיין געזונד און פֿריש, און איהם ווי ווייט מעגליך געבען אַ גוטע ערציהונג; ווען יעדער מענש זאָל נור דאַן טהאָן אַ טובה זיין מיטמענשען, ווען ער ווייסט, אַז ער וועט

עפעס פראָפּיטירען דערביי; ווען מענשען זאָלען ניט האָבען אַ גאַנץ בעזונדערע ניינונג צו טהאָן גוטס, אפילו דאָרט, וואו זיי קענען ניט ערוואַרטען קיין שום בעלוינונג.

וווייסט איהר, פֿאַרוואָס די היינטיגע בורזשואַזע געזעל־שאַפֿט האַלט ביים אונטערגעהן? וווייסט איהר, וואָס עס האָט געפֿיהרט דערצו, מיר זאָלען פֿערקריכען אין אַזא זומפּ, פֿון וועלכען מיר קענען שוין ניט אַרויסקריכען, סיידען מיר זאָלען אין גאַנצען איבערבייטען די אַלטע אייג־ריכטונגען פֿון דער פֿערגאַנגענהייט? — נוּר דאָס, וואָס מיר האָבען תמיד צופֿיעל געראַבענט. ס׳איז דערפֿאַר, ווייל מיר האָבען געהאַלטען פֿון דעם כלל, אַז מען טהאָר ניט גראַבען, סיידען מען איז זיכער, אַז מען וועט דערנאָך קענען נעהמען; ווייל מיר האָבען געוואָלט מאַכען די נעזעלשאַפֿט פֿאַר אַ קאָמערציעלע קאָמפּאַניע, פֿאַר אַ מאַר־קעט, וואו אייגער רייסט אַרויס פֿון צווייטען דעם ביסען פֿון מויל, אַבי אָנצופֿילען זיינע קעשענעס.

די קאָלעקטיוויסטען וווייסען עס. זיי פֿיהלען ווי עס איז, אַז אַ נעזעלשאַפֿט, וואָס איז נעגרינדעט אויף דעם פּרינ־ציפּ „יעדען אייגעס לויט זיין אַרבייט", קען קיין קיום ניט האָבען. זיי האָבען מורא, אַז אַ מענש קען ניט אימער אויסאַרבייטען אַזויפֿיעל, וויפֿיעל ער דאַרף האָבען פֿאַר זיינע נייטיגסטע בעדירפֿניסע, שוין ניט ריידענדיג וועגען לוקסוס־זאַכען.

דעריבער זאָגט דע פּאַפּע:

„אָט דאָס פֿאָלקאָם אינדיווידואַליסטישע סיסטעם וועט ערלייכטערט ווערן דערמיט, וואָס די נעזעלשאַפֿט וועט זאָרגען פֿאַר די ערציהונג פֿון קינדער און יונגע לייט; זי וועט מאַכען שפּיטעלער פֿאַר קראַנקע און אָנשטאַלטען פֿאַר אַלטע, אָרימע לויט."

אָט אפּנים זיי פֿיהלען, אַז אַ מאַן פֿון פֿערציג יאָהר, וואָס האָט דריי קינדער, דאַרף האָבען מעהר, איידער אַ

יונגער מאַן פֿון צוואַנציג יאָהר; אז אַ פֿרוי, וואָס זויגט איהר קינד און דערשלאָפֿט ניט גאַנצע נעכט, קען בייטאָג ניט אַרבייטען אַזוי שווער ווי דער מאַן, וואָס האָט זיך בייַ־נאַכט גאַנץ גוט אויסגעשלאָפֿן.

זיי פֿערשטעהען אויך, אז אַ מאַן אָדער אַ פֿרוי, וועלכע האָבען פֿערלאָרען זייערע כוחות דורך צופֿיעל אַרבייטען פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, קענען ניט אויפֿטהאָן אַזוי פֿיעל, זוי די וואָס אַרבייטען זיך גאַנץ לאַנגזאַם און שטעקען גאַנץ געמיטהליך די „אַסיגנאַציעס" אין די קעשענעס.

נו, האָבען זיי אָבער אַ רפֿואה צו דער מכה. „אָה, גע־ווים," זאָגען זיי, „די געזעלשאַפֿט וועט ערציהען די קינדער! נו, פֿערשטעהט זיך, זי וועט אונטערשטיצען אַלטע לייט און קאַליקעס! אודאי וועט די געזעלשאַפֿט קוקען אויף די בעדירפֿניסע און ניט אויף די אַרבייט פֿון יעדען איינעם, דערמיט וואָס זי וועט בעשטימען די קאָסטען, וואָס זי וועט אויף זיך אַליין אַרויפֿלייגען, אום דעם פרינציפ „יעדען איינעם לויט זיין אַרבייט" אַביסעל ווייכער צו מאַכען."

וואָס זשע, צדקה? די אַלטע, קריסטליכע צדקה נאָר, דאָס מאָל אָרגאַניזירט פֿון דעם שטאַאַט אַליין.

מען וועט פֿאַרבעסערן די ערציהונגס־הייזער, מען וועט מאַכען אַנשטאַלטען פֿאַר אַלטע לייט און קראַנקע, און דערמיט, מיינען זיי, וועט דער פרינציפ זייערער שוין מילדער ווערן! — דאָס הייסט „פֿערוואונדען כדי נאָכהער צו קענען היילען." זיי וועלען דערפֿון ניט אַרויסקריכען!

אַלזאָ, נאָכדעם ווי זיי האָבען פֿערוואָרפֿען דעם קאָמו־ניזמוס, נאָכדעם וואָס זיי האָבען זיך אויסגעלאַכט פֿון דעם קאָמוניסטישען פרינציפ: „יעדען איינעם נאָך זיינע בע־דירפֿניסע נאָך", איז עס דען ניט לייכט צו פֿערשטעהן, אז זיי אַליין, די גרויסע עקאָנאָמיסטען, האָבען נאָר אין גאַנ־צען פֿערגעסען זעהר אַ וויכטיגע זאַך: די בעדירפֿניסע פֿון די פּראָדוצירער. — און זיי זיינען זיך טאַקי גלייך מודה

אין דעם. נאָר, זאָגען זיי, דער שטאַט אַליין וועט דאָס דאַרפֿען אָבשאַצען. דער שטאַט וועט דאַרפֿען אונטערזוכען, אויב אַן אַרבייטער דאַרף ניט מעהר, איידער ער קען מיט זיינע הענד אויסאַרבייטען.

אין דער שטאַט וועט געבען נדבות. פֿון דעם סאָרט צדקה ביז מאַכען געזעצע פֿאַר אָרימע לייט אָדער ביז דעם ענגלישען „ווארקהויז" איז מעהר ניטאָ נוּר איין טריט.

מיר זאָגען, בלויז איין טריט, ווייל זאָגאָר אונזער היינטיגע פֿערדאָרבענע געזעלשאַפֿט, וועלכע האָט זיך אונז שוין איינגעגעסען אין די ביינער, האָט אויך געפֿונען פֿאַר נייטיג, איהר אינדיווידואַליסטישען פרינציפ צו פֿערלייכטערן דוּרך פֿערשיעדענע וואָהלטהעטיגע אנשטאַלטען. זי מאַכט בילינג רעסטאָראַנען, וואו מען קען קריגען פֿאַר אַ פּאָר פענים אַ מיטאָג, כדי די אַרבייטסלאָזע זאָלען אין פֿערצווייפֿלונג ניט בעראַבעוועזן די מאַגאזינען פֿון רייכע. זי בויט שפּיטעלער, דאָס רוב זעהר שלעכטע, אָדער אַמאָל אויך גוטע, צו פֿערהיטען, אז די אַרבייטער זאָלען ניט אויסשטאַרבען פֿון אָנשטעקענדע קראַנקהייטען. אויך זי בעצאָהלט דעם אַרבייטער בלויז פֿאַר זיינע אַרבייטסשטונדען אוּן דערנאָך נעהמט זי צו די קינדער פֿון די עלטערן, ביי וועמען זי האָט אויסגעזוּכען די מאַרך פֿון די ביינער, אוּן שיקט זיי אַוועק אין אירגענד וועלכער אָנשטאָלט. אויך זי האָט אין זינען די בעדירפֿנישע פֿון די אַרבייטער, וועלכע זי בעפֿרידיגט ווי עס איז — דוּרך צדקה.

די אָרימקייט — האָבען מיר שוין ערגעץ אַנדערש געזאָגט — איז געווען די ערשטע אוּרזאַכע, וואָס האָט געשאַפֿען די רייכטהימער. זי האָט דאָס געמאַכט דעם עוֹשטען קאַפּיטאַליסט. וואָרים אויידער דער רייכער האָט צונויפֿגעקליבען דעם „מעהר־ווערטה", מכח וועלכען מען האָט אַזוי שטאַרק ליעב צו ריידען, האָבען דאָך געמוּזט

זיין אָרימע לייט, וואָס זאָלען מרוצה ווערן ליעבערשט צו פֿערקויפֿען זייער אַרבייטס־קראַפֿט, איידער צו שטאַרבען פֿאַר הונגער. דאָס עלענד, די אָרימקייט האָט דאָס בעשאַפֿען די רייכע. אין דאָס וואָס אין מיטעל־אַלטער האָט זיך די אָרימקייט אַזוי שנעל פֿערשפּרייט, אז אַרויסנעקומען דערפֿון, וואָס איין פֿאָלק פֿלענט מיט'ן אַנדערן זעהר אָפֿט מלחמה האַלטען און בעראַבעוועז איינער דעם צוויטען. די גרינדונג פֿון די שטאַאַטען אוז די שטאַרקע זינטוויקלונג פֿון זייער מאַכט, דער רייכטהום, וואָס פֿערשיעדענע פֿעלקער האָבען אָנגעוויבט אין די מזרח־לענדער, אוז נאָך אַנדערע אַזעלכע אורזאַכען, האָבען צוריסען די אייניגקייט, וועלכע האָט אַמאָל עקזיסטירט ביי די דאָרפֿישע אוז שטאָדטישע געמיינדעס. אָנשטאָט דעם וואָס זיי פֿלענען זיך פֿריהער בעגעהן סאָליראַריש איינע מיט די אַנדערע, האָבען זיי פראָקלאַמירט דעם פרינציפ פֿון דעם לוין־סיסטעם, וועלכער איז אַזוי טהייער פֿאַר די עקספלואַטאַטאָרס.

אוז דאָס זאָל זיין דער פרינציפ, וואָס וועט אַרויסקומען פֿין דער רעוואָלוציאָן אוז וועלכען מען וועט נאָך האָבען די העזה אַ נאָמען צו געבען „סאָציאַלע רעוואָלוציאָן" — אָט דער נאָמען וואָס איז אזוי טהייער פֿאַר אַלע הונגערינע, פֿאַר אַלע לוידענדע אוז אינטערדריקטע?

אָבער ס'וועט ניט זיין אַזוי. אַזאַ אונגערעכטער פרינציפ קען ניט פֿערווירקליכט ווערן, וואָרים אין דעם טאָג, ווען די אַלטע אָרדנונג וועט פלאַצען אונטער'ן האַק פֿון די פראָלעטאַריער, וועלען זיך אויפֿהויבען קולות, וואָס וועלען שרייען: „ברויט, וואוינונגען אוז אַלגעמיינער וואָהלשטאַנד פֿאַר אַלעמען!"

אוז דיזע שטימען וועלען האָבען אַן אָבקלאַנג. דאָס פֿאָלק וועט זאָגען: „לאָמיר זיך נעהמען אַלעס, וואָס איז נייטיג צום לעבען, פֿערגניגען אוז פֿרייהייט. אוז אַז אַלע וועלען שוין האָבען פֿערזוכט דעם טעם פֿון דעם דאָזיגען גליק, וועלען מיר פֿערניכטען דעם שליאַך פֿון דער בורזשואָזיע

הערשאַפֿט, איהר מאָראַל, וואָס זי האָט געשעפֿט אין די רעכטן־ביכער, איהר פֿילאָזאָפֿיע פֿון „מיין" און „דיין" און „פֿערניכטענדיג וועלען מיר אויפֿבויען", ווי פֿרוידהאַן האָט געזאָגט; מיר וועלען בויען אין נאָמען פֿון דעם קאָמוניזמוס און פֿון דער אַנאַרכיע."

קאנסומפציאן און פראדוקציאן.

I.

בעטראַכטענדיג די געזעלשאַפט אוּן איהרע פאָליטישע אַרגאַניזאַציאָנען פֿון אַ גאַנץ אַנדער שטאַנדפונקט ווי די אויטאָריטעטן שולען, ווייל מיר הויבן אָן פֿון דעם פּריינציפּ אינדיווידואום, אום צו קומען צו אַ פּרייער געזעלשאַפֿט, אָנשטאָט אָנצופֿאַנגען פֿון׳ם שטאַט, כדי זיך אַראָבצוּלאָזען ביז׳ן איינצעלנעם, — נעהמען מיר אָן דיזעלבע מעטהאָדע אויך אין דעם וואָס איז שייך צו די עקאָנאָמישע פֿראַגען. מיר שטודירען אַפּריהער דורך די בעדירפֿניסע פֿון דעם אינדיווידואום אוּן די מיטלען, וועלכע ער וועגדט אָן זיי צו בעפֿרידיגען, איידער מיר לאָזען זיך אַריין אין דיסקוסיאָנען וועגען דער פראָדוקציאָן, דעם אויסטויש, די שטייערן, די פֿערוואַלטונג א. ז. וו.

אויף׳ן ערשטען קוק ווייזט דער חילוק אויס גאָר קליין, אָבער אין גרונד גענומען, איז ער אַזוי גרויס, אַז ער מאַכט אָן אַ גאַנצע איבערקעהרעניש אין דער אָפּיציעלער פּאָליטישער עקאָנאָמיע.

עפּענט אויף וואָס פֿאַר ס׳איז וועלכע פֿון אָן עקאָנאָמיסט. ער פֿאַנגט אָן מיט דער פראָדוקציאָן, צוגליעדערט די מיטלען, וואָס וועלן היינט צו טאָג אָנגעוועגדעט צו שאַפֿען די רייכטהימער, רעדט איבער די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, די פֿאַבריקאַציאָן, דאָס ווירקען פֿון דער מאַשין, די צוואַ-

מענהויפֿונג פֿון קאַפּיטאַל. פֿון אַדאַם סמיטה'ן ביז מאַרקס'ן, — אַלע זיינען זיי געגאַנגען אַויף דעם זעלבען וועג. ערשט אין צווייטען אָדער אין דריטען טהייל פֿון זיין ווערק וועט ער בעהאַנדלען די קאָנסומפּציאָן, דאָס הייסט די בעפֿרידיגונג פֿון דעם איינצעלנעם'ס בעדירפֿניסע; אי דאָס, וועט ער זיך נור בענוגענען דערמיט, וואָס ער וועט ער־קלעהרען, ווי אַזוי די רייכטהימער דאַרפֿען פֿונאַנדערגע־טהיילט ווערן צווישען די, וועלכע האָבען יעדער איינער אַ געוויסען חלק אין זיי.

מען וועט פֿילייכט זאָגען, אַז דאָס איז לאַגיש: אַז איידער מען בעפֿרידיגט די בעדירפֿניסע מוז מען קודם כל שאַפֿען דאָס, וואָס קען זיי צופֿרידענשטעלען; אַז מען דאַרף פּראָ־דוצירען, אום צו קאָנסומירען. אָבער, איידער מען פּראָדוצירט וואָס עס איז — צי דאַרף מען ניט אַפֿריהער פֿיהלען די נויטווענדיגקייט, דאָס בעדירפֿנים דערצו? האָט ניט די נויטווענדיגקייט צוערשט געטריבען דעם מענ־שען צו געהן אויף געיעג, — צו אויפֿציהען די פֿיה, בע־אַרבייטען די ערד, זיך מאַכען געצייג און, שפּעטער — צו ערפֿינדען און מאַכען מאַשינען? וואָלט ניט די אויספֿאָר־שונג פֿון די בעדירפֿניסע אויך געדאַרפֿט בעהערשען די פּראָדוקציאָן? — ס'וואָלט דאָך אַלזאָ ווייניגסטענס געווען פּונקט אַזוי לאָגיש אָנצופֿאַנגען דערפֿון און דערנאָך זעהן. ווי אַזוי מען דאַרף אָנגעהן, אום צו בעפֿריעדיגען אָט די אַלע מענשליכע בעדירפֿניסע דורך דער פּראָדוקציאָן.

אָט דאָס טאַקי טהוען מיר.

אָבער אַזוי גיך ווי מיר בעטראַכטען די פֿראַגע פֿון דיזען שטאַנדפּונקט, קריגט די פּאָליטישע עקאָנאָמיע גאָר אַ גאַנץ אַנדער פּנים. זי הערט אויף צו זיין אַן איינפֿאַכע פֿער־צייכנונג פֿון פֿאַקטען און ווערט אַ וויסענשאַפֿט, אָקוראַט ווי די פֿיזיאָלאָגיע. מען קען זי פֿערטייטשען אויף אַזאַ אופן: די אויספֿאָרשונג פֿון דער מענש־

הייט'ס בעדירפֿניסע און פֿון די מיטלען, ווי זיי צו בעפֿריעדיגען אויף אַזאַ'ן אופן, אַז עס זאָלען דערביי פֿערלאָרען געהן וואָס וויינ־גער מענשליכע כוחות. איהר אמת'ער נאָמען וואָלט געווען „די פֿיזיאָלאָגיע פֿון דער געזעלשאַפֿט." זי שטעלט מיט זיך פֿאָר אַזאַ וויסענשאַפט ווי די פֿיזיאָלאָגיע פֿון די פֿלאַנצען און פֿון די חיות, וועלכע גיט זיך אויך אָב מיט די בעדירפֿניסע פֿון דער פֿלאַנצע אָדער פֿון דער חיה און מיט די בעסטע מיטלען, ווי זיי צו בעפֿרידיגען. אין דער סעריע פֿון די סאָציאָלאָגישע וויסענשאַפֿטען פֿערנעהמט די עקאָנאָמיע פֿון די מענשליכע געזעלשאַפֿטען אַזאַ פלאַץ, ווי די פֿיזיאָלאָגיע פֿון די אָרגאַניזירטע וועזענס אין דער סעריע פֿון די ביאָלאָגישע וויסענשאַפֿטען. (די וויסענשאַפֿ־טען וואָס גיבען זיך אָב מיט די לעבעדיגע ברואים).

מיר זאָגען: „אָט זיינען דאָ מענשען, פֿעראייניגט אין אַ געזעלשאַפֿט. אַלע פֿיהלען דאָס בעדירפֿנים צו וואוינען אין געזונדע, ריינע הייזער. די כאַטקע פֿון דעם ווילדען בע־פֿרידיגט זיי מעהר ניט. זיי ווילען האָבען פֿעסטע, מעהר אָדער ווייניגער בעקוועמע דירות. ס'האַנדעלט זיך אַלזאָ צו וויסען, אויב די מענשליכע אַרבי ט, וועלכע איז אַזוי פראָ־דוקטיוו, וועט זיי געבען די מעגליכקייט יעדען איינעם צו האָבען זיין הויז, און אייב ניט, דאַרף מען וויסען פֿאַרוואָס."

און מיר זעהען גלייך, אַז יעדע פֿאַמיליע אין אייראָפאַ וואָלט געקענט האָבען אַ פֿיינעם אַפאַרטאַמענט, אָדער אַ בעקוועמעס הויז, אַזוי ווי די הייזער, וואָס מען בויט אין ענגלאַנד, אין בעלגיען אָדער אין דעם שטעטדעל פולמאַן. אַ געוויסע צאָהל אַרבייטס־טעג וואָלט גענוג געווען צו פֿערשאַפֿען אַ פֿאַמיליע פֿון זיבען ביז אַכט נפשות אַ שעהן, לופֿטיג הייזעל, פֿיין איינגעאָרדענט און בעלויכטען פֿון גאַז.

אָבער ניין־צעהנטעל פֿון די אייראָפעער האָבען קיינמאָל ניט געהאַט קיין געזונד הויז, ווייל פֿון תמיד אָן האָט דער

פראָסטער אַרבייטס־מאַן געמוזט אַרבייטן מאָנ איין טאָג אויס, כּמעט שטענדיג צו בעפֿריעדיגן די בעדירפֿנישע פֿון זיינע הערשער, אוּן ער האָט קיינמאָל ניט געהאַט ניט די צייט אוּן ניט דאָס געלד, זיך אויסצובויען אָדער לאָזן אויסבויען אַזאַ הויז ווי ער וואָלט נעוואונשען צו האָבן. אוּן ער וועט ניט האָבן קיין הויז אוּן וועט וואוינען אין אַ לאָך, אַווי לאַנג ווי די איצטיגע בעדינגונגען וועלען זיך ניט ענדערן.

ווי מען זעהט, געהען מיר אַלזאָ אויף אַ גאַנץ געגענ־געזעצטען וועג ווי די עקאָנאָמיסטען, וועלכע מאַכען אַזאַ וויזען פֿון די כלומר'שטע ג ע ז ע צ פֿון דער פראָדוקציאָן אוּן, בערעכענדיג וויפֿיעל הייזער מען בויט אויס יעדעס יאָהר, בעווייזען זיי על פּי סטאַטיסטיק, אַז אַווי ווי די נייַ־אויסגעבויטע הייזער זיינען ניט גענוג צופֿריעדענצו־שטעלען אַלע פֿערלאַנגען, דערפֿאַר מ ו ז ע ן זיין צעהנטעל פֿון די אייראָפּעער וואוינען אין לעכער.

לאָמיר איצט זעהן, וואָס הערט זיך מיט די לעכענס־מיטעל. נאָכדעם ווי די עקאָנאָמיסטען רעכענען אויס די נוטע רעזולטאַטען פֿון דער צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, ווילען זיי האָבן, אַז די דאָזיגע צוטהיילונג פֿאָדערט, אַז די איינע זאָלען זיך אָבגעבן מיט דער ערד־אַרבייט אוּן די אַנדערע מיט דער פֿאַבריק־אינדוסטריע. די ערד־אַרבי־טער פראָדוצירען אַזויפֿיעל, די פֿאַבריק־אַרבייטער אַזויפֿיעל אוּן אַזויפֿיעל, אויף אַזאַ אופן ווערט דער אויסטויש נע־מאַכט; אוּן די עקאָנאָמיסטען אַנאַליזירען דעם פֿערקויף דעם פראָפּיט, דעם ריינעם פראָדוקט אָדער דעם מעהר־ווערטה, דעם לוין, די שטייער א.ז.ו.

אָבער נאָך דעם אַלעמען ווערן מיר ניט אויף אַ האָר קליגער, אין אַז מיר פֿרעגען זיי: „ווי קומט עס וואָס אַזוי פֿיעל מענשליכע וועזענס האָבן קיין ברויט ניט, וועהרענד יעדע פֿאַמיליע וואָלט פֿונדעסטוועניגן געקענט פראָדוצירען

ווייץ גענוג צו שפייזען צעהן, צוואַנציג און זאָגאַר הונדערט פערזאָנען אַ יאָהר?" ענטפֿערן זיי אונז נאָך אַ מאָל פֿון דאָס ניי: צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, לוין, מעהר־ווערטה, קאַפּיטאַל א. ז. וו., קומענדיג צו דעמזעלבען שלוס, אז די פּראָדוקציאָן איז ניט גענוג צו בעפֿרידיגען אַלע בעדירפֿ־ניסע; אַ שלוס, וואָס אפילו ווען ער וואָלט געווען אמת, ענטפֿערט ער לחלוטין ניט אויף דער פֿראַגע: קען דער מענש אָדער קען ער ניט דורך זיין אַרבייט פּראָדוצירען דאָס ברויט, וואָס ער מוז האָבען צום לעבען? און אויב ער קען עס ניט — טאָ וואָס זשע איז די אורזאַכע דער־פֿון?"

פֿאַרהאַן 350 מיליאָן איינוואוינער אין אייראָפּאַ. זיי דאַר־פֿען יעדעס יאָהר אַזויפֿיעל ברויט, אַזויפֿיעל פֿלייש, וויין, מילך, אייער און פוטער. זיי דאַרפֿען אַזויפֿיעל און אַזוי־פֿיעל הייזער, אַזויפֿיעל און אַזויפֿיעל קליידער. דאָס איז דער מינימום פֿון זייערע בעדירפֿניסע. קענען זיי דאָס אַלעס פּראָדוצירען? אויב זיי קענען עס, וועט זיי בלייבען פֿרייע צייט זיך צו פֿערשאַפֿען די לוקסוס־זאַכען, ווי קונסט־ווערק, וויסענשאַפֿט און גייסטיגע אונטערהאַלטונג — מיט איין וואָרט, אַלעס וואָס געהט ניט אַריין אין דעם כלל פֿון די סאַמע נייטיגסטע זאַכען צום לעבען? — אויב יאָ, טאָ וואָס זשע האַלט זיי אָב דערפֿון? וואָס דאַרף מען טהאָן, אום אַראָבצושאַרען די שטיינער פֿון וועג? מוז מען דערצו האָבען צייט? טאָ זאָלען זיי עס נעהמען! נאָר לאָמיר ניט פֿערלירען פֿון אויג דעם ציעל פֿון יעטוועדע פּראָדוקציאָן — די בעפֿרידיגונג פֿון די בעדירפֿניסע.

אויב די סאַמע נייטיגסטע בעדירפֿניסע פֿון דעם מענ־שען בלייבען ניט־צופֿרידענגעשטעלט, וואָס זשע דאַרף מען טהאָן, אום אַרויסצוגעבען מעהר אַרבייט? אָבער זיינען דען ניט פֿאַרהאַן קיין אַנדערע אורזאַכען? צי איז ניט צווישען אַנדערעס אויך דאָס אַן אורזאַכע, וואָס די פּראָ־וקציאָן האָט אָנגענומען אַ אַבסאָלוט פֿאַלשע ריכטונג און זי איז

אַרגאַניזירט אויף אַ זעהר שלעכטען אופן, דורך דעם וואָס זי האָט פֿערלאָרען פֿון אויג די בעדירפֿניסע פֿון דעם מענשען? און ווי באַלד מיר אנערקענען, אַז דאָס איז אַזוי, לאָמיר זשע זיך סטאַרען צו רעאָרגאַניזירען די פראָדוקציאָן אויף אַזאַ אופן, אַז זי זאָל ווירקליך צופֿרידענשטעלען אַלע בעדירפֿניסע.

אָט דאָס איז דער אינצידענץ וועג, ווי אַזוי צו בעטראַכטען די זאַכען, וואָס שיינען אונז צו זיין גערעכט: דער אינצידענץ, וועלכער ויאָלט נעמאַכט מעגליך פֿאַר דער פאָליטישער עקאָנאָמיע צו ווערן אַ וויסענשאַפֿט, — די וויסענשאַפֿט פֿון דער סאָציאַלער פֿיזיאָלאָגיע.

ס׳פֿערשטעהט זיך, אַז וועז דיוע וויסענשאַפֿט וועט דאַרפֿען בעהאַנדלען די פראָדוקציאָן אין דעם הינדוסטאַנישען דאָרף אָדער ביי די ווילדע, — וועט זי אַנדערש ניט קענען צוגוישפֿשטעלען די פֿאַקטען נור ווי די היינטיגע עקאָנאָמיסטען, אַלס אַן איינפֿאַכע בעשרייבונג, עהנליך צו די בעשרייבונגען פֿון דער זאָאָלאָגיע אָדער דער באָטאַניק. אָבער לאָמיר דאָ בעמערקען, אַז וועז אָט די פֿערצייכנונג וואָלט געמאַכט געוואָרען פֿון דעם שטאַנדפונקט פֿון עקאָנאָמיע אין די מענשליכע קרעפֿטען, כדי צו בעפֿרידיגען די בעדירפֿניסע, וואָלט עס נעווען אַ סך קלאָהרער אוּן א סך וויסענשאַפֿטליכער. דאָס וואָלט דערוויזען קלאָהר אוּן דייטליך, וואָס פֿאַר אַ מוראַ׳דיגע מאַסע פֿון מענשליכע כוחות ס׳גע־הען פֿערלאָרען אונטער דעם איצטיגען סיסטעם, אוּן מען וואָלט נעמוזט צוגעבען מיט אונז אינאיינעם, אז אַזוי לאַנג ווי דאָס דאָזיגע סיסטעם וועט אָנהאַלטען, וועלען די בעדירפֿניסע פֿון דער מענשהייט קיינמאָל ניט בעפֿרידיגט ווערן.

ווי מען זעהט, וואָלט דער שטאַנדפונקט לחלוטין אומגעביטען נעווארען. הינטער דעם האַנדווערק, וואָס וועבט אַזוי פֿיעל אוּן אַזויפֿיעל מעטער שטאָף, הינטער דער מא־

שין, וועלכע קלאַפט אויס אַזויפֿיעל און אַזויפֿיעל שטאָלענע בלעכען און הינטער דעם קאַסע־קאַסטען, וואָס שלינגט איין אין זיך די פראָפֿיטען, וואָלט מען געזעהן דעם מענ־שען, דעם שאַפֿער פֿון דער פראָדוקציאָן, אַם אָפֿטעסטען אויסגעשלאָסען פֿון דער גרויסאַרטיגער סעודה, וואָס ער האָט צוגעגרייט פֿאַר אַנדערע. מען וואָלט אויך געקענט פֿערשטעהן, אַז די כלומר'שטע געזעצע פֿון ווערטה, פֿון אויסטויש, א. ז. וו., זיינען בלויז דער אויסדרוק, אָפֿט זעהר אַ פֿאַלשער אויסדרוק פֿון די פֿאַקטען, אַזוי ווי זיי קומען פֿאָר אין דעם איצטיגען מאָמענט, אָבער וועלכע וואָלטען געקענט פֿאָרקומען און וועלעז פֿאָרקומען גאַנץ אַנדערש, ווען די פראָדוקציאָן וועט אָרגאַניזירט ווערן אויף אַזאַ'ן אופן, אַז זי זאָל צופֿרידענשטעלען אַלע בעדירפֿניסע פֿון דער געזעלשאַפֿט.

II.

ס'איז ניטאָ קיין איין איינציגער פרינציפ פֿון דער פאָלי־טישער עקאָנאָמיע, וואָס זאָל ניט בעקומען גאָר אַ גאַנץ אַנדער פנים, ווען מען שטעלט זיך נור אויף אונזער שטאַנדפונקט.

לאָמיר, למשל, נעהמען די איבער־פראָדוקציאָן. דאָס איז אַ וואָרט, וואָס קלינגט אונז יעדען טאָג אין די אויערן. איז דען פֿאַרהאַן איין איינציגער עקאָנאָמיסט, וואָס זאָל ניט האָבען אונטערשטיצט געוויסע טהעאָריעס, וועלכע בעווייזען, אַז די עקאָנאָמישע קריזיסען נעהמען זיך פֿון דער איבער־פראָדוקציאָן, דאָס הייסט, דערפֿאַר ווייל מען פראָדוצירט מעהר לייווענד, מעהר טוך, מעהר זייגערס, איידער מען דאַרף! האָט מען דען ניט בעשולדיגט אין „רויב־גיעריג־קייט" די קאַפיטאַליסטען, וועלכע עקשן'ען זיך איין צו פראָדוצירען מעהר וויפֿיעל מען דאַרף האָבען אַם נייטיג־סטען ? !

נון, אָט דער גאַנצער פּלפּול ציינט זיך אַרויס פּאַר פּאַלש, אַווי גיך ווי מען פֿערטיעפּט זיך נור אַביסעל אין דער פּראַגע. באמת גערעדט, ווייזט אונז אָן איין וואַרע צוויישען די, וועלכע וועלן אַלגעמיין בענוצט, וואָס מען פּראָדוצירט איהר אין אַ גרעסערע קוואַנטיטעט ווי ס'איז נייטיג. קוקט דורך איינעם פּאַר איינעם אָט די אַלע אַרטיקלען, וואָס ווערן אַרויסגעפֿיהרט פֿון די גרויסע עקספּאָרט-לענדער אוּן איהר וועט זעהן, אַז כמעט אַלע וועלן פּראָדוצירט אין אַזעלכע בעגרענצטע קוואַנטיטעטען, וואָס זיינען אפילו ניט גענוג פּאַר די אינוואוינער פֿון דעם לאַנד גופא, פֿון וואַנעט זיי וועלן עקספּאָרטירט.

די ווייץ, וואָס דער רוסישער בויער שיקט קיין איירָפּא, איז ניט קיין איבערפֿלוס. די געראָטענסטע, בעסטע יאָהרען אין דעם אייראָפּעאישען רוסלאַנד גיבען אַרויס פּונקט אַזויפּיעל ווייץ אוּן קאָרן וויפּיעל ס'איז נייטיג פּאַר דער בעפּעלקערונג. אוּן אין אַלגעמיין, גיט דער מוּשיק אַוועק דאָס נייטיגסטע, וואָס ער וואָלט נעדאַרפט פּאַר זיך, וועז ער פֿערקויפֿט זיין ווייץ אָדער זיין קאָרן צו בעצאָהלען די שטייערן אוּן די פּאַכט-גערלר.

די מאַסע-קויילען, וואָס ענגלאַנד שיקט פֿונאַנדער אין אַלע עקען פֿון דער וועלט, איז ניט קיין איבערפֿלוס, ווייל אין גאַנצען בלייבט פּאַר דעם אינלענדישען געברויך ניט מעהר ווי א דורכשניט פֿון 750 קילאָ קויילען אַ יאָהר פּאַר יעדען איינוואוינער אוּן מיליאָנען ענגלענדער האָבען וויינטער קיין פֿייער ניט, אָדער אַז זיי האָבען עס שוין יאָ, איז דאָס קוים גענוג אויף אָבקאָכען אָ טעפּעל קאַרטאָפֿעל. אין גרונד גענומען, (פֿערשטעהט זיך אַז מיר רעדען דאָ ניט פֿון די לוקסוס-זאַכען), איז אין דעם גרעסטען עקספּאָרט-לאַנד, אין ענגלאַנד, פֿאַרהאַן בלויז אין איינציגע סחורה, די באַנ-ווייל-וואַרען, וועלכע ווערן פּאַבריצירט אין א היבשער קוואַנטיטעט, פֿ י ל י י ב ט מעהר וויפּיעל מען דאַרף. אוּן אז מען דיינקט פֿון די טראַנטעס, וואָס אַ דריטעל פֿון דער

ענגלישער בעפֿעלקערונג טראָגט אָנשטאָט אונטערוועש און קליידער, מוז מען זיך פֿרעגען, אויב די באַנוויל־וואַארען, וואָס ווערן עקספאָרטירט פֿון ענגלאַנד, וואָלטען ניט, מעהר אָדער ווייניגער, ערפֿילט די ווירקליכע בעדירפֿניסע פֿון דער בעפֿעלקערונג.

אין אַלגעמיין גערעדט, איז דאָס, וואָס ווערט היינט צו טאָג עקספאָרטירט פֿון די פֿערשיעדענע אייראָפּעאישע לענ־דער, ניט קיין איבערפֿלוס, ווען אפילו די ערשטע עקס־פאָרטאַציאָנען האָבען יאָ געהאַט דיזען אורשפרונג. דאָס גלייכ־ווערטעל, אַז „אַלע שוסטער געהען באָרוועס", פאַסט זיך צו צו די נאַציאָנען, ווי ס'האָט זיך אַמאָל צוגעפאַסט צו דעם בעל מלאכה. מען עקספאָרטירט דאָס אַלערנייטיגסטע, און דאָס איז דערפֿאַר, ווייל פֿאַר זייער קלעגליכען לוין קענען די אַרבייטער ניט קויפֿען דאָס וואָס זיי האָבען פראָדוצירט, בעצאָהלענדיג די שטייערן, די פראָפֿיטען און די פראָצענטען פֿון דעם קאַפיטאַליסט און פֿון דעם באַנקיר.

ניט נור דאָס אימער וואַקסענדע בעדירפֿנים פֿון וואָהלזיין בלייבט ניט בעפֿרידיגט, נאַר דאָס סאַמע נויטיגסטע פֿעהלט אויך זעהר אָפֿט. די איבער־פראָדוקציאָן עקזיסטירט אַלזאָ ניט, ווייניגסטענס אין דעם זינן ניט; ס'איז בלויז אַ וואָרט, וואָס די טהעאָרעטיקער פֿון דער פאָליטישער עקאָנאָמיע האָבען אויסגעטראַכט.

אַלע עקאָנאָמיסטען זאָגען אונז, אַז אויב עס איז פֿאַרהאַן אַ פֿעסטגעשטעלטעס עקאָנאָמישעס „געזעץ" איז דאָס אָט וואָס: „דער מענש שאַפֿט מעהר איידער דאָס וואָס ער פֿערברויכט." נאָכדעם ווי ער האָט געלעבט פֿון די פראָ־דוקטען פֿון זיין אַרבייט, בלייבט איהם נאָך איבער אַן איבערשוס. אַ פֿאַמיליע פֿון ערד־אַרבייטער, הייסט עס, פראָדוצירט גענוג אויף צו שפייזען עטליכע פֿאַמיליען, און אַזוי ווייטער.

פֿאַר אונז האָט דיזע פֿראַזע, וועלכע מען ווידערהאָלט אַזוי אָפֿט, גאָר קיין שום זינן ניט. ווען מען וואָלט דערמיט געוואָלט זאָגען, אַז יעדע גענעראַציאָן לאָזט איבער וואָס עס איז פֿאַר די צוקינפֿטיגע דורות — וואָלט עס געווען ריכ־טיג. ס'איז אמת, אַז אַן ערד־אַרבייטער פֿלאַנצט איין אַ בוים, וואָס וועט שטעהן דרייסיג אָדער פֿערציג יאָהר, אַ יאָהרהונדערט פֿילייכט, און די אייניקלאַך זיינע וועלען שניידען די פֿריכטע פֿון דיזען בוים. אויב ער בעאַרבייט און דערפֿרישט אַ העקטאַר פֿון וויסטע לאַנד, לאָזט ער דערמיט איבער אַ געוויסע ירושה פֿאַר די קומענדע דורות. דער וועג, דער בריק, דער קאַנאַל, דאָס הויז און די מע־בעל, וואָס געפֿינט זיך דאָרט, זיינען רייכטהימער, וואָס בלייכען איבער בירושה פֿאַר די פֿאָלגענדע גענעראַציאָנען.

אָבער ניט מכח דעם האַנדעלט זיך עס דאָ. מען זאָגט, אַז דער אַקערבויער פּראָדוצירט מעהר ווי ער איידער ער פֿערברויכט. מען וואָלט גיכער געקענט זאָגען פֿאָלגענדעס: „אַזוי ווי דער שטאַאַט האָט אימער אַרונטערגענומען אַ היבשען טהייל פֿון דעם ערד־אַרבייטער'ס פּראָדוקטען אַלס שטייער, דער גלח ווידער זיין מעשר און דער גוטסבעזיצער פֿאַר זיין פאַכט־געלד, האָט זיך געבילדעט אַ גאַנצע קלאַסע פֿון מענשען, וועלכע האָבען אַמאָל פֿערברויכט אַלעס וואָס זיי האָבען פּראָדוצירט — אויסער דעם טהייל, וואָס איז איבערגעלאָזט געוואָרען פֿאַר אַ שלעכטער צייט און אַחוץ די אויסגאַבען אויף וועגען, בריקען און דערגלייכען, — נאָר היינט צו טאָג זיינען זיי געצוואונגען זיך צו ערנעהרען פֿון מאַאיס (טערקישע ווייץ) און טרינקען אַזאַ מין קוואַס, ווייל דאָס איבעריגע נעהמט צו דער שטאַאַט, דער גוטס־בעזיצער, דער גלח און דער פּראָצענטניק."

מיר זאָגען בעסער: דער ערד־אַרבייטער קאָנ־סומירט ווייניגער ווי ער פּראָדוצירט, ווייל מען צווינגט איהם צו שלאָפֿען אויף שטרוי און צו פֿער־קויפֿען די פֿעדערן; זיך צו בענוגענען מיט אַ זויערע משקה

און צו פֿערקויפֿען דעם וויין; צו עסען די קלייען און צו פֿערקויפֿען די זעמעל־מעהל.

לאָמיר אויך בעמערקען, אַז זיך שטעלענדיג אַלס ציעל די בעדירפֿניסע פֿון דעם אינדיווידואום, קומט מען נויטווענדיגערווייזע צום קאָמוניזמוס, אַלס אָרגאַניזאַציאָן, וועלכע גיט די מעגליכקייט צו בעפֿרידיגען אָט די בעדירפֿניסע אויף דעם פֿאָלשטענדיגסטען און עקאָנאָמישסטען אופן. וועהרענד, אַז מען געהט אויס פֿון דעם שטאַנדפּונקט פֿון דער איצטיגער פּראָדוקציאָן און האָבענדיג אין זינען בלויז דעם פּראָפֿיט אָדער דעם מעהר־ווערטה, נאָר מען פֿרעגט זיך ניט, צי די פּראָדוקציאָן שטעלט צופֿרידען די בעדירפֿניסע, קומט מען נויטווענדיגערווייזע צום קאַפּיטאַליזמוס אָדער, העכסטענס, צום קאָלעקטיוויזמוס — וואָס זיינען ביידע, איינער ווי דער אַנדערער, ניט מעהר ווי פֿערשיעדענע פֿאָרמען פֿון'ם לוין־סיסטעם.

אין דער ווירקליכקייט, אַז מען נעהמט אין בעטראַכט די בעדירפֿניסע פֿון דעם אינדיווידואום און פֿון דער געזעלשאַפֿט אין די מיטלען, וואָס דער מענש האָט אָנגעווענדט, זיי צו בעפֿרידיגען, אין פֿערלויף פֿון זיינע פֿערשיעדענע ענטוויקלונגס־שטופֿען, מוז מען קומען צו דער איבערצייגונג ווי נייטיג עס איז צו סאָלידאַריזירען, פֿעראייניגען די כחות, אָנשטאָט זיי איבערצולאָזען אויף'ן בעראָטה פֿון דער איצטיגער פּראָדוקציאָן. מען פֿערשטעהט, אַז דאָס וואָס עטליכע מענשען כאַפּען אַריין אין זייערע הענד אַלע ניט קאָנסומירטע רייכטהימער און גיבען זיך עס איבער פֿון איין דור צום אַנדערן, איז ניט אין דער אינטערעסע פֿון דער אַלגעמיינהייט, פֿון דעם כלל. מען זעהט איין, אַז אויף אַזאַ'ן אופן ריזיקירען די בעדירפֿניסע פֿון דריי פֿערטעל געזעלשאַפֿט ניט בעפֿרידיגט צו ווערן און די אונגעהייערע פֿערשווענדונג פֿון די מענשליכע קרעפֿטען איז איינפֿאַך אַרויסגעוואָרפֿען און פֿערברעכעריש.

מען פֿערשטעהט ענדליך, אז דער בעסטער וועג ווי אַזוי צו פֿערווענדען די פראָדוקטען איז דער, וואָס בעפֿרידיגט די נייטיגסטע בעדירפֿניסע, און אַז דער ווערטה פֿון אַ פראָדוקט איז ניט אָבהיינגיג פֿון אַן איינפֿאַכען קאַפריז, ווי מען האָט אָפֿט בעהויפטעט, נאָר פֿון דער בעפֿרידיגונג, וואָס ער בריינגט צו די ווירקליכע בעדירפֿניסע.

דער קאָמוניזמוס, — דאָס הייסט. אַ סינטהעטישער, געשלאָסענער פלאַן פֿון קאָנסומפציאָן, פראָדוקציאָן און אויסטויש, און אַן אָרגאַניזאַציאָן, וואָס זאָל דורכפֿיהרען דיזען סינטהעטישען פלאַן, — ווערט אויף אזאַ'ן אופן ד' לאָגישע פֿאָלגע פֿון דיזען שטאַנדפונקט, די איינציגע וואָס איז, לויט אונזער מיינונג, ווירקליך וויסענשאַפֿטליך.

אַ געזעלשאַפֿט, וואָס וועט בעפֿריריגען די בעדירפֿניסע פֿון אַלעמען און וועלכע וועט פֿערשטעהן ווי צו אָרגאַני־זירען די פראָדוקציאָן, וועט אויסער דעם מוזען אַוועקמאַ־כען מיט געוויסע פֿאָראורטהיילע, וואָס האָבען אַ שייכות מיט דער אינדוסטריע, און קודם כל מיט דער זאָגענאַנטער „צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט", די טהעאָריע, וואָס איז אַזוי בעליעבט ביי די עקאָנאָמיסטען און מכח וועלכער מיר וועלען ריידען אין דעם קומענדען קאַפיטעל.

די צוטהיילונג פֿון דער ארבייט.

די פֿאַליטישע עקאָנאָמיע האָט פֿון תמיד אָן געהאַט בלויז אין זאַך צו טהאָן: קאָנסטאַטירן די ערשיינונגען, וואָס זי האָט געזעהן אין דער געזעלשאַפֿט און זיי גוטהייסען אין דער אינטערעסע פֿון דער הערשענדער קלאַסע. פֿונקט אויף אַזאַ אופן האָנדעלט זי אויך אין דעם, וואָס איז שייך די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, וועלכע איז בעשאַפֿען געוואָרען דורך דער אינדוסטריע. געפֿינענדיג, אַז דיזע צוטהיילונג איז גינסטיג פֿאַר די קאַפּיטאַליסטען, האָט זי עס געמאַכט פֿאַר אַ פּרינציפּ.

גיט אַ קוק אויף דעם דאָזיגען דאַרפֿס-שמיעד, האָט געזאָגט אַדאַם סמיטה, דער פֿאָטער פֿון דער מאָדערנער פּאָליטישער עקאָנאָמיע. ווען ער וואָלט קיינמאָל ניט צוגעוואָהנט געוואָרען צו מאַכען טשוועקעס, וואָלט ער מיט מאַטערניש קוים געקענט פֿאַבריצירען צוויי אָדער העכסטענס דריי הונדערט א טאָג; אי דאָס וואָלטען זיי ניט געטויגט. אָבער ווען אָט דערזעלביגער שמיעד האָט זיין לעבען לאַנג קיין אַנדער זאַך ניט געמאַכט נאָר טשוועקעס, וועט ער גרינג אַרויסגעבען ביז צוויי טויזענד מיט דריי הונדערט אין משך פֿון א טאָג. און סמיטה האָט דערפֿון געדרונגען אָט וואָס: „לאָמיר פֿונאַנדערטהיילען די אַרבייט, לאָמיר ספעציאַליזירען אונ וואָס וויייטער אלץ מעהר ספעציאַליזירען; לאָמיר האָבען שמיעדען, וועלכע זאָלען קענען מאַכען בלויז די קעפּלאַך אָדער די שפיצען פֿון די טשוועקעס, אונ אויף אַזאַן אופן וועלען מיר פּראָדוצירען פֿיעל. אונזערע

רייכטהימער וועלען ווערן אַלץ גרעסער פֿון טאָג צו טאָג."

אָבער וועלען וויסען, צי דער שמיעד, וועלכער וועט זיין פֿעראורטהיילט צו מאַכען זיין גאַנצען לעבען לאַנג בלויז קעפּלאַך פֿון טשוועקעס, וועט ניט פֿערלירען דעם גאַנצען אינטערעס אין דער אַרבייט; צי ער וועט ניט זיין כחומר ביד היוצר ביי זיין בעל הבית אין די הענד מיט אָט דער מלאכה וויינער; צי ער וועט ניט דאַרפֿען אַרומ־געהן לייַדיג פֿיער חדשים אין יאָהר; צי זיין לוין וועט ניט ווערן וואָס וויייטער אַלץ קלענער, וועלן מען וועט גאַנץ לייכט קענען אַוועקשטעלען אַ לעהרען־אינגעל אויף זיין פּלאַץ, — מכח דעם אַלעם האָט סמיטה אפּילו ניט אַ טראַכט געטהאָן, וועלן ער האָט אויסגערופֿען: „לעבען זאָל די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט! אָט דאָס איז דער אמת׳ער גאָלד־גרוב, וואָס וועט בערייכערן די נאַציאָן!" אוּן אַלע האָבען געענטפֿערט „אמן" אוּן איבערגע׳חור׳ט זיין געשריי.

אוּן זאָגאָר וועלן אַוועלכע עקאָנאָמיסטען וווי סיסמאָנדי אָדער דוש. ב. סעי האָבען זיך שפּעטער אַרומגעזעהן, אַז די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, אָנשטאָט וואָס זי זאָל פֿערגרעסערן דעם רייכטהום פֿון דער נאַציאָן, בערייכערט זי בלויז די רייכע, אוּן אַז דער אַרבייטער, וועלכער איז פֿעראורטהיילט זיין גאַנצען לעבען לאַנג כסדר צו מאַכען איין זאָך: אַן אַכצעהנטעל פֿון אַ שפּילקע, איז פֿערגרעבט אוּן פֿעראָרעמט געוואָרען, — וואָס זשע, מיינט איהר, האָבען די אָפּיציעלע עקאָנאָמיסטען דאָן פֿאַרגעשלאָגען?— גאָרנישט! — זיי האָבען גאָר ניט בערעכענט, אַז דערמיט וואָס דער אַרבייטער גיט זיך אָב זיין לעבען לאַנג מיט איין אייניגער מאַשינאַלנער אַרבייט, פֿערלירט ער זיין פֿעהיגקייט צו פֿערשטעהן אוּן זיין ערפֿינדונגס־גייסט, אוּן אַז גראָד פֿערקעהרט, וועלן דער מענש וואָלט געהאַט פֿערשיעדענאַרטיגע בעשעפֿטיגונגען, וואָלט דאָס שטאַרק פֿער־

גרעסערט דאָס רייכטהום פֿון דער נאַציאָן, אָט די פֿראַגע מוז מען זיך שטעלען היינט צו טאָג.

איבעריגענס, וועלן נור די עקאָנאָמיסטען אַליין וואָלטען געפֿריידיגט די צושפּליטערונג פֿון דער שטענדיגער אוּן אָפּט בירושה איבערגעהענדער אַרבייט, וואָלט מען זיי געקענט לאָזען רייַדען וויפֿיעל זיי ווילען. אָבער די אידעען פֿון די דאָזיגע וויסענשאַפֿטס-מענער דרינגען דורך די מענשליכע מוחות אוּן זיי פֿערדאַרבען זיי; הערענדיג ווי מען רעדט כסדר מכח דער צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, מכח פּראָצענט, קרעדיט א. ז. ו., עפּעס אַזוי ווי זיי וואָלטען געווען פֿרַאגען, וועלכע זיינען שוין פֿון לאַנג אָן געלייזט געוואָרען, — הויבט די גאַנצע וועלט (אוּן אפילו דער אַרבייטער גופא) אָן צו דיינקען אַזוי ווי די עקאָנאָמיסטען, צו פֿערגעטערן אָט דיזעלבע געצען.

און מיר זעהען אַלאָ, ווי דיזעלבע סאָציאַליסטען, וועלכע האָבען קיין מורא ניט געהאַט צו אַטאַקירען די פֿעהלערן פֿון דער וויסענשאַפֿט, רעספּעקטירען דעם פּרינציפּ פֿון דער צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט. רעדט מיט זיי מכח דעם ווי מען דאַרף אָרגאַניזירען די נעוועלשאַפֿט בעת דער רעוואָלוציאָן, אוּן זיי וועלען אייך ענטפֿערן, אַז די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט דאַרף בלייבען אויף ווייטער; אַז אויב איהר האָט פֿאר דער רעוואָלוציאָן געמאַכט שפּיצען פֿון שפּילקעס, וועט איהר זיי מאַכען נאָך דער רעוואָלוציאָן אויך. איהר וועט טאַקי אַרבייטען בלויז פֿינף שעה, מאַכענדיג שפּיצען פֿון שפּילקעס — דאָס איז אמת! אָבער איהר וועט אייער גאַנצען לעבען לאַנג קיין אַנדער זאַך ניט מאַכען נור שפּיצען פֿון שפּילקעס, אין דער צייט וואָס אַנדערע וועלען מאַכען מאַשינען אָדער טהיילען פֿון מאַשינען, מיט וועלכע איהר וועט אייער לעבען לאַנג, דאַרפֿען אָנשאַפֿען גאַנצע מיליאַרדען שפּילקעס, אוּן אַנדערע ווידער וועלען זיך ספּעציאַליזירען, צושפּאַלטען אוּן צוברעקלען אין

די הויבע ליטעראַרישע, וויסענשאַפֿטליכע און אַרטיסטישע אַרבייטען א. ז. וו. איהר זייט געבוירען נעווארען צו מאַכען די שפּיצען פֿון שפּילקעס, דער בעריהמטער געלעהרטער פּאַסטער איז געבוירען נעווארען צו שאַפֿען די איינאימפֿונג געגען אַנשטעקענדיגע קראַנקהייטען, און די רעוואָלוציאָן וועט אייך און איהם איבערלאָזען ביי אייערע פֿרידערדיגע בעשעפֿטיגונגען.

נון, אַט מכח דעם שרעקליכען פרינציפּ, וועלכער איז אַווי שעדליך פֿאַר דער נעזעלשאַפֿט אין וועלכער פֿערגרעבט דעם מענשען, דער קוואַל פֿון אַ גאַנצע מאַסע פֿון איבלען, ווילען מיר זיך דאָ דורכרייַדען און איהם צוגליעדערן אין זיינע פֿערשיעדענע מאַניפֿעסטאַציאָנען.

מען וויסט צו וואָס פֿאַר רעזולטאַטען די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט האָט געפֿיהרט. מיר זיינען פֿונאַנדערגעטהיילט אין צוויי קלאַסען: פֿון איין זייט, די פּראָדוצירער, וועלכע קאָנסומירען זעהר וויניג און פֿערשפּאָרען צו דיינקען, מחמת מען מוז אַרבייטען, און וועלכע אַרבייטען שלעכט, וויל דער מוח זייערער בלייבט אונטהעטיג; און פֿון דער אַנדערר זייט די קאָנסומירער, וועלכע פּראָדוצירען וויניג אָדער כמעט גאָרניט, האָבען די פּריווילעגיע צו דיינקען פֿאַר די אַנדערע, און וועלכע דיינקען שלעכט, וויל אַ גאַנצע וועלט, די וועלט פֿון די האַנד־ווערקער, איז זיי אונבעקאַנט. די ערד־אַרבייטער האָבען קיין שום ידיעה ניט פֿון דער מאַשין, די וואָס געהען אַרום אַרום די מאַשינען וויסען ניט וואָס עס מהוט זיך אין דער פֿעלד־אַרבייט. דער אידעאַל פֿון דער מאָדערנער אינדוסטריע איז דאָס קינד, וואָס טרייבט אַ מאַשין, וועלכע ער קען ניט אוּן דאַרף ניט פֿערשטעהן, אוּן די אויפֿזעהער, וועלכע בעשטראָפֿען עס, וועו עס פֿערגעסט זיך אוּן פֿערקוקט זיך אַ ווייל ערגעץ אַנדערש ניט צו דער מאַשין. מען סטאַרעט זיך זאָגאַר אין גאַנצען אָבצושאַפֿען דעם ערד־אַרבייטער.

דער אידעאַל פֿון דער אינדוסטריעלער אַגריקולטור איז אַבי וועלכער אַרבייטס־מאַן, וועמען מען דינגט אָב אויף דריי מאָנאַט צייט, צו פֿיהרען אַ דאַמפּף־וואָגען אָדער אַ דרעש־מאַשין. די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, דאָס הייסט דער אָבגעשטעמפּעלטער, אָנגעצייכענטער מענש, וועלכער ווערט בעשטימט אויף זיין לעבען לאַנג צו מאַכען שלייפֿען אין אַ פֿאַבריק, אויפֿפֿאַסען אויף אַ געוויסע אינדוסטריע, אָדער שטופּען די טאַטשקע אויף דעם און דעם פּלאַץ אין אַ מינע, אָבער ניט האָבענדיג קיין שום בעגריעף ניט פֿון דער מאַשין, ניט פֿון דער אינדוסטריע, ניט פֿון דער מינע, און פֿערלירענדיג דורך דעם גופא דעם חשק צו דער אַר־בייט און די ערפֿינדונגס־פֿעהיגקייטען, וועלכע האָבען ביים אָנפֿאַנג פֿון דער מאָדערנער אינדוסטריע געשאַפֿען די גאַנצע ווערקצייג, מיט וועלכע מיר בעריהמען זיך אַזוי שטאַרק.

דאָס וואָס מען האָט בעשטימט פֿאַר די מענשען, האָט מען אויך געוואָלט בעשטימען פֿאַר די נאַציאָנען. די מענש־הייט, האָט מען געזאָגט, דאַרף זיין צוטהיילט אין גרויסע נאַציאָנאַלע פֿאַבריקען, וואָס יעדע פֿון זיי זאָל זיך האָבען איהר ספּעציאַליטעט. רוסלאַנד — האָט מען אינז געלערנט — איז פֿון דער נאַטור בעשטימט אַרויסצוגעבען ווייץ; ענגלאַנד — צו פֿאַבריצירען באַנוויל־וואַאַרען; בעלגיען — טוך־וואַאַרען, אין דער צייט וואָס די שווייץ גיט אַרויס גיאווערנאַנטקעס און לעהרערקעס. און ניט נור די לענדער ספּעציאַליזירען זיך, נאָר יעדעס לאַנד אין זיך גופא: די שטאָדט ליאָן מאַכט זייד־וואַאַרען, אָווערן פֿאַבריצירט קרו־זשעוועס און פּאַריז — שעהנע, אויסגעציערטע זאַכען. דאָס איז אַן אונבעשריינקטעס פֿעלד אי פֿאַר דער פּראָדוקציאָן, אי פֿאַר דער קאָנסומציאָן, האָבען די עקאָנאָמיסטען גע־זאָגט; דערמיט האָט זיך כלומר'שט אָנגעפֿאַנגען אַ צייט פֿון אַרבייט און פֿון אונגעהייער גרויסען פֿערמעגען פֿאַר דער וועלט.

אָבער אָט די גרויסע האָפענונגען פֿערשווינדען אלץ ווייטער, וואָס מעהר די טעכנישע קענטניסען פֿערשפֿרייטען זיך איבער דער וועלט, כל זמן ענגלאַנד איז געווען די איינציגע, וואָס האָט פֿאַבריצירט די באַנווייל־וואַג־ען אין אַרויסגענעבען גרויסע קוואַנטיטעטען פֿון מעטאַל־זאַכען; כל זמן פֿאַריז אליין האָט נעמאַכט די קינסטליכע שפּיעל־צייג פֿאַר קינדער א. ז. וו., איז אַלעס נענאַנגען כשורה: מען האָט געקענט פֿריידיגען דאָס, וואָס מען האָט גערופֿען די צוטהיילונג פֿון דער אַרבייט, ניט מורא האָבענדיג אָבגעלייקענט צו ווערן.

נון, איז אָבער איצט פֿאַרהאַן אַ נייער שטראָם, וואָס טרייבט די ציוויליזירטע נאַציאָנען צו פֿרואווען איינפֿיהרען ביי זיך אין דער היים אלע סאָרטען אינדוסטריען, מחמת זיי געפֿינען, אַז עס צאָהלט זיך זיי בעסער צו פֿאַבריצירען אַליין דאָס, וואָס זיי פֿלעגען אמאל בעקומען פֿון אַנדערע לענדער; און זאָגאַר די קאָלאָניעס גיפֿא שטרעבען דערצו זיך צו בעפֿריייען אין דעם פרט פֿון די לענדער, צו וועלכע זיי בעלאַנגען. אַזוי ווי די וויסענשאַפֿטליכע ענטדעקונגען און די מיטלען ווי אַזוי זיי דורכצופֿיהרען ווערן באַלד פֿערשפּרייט און בעקאַנט איבער דער גאַנצער וועלט, איז דאָך נוצלאָז צו בעצאָהלען אַ פֿרעמדע נאַציאָן טהייער פֿאַר זאַכען, וואָס קענען אַזוי לייכט פֿאַבריצירט ווערן ביי זיך אין דערהיים. — אָבער ניט דען אָט די רעוואָלוציאָן אין דער אינדוסטריע ניט אַ היבשען קלאַפּ די טהעאָריע מכח דער צוטהיילונג פֿון דער ארבייט, וועלכע האָט געשיינט צו האָבען אַזאַ פֿעסטען באָדען?

די דעצענטראליזאציאן פון די אינדוסטריען.

I.

ביים סוף פֿון די נאַפּאָלעאָנישע מלחמות, האָט זיך ענגלאַנד כמעט איינגעגעבען צו רואינירען די גרויס־אינדוסטריע, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען ענטוויק־לען אין פֿראַנקרייך אַס ענדע פֿון אַכצעהנטען יאָהרהונ־דערט. זי איז געבליבען די הערריין פֿון די ים'ען און האָט ניט געהאַט קיין ערנסטע קאָנקורענטען. זי האָט עס אויסגעניצט אום צו מאַכען פֿאַר זיך אַן אינדוסטריעלען מאָנאָפּאָל, און אַרויפֿצווינגענדיג אויף די אַנדערע נאַציאָנען איהרע פרייזען פֿאַר די זאַכען, וואָס נור זי אַליין האָט געקענט פֿאַבריצירען, האָט זי אָנגעקליבען גאַנצע אוצרות מיט גאָלד און האָט געצויגען נוצען פֿון דיזער פריוויליגיר־טער סיטואַציאָן און פֿון אַלע איהרע פֿאָרציגע.

נאָר אַז די בורזשואַזע רעוואָלוציאָן פֿון דעם אַכצעהנטען יאָהרהונדערט האָט אָבגעשאַפֿט די קנעכטשאַפֿט און האָט געשאַפֿען אין פֿראַנקרייך אַ פראָלעטאַריאַט, איז די גרויס־אינדוסטריע, וועלכע האָט זיך אויף אַ געוויסע צייט אָבגע־שטעלט, צוריק אַריין אין גאַנג, און זייט דער צווייטער העלפֿט פֿון ניינצעהנטען יאָהרהונדערט האָט פֿראַנקרייך אויפֿגעהערט צו זיין אונטערוואָרפֿען אונטער ענגלאַנד פֿאַר די פֿאַבריצירטע פראָדוקטען. היינט צו טאָג איז זי שוין אויך אַ לאַנד פֿון עקספּאָרט. זי גיט אַרויס קיין אויסלאַנד פֿאַר איבער אָנדערהאַלבען מיליאַרד פֿראַנק פֿאַבריצירטע

זאַכען, אוּן צוויי דריטעל פֿון דיזע וואַרען זיינען שטאָפֿען. מען רעכענט, אַז קרוב צוּ דריי מיליאָן פֿראַנצויזען אַרבייטען פֿאַר'ן עקספּאָרט אָדער לעבען פֿון דעם אויסלענדישען האַנדעל.

פֿראַנקרייך איז שוין אַלוֹא נית אונטערוואָרפֿען מעהר אונטער ענגלאַנד. אדרבה, זי האָט זיך אַליין געניטען מאַנאָפּאָליזירען געוויסע צווייגען פֿון דעם אויסלענדישען האַנדעל, ווי די זיידן־וואַרען אוּן די פֿאַרטיגע קלייַדער; זי האָט דערפֿון געצויגען אונגעהייער גרויסע פּראָפֿיטען, אָבער זי האַלט דערבייַ צוּ פֿערלירען אויף אייביג דעם דאָזיגען מאָנאָפּאָל, אָקוראַט ווי ענגלאַנד האַלט דערבייַ צוּ פֿערלירען אויף אייביג דעם מאָנאָפּאָל פֿון די באַנווייל־וואַרען אוּן זאָגאַר פֿון די באַנווילנע פֿאָדים.

געהענדיג צו מזרח צו, האָט זיך די אינדוסטריע אָבגעשטעלט אין דייטשלאַנד. מיט אַ דרייסיג, פֿערציג יאָהר צוריק האָט דייטשלאַנד געמוזט קויפֿען ביי ענגלאַנד אוּן פֿראַנקרייך דאָס רוב פּראָדוקטען פֿון דער גרויס־אינדוסטריע. איצט איז דאָס גאַנץ אַנדערש געוואָרען. אין משך פֿון די לעצטע 25 יאָהר, *) אוּן דער עיקר זייט דעם דייטש־פֿראַנצויזישען קריעג, האָט דייטשלאַנד פֿאָלשטענדיג איבערגעמאַכט איהר גאַנצע אינדוסטריע. די נייע פֿאַבריקען האָבען אין זיך די בעסטע מאַשינען: די סאַמע לעצטע ערפֿינדונגען, וואָס וועלן געמאַכט אין אינדוסטריעלער הינזיכט אין מאַנטשעסטער פֿאַר די באַנווייל־וואַרען, אָדער אין ליאָן פֿאַר די זיידען־וואַרען, א. ז. ו., וועלן גלייך איינגעפֿיהרט אין די נייע דייטשע פֿאַבריקען. אויב ס'איז נייטיג נעווען צוויי אָדער דריי נענעראַציאָנען פֿון אַרבייטער, אום אויסצופֿינען די מאָדערנע מאַשין אין ליאָן אָדער אין מאַנשעסטער, נעהמט זי דייטשלאַנד אַ

*) דיזער קאַפּיטעל איז געשריבען געוואָרען מיט אַ 15 יאָהר צוריק.

פֿאַרטיגע. די טעכנישע שולען, וואָס זיינען צוגעפאַסט צו די בעדירפֿניסע, גיבען די פֿאַבריקען גאַנצע מחנות פֿון אינטעליגענטע אַרבייטער און פראקטישע אינשענירען, וועלכע אַרבייטען אי מיט די הענד, אי מיט'ן קאָפּ. די דייטשע אינדוסטריע פֿאַנגט אָן ביים סאַמע פונקט, וואו מאַנשעסטער און ליאָן זיינען צוגעקומען נאָך פֿופֿציג יאָהר פֿול מיט אָנשטרייננונג, מיט פֿערשיערענע פראָבעס און מאַפענישׂ אין דער פֿינסטער.

דערפֿון נעהמט זיך וואָס דייטשלאַנד, וועלכע מאַכט גאַנץ גוטע געשעפֿטען ביי זיך אין דער היים, פֿערקלענערט אַלץ פֿון יאָהר צו יאָהר איהר אימפּאָרט פֿון פֿראַנקרייך און ענגלאַנד. זי איז שוין אַצונד זייער קאָנקורענטקע אויף די מאַרקעטס פֿון אַזיען און אַפֿריקאַ; נאָך מעהר: אויף די מאַרקעטס פֿון לאָנדאָן און פּאַריז. די קורצזיכטיגע מענשען קענען, פֿערשטעהט זיך, מאַכען געוואַלדען געגען דעם פֿראַנקפֿורטער אָבמאַך; זיי קענען ערקלעהרען, אַז די דייטשע קאָנקורענץ נעהמט זיך דערפֿון וואָס עס זיינען פֿאַראַן קליינע אונטערשיערען אין די קאָסטען פֿון פֿראַכט און דערגלייכען. זיי קענען זאָגען, אַז דער דייטש אַרבייט פֿאַר „נאָר נישט", זיך אָבשטעלענדיג אויף די קליניגקייטען פֿון יעדער פֿראַגע און פֿערנאַכלעסיגענדיג די גרויסע היסטאָרישע ערשיינונגען. אָבער עס בלייבט דאָך אַ פֿאַקט, אַז די גרויס-אינדוסטריע, — וועלכע איז אַמאָל געווען די פריוווילעגיע פֿון ענגלאַנד און פֿון פֿראַנקרייך, — האָט געמאַכט אַ מריט צו מזרח צו. זי האָט אין דייטשלאַנד געפֿונען אַ יונג לאַנד, פֿול מיט כוחות, און אַן אינטעליגענטע בורזשואַזיע, וועלכע האָט זיך מיט לייב און לעבען אַריינגעוואָרפֿען אין דער אונטערנעהמונג און איז גרייט אָנצוקלייבען איהר טהייל רייכטהום דורך דעם אויסלענדישען האַנדעל.

אין דער צייט וואָס דייטשלאַנד האָט זיך בעפֿרייט פֿון דער ענגליש-פֿראַנצויזישער אַפּיטרופּסות און האָט געגומען

אַליין פֿאַבריצירען איהר באַנווייל־וואַרען, איהרע שטאָפֿען, איהרע מאַשינען, — מיט איין וואָרט, אַלע פֿאַבריצירטע פּראָדוקטען, — האָט זיך די גרויס־אינדוסטריע אויך אַריינ־געקליבען קיין רוסלאַנד, וואו די ענטוויקלונג פֿון די פֿאַב־ריקאַציעס וואַרפֿט זיך מעהר אין די אויגען, מחמת זיי זיינען ערשט נור וואָס נעבוירען געוואָרען.

אין 1861־טען יאָהר, בעת ס'איז אַבגעשאַפֿט געוואָרען די לייב־אייגענשאַפֿט, האָט נאָך רוסלאַנד כמעט גאָר קיין שום אינדוסטריע ניט געהאַט. אַלעס וואָס זי האָט געדאַרפֿט, מאַשינען, רעלסען, לאָקאָמאָטיוון, לוקסוס־שטאָפֿען, זיינען געבראַכט געוואָרען פֿון מערב־אייראָפּאַ. צוואַנציג יאָהר שפעטער, האָט זי שוין געהאַט מעהר ווי 85 טויזענד פֿאַבריקען, אוּן די וואַרען, וואָס זיינען אַרוים פֿון דיזע פֿאַבריקען, זיינען געשטיגען פֿיער מאָל אַזוי הויך אין ווערטה.

די אַלטע געציינ איז פֿאָלשטענדיג אומגעביטען געוואָרען. כמעט דער גאַנצער שטאָל, דריי פֿערטעל פֿון דעם אייזען, צוויי דריטעל פֿון די קוילען, אַלע לאָקאָמאָטיוון, אַלע וואַגאָנען, אַלע רעלסען, כמעט אַלע דאַמפֿפֿ־שיפֿען, — אַלעס ווערט געשאַפֿען אין רוסלאַנד.

פֿון אַ לאַנד, וואָס איז געווען בעשטימט — ווי די עקאָ־נאָמיסטען דריקען זיך אויס — צו בלייבען אויסשליסליך ביי ערד־אַרבייט, איז רוסלאַנד געוואָרען אַ פֿאַבריקאַציאָנס־לאַנד. זי דאַרף כמעט פֿאַר קיין זאַך ניט אָנקומען צו ענג־לאַנד אוּן זעהר ווייניג צו דייטשלאַנד.

די עקאָנאָמיסטען מאַכען פֿעראַנטוואָרטליך פֿאַר דיזע ערשיינונגען די מאַמאָשנעס, די פֿערשיעדענע צאָלען, וואָס איין לאַנד לייגט אַרויף אויף'ן צווייטען פֿאַר אימפּאָרטירטע סחורות; אָבער די זאַכען, וואָס ווערן פֿאַבריצירט אין רוס־לאַנד פֿערקויפֿען זיך אויף דעם זעלבען פּריים וואָס אין לאָנדאָן. דער קאַפּיטאַל וויסט ניט פֿון קיין פֿאָטערלאַנד,

די דייטשע אוּן ענגלישע קאַפּיטאַליסטען, מיט דער הילף פֿון אינזשענירען אוּן ווערקמייסטער פֿון זייערע נאַציאָנען, האָבען אויפֿגעשטעלט אין רוסלאַנד אוּן אין פּוילען אַזעלכע זאַוואָדען, וועלכע קאָנקורירען מיט די בעסטע ענגלישע פֿאַבריקען, מחמת זיי גיבען אַרויס בעסערע פּראָדוקטען. זאָל מען אָבשאַפֿען די טאַמאָשנעס, אוּן די פֿאַבריקאַציאָנען ווערען פֿון געווינען אוּן ניט פֿערלירען, איצט זאָגאַר האַלטען די ענגלישע אינזשענירען דערבי, צו געבען א טויט־קלאַפּ די, ווען אימפּאָרטירען טוך אוּן וואָל פֿון מערב־איראָפּאַ: זיי שטעלען אויף אין זיער־רוסלאַנד אונגעהייער גרויסע פֿאַבריקען פֿון וואָל־צייג, מיט די בעסטע פֿאָל־קאָמסטע מאַשינען פֿון בראַדפֿאָרד, אוּן אין צעהן יאָהר צייט וועט רוסלאַנד אימפּאָרטירען ניט מעהר ווי עטליכע שטיקער ענגלישע טוך אוּן פֿראַנצויזישע וואָל־צייג — בלויז אַלס מוסטער.

די גרויס־אינדוסטריע וועלדעט זיך ניט נור צוּ די מזרח־לענדער: זי פערשפרייט זיך אויך אין די האַלב־אינזלען פֿון זיעדען. די אויסשטעלונג פֿון טוּרען האָט שוין אין 1884 געצייגט דעם פֿאָרטשריט פֿון דער איטאַליענישער אינדוסטריע, אוּן לאָמיר זיך נור ניט אָבנאַרען, — דער האַס צווישען די צוויי בורזשואַזיען, די פֿראַנצויזישע אוּן די איטאַליענישע, האָט קיין שום אַנדער אורשפרונג ניט נור זייער אינדוסטריעלע קאָנקורענץ. איטאַליען בעפֿרייט זיך פֿון דער פֿראַנצויזישער אַפּיטרופּסות; זי קאָנקורירט מיט די פֿראַנצויזישע קויפֿלייט אויף דעם מיטעללענדישען ים אוּן אין אָריענט. אָט מחמת דעם, אוּן ניט צוליעב קיין אַנדער זאַך, וועט זיך אַמאָל גיסען בלוט אויף דער איטאַליענישער גרענעץ, — סיידען די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן וועט אויס־מיידען דאָס דאָזיגע טהייערע בלוט.

מיר וואָלטען אויך געקענט דערמאָנען די שנעלע פֿאָרט־שריטע, וואָס שפּאַניען מאַכט אין דער גרויס־אינדוסטריע.

נאָר לאָמיר בעסער נעהמען בראַזיליען. האָבען דען דיי עקאָנאָמיסטען ניט פֿער׳משפט בראַזיליען אויף אייביג, בלויז אַרויסצובריינגען ביי זיך קאַטען, איהם עקספּאָרטירען רויהערהייט און קריגען דערפֿאַר פֿאַרטיגע באַנווייל־וואַרען, וואָס וועלן געבראַכט פֿון אייראָפּאַ? אין דער ווירקליכקייט, האָט בראַזיליען ערשט מיט צוואַנציג יאָהר צוריק מעהר ניט געהאַט ווי ניין קלעגליכע קליינע קאָטען־פֿאַבריקען. היינט זיינען דאָרט פֿאַרהאַן עטליכע און פֿערציג פֿאַבריקען, פֿינף פֿון זיי זיינען אַזוי ענטוויקעלט, אַז זיי ליפֿערן דעם וועלט־מאַרקעט ביז דרייסיג מיליאָן מעטער באַנווייל־וואַרען אַ יאָהר.

זאָגאַר מעקסיקאָ נעהמט זיך אַליין פֿאַבריצירען באַנווייל־וואַרען, אָנשטאָט זיי צו אימפּאָרטירען פֿון אייראָפּאַ. און וואָס איז שייך צו די פֿעראיניגטע שטאַטען, האָבען זיי זיך אין גאַנצען בעפֿרייט פֿון זייער אָבהיינניגקייט אין אייראָפּאַ. די גרויס־אינדוסטריע האָט זיך דאָרט אויף אַ זיעגרייבען אופן ענטוויקעלט.

נאָר אינדיען האָט אייגענטליך געדאַרפֿט געבען דעם גרעסטען פֿאַטש אין פּנים די אָנהיינגער פֿון דער ספּעציאַליזירונג פֿון די נאַציאָנאַלע אינדוסטריען.

מען קען די דאָזיגע טהעאָריע: — די גרויסע אייראָפּעאישע נאַציאָנען מוזען האָבען קאָלאָניען. דיזע קאָלאָניען וועלען צושיקען דעם הויפּט־לאַנד רויע פּראָדוקטען: באַנווייל, וואָל, גראָסערי, א. ז. וו. און דער הויפּט־שטאַט וועט זיי שיקען דערפֿאַר אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען, פֿערברענטע שטאָפֿען, אַלטע אייזען אין דער פֿאָרמע פֿון אויסגעריבענע מאַשינען, וואָס קענען שוין ניט אַרבייטען— הקיצור, אַלעס וואָס האָט שוין פֿאַר איהם קיין שום נוצען ניט, וואָס קאָסט איהם גאַנץ ווינציג אָדער גאָר נישט, און פֿאַר וואָס ער וועט פֿונדעסטוועגען זיך הייסען בעצאָהלען מיט זעהר גוטע געלד.

אָט דאָס איז געווען די טהעאָריע; דאָס איז אַ לאַנגע

צייט נעווען די פראַקטיקע. מען האָט נעמאַכט גרויסע פֿערמעגענס אין לאַנדאָן אוּן אין מאַנשעסטער, אין דער צייט וואָס מען האָט רואינירט די אינדישע בעפֿעלקערונג. נעהט אַרײַן אין דעם אינדישען מוזעאום אין לאַנדאָן, וועט איהר זעהן אונערהערטע, פֿערריקטע רייכטהימער, וואָס די ענגלישע קויפֿלייט האָבען אָנגעזאַמעלט אין קאַלקוטאַ אוּן אין באָמבײ.

אָבער אַנדערע ענגלישע קויפֿלייט אוּן קאַפּיטאַליסטען האָבען נאָך נאַטירליך בעגריפֿען, אַז עס וואָלט נעווען אַסך בעסער צו עקספלואַטירען די איינוואוינער פֿון אינדיען דירעקט ביי זיי אין דערהיים. צו מאַכען באַנווייל־פֿאַבריקען אין אינדיען גופא, אָנשטאָט די פֿאַבריצירטע באַנווייל־וואַרען צו אימפּאָרטירען פֿון ענגלאַנד פֿאַר פֿינף ביז זעקס הונדערט מיליאָן פֿראַנק אַ יאָהר.

אין אָנהויב איז דאָס, אמת, ניט געגאַנגען. די אינדישע וועבער, — קינסטלער איז זייער פֿאַך, — האָבען זיך ניט געקענט צוגעווענען צו דעם פֿאַבריק־רעזשים. די מאַשינען, וואָס מען האָט צוגעשיקט פֿון ליווערפוּל, זיינען געווען שלעכטע; דערצו האָט מען זיך געדאַרפֿט רעכענען מיט'ן קלימאַט, זיך צופּאַסען צו די נייע קאָנדיציאָנען, וועלכע זיינען איצט שוין פֿאָלשטענדיג איינגעפֿירט געוואָרען, אוּן דאָס ענגלישע אינדיען וועט וואָס וויטער אַלץ אַ גרעסערע קאָנקורענטקע, אוּן זי סטראַשעט די פֿאַבריקען פֿון דעם מוטער־שטאַט.

היינט צו טאָג (אָנפֿאַנג פֿון די נײַנציגער יאָהרען) זיינען אין אינדיען פֿאַרהאַן ביז 80 באַנווייל־פֿאַבריקען, וועלכע בעשעפֿטיגען שוין קרוב צו 60 טויזענד אַרבייטער, אוּן אין 1885־טען יאָהר האָבען זיי פֿאַבריצירט קרוב צו אָנדערהאַלבען מיליאָן טאָן באַנווייל־וואַרען. דיזע פֿאַבריקען שיקען יעדעס יאָהר קיין כינא, נאָך דעם האָלענדישען אינדיען אוּן נאָך אַפֿריקאַ פֿאַר אַן ערך הונדערט מיליאָן פֿראַנק פֿון דיזעלבע וויסע קאָטאָן, וואָס איז כלומר'שט

געווען ענגלאַנד׳ס ספעציאַליטעט. אוּן אין דער צייט וואָס די ענגלישע אַרבייטער געהען אַרום לויידיג אוּן זיינען פֿער־זונקען אין עלענד אוּן נויטה, זיצען די אינדישע פֿרויען פֿאַר 60 סאַנטים אַ טאָג ביי די מאַשינען אוּן אַרבייטען אויס די באַנווייל־וואַגאַרען, וועלכע וועלן פֿערקויפֿט אין די פּאַרטען פֿוּן דעם ווייטען־מזרח.

מיט איין וואָרט, דער טאָג איז ניט וויט, — אוּן די פֿערנינפֿטיגע פֿאַבריקאַנטען וועלן עס נאָך גוט, — וועט מען וועט ניט האָבען וואָס צו טהאָן מיט די „הענד", וועל־כע זיינען אין ענגלאַנד געווען פֿערנומען צו וועבען די באַנווייל־וואַגאַרען אויף אַרויסשיקען נאָך אויסלאַנד. דאָס איז ניט אַלעס: פֿוּן זעהר ערנסטע בעריכטען קען מען זעהן, אַז אין צעהן יאָהר צייט וועט אינדיען ניט קויפֿען מעהר קיין איין טאָן אייזען אין ענגלאַנד. מען איז שוין איבער־געקומען די ערשטע שווירינקייטען, אום צו קענען בענוצען די קוילען אוּן דאָס אייזען פֿוּן אינדיען, אוּן ביי די ברעגעס פֿוּן דעם אינדישען אָקעאַן הויבען זיך שוין אויף גרויסע זאַוואָדען, וועלכע קענען קאָנקורירען מיט די ענגלישע פֿאַבריקען.

די קאָלאָניע, וועלכע קאָנקורירט מיט דעם מוטער־שטאַט דורך אירע פֿאַבריצירטע פּראָדוק־טען, אָט דאָס איז די ענטשיידענדע ערשיינונג פֿוּן דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע פֿוּן ניינצעהנטען יאָהרהונדערט.

אוּן פֿאַרוואָס זאָל זי עס ניט טהאָן? וואָס פֿעהלט איהר דען?—קאַפּיטאַל? אָבער דער קאַפּיטאַל געהט איבעראַל, וואו עס גיפֿינען זיך אונגליקליכע צו עקספּלאָאַטירען. — דאָס וויסען? אָבער דאָס וויסען קען ניט קיין נאַציאָנאַלע גרענעצען. — די טעכנישע קענטניסע פֿוּן דעם אַרבייטער? וואָס זשע, צי שטעהט דען דער הינדוסטאַנער אַרבייטער נידעריגער פֿוּן די 92 טויזענד אינגלאַנד אוּן מיידלאַך, אונטער 15 יאָהר אַלט, וועלכע אַרבייטען איצט אין די שפּינעריייען פֿוּן ענגלאַנד?

II.

נאָכדעם ווי מיר האָבען געוואָרפֿען אַ בליק איבער די אינדוסטריען פֿון די פֿערשיעדענע לענדער, וואָלט געווען זעהר אינטערעסאַנט צו מאַכען דעם זעלבען איבערבליק איבער די ספּעציעלע אינדוסטריען.

לאָמיר נעהמען, למשל, די זייד, אַ פּראָדוקט וואָס איז נעווען אויסשליסליך פֿראַנצויזיש אין דער ערשטער העלפֿט פֿון נייַנצעהנטען יאָהרהונדערט. מען ווייסט, ווי אַזוי ליאָן איז געוואָרען דער צענטער פֿון דער אינדוסטריע פֿון זיידען וואַרען, וועלכע האָבען זיך תחילת געזומען פֿון זיער־פֿראַנקרייך, נאָר ביסלאַכווייז האָט מען אָנגעהויבען בעצי־הען זייד פֿון איטאַליען, פֿון שפּאַניען, פֿון עסטרייך, פֿון קאַווקאז, פֿון יאַפּאַן. פֿון די פֿינף מיליאָן קילאָ רויע זייד, וואָס זיינען אין 1875־טען יאָהר פֿערוואַנדעלט געוואָרען אין שטאָפֿען אין דעם געגענד פֿון ליאָן, זיינען בלויז 400 טויזענד קילאָ געווען פֿראַנצויזישע זייד.

נאָר וויבאַלד ליאָן האָט געאַרבייט מיט אימפּאָרטירטע זייד טאָ פֿאַרוואָס האָט שווייץ, דייטשלאַנד, רוסלאַנד, ניט געוואָלט טהאָן דאָסזעלבע? די זיידען־וועבערייַ האָט זיך ביסלאַכווייז ענטוויקעלט אין די דערפֿער אַרום ציריך. באַזל איז געוואָרען אַ גרויסער צענטער פֿאַר די זיידען־וואַרען. די רעגירונג פֿון קאַווקאז האָט פֿערבעטען צו זיך פֿרויען פֿון מאַרסייל אוּן אַרבייטער פֿון ליאָן צו קומען אויסלערנען די גרויזינער, ווי אַזוי ריכטיג צו ערציהען דעם זיידען־וואָרים, אוּן די בויערן פֿון קאַווקאז, ווי אַזוי צו פֿער־וואַנדלען די רויע זייד אין שטאָפֿען. עסטרייך האָט זיי נאָכגעטהאָן. דייטשלאַנד האָט, מיט דער הילף פֿון ליאָנער אַרבייטער, אויפֿגעשטעלט גרויסע זיידפֿאַבריקען. די פֿער־אייניגטע שטאַאַטען האָבען געטהאָן דאָסזעלבע אין פּע־טערסבורג...

און היינט צו טאָג איז די זייד־אינדוסטריע שוין ניט מעהר קיין פֿראַנצויזישע אינדוסטריע. מען מאַכט יעצט זיידען־וואַארען אין דייטשלאַנד, אין עסטרייך, אין די פֿער־אינינגטע שטאַאטען, אין ענגלאַנד. די בויערן פֿון קאַווקאַז וועבען אים ווינטער זיידענע טיכער פֿאַר אַזאַ פרייז, וואָס וואָלט די ליאָנער אַרבייטער אפילו אויף קיין ברויט ניט געסטייעט. איטאַליען שיקט זיידען־וואַארען קיין פֿראַנקרייך, און ליאָן, וועלכע פֿלעגט אין אָנפֿאַנג פֿון די זיבעציגער יאָהרען עקספּארטירען פֿאַר 460 מיליאָן פֿראַנק זיידענס, שיקט איצט ניט אַרויס מעהר ווי פֿאַר 233 מיליאָן. אין גיכען וועט זי מעהר ניט שיקען קיין אויסלאַנד נור די טהייערע שטאָפֿען אָדער עטליכע נייע מאָדעלען, — אום צו דיענען אַלס מוסטער פֿאַר די דייטשען, די רוסען, די יאַפּאַנער.

און פונקט דאָסזעלבע איז מיט די אנדערע אינדוסטריען. בעלגיען האָט מעהר ניט דעם מאָנאָפּאָל פֿון די טוכוואַרג: מען מאַכט עס שוין אין דייטשלאַנד, אין רוסלאַנד, אין עסטרייך, אין די פֿעראיינינגטע שטאַאטען. די שוויץ און די פֿראַנצויזישע יוראַ האָבען שוין מעהר ניט דעם מאָנאָ־פּאָל פֿון די זיינער־מאַכריי: מען מאַכט איצט זיינערס איבעראַל. סקאָטלאַנד פֿאַבריצירט שוין איצט ניט קיין צוקער פֿאַר רוסלאַנד: מען אימפּאָרטירט רוסישען צוקער אין ענגלאַנד; איטאַליען, כאָטש זי האָט ניט קיין אייזען און קיין שטיין־קויכען, מאַכט פֿונדעסטוועגען אַליין איהרע קרייצערס און די מאַשינען פֿון איהרע דאַמפּפּ־שיפֿען; די כעמישע אינדוסטריע איז שוין מעהר ניט דער מאָנאָפּאָל פֿון ענגלאַנד: מען מאַכט שוועבעל־זויערע און סאָדאַ איבעראַל. אויף דער לעצטער וועלט־אויסשטעלונג האָט מען געקענט זעהן אַלע סאָרטען מאַשינען, וואָס זיינען פֿאַבריצירט געווארען אַרום ציריך; די שוויץ וועלכע האָט ניט קיין שטיין־קויללען און ניט קיין אייזען נאָר בלויז אויסגעצייכענטע טעכנישע שוהלען, מאַכט די מאַשינען

בעסער אוּן בילִיגער איידער ענגלאַנד; — אָט וואָס עס בלייבט איבער פֿון דער טהעאָריע פֿון אויסטויש.

נון, די שטרעבונג אין דער אינדוסטריע, — אַזוי ווי אין אַלעם אַנדערע, — אִיז די דעצענטראַליזאַציאָן.

יעדע נאַציאָן געפֿינט, אַז עס צאָהלט זיך איהר צו פֿאַר־אייניגען ביי זיך די ערד־אַרבייט מיט די פֿערשיידענסטע פֿאַבריקאַציאָנען. די ספּעציאַליזירונג, מכח וועלכער די עקאָנאָמיסטען האָבען אונז אַזוי פֿיעל דערצאָהלט, אִיז בלויז גוט געווען רייך צו מאַכען עטליכע קאַפּיטאַליסטען. נאָר זי האָט קיין שום עקזיסטענץ־בערעכטיגונג ניט, אוּן אדרבה, ס'אִיז פֿיעל בעסער, אַז יעדעס לאַנד זאָל קענען אַליין אויסאַרבייטען זיינע אייגענע וויץ אוּן זיינע אייגענע גרינוואַרג אוּן פֿאַבריצירען ביי זיך אַלע פֿאַרטיגע, אויסגעאַרבייטע פֿראָדוקטען, וואָס עס פֿערברויכט. דיזע פֿערשיעדענאַרטיגקייט אִיז די בעסטע גאַראַנטיע פֿאַר דער פֿאַלשטענדיגער ענטוויקלונג פֿון דער פֿראָדוקציאָן דורך דער געגענזייטיגער הילף אוּן פֿון אַלע פֿראָגרעסיווע עלעמענטען; בעת וועלן די ספּעציאַליזירונג איז דער אָבהאַלט פֿון דעם פֿראָגרעס.

די אַגריקולטור קען ניט זיין ערפֿאָלגרייך נור לעבען פֿאַבריקען. אוּן אַזוי גיך ווי אין איינציגע פֿאַבריק ווערט געפֿעפֿנט, מוזען זיך אַרום איהר עפֿענען אַלערליי אַנדערע פֿאַבריקען, אום זיך שטיצענדיג געגענזייטיג אוּן אונטערטרייבענדיג אייגע די אַנדערע דורך זייערע ערפֿינדונגען, זאָלען זיי קענען אַלע אינאיינעם וואַקסען.

III.

אין דער אמת'ן, אִיז דאָך דאָס אַן אונזינן צו עקספּאָרטירען וויץ אוּן צו אימפּאָרטירען מעהל, אַרויסצופֿיהרען וואָל אוּן אַריינברייננגען טוך־וואַרג, עקספּאָרטירען אייזען אוּן אימפּאָרטירען מאַשינען, ניט נור מחמת דעם וואָס די

דאָזיגע טראַנספאָרטען פֿעראורזאַכען אונניצליכע קאָסטען, נאָר איבערהויפט דערפֿאַר ווייל אַ לאַנד, וואָס האָט ניט קיין ענטוויקעלטע אינדוסטריע, מוז נו׳טווענדיגערווייזע בלייבען הינטערשטעליג אין אַגריקולטור; ווייל אַ לאַנד, וואָס האָט ניט קיין גרויסע פֿאַבריקען צו אַרבייטען די שטאָל־וואַאַרען, איז אויך הינטערשטעליג אין אַלע אַנדערע אינדוסטריען; און ענדליך דערפֿאַר ווייל אַ היבשע צאָהל אינדוסטריעלע און טעכנישע פֿעהיגקייטען בלייבען אונ־בענוצט.

אַלעס איז געקניפט און געפֿלאָכטען היינט צו טאָג אין דער וועלט פֿון דער פראָדוקציאָן. ס׳איז שוין מעהר ניט מעגליך צו בעאַרבייטען די ערד אָהן מאַשינען, אָהן גרויסע בעוואַסערונגען, אָהן אייזענבאַהנען, אָהן דער צוריכטונג פֿון די שטאָפֿען צו בעמיסטיגען דאָס לאַנד. און כדי צו האָבען דיזע מאַשינען, וואָס זאָלען זיך צופאַסען צו די לאָקאַלע אומשטענדען, דיזע אייזענבאַהנען, דיזע בעוואַ־סערונגס־אינדזשינס א. ד. ג., מוז זיך ענטוויקלען אַ געווי־סער ערפֿינדונגס־גייסט, אַ געוויסע טעכנישע געשיקליכקייט, וועלכע קענען זיך אפילו ניט אָנהויבען אַרויסצייגען, כל זמן דער גראָבאייזען און דער אַקער בלייבען די איינציגע אינסטרומענטען פֿון דער ערד־אַרבייט.

אום דאָס פֿעלד זאָל גוט בעאַרבייט ווערן, כדי עס זאָל טראָגען די גוטע פֿריכטע, וואָס דער מענש האָט אַ רעכט צו ערוואַרטען, מוז די ווערקשטאַט און די פֿאַבריק—פֿיעלע ווערקשטאַטען און פֿאַבריקען—זיך געפֿינען לעבען דעם.

די פֿערשיעדענאַרטיגקייט פֿון די בעשעפֿטיגונגען, די פֿערשיעדענאַרטיגקייט פֿון די פֿעהיגקייטען, וועלכע ענט־שטעהען דערפֿון, פֿעראייניגט צו איין געמיינשאַפֿטליכען צוועק,—אָט דאָס איז די אמת׳ע קראַפֿט פֿון דעם פֿאָרטשריט.

און איצט, לאָמיר זיך פֿאָרשטעלען אַ שטאָדט, אַ שטיק לאַנד, גרויס אָדער קליין—דאָס מאַכט ווינציג וואָס אויס—

וואָס הויבט אָן אַרײַנטרעטען אין דעם וועג פֿון דער סאָ־ציאַלער רעוואָלוציאָן.

„ס׳וועט זיך גאָר נישט ענדערן, — האָט מען אונז שוין מעהר ווי איינמאָל געזאָגט. — מען וועט עקספּראָפּריאי־רען די וועדקשטאַטען, די פֿאַבריקען, מען וועט ערקלעה־רען, אַז פֿון היינט אָן בעלאַנגט דאָס אייגענטהום צום גאַנצען לאַנד אָדער צו דער קאָמונע; אוּן יעדער אייגער וועט זיך געהן צוריק צו זײַן געוועהנלי׳כער אַרבייט. דאָס וועט זײַן די רעוואָלוציאָן."

אָבער נײַן; די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן וועט ניט געמאַכט ווערן אויף אַזאַ פּשוט׳ן אופֿן.

מיר האָבען עס שוין געזאָגט: זאָל מאָרגען די רעוואָ־לוציאָן אויסברעכען אין פּאַריז, אין ליאָן אָדער אין וואָס פֿאַר ס׳איז אַנדער שטאָדט; זאָל מען מאָרגען לייגען די האַנד אין פּאַריז, אָדער ערגעץ אַנדערש, אויף די פֿאַב־ריקען, די הייזער אָדער די באַנק — דאַן וועט די גאַנצע איצטיגע פּראָדוקציאָן שוין מחמת דעם אַליין מוזען קריגען גאָר אַן אַנדער פּנים.

דער אינטערנאַציאָנאַלער האַנדעל וועט זיך אָבשטעלען, אַזוי ווי ס׳וועט אויפֿהערן אַרײַנקומען וויץ פֿון אויסלאַנד; דער פֿערקויף פֿון סחורות אוּן פֿון לעבענסמיטעל וועט פֿאַראַליזירט ווערן. אוּן די שטאָדט, אָדער די שטריטאָריע, וואָס וועלען זיך געפֿינען אין אַ רעוואָלטירענדען צושטאַנד, וועלען מוזען רעאָרגאַניזירען פֿון קאָפּ ביז די פֿיס די גאַנצע פּראָדוקציאָן, כדי צו שאַפֿען פֿאַר זיך די נייטיגע מיטלען צום לעבען. אויב זיי וועלען דורכפֿאַלען, וועט עס פֿאַר זיי הייסען דער טויט. וועלען זיי אָבער זיין ערפֿאָלגרייך, דאַן וועט עס זיין אַ רעוואָלוציאָן אין דעם גאַנצען עקאָנאָ־מישען לעבען פֿון לאַנד.

אַזוי ווי דאָס אַרײַנברייננען פֿון לעבענסמיטעל וועט ווערן וואָס וויטער אַלץ וויניגער, אוּן דער פֿערברויך, די קאָנ־

סומציאָן אַלץ מעהר; אַזוי ווי דריי מיליאָן פֿראַנצויזען, וועלכע האָבען געאַרבייט פֿאַר'ן עקספּאָרט, וועלען זיין געצוואונגען אַרומצוגעהן ליידיג; אַזוי ווי טויזענד זאַכען, וואָס מען קריגט היינט צו טאָג פֿון ווייטע און נאָהנטע לענדער, וועלען אויפֿהערן קומען, און די גאַנצע לוקסוס־אינדוסטריע וועט זיך אָבשטעלען, — וואָס זשע וועלען די איינוואוינער טהאָן, כדי צו האָבען וואָס צו עסען פֿאַר זעקס מאָנאַט צייט?

ס'פֿערשטעהט זיך פֿון זיך אַליין, אַז די גרויסע מאַסע וועט פֿאָדערן פֿון דער ערד איהרע לעבענסמיטעל, ווען די מאַגאַזינען וועלען בלייבען ליידיג. מען וועט מוזען בעאַר־בייטען די ערד: פֿעראייניגען אין פאַריז גופא און אין דער אומגעגענד די אַגריקולטור מיט דער אינדוסטריעלער פּראָ־דוקציאָן, אַוועקוואַרפֿען די טויזענד קליינע לוקסוס־פֿאַכען, אום צו זאָרגען פֿאַר דאָס סאַמע נויטיגסטע — דאָס ברויט.

די בירגער, די איינוואוינער פֿון דער שטאָדט וועלען אַלזאָ מוזען ווערן ערד־אַרבייטער. ניט אַזוי ווי דער בויער, וועלכער בענוגענט זיך מיט זיין אַקער־אייזען, אום מיט צרות צו שאַפֿען זיין יעהרליכע נאַהרונג, נאָר נאָכפֿאָלגענ־דיג די פּרינציפּען פֿון דער אינטענסיווער אַגריקולטור, אָנגעווענדעט אין אַ גרויסער מאָס מיט די בעסטע מאַשינען, וואָס דער מענש האָט ערפֿונדען, וואָס ער קען נאָך ערפֿינ־דען. מען וועט בעאַרבייטען די ערד, אָבער ניט ווי דאָס לאַסט־פֿערד, דער שווער פֿערהאָרעוועטער בויער פֿון קאַנ־טאַל, — איבעריגענס, וועט עס דער פאַריזער גאָלד־אַר־בייטער בפירוש ניט וועלען, — מען וועט רעאָרגאַניזירען די ערד־אַרבייט, אָבער ניט אין צעהן יאָהר צייט, נאָר גלייך אויף'ן אָרט, אין רעכטען מיטען פֿון די רעוואָלוציאָ־נערע קעמפּפֿע, זיך וועלענדיג בעוואָרענען געגען דעם שונא.

מען וועט עס מוזען מאַכען אַזוי ווי פֿערנינפֿטיגע וועזענס, זיך בעהעלפֿענדיג מיט די קענטענישען, מיט דער ערפֿאַה־

דונג, זיך אַרגאַניזירענדיג אין פֿרייליכע גרופּען פֿאַר אַן אַננענעהמער אַרבייט, אָקוראַט ווי יענע מחנות, וועלכע האָבען מיט הונדערט יאָהר צוריק צוגראָבען דעם מאַרם־פֿעלד, פּראָווענדיג דעם יום טוב פֿון דער פֿעדעראַציאָן: — דאָס וועט זיין אַן אַרבייט פֿול מיט פֿרייד, ווייל זי וועט ניט געטהאָן ווערן איבער די כוחות; אַן אַרבייט, וואָס וועט זיין אָרגאַניזירט אויף אַ ווייסענשאַפֿטליכען אופן, וואו דער מענש קען פֿערבעסערן אוּן ערפֿינדען זיינע געציינג אוּן וואו ער פֿיהלט זיך בעוואוסט, אַז ער איז אַ ניצליכעם מיט־גליעד פֿון דעם כלל, פֿון דער גאַנצער קאָמונע.

מען וועט בעאַרבייטען די ערד. אָבער מען וועט אויך מוזען פּראָדוצירען טויזענד זאַכען, וואָס מיר זיינען נעווואוינט געווען צו קריגען פֿון אויסלאַנד. אוּן לאָמיר ניט פֿערגעסען, אַז פֿאַר די איינווואוינער פֿון דער רעוואָלטירטער טעריטאָריע, וועט יעדער פלאַץ, וואו די רעוואָלוציאָן וועט ניט פֿאָרקומען, בעטראַכט ווערן אַלס דאָס אויסלאַנד. אין 1793, אין 1871 האָט די רעוואָלטירטע הויפּט־שטאָדט געקוקט אויף דער פּראָווינץ פֿון פֿראַנקרייך, זאָגאַר אויף די גאַנץ נאָהענטע שטעדט, ווי אויף אַן אויסלאַנד. די פֿראַנצויזישע גוטסבעזיצער האָבען אויסגעהונגערט די סאַנקילאָטען אַזוי גוט, אוּן אפשר נאָך מעהר, ווי די מחנות פֿון דייטשע סאָלדאַטען, וואָס די ווערסאַילער פֿערשווערער האָבען געבראַכט קיין פֿראַנקרייך. מען וועט מוזען זעהן זיך בעגעהן אָהן דעם דאָזיגען אויסלאַנד. אוּן מען וועט אויסקומען אָהן איהם. פֿראַנקרייך האָט ערפֿונדען דעם צוקער, וואָס ווערט פֿאַבריצירט פֿון בוריקעס, ווען דער צוקער פֿון די זיסע שטעקלאַך האָט אָנגעהויבען ווערן ווייניג, דורך דעם טריק, וואָס נאַפּאָלעאָן דער ערשטער האָט אָבגעשפּיעלט ענגלאַנד, פֿערשליסענדיג די פֿאָרטען פֿון דעם קאָנטינענט פֿאַר איהר קאָמערץ. פֿאַריז האָט אויסגעפֿונען דעם סאַלפּעטער ביי זיך אין די הייהלען, ווען דער סאַלפּעטער האָט אויפֿגעהערט

קומען פֿון ערגעץ אַנדערש. וואָס זשע, וועלען מיר שטעהן נידעריגער פֿון אונזערע זיידעס, וועלכע האָבען קוים מיט צרות געקענט אויסרייַדען די ערשטע עטליכע וועלטער פֿון דער וויסענשאַפֿט?

אַ רעוואָלוציאָן איז עטוואָס מעהר ווי די פֿערניכטונג פֿון אַ געוויסען רעזשים. ס'איז די ערוואַכונג פֿון דעם מענשליכען שכל, דער ערפֿינדונגס־גייסט פֿערצעהנפֿאַכט, פֿערהונדערטפֿאַכט; ס'איז דער מאַרגען־אויפֿגאַנג פֿון אַ נייער וויסענשאַפֿט, — די וויסענשאַפֿט פֿון אוועלכע נעלעהרטע ווי לאַפּלאַס, לאַמאַרק, לאַוואָאַזיע! — ס'איז אַ רעוואָלוציאָן אין די מוחות, נאָך מעהר איידער אין די אינסטיטוציאָנען פֿון דער געזעלשאַפֿט.

און מען רעדט זיך דאָס אַזוי לייכט וועגען אַריינגעהן צוריק אין וועלקשטאַט נאָך דער סאַציאַלער רעוואָלוציאָן, אָקוראַט ווי עס וואָלט זיך געהאַנדעלט וועגען אַריינגעהן צוריק צו זיך אין שטוב נאָך אַ שפּאַציר אין וואַלד פֿון פֿאַנטענבלאָ!

דאָס אַליין וואָס מען וועט האָבען אָנגעריהרט דאָס בורזשואַזע אייגענטהום, רופֿט שוין אַרויס די נויטוועגדינקייט צו רעאָרגאַניזירען פֿון קאָפּ ביז די פֿיס דאָס גאַנצע עקאָנאָמישע לעבען אין די וועלקשטאַטען, אין די סקלאַדען, אין די פֿאַבריקען.

און די רעוואָלוציאָן וועט עס דורכפֿיהרען. זאָל נאָר פֿאַרגיסאַכען די סאַציאַלע רעוואָלוציאָן און זיין בלויז אַ יאָהר אַדער צוויי אָבגעשניטען פֿון דער גאַנצער וועלט דורך די אָנהייַנגער פֿון דער בורזשואַזיע אַרדנונג! און די מיליאָנען פֿון מוחות, וואָס די גרויסע פֿאַבריק האָט נאָך גליקליכערווייז ניט פֿערפֿינסטערט און פֿערגרעבט, — דיזע שטאָדט פֿון קליינע פֿאַכען, וועלכע האַלטען אין איין וועקען דעם ערפֿינדונגס־גייסט, — וועלען וויזען דער וועלט, וואָס דעם מענשען'ס מוח קען אויפֿטהאָן, ניט ערוואַרטענדיג קיין

אנדער זאַך אויסער די בעוועגענדע קראַפֿט פֿון דער זונן, וועלכע בעלייכט איהם, פֿון דעם ווינד, וועלכער קעהרט אינזער שמוץ, און טהעטיגע כוחות צו בעאַרבייטען די ערד, אויף וועלכע מיר געהען.

מען וועט זעהן, וואָס די צוזאַמענהויפֿונג פֿון אַזוי פֿיער פֿערשיעדענע פֿאַכען, וועלכע פֿערפֿאָלקאָמען זיך איינע די אַנדערע אויף איין ווינקעל פֿון דעם ערד־קוגעל, און דער בעלעבענדער גייסט פֿון א רעוואָלוציאָן זיינען אים שטאַנד אויפֿצוטהאָן, אום צו פֿערזאָרגען צוויי מיליאָן אינטעליגענטע וועזענס מיט עסען, קליידונג, וואוינונג און אַלערליי מעג־ליכע לוקסוס־זאַכען.

ס'איז ניט נייטיג צו זיין ראָמאַנטיש, אום זיך דאָס פֿאָר־צושטעלען. דאָס וואָס מען קען שוין; דאָס וואָס איז שוין ביז אַהער אויסגעפֿרואווט און אָנערקענט געוואָרען, וואָלט גענוג געווען עס דורכצופֿיהרען, מיט דער בעדינגונג, אַז עס זאָל בעפֿרוכטבאַרט און בעלעבט ווערן פֿון דעם דרייס־טען הויך פֿון דער רעוואָלוציאָן, פֿון דעם ספֿאָנטאַנעם, פֿרייוויליגען שוואונג פֿון די מאַסען.

די אגריקולטור.

I

מען האָט אָפֿטמאָל פֿאָרגעוואָרפֿען דער פאָליטישער עקאָנאָמיע, אַז זי ציהט אַלע איהרע שליסע פֿון דעם דאַזיגען, זיכער פֿאַלשען פרינציפ, אַז דער איינציגער גרונד וואָס טרייבט דעם מענשען צו פֿערגרעסערן זיין פראָדוקציאָנס־קראַפֿט, איז דער פערזענליכער אינטערעס אין דעם איינגסטען זינן פֿון ויאַרט.

דער פֿאָרוואורף איז פֿאָלשטענדיג גערעכט: אויף אַזוי ווייט גערעכט, אַז די צייטען פֿון די גרויסע אינדוסטריעלע ענטדעקונגען און פֿון אמת'ע פֿאָרטשריטע אין דער אינדוסטריע זיינען דוקא געווען די, ווען מען האָט געטרוימט פֿון אַלגעמיינעם גליק, ווען מען האָט זיך אַם ווינציגסטען אָבגעגעבען מיט פערזענליכער בערייכערונג. די גרויסע פֿאָרשער און די גרויסע ערפֿינדער האָבען דער עיקר געטראַכט מכח דער בעפֿרייאונג פֿון דער מענשהייט; און ווען די וואָטס, די סטיפֿענסאָנס, די זשאַקאַרדס א. ז. וו. וואָלטען בלויז געקענט זעהן צו וואָס פֿאַר אַ שרעקליכער לאַגע פֿון עלענד און נויטה זייערע שלאָפֿלאָזע נעכט וועלען פֿיהרען דעם אַרבייטער, וואָלטען זיי וואַהרשיינליך פֿערברענט זייערע פלענער און צובראָכען זייערע מאָדעלען.

אַן אַנדער פרינציפ, וועלכער דרינגט אויך דורך די פאָליטישע עקאָנאָמיע, איז פונקט אַזוי פֿאַלש. ס'איז דאָס וואָס כמעט אַלע עקאָנאָמיסטען גיבען צו שטילערהייט, אַז אויב ס'איז פֿאַרהאַן אַן איבער־פראָדוקציאָן אין געוויסע

צווייגען פֿון דער אינדוסטריע, וועט א געזעלשאַפֿט פֿונ־דעסטוועגען קיינמאָל ניט האָבען גענוג פּראָדוקטען צו בעפֿריעדיגען אַלעמענס בעדירפֿניסע; אין מחמת דעם וועט קיינמאָל ניט קומען די צייט, וואָן א מענש וועט ניט זיין געצוואונגען צו פֿערקויפֿען זיין אַרבייטס־קראַפֿט פֿאַר אַ געוויסען לוין. אָט דער כלל, וואָס וועלט שטיצערהייט צוגעגעבען, איז דער יסוד פֿון אַלע מהאָריין, פֿון אַלע זאָגענאַנטע „געזעצען", וואָס די עקאָנאָמיסטען לערנען אונז.

און דאָך, איז דאָס זיכער, אַז פֿון׳ם טאָג אָן וואָס וועלכע ס׳ניט איז ציוויליזירטע געזעלשאַפֿט זאָל זיך שטעלען די פֿראָגע, וואָס זיינען די בעדירפֿניכע פֿון אַלעמען אוֹן די מיטלען זיי צופֿרידענצושטעלען, וואָלט זי זעהן, אַז זי האָט שוין איצט, אי אין דער אינדוסטריע אי אין דער אַגרי־קולטור, אַלעס וואָס איז נייטיג צו בעפֿריעדיגען מיט דער פֿולער האַנד אַלע בעדירפֿניסע, מיט דער בעדינגונג, פֿערשטעהט זיך, אַז די מיטלען זאָלען אָנגעוועדט ווערן צופֿריעדענצושטעלען די ווירקליכע בעדירפֿניסע.

אַז דאָס איז וואָהר אין דעם וואָס אָנבעלאַנגט די אינ־דוסטריע, קען קיינער ניט אָבליקענען. ס׳איז גענוג דורכ־צושטודירען אין די גרויסע אינדוסטריעלע געשעפֿטען די מיטלען, וועלכע ווערן שוין איצט אָנגעוענדעט, אום ארוים־צוציהען קוילען אוֹן מינעראַלען פֿון דער ערד, צו בעקומען אוֹן אויסצוּאַרבייטען דעם שטאָהל, פֿאַבריצירען די שטאָפֿען פֿאַר קלייַדער א. ז. וו., — ס׳איז גענוג צו בעקענען זיך דערמיט, אום צו זעהן, אַז אין דעם וואָס איז שייך צו די פּראָדוקטען פֿון אונזערע גרויסע פֿאַבריקען, פֿון אונזערע ווערקשטאַטען, אונזערע מינען, איז וועגען דעם גאָר קיין צווייפֿעל ניטאָ. מיר וואָלטען שוין איצט געקענט פֿער־פֿירפֿאַבען אונזער פּראָדוקציאָן, אוֹן מיט אַסך ווייניגער אַרבייט.

נאָר מיר געהען נאָך ווייטער. מיר בעהויפטען, אַז מיט דער אַגריקולטור איז דאָסזעלבע וואָס מיט דער אינדוס־טריע: דער ערד־אַרבייטער, אזוי ווי דער פֿאַבריק־אַרבייטער, האָט שוין איצט די מיטלען צו פֿערפֿיערפֿאַכען, אויב ניט פֿערצעהנפֿאַכען זיין פּראָדוקציאָן, און ער וועט עס קענען טהאָן אַזוי גיך ווי ער וועט פֿיהלען דאָס בעדירפֿניס דערצו און אַזוי שנעל ווי ער וועט אַריבערגעהן צו דער געזעלשאַפֿטליכער אָרגאַניזאַציאָן פֿון דער אַרבייט, אָנשטאָט דער קאַפּיטאַליסטישער אָרגאַניזאַציאָן.

יעדעס מאָל וואָס מען רעדט פֿון דער אַגריקולטור שטעלט מען זיך תמיד פֿאָר דעם בויער, אָנגעבויגען איבער זיין אַקער, וואָס פֿערזעעט די ערד מיט אַ שלעכט סאָר־טירטען ווייץ און וואַרט דערנאָך מיט שרעק און אונגעדולד אויף דעם, וואָס דאָס גוטע אָדער שלעכטע יאָהר וועט איהם בריינגען. מען זעהט אַ פֿאַמיליע, וועלכע אַרבייט פֿון אין דער פֿריה ביז ביינאַכט, ניט האָבענדיג קיין אַנדער בעלוינונג אויסער אַ שלעכטען געלעגער, טרוקען ברויט און אַ זויערע משקה צום טרינקען.

און אַז מען רעדט שוין יאָ וועגען דיזען מענשען, פֿער־שקלאַפֿט און אונטעריאָכט פֿון עלענד און נויטה, איז דאָס העכסטענס איהם צו פֿערלייכטערן אַביסעל די שטייערן זיינע אָדער פֿערקלענערן די פּראָצענטען, וואָס ער מוז צאָהלען. אָבער מען וואַנט זאָגאַר ניט זיך פֿאָרצושטעלען אַ בויער מיט אַן אויסגעגלייכטען רוקען, וועלכער פּראָ־דוצירט אין עטליכע שטונדען אַ טאָג דאָס וואָס איז גענוג, אום צו ערנעהרען ניט נור זיין פֿאַמיליע אַליין, נאָר ווייניגסטענס נאָך הונדערט מענשען. אין די שטאַרקסטע טרוימען זייערע וועגען דער צוקונפֿט, סמייען סאָציאַליסטען ניט צו געהן ווייטער פֿון דער גרויסער אַמעריקאַנער אַגריקולטור, וועלכע איז אין גרונד גענומען מעהר ניט ווי דער אָנפֿאַנג, די קינדער־יאָהרען פֿון דער קונסט.

דער היינטיגער ערד־אַרבייטער האָט אַסך ברייטערע אידעען, אַסך גראַנדיאָזערע אויפֿפֿאסונגען, ער דאַרף מעהר ניט האָבען ווי אַ טהייל פֿון אַ העקטאַר לאַנד, אום אַרויס־צוברייננען אַוויפֿיעל גרינוואַרג וויפֿיעל ס׳איז נייטיג פֿאַר די ערנעהרונג פֿון אַ נאַנצער פֿאַמיליע; צו ערנעהרען פֿינף אוון צוואַנציג בהמות דאַרף ער איצט ניט האָבען מעהר פֿלאַץ וויפֿיעל ס׳איז נייטיג געווען אַמאָל אויף צו ערנעהרען אין בהמה. ער שטרעבט דערצו צו קענען אירע מאַכען די ערד; ניט זיין אָכהיינגיג פֿון די יאָהרעס־צייטען אוון פֿון דעם קלימאַט; צו קענען אָנ־וואַרעמען די לופֿט אוון די ערד אום דער יונגער פֿלאַנצע; מיט אירע וואָרט, צו פֿראָדוצירען אירע אייגענע העקטאַר לאַנד דאָס, וואָס האָט זיך אַמאָל ניט איינגעבען אַויסצונעהמען פֿון פֿופֿציג העקטאַר, אי דאָס ניט האָרעווענדיג איבער די כוהות אוון אַרבייטענדיג אַסך וויינגער ווי פֿריהער. ער מיינט, אי מען וואָלט געקענט פֿראָדוצירען איבער נעגוג צו ערנעהרען די גאַנצע וועלט, ניט אָבגעבענדיג אויף דער ערד־אַרבייט מעהר ווי דאָס וואָס ערער איינער קען איהר געבען מיט פֿערגניגען, מיט פֿרייד.

אָט דאָס איז די איצטיגע שטרעבונג פֿון דער אַנרי־קולטור.

אין דער צייט וואָס די געלעהטע מיט ליעביג׳ן, דעם גרינדער פֿון דער כעמישער טהעאָריע פֿון דער אַגריקולטור אָן דער שפיצע, האָבען זיך זעהר אָפֿט גע־לאַזט פֿערפֿיהרען פֿון זייערע טהעאָריען אויף פֿאַלשע וועגען, האָבען פראָסטע, ניט־געבילדעטע ערד־ארבייטער געפֿעפֿנט אַ נייעם וועג פֿון וואָהלשטאַנד פֿאַר דער מענשהייט. די גרינוואַרג־געדאַנקען פֿון פאַריז, פֿון רוען, ענגלישע גערטנער, בעלגישע פֿארמערס, ערד־אַרבייטער פֿון זשערסי, פֿון גערנעסי אוון פֿון די סילי־אינזלען האָבען

ג׳עפֿענט פֿאַר אונז אַזעלכע בריוטע האָריזאָנטען, וואָס דאָס אויג קען נאָר ניט אַ־ומנעהמען.

וועהרענד אַ בייע־ן־פֿאמיליע האָט נעדאַרפֿט האָבען וויניגסטענס זיבען אָדער אַכט העקטאַר לאַנד, אום צו לעבען פֿון די פֿראָדוקטען פֿון דער ערד,—און מען ווייסט וי אַזוי די בויערן לעבען,—קען מען איצט אפילו ניט זאָגען אויף ריכטיג וואָס פֿאַר אַ קליין שטיקעל ערד ס׳איז נייטיג פֿאַר אַ פֿאַמיליע. אום אַרויסצוציהען דערפֿון אַלעס וואָס לאָזט זיך נור,—נייטיגע און לוקסוס־זאַכען,—עס בעאַרבייטענדיג לויט די וועגען אין מיטלען פֿ׳ן דער אינ־טענסיווער ערד אַ־כיים. און יערען מאָג ווערט אַלץ דיזע שטיקעל ערד קלענער. אין אַז מען זאָל אונז אַשטייגער פֿרעגען. וויפֿיעל מענשען ויאָלטען געקענט לעבען בהרחבה אויף אַ קוואַדראַט־מייל, ניט אימפֿאָרטירענדיג קיין שום ערד־פֿראָדוקטען פֿון דרויסען, וואָלט אונז געווען שווער צו ענטפֿער־ן אויף דיזער פֿ־אגע. דיזע צאָהל פֿערגרעסערט זיך פֿראָפֿאָרציאָנעל צו דעם פֿאָרטשריט פֿון דער אַנריקולטור.

מיט צעהן יאָהר צוריק האָט מען שוין געקענט מאַכען די בעהויפטונג, אַז אַ בעפֿעלקערונג פֿון הונדערט מיליאָן מענשען וואָלט געלעבט גאַנץ גוט אויף די פֿראָדוקטען פֿון דער פֿראַנצויזישער ערד, ניט אימפֿאָרטירענדיג קיין זאַך פֿון אויסלאַנד. אָבער היינט, זעהענדיג די פֿאָרטשריטע וואָס די אַנריקולטור האָט אין דער לעצטער ציט געמאַכט, אין פֿראַנקרייך אַזוי גוט ווי אין ענגלאַנד, און נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט די נייע האָריזאָנטען, וואָס עפֿענען זיך אויף פֿאַר אונז,—היינט צו טאָג קענען מיר זאָגען, אַז בעאַר־בייטענדיג דיערד, אַזוי ווי מען בעאַרבייט איהר שוין אין פֿיעלע ערטער, זאָגאַר וועט דער באָדען אויז אַן אָרעמער, וואָלטען הונדערט מיליאָן איינוואוינער אויף די פֿופֿציג מיליאָן העקטאַר פֿראַנצויזיש לאַנד נאָך גענוגען אַ צו קלייניע פראָפֿאָרציע אין פֿערגלייך מיט דער צאָהל פֿון מענשען, וואָס די דאָזיגע ערד וואָלט

געקענט ערנעהרען. וואָס מעהר דער מענש וועט פֿאָדערן פֿון דער ערד, אַלץ גרעסער וועט ווערן די בעפֿעלקערונג, די צאָהל פֿון איהרע איינוואוינער.

יעדענפֿאַלס,—און מיר וועלען דאָס זעהן,—קען מען עס בעטראַכטען אַלס אַבסאָלוט בעווייזענע זאַך, אַז ווען פֿאַריז און די צוויי דעפּאַרטאַמענטען „סעין" און „סעין־ע־אואַז" וואָלטען זיך אַשטייגער מאַרגען אַרגאַניזירט אין אַן אַנארכיסטישער קאָמונע, אין וועלכער אַלע זאָלען אַרבייטען מיט זייערע הענד, און ווען די גאַנצע וועלט וואָלט זיך ענטוואַנט זיי צו שיקען אין אייניציג מעסטעל ווייץ, אין אייניציג שטיק פֿיה, אין אייניציגען קאָרב מיט פֿרוכט און וואָלט זיי מעהר ניט איבערגעלאָזט נאָר די הוילע ערד פֿון די צוויי דעפּאַרטאַמענטען,—וואָלטען זיי אליין נעקענט פּראָדוצירען, ניט נור ווייץ, פֿלייש און די נייטיגע נעמיזען, נאָר אויך אַלע לוקסוס־פֿרוכטען, וואָס זאָל זיין נענוג פֿאַר דער בעפֿעלקערונג פֿון די שטעדט און די דערפֿער.

און אַהוץ דעם זאָגען מיר, אַז די גאַנצע אויסגאַבען פֿון מענשליכער אַרבייט וואָלט געווען אַסך ווייניגער ווי דאָס וואָס עס קאָסט איצט צו ערנעהרען די דאָזיגע בעפֿעלקערונג מיט די ווייץ, וואָס וואַקסט אין אָווערן און אין רוסלאנד, מיט די געמיזען, וואָס ווערן צונויפֿגענומען בים־לאַכווייז פֿון איבעראַל, און מיט די פֿריכטע, וואָס וואַקסען אין זיעד־פֿראַנקרייך.

ס׳פֿערשטעהט זיך פֿון זיך אַליין, אַז מיר וועלען לחלוטין ניט זאָגען, אַז מען דאַרף אָבשאַפֿען יעדען אויסטויש, אין אַז יעדע געגענד מוז נעהמען אויף זיך דוקא צו פּראָדוצירען דורך אַ מעהר אָדער ווייניגער אַרטיפֿיציעלע אַגריקולטור דאָס וואָס וואַקסט ניט אויף אַ נאַטירליכען אופֿן אונטער איהר קלימאַט. נאָר וואָס מיר האָבען בדעה צו דערווייזען איז, אַז די טהעאָריע פֿון אויסטויש, ווי מען

פרי־דיגט איהר היינט צו טאָג, איז שטאַרק איבערטריבען; אַז פֿיעלע אויסטוישען זיינען אונניצליך אָדער זאָגאַר שעד־ליך. אַחוץ דעם האַלטען מיר, אַז מען האָט זיך קיינמאָל ניט אָבגעגבען קיין רעכנונג פֿון דער שווערער אַרבייט, וואָס די וויינגערטנער פֿון זיעדען לייגען אַוועק אויף דער ענטוויקלונג פֿון דעם וויינשטאָק, און די רוסישע אָדער אונגאַרישע בויערן אַרויסצובריינגען זייער תבואה, ווי פֿרוכט־באַר זייערע סטעפּנס. און זייערע פֿעלדער זאָלען ניט זיין. מיט זייערע איצטיגע מיטלען פֿון דער אַלט־מאָרישער אַגריקולטור, האָרעווען זיי זיך אָן אַסך מעהר ווי ס'וואָלט נייטיג געווען אום אַרויסצוקריגען דיזעלבע פּראָדוקטען דורך דער אינטענסיווער אַגריקולטור, זאָגאַר אונטער אַסך אונגינ־סטיגערע קלימאַטען און אויף אַ באָדען, וואָס איז ווייניגער געבענטשט פֿון דער נאַטור.

II.

ס'וואָלט געווען אַן אונמעגליכע זאַך אויסצורעכענען דאָ די מאַסע פֿון פֿאַקטען, אויף וועלכע מיר בעגרינדען אונ־זערע בעהויפּטונגען. מיר זיינען אַלזאָ געצוואונגען אָבצו־שיקען אונזערע לעזער, וועלכע ווילען האָבען אויספֿיהרלי־כערע ידיעות וועגען דיזען ענין, צו די אַרטיקלען, וועלכע מיר האָבען פֿערעפֿענטליכט אין ענגליש. נאָר הויפּטזעכליך זיינען פֿאַרהאַן עטליכע אויסגעצייכענטע ווערקע אין פּראַנ־צויזיש, וואָס זיינען פֿון וויכטיגער בעדייטונג פֿאַר די, וועלכע אינטערעסירען זיך אין דיזער פֿראַגע.

וואָס איז שייך צו די איינוואיינער פֿון די גרויסע שטעדט, וועלכע האָבען נאָך ניט קיין ריכטיגען בעגריף פֿון דער אַגריקולטור, ראַטהען מיר זיי דורכצוגעהן צופֿוס די אַרו־מיגע דערפֿער און דאָרט שטודירען די ערד־אַרבייט.

זאָלען זיי זיך צוקוקען, זאָלען זיי ריידען מיט די געמיזע־גערטנער, און אַ גאַנץ נייע וועלט וועט זיך עפֿענען פֿאַר זיי. זיי וועלען אויף אַזאַ'ן אופן קענען זעהן וואָס די

אייראָפּעאישע אַגריקולטור פֿון צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט וועט זיין; זיי וועלען פֿערשטעהן, מיט וואָס פֿאַר אַ מאַכט די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן וועט זיין בעוואָפֿענט, ווען מען וועט נור דערגעהן דעם סוד, ווי אַזוי צו קענען אַרויסקריגען פֿון דער ערד אַלעס וואָס מען וועט פֿון איהר פֿערלאַנגען.

עטליכע פֿאַקטען וועלען זיין גענוג צו צייגען, אַז אונזערע בעהויפּטונגען זיינען לחלוטין ניט איבערטריבען. איידער מיר געהען אַריבער דערצו, געפֿינען מיר פֿאַר נויטיג צו געבען אַן אַלגעמיינע בעמערקונג.

מען ווייסט אין וואָס פֿאַר טרויעריגע צושטענדע די אַגריקולטור געפֿינט זיך אין אייראָפּאַ. אויב דער בויער, וואָס בעאַרבייט די ערד, ווערט ניט אויסגעפלינדערט פֿון דעם גרונד־בעזיצער, ווערט ער עס פֿון דעם שטאַאַט. אויב דער שטאַאַט האָט איינזעהעניש מיט איהם און נעהמט ביי איהם ניט צו אַלעס וואָס ער האָט, קומט דער געלדלייהער, דער פּראָצענטניק, וועלכער פֿערשקלאַפֿט איהם מיט וועקסלען, וואָס געהען איינע נאָך די אַנדערע, און מאַכט איהם פֿאַר אַן איינפֿאַכען פּאַכטער פֿון אַ שטיק ערד, וואָס בעלאַנגט אייגענטליך צו אַ געוויסע באַנק.

דער גרונד־בעזיצער, דער שטאַאַט און דער באַנקיר פּלינדערן אַלזאָ אויס דעם בויער דורך די צינזען, די שטייערן און די פּראָצענטען. יעדעס לאַנד האָט זיך זיין בעשטימטע סומע דערפֿאַר; אָבער קיינמאָל בעטרעפֿט די דאָזיגע סומע ניט ווייניגער פֿון אַ דריט־חלק און אָפֿטמאָל אַ העלפֿט פֿון די רויהע פּראָדוקטען, וואָס דער בויער ציהט אַרויס פֿון דער ערד. אין פֿראַנקרייך נעהמט דער שטאַאַט אַוועק אין דער פֿאָרמע פֿון שטייערן ביז 44 פּראָצענט פֿון די רויהע פּראָדוקטען.

נאָך מעהר. די חלקים פֿון דעם גרונד־בעזיצער און פֿון דעם שטאַאַט ווערן וואָס ווייטער אַלץ גרעסער. אַזוי גיך ווי דער בויער האָט אַרויסגעקראָגען פֿון דער ערד עפּעס

מעהר ווי געוועהנליך, — ס'מאַכט ניט אויס דורך וואָס פֿאַר מיטלען, צי דורך מעהר אַרבייט, צי דורך ערפֿינדונג אָדער איניציאַטיווע, — וואַקסען פֿראָפֿאָרציאָנעל די צינזען, די שטייערן און די פֿראָצענטען, וואָס ער מוז אַוועקצאָה־לען דעם גרונד־בעזיצער, דעם שטאַאַט אָדער דעם באַנ־קיר. אויב די מאָס פֿון די פֿראָדוקטען, וואָס ער נעהמט אַרויס פֿון אַ העקטאַר לאַנד, פֿערדאָפֿעלט זיך, וועט זיך אויך פֿערדאָפֿלען דער צינז אין פֿאָלגליך אויך די שטיי־ערן, וואָס דער שטאַאַט וועט אַלץ האַלטען אין איין פֿער־גרעסערן, אויב די פרייזען פֿון די פֿראָדוקטען שטייגען. אין אַזוי ווייטער. הקיצור, איבעראַל אַרבייט דער בויער 12 ביז 16 שטונדען אַ טאָג; איבעראַל נעהמען אָט די דריי רויב־פֿויגלען צו ביי איהם דאָס וואָס ער וואָלט געקענט אָבשפֿאָרען; איבעראַל רויבען זיי ביי איהם אַוועק אַלעס, וואָס וואָלט געקענט פֿערבעסערן זיין ערד־אַרבייט. אָט פֿאַר וואָס די אַגריקולטור בלייבט שטעהן אויף אַן אָרט.

בלויז אונטער גאַנץ אויסערגעוועהנליכע אומשטענדען, דורך אַ קריעג וואָס ברעכט אויס צווישען די דריי וואַמ־פֿירען, דורך אַ גייסטיגע אָנשטריינגונג אָדער דורך מעהר אַרבייט, קען זיך דעם בויער אמאָל איינגעבען צו מאַכען אַ טריט פֿאָרווערטס. דערצו האָבען מיר נאָך גאָר נישט געזאָגט מכח דעם צינז, וואָס יעדער בויער צאָהלט אַוועק צו דעם פֿאַבריקאַנט. פֿאַר יעדער מאַשין, יעדען גראָב־אייזען, יעדען פֿאַס כעמישע מיסט נעהמט מען ביי איהם דריי אָדער פֿיער מאָל אַזויפֿיעל וויפֿיעל זיי קאָסטען. מיר דאַר־פֿען אויך ניט פֿערגעסען דעם מיטעלמאַן, דעם מעקלער, וועלכער נעהמט אַראָב דעם גרעסטען טהייל פֿון די פֿראָ־דוקטען פֿון דער ערד.

אָט פֿאַרוואָס די אַגריקולטור האָט זיך אין משך פֿון דעם גאַנצען ניינצעהנטען יאָהרהונדערט, דעם יאָהרהונדערט פֿון ערפֿינדונגען און פֿון פֿראָגרעס, ניט פֿערפֿאָלקאָמענט נור אויף אַ זעהר בעשריינקטען אופן, צופֿעליגערווייזע און אומגעריכטערהייט.

צום גליק ווינען שטענדיג נעווען קליינע שטיקער לאַנד, וואָס זיינע צייטענוויז נעווען פֿריי פֿון די רויב־פֿויגלען; אוּן דאָרט דערווייסען מיר זיך, וואָס די אינטענסיווע אַנרי־קולטור קען נעבען רער מענשהייט. לאָמיר דאָ נעבען עטליכע ביישפּילע.

אין די סטעפּעס פֿין אַמעריקאַ, (וועלכע גיבען אייגענט־ליך אַרוים ווייניג תבואה, פֿון 7 ביז 12 העקטאָליטער אויף יעדען העקטאַר, אָחוץ די פּעריאָדישע אויסטריקענישען, וועלכע מאַכען אָפּט אַ תל פֿון רער תבואה), אין דיזע אַמעריקאַנישע סטעפּעס פּראַדוצירען פֿינף הונדערט מאַן, אַרבייטענדיג ניט מעהר ווי 8 מאַנאַטען אין יאָהר אַוויפֿיעל תבואה, וואָס איז נענוג צו ערנעהרען 50 טויזענד פערזאָן. די אַרבייט וועהרט דאָ אויף אַ מערקווירדיגען אופֿן עקאָ־נאָמיזירט. אויף דיזע אונגעהייער ברייטע פֿעלדער, וואָס דאָס אויג קען נאָר ניט אַרומנעהמען, וועהרט די גאַנצע אַרבייט, דאָס אַקערן, זייען, שניידען און דרעשען, אַרגאַ־ניזירט כמעט אויף אַ מיליטעריישען אופֿן; ניטאָ קיין אומ־זיסטעם, נוצלאָזע אַרומלויפֿען אַהין אין אַהער, ניטאָ קיין שום צייט־פֿערלוסט. אַלעס וועהרט נעטהאָן מיט רער פּינקט־ליכקייט פֿון אַ מושטירונג.

דאָס איז די גרויסע, די אויסנעבריישטע ערד־אַרבייט, די וואָס נעהמט רעם באָדען אַווי ווי ער שטעהט אוּן נעהט, אַווי ווי ער קומט אַרוים פֿון רער נאטור'ס הענד, ניט זוכענדיג איהם צו פֿערבעסערן. אַווי גיך ווי מען קריגט פֿון איהם אַרוים דאָס וואָס ער קען נעבען, וואַרפֿט מען איהם אַוועק; מען זוכט זיך אויס ערגעץ־וואוּ אַן אוּנבע־אַרבייטען באָדען, אוּם ווידער פֿון איהם אַרויסצוציהען דאָס, וואָס ער קען נעבען אויף אַ נאַטירליכען וועג.

כ'איז אָבער אויך פֿאַרהאַן די אינטענסיווע ערד־אַרבייט, וועמען די מאַשינען קומען אוּן וועלען וואָס וויייטער אַלץ מעהר קומען צו הילף: זי האָט הויפּטזעכליך אין אויג ג ו ט

אויסצוּאַרבייטען אַ בעשרייַנקטעם שטיק לאַנד, עס אויס־
מיסטיגען אוּן עס פֿערבעסערן, קאָנצענטרירען די אַרבייט
אוּן אַרויסקריגען אַזוּיפֿיעל ווּיפֿיעל ס׳איז נור מעגליך דער־
פֿוּן. אָט דער סאָרט אַקערבוי פֿערשפּרייט זיך פֿוּן יאָהר צוּ
יאָהר, אוּן וועהרענד מען שטעלט זיך צוּפֿריעדען מיט אַ
דורכשניטליכער ערנטע פֿוּן 10 ביז 12 העקטאָליטער צוּם
העקטאַר אין רער גרויס־אַמעריקוּלטוּר פֿוּן זיעד־פֿראַנקרייך
אוּן אויך רער פֿרוכטבאַרער ערר פֿוּן וועסט־אַמעריקאַ.
נעהמט מען אין נאָרד־פֿראַנקרייך רעגעלמעסיג אין 36
אָדער ביז 50 אוּן אָפֿטמאָל 56 העקטאָליטער. רער יעהר־
ליכער פֿערברויך פֿוּן אין מענשען וועלט אויף אזא׳ן אופֿן
אַרויסגענומען אויף רעם שטח פֿוּן אַ צוועלפֿטעל העקטאַר.

אוּן וואָס שטאַרקער, וואָס טיעפֿער די ערר־אַרבייט איז,
אַלץ ווייניגער אַרבייט מוּז מען האָבען, אוּם צוּ קריגען
אַ העקטאָליטער ווייץ. רי מאַשין פֿערנעהמט רעם פּלאַץ פֿוּן
רעם מענשען בייַ רי פֿאָר־בעריטונגס־אַרבייטען. אוּן מען
פֿערבעסערט אייגמאָל פֿאַר אַלע מאָל רי ערר, מען זיהט
אַרוּם פֿוּן איהר רי פֿייכטקייט, רי שטיינער אוּן רערגליי־
כען, אַז מען קען רערנאָך אין רער צוקונפֿט אַרויסנעהמען
פֿוּן איהר צוויי מאָל אַזוּיפֿיעל ווי זי איז פֿריהער געווען
געווענטט צוּ געבען. צייטענווייז איז נענוג אייגמאָל ריכטיג
דורכצוּגראָבען אַ שטיק ערד אוּן עס טראָגט רערנאָך אויס־
געצייכענטע פֿריכטע יאָהר אין יאָהר אויס, אוּן ס׳איז גאָר
ניט נייטיג עס צוּ מיסטיגען. מען האָט עס נעפֿרוּאווט
טהאָן צוּוואַנציג יאָהר נאָכאַנאַנד אין ראָטהאַמסטער, ניט ווייט
פֿוּן לאָנדאָן.

אָבער לאָמיר זיך ניט מאַכען קיין גרויסע פֿאָרשטעלוּנ־
גען. לאָמיר זיך אָבשטעלען בייַ דיזער ערנטע פֿוּן 40
העקטאָליטער אויף יעדען העקטאַר, וואָס פֿאָדערט ניט קיין
אויסערגעווענליכע ערר, נאָר אינפֿאַך אַ ראַציאָנעלע
פֿערנינפֿטיגע אַגריקוּלטוּר, אוּן לאָמיר אַקאָרשט זעהן וואָס

דאָס בעדייטעט. די 3 מיליאָן מיט 600 טויזענד מענשען, וואָס וואוינען אין די צוויי דעפאַרטאַמענטעי „סעין" און „סעין-ע-אוּאַז", קאָנסומירען יעדעס יאָהר פֿאַר זייער ערנעהרונג עפעס ווייניגער ווי 8 מיליאָן העקטאַליטר תבואה, הויפטזעכליך ווייץ. לויט אונזער השערה וועלען זיי אַלזאָ דאַרפֿען בעאַרבייטען, אום צו קריגען דיזע ערנטע, 200 טויזענד פֿון די 610 טויזענד העקטאַר ערד, וואָס זיי בע-זיצען.

פֿערשטעהט זיך פֿון זיך אַליין, אַז זיי וועלען זיי ניט בעאַרבייטען מיט'ן גראָב-אייזען. דאָס וואָלט געפֿאָרערט צופֿיעל צייט (240 טעג צו 5 שעה אַ טאָג פֿאַר יעדען העקטאַר). זיי וועלען גיכער איינמאָל פֿאַר אַלע מאָל אויס-בעסערן דאָס לאַנד: זיי וועלען אויסטריקענען דאָס וואָס מוז אויסגעטריקענט ווערן; זיי וועלען אויסגלייכען דאָס וואָס מוז אויסגעגליכען ווערן; זיי וועלען אַרויסנעהמען די שטיינער פֿון דער ערד — ווען מען זאָל אפילו מוזען אָבגעבען אויף דיזער פֿאָרבערייטונגס-אַרבייט פֿינף מיליאָן טעג צו 5 שעה אַ טאָג, — דאָס הייסט, אַ דורכשניט פֿון 25 טעג פֿאַר יעדען העקטאַר.

דערנאָך וועט מען טיעף דורכגראָבען די ערד מיט דער גראָב-מאַשין אויף דאַמפף, וואָס וועט אויסמאַכען פֿיער טעג פער העקטאַר. און נאָך פֿיער טעג וועט מען אָבגעבען אויף איבעראַקערן די ערד מיט'ן דאָפעלטען אַקער. די זריעה וועט מען ניט נעהמען אַזוי ווי זי שטעהט און געהט, נאָר מען וועט איהר אויסקלייבען און איבערזיפען מיט זיפ-מאַשינען אויף דאַמפף. מען וועט ניט צואוואַרפֿען די זריעה אין אַלע פֿיער עקען, נאָר מען וועט פֿערזייען שורות-ווייז. און מיט דעם אַלעמען וועט מען נאָך ניט האָבען אָבגעגעבען קיין 25 פֿינף-שטונדיגע טעג אויף יעדען העקטאַר, אויב די אַרבייט וועט געטהאָן ווערן ווי געהעריג איז. נאָר אַז מען זאָל דריי-פֿיער יאָהר צייט אָבגעבען 10 מיליאָן טעג אויף אַ גיטער ערד-אַרבייט, וועט מען שפעטער

קענען אַרויסנעהמען 40 ביז 50 העקטאָליטער אויף יעדען העקטאַר, ניט אָבגעבענדיג דערויף מעהר ווי אַ העלפֿט צייט.

מען וועט אַלזאָ האָבען פֿערוועגדעט בלויז 15 מיליאָן אַרבייטס־טעג, אום צו שאַפֿען ברויט פֿאַר דער דאָזיגער בעפֿעלקערונג פֿון 3 מיליאָן מיט 600 טויזענד איינוואוי־נער. אוּן די גאַנצע אַרבייט וועט זיין אַזאַ, אַז יעדער איינער וועט זי קענען טהאָן זאָגאַר ווען ער וועט ניט האָ־בען אייזען־שטאַרקע מוסקעלן אוּן אפילו ווען ער האָט אַפֿריהער קיינמאָל ניט בעאַרבייט די ערד. די איניציאַטיווע אוּן די אַלגעמיינע פֿונאַנדערטהיילונג פֿון די פֿערשיעדענע אַרבייטען, — דאָס וועט ערפֿילט ווערן פֿון די, וועלכע ווייסען וואָס די ערד פֿערלאַנגט. וואָס איז שייך צוּ דיר אַרבייט נופא, איז ניטאָ קיין איין פֿאַריזער, קיין איין פֿאַ־ריזערקע, וואָס זיינען אַזוי אָבגעשוואַכט, אַז זיי זאָלען ניט זיין פֿעהיג, נאָך עטליכע שטונדען זיין אויף דער לעהרע, אַרומצוגעהן אַ־וּם די מאַשינען אָדער בייטראָגען, יעדער איינער זיין טהייל, צוּ דער ערר־אַרבייט.

נוּן, וועז מען בערעכענט, אַז אין דעם איצטיגען כאָס איז פֿאַרהאַן קרוב צוּ הונדערט טויזענד מאַן, וואָס האָבען קיין בעשעפֿטיגונג ניט אין זייערע פֿערשיעדענע פֿאַכען, שוין ניט רעכנענדיג די לייַדיג־נעהער־ פֿון די הויכע פֿענס־טער, זעהט מען, אַז די פֿערלאָרענע קראַפֿט אין אונזער איצטיגער אָרגאַניזאַציאָן וואָלט אַליין גענוג געווען דורך אַ ראַציאָנעלע אַגריקולטוּר צוּ שאַפֿען דאָס נייטיגע ברויט פֿאַר די ררייַ אָדער פֿיער מיליאָן איינוואוינער פֿון די ביידע רעפּאַרטאַמענטען.

מיר זאָגען נאָך אַ מאָל, דאָס איז ניט קיין ראַמאַן, קיין פֿאַנטאַזיע. אוּן מיר האָבען זאָגאַר ניט געריכט פֿון דער אמת אינטענסיווער אַגריקולטוּר, וועלכע ניט נאָך אַרויס אָסך וואונדערבאַרער רעזולטאַטען. מיר האָבען דערבי ניט אין זינען געהאַט די אויסנעצייכענטע וויין, וואָס מען

קריגט איצט אַ־ויס דורך דער אינטענסיווער אַגריקולטור
און וואָס איין איינציג קערנדעל דערפֿון איז גענוג אַרויס־
צובריינגען אַ גאַנצען הויפֿען פֿון זאַנגען, וועלכע ענטהאַל־
טען אין זיך איבער 10 טויזענד ווייצלאַך; מיט אַזאַ אַגרי־
קולטור וואָלט מען געקענט שאַפֿען ברויט פֿאַר אַ פֿאַמיליע
פֿון פֿינף פערזאָנען אויף אַ קליין שטיקעל ערד פֿון הונדערט
קוואַדראַט מעטער. אָבער מיר האָבען בלויז דערמאָנט דאָס
וואָס פֿיעלע פֿאַרמער פּראַקטיצירען שוין איצט אין פֿראַנק־
רייך, אין ענגלאַנד, אין בעלגיען א. ז. וו., — און דאָס
וואָס וואָלט געקענט געטהאָן ווערן פֿון מאָרגען אָן שוין
מיט דער ערפֿאַהרונג און די קענטענישען, וואָס די פּראַק־
טיקע האָט ביז אַהער געגעבען.

נאָר אָהן דער רעוואָלוציאָן וועט עס ניט געטהאָן ווערן
ניט מאָרגען און ניט איבערמאָרגען, ווייל די בעזיצער פֿון
דער ערד און פֿון דעם קאַפּיטאַל האָבען דעריין קיין שום
אינטערעס ניט, און מחמת די בויערן, וועלכע וואָלטען יאָ
געקענט דערפֿון ציהען נוצען, האָבען ניט די קענטענישען,
ניט דאָס געלד, ניט די צייט זיך צו פֿערזאָרגען מיט די
נייטיגע פֿאָרבערייטונגען.

אינזער היינטיגע געזעלשאַפֿט האַלט נאָך ניט דערביי.
נאָר זאָלען די פאַריזער נור פּראָקלאַמירען די אַנאַרכיסטישע
קאָמונע און זיי וועלען מוזען קומען דערצו, ווייל זיי וועלען
דאָך ניט זיין אַזוי נאַריש צו מאכען ווייטער די פֿערשיע־
דענע שפּיעלצייג (וואָס ווערן שוין איצט געמאַכט אין וויען,
וואַרשוי און בערלין פונקט אַזוי גוט ווי אין פאַריז) און
ריזיקירען צו בלייבען אָהן ברויט.

איבעריגענס, וועט די ערד־אַרבייט מיט דער הילף פֿון
מאַשינען אין גיכען ווערן די צוציהענדסטע און די אָנגע־
נעהמסטע פֿון אַלע בעשעפֿטיגונגען.

גענוג צו שאַפֿען ציערונג! גענוג צו מאַכען קליידער
פֿאַר די ליאַלקעס! מען וועט זיך בעסער נעהמען צו דע־
אַרבייט אין די פֿעלדער, זוכען דאָרט די קראַפֿט, די איינ־

דריקע פֿון דער נאַטור, „די פֿרייד פֿון לעבן", וואָס מע האָט פֿערגעסען אין די פֿינסטערע וועלקשטאַטן פֿון די פֿאַרשטעדט.

אין מיטעל־אַלטער האָבן די פֿעלדער פֿון פֿאַשע אויף די אַלפּען גענעבן די שוויצער די מעגליכקייט זיך צו בעפֿרייען פֿון די פּריצים און פֿון די קעניגע, בעסער איידער זייערע ביקסן. די מאָדערנע אַמעריקוֿלטור וועט געבן דער וועוואָלוציאָנערער שטאָדט די מעגליכקייט זיך צו בעפֿרייען פֿון די פֿעראייניגטע בוֿרזשואַזיען.

III.

מיר האָבן געזעהן, ווי אַזוי די דריי מיט אַ האַלבן מיליאָן איינוואוינער פֿון די צווויי בעצירקען („סעין" און „סעין־ע־אוּאז") וואָלטען געקענט האָבן דאָס נייטיגע בריוט בהרחבה, בעארבייטענדיג בלויז אַ דריט־חלק פֿון זייער טעריטאָריע. לאָמיר איצט זעהן וואָס הערט זיך עפּעס מכּח פֿלייש.

די ענגלענדער, וועלכע עסען אַסך פֿלייש, קאָנסומירען אין דורכשניט עפּעס וויניגער ווי הונדערט קילאָ אַ יאָהר פֿאַר יעדער ערוואַקסענער פערזאָן: זיך פֿאָרשטעלענדיג, אַז ווי עסען בלויז אָקסען־פֿלייש, מאַכט עס אוים עפּעס ווינציגער ווי אַ דריטעל אָקס אויף יעדען ערוואַקסענעם מענשען. אַן אָקס אַ יאָהר פֿאַר פֿינף נפשות (אַרייננערעכענט שוין קינדער אויך אין דעם) איז יעדענפֿאַלס גענוג נע־ע־כענט. פֿאַר פֿערטהאַלבן מיליאָן איינוואוינער וועט עס אַלזאָ אויסמאַכען אַ יעהרליכער פֿערברויך פֿון 700 טייזענד בהמות.

נון, היינט צו טאָג, מיט דעם איצטיגען סיסטעם פֿון פֿאַשע, מוז מען האָבן וויניגסטענס צוויי מיליאָן העקטאַר לאַנד פֿאַר 660 טויזענד שטיק פֿיה.

דאָך, מיט סטעפּעס, וועלכע ווערן אויף אַ יעהר געמעסיגטען אופן בעוואַסערט מיט קוואל־וואַסער (אַזוי ווי מע

האָט די צייטען געטהאָן אויף טויזענדער העקטאַרען לאַנד אין זיעד־וועסט פֿון פֿראַנקרייך), וואָלט אַ האַלב מיליאָן העקטאַר נעענוג געווען דערצו. נאָר אַז מען זאָל איינפֿיהרען די אינטענסיווע ערד־אַרבייט, פֿערזעענדיג בוריקעם צום עסען, וואָלט מען אויסגעקומען מיט אַ פֿערטעל פֿון דיזען שטח, דאָס הייסט מיט 125 טויזענד העקטאַר לאַנד. אוּן אַז מען זאָל זיך נעהמען ארויסברייננען מאַאים (טערקישע ווייץ) אוּן אַרייגליגען די תבואה אין גריבער, ווי די אַראַבער טהוען, וואָלט מען געקענט האָבען די נייטיגע פּאַשע אויף אַ שטח פֿון 88 טויזענד העקטאַר.

אַרום מילאַן, וואו מען נוצט די רינשטאָק־וואַסער אויף צו בעוואַסערן די פֿעלדער, קריגט מען אַרויס אויף אַ שטח פֿון 9 טויזענד העקטאַר בעוואַסערטע לאַנד נענוג פּאַשע, צו ערנעהרען 4 ביז 6 שטיק האָרן־פֿיה אויף יעדען העקטאַר; אוּן אויף געווייסע גוטע שטיקער ערד האָט מען אַרויסגעבראַכט ביז 45 טאָן טרוקענע היי אויף יעדען העקטאַר, דאָס הייסט די יעהרליכע נאַהרונג פֿון 9 מעלקעדינע קיה. מיט דעם איצטיגען סיסטעם פֿון פּאַשע דאַרף מען האָבען דריי העקטאַר לאַנד פֿאַר יעדע שטיק פֿיה, אוּן מיט דער אינטענסיווער ערד־אַרבייט קען מען ערנעהרען 9 אַקסען אָדער קיה אויף איין העקטאַר — אָט דאָס זיינען די עקסטרעמען פֿון דער מאָדערנער אַגריקולטור.

פֿון די 4 טויזענד העקטאַר בעאַרבייטע לאַנד אויף דעם אינזעל פֿון גערנזיי, איז כמעט די העלפֿט (1900 העקטאַר) בערעקט מיט תבואה אוּן מיט געמיזען אוּן בלויז 2100 העקטאַר בלייבען אויף פּאַשע; אויף די 2100 העקטאַר ערנעהרען זיך 1480 פֿערד, 7260 בהמות 900 שאָף אוּן 4200 חזירים, דאָס וואָס מאַכט אוים מעהר ווי דריי בהמות אויף יעדען העקטאַר, ניט רעכענענדיג די פֿערד, די שאָף אוּן די חזירים. ס׳איז ניט נייטיג צו זאָגען, אַז די פֿרוכטבאַרקייט פֿון דער ערד איז צו פֿערדאַנקען די כּעמישע מיסטיגונג אוּן די אַנדערע מאָדערנע פֿערבעסערונגען, וואָס זיינען דאָרט געמאַכט ניוואָרען.

צוריקקומענדיג צו אונזערע דריי מיט אַ האַלבען מיליאָן איינוואוינער פֿון פֿאַריז און אומגענענד, זעהט מען, אַז דער שטח, וואָס איז נייטיג פֿאַר דער פֿאַשע פֿון די בהמות, פֿאַלט אַרונטער פֿון צוויי מיליאָן אויף 88 טויזענד העקטאַר. נון, מיר וועלען זיך ניט אָבשטעלען אויף דעם סאַמע נידעריגסטען ציפֿער; לאָמיר נעהמען די ציפֿערן פֿון דער געוועהנליכער אינטענסיווער אַגריקולטור; לאָמיר פֿערגרעסערן דעם שטח, וואָס איז נייטיג צו דער ערנעהרונג פֿון די בהמות, און לאָמיר דערויף אָבגענעבען 160 טויזענד העקטאַר — 200 טויזענד, אויב מען וויל, פֿון די 410 טויזענד העקטאַר, וואָס בלייבען אונז נאָך איבער, נאָכדעם ווי מיר האָבען פֿערזאָרגט די בעפֿעלקערונג מיט דעם נייטיגען בדויט.

לאָמיר אויך זיין פֿרייגיביג און אָננעהמען, אַז מען וועט דאַפֿען האָבען פֿינף מיליאָן אַרבייטס־טעג, אום צו מאַכען, אַז דיזער שטח זאָל זיין פראָדוצירענד.

נון, נאָכדעם ווי מיר וועלען האָבען אָבגענעבען אין משך פֿון דעם יאָהר 20 מיליאָן אַרבייטס־טעג, אַ העלפֿט דע־פֿון אויף די שטענדיגע פֿערבעסערונגען, וועלען מיר זיין פֿערזאָרגט מיט ברויט און פֿלייש; פֿערשטעהט זיך, אַז אין דעם כלל געהען ניט אַריין די אַנדערע סאָרטען פֿלייש פֿון עופות, געשטאָפּטע חוירים, האָזען א. ז. ו. מען דאַרף אויך ניט פֿערגעסען, אַז אַ בעפֿעלקערונג, וואָס איז פֿערזאָרגט מיט אויסנעצייכענטע געמיזען און פֿריכטע, וועט קאָנסומירען אַסך וויניציגער פֿלייש אידער ענגלענדער, למשל, וועלכער האָט ניט גענוג גרינוואַרג און דעריבער איז ער געצוואונגען צו קאָנסומירען אַזויפֿיעל פֿלייש. און אַז מען צוטהיילט די 20 מיליאָן אַרבייטס־טעג צו פֿינף שעה אַ טאָג, וויפֿיעל קומט אויס אויף יעדען איינוואוינער? — ווירקליך אַ קלייניגקייט. — אַ בעפֿעלקערונג פֿון דריי מיט אַ האַלבען מיליאָן מוז האָבען לכל הפחות אַ מיליאָן מיט 200 טויזענד ערוואַקסענע מענער, וואָס זיינען פֿעהיג

צו אַרבייטען, און אַזויפֿיעל פֿרויען. נון, אום צו פֿערזאָרגען אַלעמען מיט ברויט און פֿלייש, וועט ניט אויסקומען מעהר ווי 17 אַרבייטס־טעג אין יאָהר בלויז פֿאַר די מענער. לייגט נאָך צו דריי מיליאָן טעג, אום צו שאַפֿען מילך. לייגט אפילו צו נאָך אַמאָל אַזויפֿיעל! און אַלעס אַרום און אַרום וועט ניט אויסמאַכען קיין 25 טעג צו פֿינף שעה — אַן איינפֿאַכע געשיכטע צו פֿער־בריינגען אַביסעל אין די פֿעלדער — אום צו שאַפֿען די דריי הויפט פראָדוקטען: ברויט, פֿלייש און מילך; דיזע דריי פראָדוקטען, וואָס נאָך דער פֿראַגע וועגען דער וואוינונג בילדען זיי די הויפט זאָרג, וואָס בעשעפֿטיגט טעגליך די מוחות פֿון ניין צעהנטעל פֿון דער מענשהייט.

און דאָך — לאָמיר עס נאָך אַמאָל ווידערהאָלען — האָבען מיר זיך ניט איינגעבילדעט קיין פֿאַנטאַזיע אין קאָפּ. ניט קיין ראָמאַן האָבען מיר דאָ געשריבען. מיר האָבען דערצעהלט דאָס וואָס איז, דאָס וואָס ווערט שוין פראַק־טיצירט אין אַ גרויסער פראָפאָרציאָן, דאָס וואָס איז בע־שטעטיגט פֿון דער ביז אַהעריגער ערפֿאַהרונג. די אַגרי־קולטור וואָלט שוין פֿון מאָרגען אָן געקענט רעאָר־גאַניזירט ווערן, ווען די געזעצע פֿון'ם אייגענטהום און די אַלגעמיינע אונוויסענהייט וואָלטען זיך ניט געשטעלט געגען דעם.

אין דעם טאָג, ווען פאַריז וועט פֿערשטעהן, אַז וויסען וואָס מען עסט און ווי אַזוי מען פראָדוצירט עס, איז אַ פֿראַגע פֿון אַלגעמיינער אינטערעסע; אין דעם טאָג, ווען די גאַנצע וועלט וועט פֿערשטעהן, אַז דיזע פֿראַגע איז אַסך וויכטיגער איידער די דעבאַטען אין פאַרלאַמענט און אין די שטאָדט־הייזער, — יענעם טאָג וועלען מיר האָבען די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן. פאַריז וועט צונעהמען די ערד פֿון די צוויי בעצירקען און וועט זי בעאַרבייטען. און דאַן, נאָכדעם ווי דער פאַריזער וועט האָבען אָבגעגעבען זיין

לעבען לאַנג אַ דריטעל פֿון זיין עקזיסטענץ צו קויפֿען אַ שלעכטע און ניט־געניגענדע שפּייז, וועט ער זי אליין פֿראָדוצירען ביי זיך אין דערהיים, אינעווייניג אין זיי נע שטאָדט־מויערן (אויב זיי וועלען נאָך עקזיסטירען), זיך אָבגעבענדיג עטליכע שטונדען ביי אַ געזונדע און אָנגע־נעהמע אַרבייט.

אין אַזונד, לאָמיר אַקאָרשט זעהן וואָס הערט זיך מכ פֿרוכט אין געמיזען. לאָמיר אַרויסנעהן פֿון פֿאַריז אין אָב־שטאַטען אַ בעזוך איינעם פֿון דיזע געמיוע־גאָרטענס, וואו עס ווערן אויפֿגעטהאָן אַזעלכע וואונדער, פֿון וועלכע די געלעהרטע עקאָנאָמיסטען האָבען קיין שום ידיעה ניט. מיר וועלען זיך, צום ביישפּיעל, אָבשטעלען ביי הערר פֿאָנס, דעם פֿערפֿאַסער פֿון אַ ווערק איבער דער געמיוע־גערטע־נעריי, וועלכער בעהאַלט זיך ניט דערמיט וואָס די ערד גיט איהם אַרויס אין ער דערצעהלט עס אויספֿיהרליך אין זיין ווערק.

הערר פֿאָנס, אין איבערהויפּט זיינע אַרבייטער, אַרבייטען אַזוי ווי די נעגערס. זיי זיינען אַבט פערזאָן צו בעאַרבייטען עפּעס מעהר ווי אַ העקטאַר לאַנד (עלף צעהנטעל). זיי אַרבייטען אַזוי צוועלף אוּן פֿופֿצעהן שעה אַ טאָג, דאָס הייסט דריי מאָל אַזויפֿיעל וויפֿיעל ס'איז נייטיג. אַז זיי וואָלטען נעווען 24 אָנשטאָט 8, וואָלטען זיי אויך ניט נעווען צופֿיעל. אויף וואָס הערר פֿאָנס וועט אונז מן הסתם ענטפֿערן, אַז אַזוי ווי ער בעצאָהלט די מוראַ'דינג סומע פֿון 2500 פֿראַנק אַ יאָהר צינו אוּן שטייערן פֿאַר זיינע 11 מויזענד קוואַדראַט־מעטער ערד אוּן 2500 פֿראַנק פֿאַר די מיסט, וואָס ער קויפֿט אויף אין די קאַזאַרמען, איז ער געצוואונגען צו עקספּלואַטירען. „אַזוי ווי איך וועל אַליין עקספּלואַטירט, עקספּלואַטיר איך אַנדערע," וועט מסתמא זיין דער ענטפֿער זיינער. זיין בעזעצען זיך האָט איהם אויך געקאָסט 30 מויזענד פֿראַנק, וואָס אַ העלפֿט דערפֿון איז אַודאי אַוועק צו די פֿוילענצער, די באַראָנען פֿון דער אינ־

דוסטריע. בסך הכל שטעלט די גאַנצע אַראַנזשירונג פֿון זיין געמיוע־גאַרטען מעהר ניט פֿאַר ווי 3000 אַרבייטס־טעג, — וואַהרשיינליך נאָך וויניגער.

נאָר לאָמיר זעהן, וואָס נעהמט ער אַרויס פֿון זיין שטיקעל ערד: 10 טויזענד קילאָ מעהרען, 10 טויזענד קילאָ ציבעלעס, רעטיכער אוּן אַנדערע קלייניע גרינוואַרג, 6 טויזענד קעפלאַך קרויט, 3000 שטיק בלומען־קרויט, 5 טויזענד קערבלאַך מאַמאַטעס, 5 טויזענד דויצענד סאָרטירטע פֿרוכטען, 154 טויזענד סאַלאַדען, הקיצור, אַ סך־הכל פֿון 125 טויזענד קילאָ געמיזען אוּן פֿרוכט אויף איין העקטאַר מיט אַ צעהנטעל — אויף אַ שטח פֿון 110 מעטער די ליינג אוּן 100 מעטער די בריים. דאָס וואָלט טראָגט אויס איבער 110 טאָן גרינוואַרג אויף יעדען העקטאַר.

נאָר אַ מענש עסט ניט אויף מעהר איידער 300 קילאָ געמיזען אוּן פֿרוכט אַ יאָהר, אוּן אַ העקטאַר פֿון אַ געמיזע־גערטנער גיט אַרויס אַזוי־פיעל גרינוואַרג אוּן פֿרוכט, וואָס איז איבער אוּן איבער גענוג פֿאַר 350 ערוואַקסענע מענשען אַ יאָהר. אויף אַזאָ־ן אופֿן, אַרבייטענדיג דאָס נאַנצע יאָהר אַבער בלויז 5 שעה אַ טאָג בייּ אַן אַקער לאַנד, וואָלטען 24 פערזאָן געקענט פּראָדוצירען גענוג גרינוואַרג אוּן פֿרוכט פֿאַר 350 ערוואַקסענע מענשען, דאָס הייסט וויניגסטענס פֿאַר 500 פערזאָן.

אַנדערש גערעדט הייסט עס, אַז ווען מען זאָל אַרבייטען אַזוי ווי הערר פּאַנס, — אוּן מען האָט שוין איצט נאָך גרעסערע רעזולטאַטען ווי זיינע — וואָלטען 350 ערוואַקסענע לייט געדאַרפֿט אָבגעבען יערער אינער־עפּעס מעהר ווי 100 שטונדען אַ יאָהר (103), אים צו שאַפֿען די נייטיגע געמיזען אוּן פֿרוכט פֿאר 500 פערזאָן.

לאָמיר דאָ בעמערקען, אַז אַזאַ מין פּראָדוקציאָן איז ניט קיין אויסנאַהמע. זי ווערט געשאַפֿען אונטער די מויערן פֿון פּאַריז, אויף אַ שטח פֿון 900 העקטאַר, פֿון 5 טויזענד געמיזע־גערטנער. מעהר ניט, אָט די געמיזע־גערטנער

אַרבייטען ווי די לאַסט־פֿערד, אום צו בעצאָהלען אַ דורכשניטס־צינז פֿון 2 טויזענד פֿראַנק פֿאַר יעדען העקטאַר.

אָבער דיזע ציפֿערן, וואָס יעדער איינער קען זיך איבער־צייגען אין זייער ריכטיגקייט, בעווייזען דאָך, אַז 7 טויזענד העקטאַר (פֿון די 210 טויזענד, וועלכע בלייבען אונז איבער) וואָלטען געווען צו געבען די פֿערטהאַלבען מיליאָן איינוואוינער פֿון אונזערע ביידע בעצירקען אַלע מעגליכע געמיזען, אַזוי ווי אַ גאַנץ גוטע קוואַנטיטעט פֿון פֿרוכט.

וואָס אָבבעלאַנגט די קוואַנטיטעט פֿון אַרבייט, וואָס איז נייטיג, אום צו שאַפֿען דיזע פֿריכטע אוּן דיזע געמיזען, וואָלט זי דערגרייכט דעם ציפֿער פֿון 50 מיליאָן אַרבייטס־טעג צו 5 שעה (אַ פֿופֿציג טעג פֿאַר יעדען ערוואַקסענעם מאַנספערזאָן); אי דאָס אַז מיר זאָלען נעהמען אלס מאַס־שטאַב די אַרבייט פֿון די געמיזע־גערטנער. אָבער מיר וועלען באַלד זעהן, ווי דער דאָזיגער ציפֿער פֿאַלט אַרונ־טער, וועו מען זאָל זיך בענוצען מיט די מיטלען, וועלכע ווערן שוין איצט אַזוי גלענצענד דורכגעפֿיהרט אין זשערסי אוּן אין גערנעסי. מיר וועלען בלויז דערמאָנען, אַז דער גרינוואַרג־גערטנער איז נור דערפֿאַר געצוואונגען צו אַר־בייטען אַזוי־פֿיעל, ווייל ער פּראָדוצירט הויפּטזעכליך די פֿריהלינגס־געמיזען, אוּן ווייל די מיטלען אוּן וועגען, מיט וועלכע ער בענוצט זיך, פֿאָדערן אַ סך מעהר אַרבייט ווי עס איז אין דער אמת'ן נייטיג. ניט האָבענדיג די מיטלען צו מאַכען גרויסע אויסגאַבען פֿאַר די אייניריכטונג פֿון זיין גאָרטען, זייענדיג געצוואונגען צו בעצאָהלען צו טהייער פֿאַר גלאָז, האָלץ, אייזען אוּן שטיינקויהלען, זוכט ער אַרויס־צוקריגען פֿון דעם מיסט די אַרטיפֿיציעלע היץ, וועלכע מען קען האָבען אַסך ביליגער, וועו מען בענוצט זיך מיט שטיינקויהלען אוּן מיט אַנדערע היץ־מאַטעריאַלען.

.IV

די געמיזע־גערטנער, האָבען מיר געזאָגט, זיינען גע־צוואונגען צו ווערן מאַשינען און אויפֿצוגעבען אַלע פֿריידען פֿון לעבען, אום אַרויסצוקריגען אַזויפֿיעל פראָדוקטען פֿון דער ערד. אָבער דיזע שווערע ערד־אַרבייטער האָבען דער מענשהייט געלייסטעט אַן אונגעהייער גרויסען דיענסט, דערמיט וואָס זיי האָבען אונז געצייגט, אַז מען קען מ אַ־כ ע ן, פֿערמעהרען דעם באָדען.

זיי פראָדוצירען לאַנד מיט די קופות מיסט, וואָס זיי שיטען אויס איבער דער ערד און וועלכע דיענען צו געבען די יונגע פֿלאַנצען און די פֿריהלינגס־געמיזען די נייטיגע היץ. זיי פראָדוצירען אַזעלכע גרויסע קוואַנטיטעטען פֿון לאַנד, אַז זיי מוזען יעדעס יאָהר צוריק פֿערקויפֿען אַ טהייל דערפֿון. אַניט וואָלטען זייערע גאָרטענס העכער געוואָרען יעדעס יאָהר מיט אַ צוויי, דריי סאַנטימעטער. זיי פראָדוצירען עס אַזוי גוט, אַז (דאָס דערצעהלט אונז באַראַל אין זיין *Dictionnaire d'agriculture*, אין דעם אַרטיקעל איבער די „געמיזע־גערטנער") אין די לעצטע קאָנטראַקטען רערט דער גרינוואַרג־גערטנער בפירוש אויס, אַז ער זאָל קענען מיטנעהמען זיין ערד מיט זיך, ווען ער וועט פֿערלאָזען דאָס שטיק לאַנד, וואָס ער בעאַרבייט. דאָס לאַנד, וואָס מען פֿיהרט אַוועק אויף ווע־גען, אַזוי ווי מעבעל — אָט דאָס איז דער ענטפֿער, וואָס די פראַקטישע ערד־אַרבייטער האָבען געגעבען די גריב־לערייען פֿון אַ ריקאַרדאָ, וועלכער האָט פֿאָרגעשטעלט דעם צינז אַלס מיטעל אויסצוגלייכען די נאַטירליכע מעלות פֿון דער ערד. „דער באָדען איז פונקט אַזויפֿיעל ווערטה ווי־פֿיעל דער מענש" — דאָס איז די טהעאָריע פֿון די גערט־נירער.

און דאָך אַרבייטען די פֿאַריזער און רוענער געמיזע־
גערטנער דריי מאָל אַזויפֿיעל ווי זייערע ברידער פֿון גער־
נעסי און פֿון ענגלאַנד, אום צו האָבען דיזעלבע רעזולטאַ־
טען. אָנווענדענדיג די אינדוסטריע אין דער אַגריקולטור,
מאַכען די נרינוואַרג־גערטנער פֿון גערנעסי און ענגלאַנד
דעם קלימאַט.

די גאַנצע ערציהונג פֿון די גרינוואַרג איז בעגרינדעט
אויף דיזע צוויי פרינציפען:

ערשטענס, זעען אונטער גלעזערנע ראַהמען, ערציהען
די יונגע פֿלאַנצען אין אַ רייכען באָדען, אויף אַ בעשריינק־
טען שטח, וואו מען זאָל קענען גוט אויפֿפאַסען אויף זיי
און זיי שפעטער איבערזעצען נאָך אַמאָל. מיט איין וואָרט,
טהאָן דאָס וואָס מען טהוט פֿאַר די חיות: זיי פפֿלעגען
און אויפֿפאַסען אויף זיי, ווען זיי זיינען נאָך קליין.

און צווייטענס, אום צו מאַכען, אַז די פראָדוקטען זאָ־
לען וואַס גיכער פֿאַרטיג ווערן, דאַרף מען אָנוואַרעמען די
ערד און די לופֿט, בעדעקענדיג די פֿלאַנצען מיט דעכלאַך
און פראָדוצירענדיג אין דער ערד אַ שטאַרקע היץ דורך
דער געהרונג פֿון די מיסט.

אַכטונג געבען אויף די פֿלאַנצען, זיי אויסבעסערן, און
שאַפֿען אַ העכערע טעמפעראַטור ווי די פֿון דער לופֿט,—
אָט דאָס איז דער עיקר וואָס איז נייטיג אין דער גרינוואַרג־
גערטענעריי, ווען די ערד איז אויפֿגעאַרבייט געוואָרען אַר־
טיפֿיציעל.

ווי מיר האָבען געזעהן, איז די ערשטע פֿון די צוויי
קאָנדיציאָנען שוין אַריין אין פראַקטיקע און דאַרף בלויז
אַביסעל מעהר פֿערפֿאָלקאָמט ווערן. און אום צו פֿערווירק־
ליכען די צווייטע מוז מען אָנוואַרעמען די לופֿט און די
ערד, זיך בענוצענדיג ניט מיט מיסט נאָר מיט הייסע
וואַסער, וואָס מען לאָזט לויפֿען אין רעהרען פֿון גוס־
אייזען, ענטוועדער אין דער ערד אונטער ראַהמען, אָדער
אין וואַרעמע מיט גלאָז בעדעקטע שטיבלאַך.

און דאָס ווערט שוין איצט געטהאָן. דער פאַריזער גע־מיזע־גערטנער בענוצט זיך מיט הייסע רעהרען אום צו בעקומען די וואַרימקייט, וועלכע ער האָט פֿריהער גע־קראָגען דורך די מיסט. און די ענגלישע גערטנער בויען די וואַרעמע גלעזערנע שטיבלאַך.

אַמאָל איז דאָס גלעזערן שטיבעל געווען אַ לוקסוס־זאַך פֿון דעם רייכען. מען האָט עס בענוצט בלויז פֿאַר די אויסלענדישע פֿלאַנצען. אָבער היינט־צו־טאָג קומט עס וואָס ווייטער אַלץ מעהר אַריין אין געברויך. גאַנצע העק־טאַרען לאַנד זיינען בעדעקט מיט גלאָז אויף די אינזלען פֿון זשערסי און גערנעסי, שוין ניט רעכענענדיג די טויזענ־דער קליינע וואַרעמע גלאָז־שטיבלאַך, וואָס מען זעהט אין גערנעסי אין יעדער פֿאַרם, אין יעדען גאָרטען. אַרום לאָנ־דאָן הויבט מען אָן בעדעקען מיט גלאָז גאַנצע פֿעלדער, און טויזענדער קליינע גלאָז־שטיבלאַך ווערן אַוועקגעשטעלט יעדעס יאָהר אין די פֿאָרשטעדט.

אַלערליי סאָרטען מאַכט מען זיי, פֿון'ם הייזעל מיט ווענד פֿון גראַניט־שטיין ביז דעם איינפֿאַכען שטיבעל פֿון ברעטער מיט אַ גלעזערנעם דאַך, וואָס, ניט קוקענדיג אויף די קאַפּיטאַליסטישע בלוט־צאַפּעריי, בעטרעפֿט עס ניט מעהר ווי פֿון 4 ביז 5 פֿראַנק אַ קוואַדראַט־מעטער. מען הייצט זיי אָדער מען הייצט זיי גאָרניט (די ווענד און דער דאַך אַליין זיינען גענוג, אַזוי לאַנג ווי מען האָט ניט בדעה צו פּראָדוצירען קיין פֿריהלינגס־געמיזען); און מען בריינגט דאָרט אַרויס, — ניט נור וויינטרויבען און טראָ־פּישע בלומען אַליין, — נאָר קאַרטאָפֿעל, מעהרען, אַרבעס און בעבלאַך.

מען הערט אַלזאָ אויף אַזאַ'ן אופן אויף צו זיין אָבהיינ־גיג פֿון דעם קלימאַט. מען שפּאָרט זיך איין די שווערע אַרבייט פֿון מיסטיגען די ערד; מען קויפֿט שוין מעהר ניט קיין קופות מיט מיסט, וואָס ווערט אַלץ טהייערער וואָס גרעסער עס איז דער פֿערלאַנג; און דערצו שאַפֿט מען אויך טהיילווייז אָב די מענשליכע אַרבייט: זיבען אָדער

אבט מענשען זיינען גענוג צו בעאַרבייטען א העקטאַר לאַנד אונטער'ן גלאָז אום צו האָבען דיזעלבע רעזולטאַטען וואָס ביי הערר פאָנס. דאָס אויף וואָס מען האָט אַמאָל געדאַרפט האָבען גאַנצע העקטאַרען לאַנד, ווערט איצט אין זשערסי געשאַפען אויף א קליינטשינקען שטח אוּן מיט דער הילף פֿון בלויז זיבען מענשען, וועלכע אַרבייטען וויניגער ווי 60 שעה א וואָך.

מען וואָלט געקענט בריינגען וועגען דעם ערשטוינענדע איינצעלהייטען. אָבער לאָמיר זיך בעשרייַנקען אויף אין איינציגען ביישפּיל. 34 אַרבייטער אוּן איין גערטנער אין זשערסי, בעאַרבייטענדיג עפּעס מעהר ווי פֿיר העקטאַר לאַנד אונטער גלאָז, (לאָמיר זאָגען 70 מענשען וואָס זאָלען אָבגעבען דערויף מעהר ניט ווי 5 שעה א טאָג) שאַפֿען פֿון יאָהר צו יאָהר די פֿאָלגענדע רעזולטאַטען: 25 טויזענד קילאָ ווייַנטרויבען, וועלכע ווערן אָבגעשניטען פֿון דעם ערשטען מאי אָן, 80 טויזענד קילאָ טאָמאַטעס, 30 טויזענד קילאָ קאַרטאָפֿעל אין אַפּריל, 6 טויזענד קילאָ אַרבעס אוּן 2 טויזענד קילאָ בעכלאָך, וואָס ווערן אבגעשניטען אין מאי — דאָס הייסט 143 טויזענד קילאָ פֿרוכט אוּן געמיזען, שוין ניט רעכענענדיג א צווייטע, גאַנץ שטאַרקע ערנטע אין געווייסע גלאָז־הייזער אוּן ניט די פֿערשיידענע סאָרטען קליינע ערנטעס אויף איינפֿאַכער ערד, צווישען די גלאָז־הייזער.

הונדערט דריי אוּן פֿערציג טאָן פֿרוכט אוּן פֿריהלינגס־געמיזען! איבער נענוג אויף צו ערנעהרען 1,500 פערזאָן דאָס גאַנצע יאָהר. אוּן דאָס פֿאַדערט ניט מעהר ווי 21 טויזענד אַרבייטס־טעג, — דאָס הייסט 210 שטונדען אַ יאָהר בלויז פֿאַר א העלפֿט פֿון טויזענד דערוואַקסענע מענשען.

רעכענט נאָך צו דאָס אַרויסציהען פֿון אונגעפֿעהר טויזענד טאָן קוילען (אַזוי פֿיל ברענט מען אויס א יאָהר אין דיזע גלאָז־הייזער, אום צו הייצען 4 העקטאַר), אוּן אַזוי

ווי אין דורכשניט נעהמט יעדער קוילענגרעבער אין ענג־לאַנד אַרויס 3 טאָן קוילען אין אַ צעהן־שטונדיגען אַר־בייטס־טאָג, קומט אַלזאָ צו אַ זעקס ביז זיבען שעה אַר־בייט אַ יאָהר פֿאַר יעדען איינעם פֿון די 500 דערוואַקסענע מענשען.

ענדליך, ווען אַ העלפֿט בלויז פֿון די דערוואַקסענע מענשען זאָלען אָבגעבען אַ פֿופֿציג האַלבע טעג אַ יאָהר אַרויסצובריינגען פֿאַר דער צייט געוויסע פֿריכטע און געמיזען, וואָלטען אַלע דאָס גאַנצע יאָהר געקענט עסען צו זאַט די בעסטע פֿריכטע און גרינוואַרג, ווען מען זאָל זיי אפילו ניט קענען אַרויסבריינגען נאָר אין גלאָז־הייזער. און זיי וואָלטען אין דערזעלבער צייט אַלס צווייטע ערנטע, טאַקי אין דיזעלביגע גלאָז־הייזער, געהאַט דעם גרעסטען טהייל פֿון די געוועהנליכע געמיזען, וועלכע דאַרפֿען האָ־בען, ווי מיר האָבען געזעהן, ניט מעהר ווי פֿופֿציג אַר־בייטס־טעג אין אַזעלכע פֿאַרמס ווי די, וואָס ווערט פֿער־וואַלטעט פֿון הערר פאָנס.

מיר האָבען נאָר וואָס געזעהן די לוקסוס אַגריקולטור. אָבער מיר האָבען שוין געזאָגט, אַז די איצטיגע שטרעבינג איז צו מאַכען פֿון דעם וואַרעמען אַרומגעצאַמטען גלאָז־הויז אַן איינפֿאַכען געמיזע־גאָרטען אונטער גלאָז. ס'איז גענוג צו מאַכען אין גאָרטען גאַנץ איינפֿאַכע גלעזערנע דעכלאך און האַלטען דעם פלאַץ וואַרימלאַך פֿאַר דריי מאָנאַט צייט, און מען בריינגט אויף אַזאַ'ן אופן אַרויס גרויסע קוואַנטי־טעטען פֿון געמיזען: למשל, 450 העקטאָליטר קאַרטאָפֿעל פֿון אַ העקטאַר לאַנד אַלס ערשטע ערנטע אַם ענדע פֿון דעם מאָנאַט אַפריל. דערנאָך, איבעראַרבייטענדיג אַביסעל די ערד, בריינגט מען אַרויס נייע פראָדוקטען, פֿון מאַי ביז סוף אָקטאָבער, אין אַ זעהר וואַרעמע, כמעט טראָפישע טעמפעראַטור, ויעלכע ווערט אַרויסגערופֿען דורך די גלע־זערנע ראַהמען.

אום צו פּראָדוצירען 450 העקטאָליטער קאַרטאָפֿעל, מוז מען היינט צו טאָג בעאַרבייטען יעדעס יאָהר אַ שטח פֿון 30 העקטאַר לאַנד, אָדער נאָך מעהר; מען מוז פֿערפֿלאַנצען אוּן שפּעטער אַרומגראָבען די פֿלאַנצען, אויסרייסען די קראָפֿעווע א. ז. וו. מען וווייסט מיט וואָס פֿאַר אַ שווערער אַרבייט עס איז פֿערבונדען. מיט גלעזערנע ראַהמען וועט מען פֿיליכט אין אָנפֿאַנג דאַרפֿען האָבען אַ האַלבען טאָג אַרבייט פֿאַר יעדען קוואַדראַט־מעטער. אָבער אַזוי גיך ווי די ערשטע אַרבייט איז אָבגעטהאָן, וועט מען עקאָנאָמיזירען די העלפֿט, אויב ניט דרייפֿערטעל פֿון דער קומענדער אַרבייט.

אָט האָט איהר אייך פֿאַקטען, בעשטעטיגטע, גוט־בעקאַנטע רעזולטאַטען, וואָס יעדער אייגער קען זיך אי־בערצייגען אין זיי, בעזוכענדיג די פֿאַרמס אוּן די גערטנער. אוּן זיינען אָט די פֿאַקטען ניט גענוג, אום זיך צו מאַכען אַ בענריעף דערפֿון, וואָס דער מענש קען אַרויסציהען פֿון דער ערד, וועלכער נאָר אַרום איהר מיט שכל?

V

אין אַלע אונזערע אַרבומענטען האָבען מיר זיך נעשטיצט אויף פֿעלע, וואָס זיינען שוין אָנערקענט אוּן וועלכע זיינען טהיילווייז שוין אַריין אין דער פּראַקטיק. די אינטענסיווע אַגריקולטור פֿון די פֿעלדער, די סטעפּעס בעוואַסערט מיט רינשטאָק־וואַסער, די גרינוואַרג־גערטנערייַ, ענדליך דער גאָרטען אונטער גלאָז, — דאָס זיינען אַלעס ווירקליכקייטען. אַווי ווי לעאָנס דע לאַוואַרן האָט פֿאַראויסגעזעהן מיט עטליכע צעהנדליג יאָהרען צוריק, בעשטעהט די שטרעבונג פֿון דער מאָדערנער אַגריקולטור אין דעם צו פֿערקלענערן ווי וווייט מעגליך דעם בעאַרבייטען שמח, צו שאַפֿען דעם באָדען אוּן דעם קלימאַט, צו קאָנצענטרירען די אַרבייט אוּן פֿאַראייניגען אַלע בעדינגונגען, וואָס זיינען נייטיג צום לעבען פֿון די פֿלאַנצען.

דיוע שטרעבונג איז געבאָרען געוואָרן דורך דעם וואָס מען האָט נעוואָלט מאַכען גרויסע סומען געלד פֿון די פֿריה־צייטיגע נעמיזען און פֿריכטע. אָבער זינט מען האָט אויסגעפֿונען די מיטלען פֿון דער אינטענסיווער אַגריקול־טור, ווערן זיי וואָס ווייטער אַלץ מעהר פֿערשפּרייט און מען בענוצט זיי אויך צו פֿראָדוצירען די גאַנץ געוועהנליכע נעמיזען, ווייל דיוע מיטלען גיבען די מענליכקייט צו שאַפֿען מעהר פראָדוקטען דורך ווייניגער אַרבייט אין מיט מעהר זיכערהייט.

אין דער ווירקליכקייט, נאָכדעם ווי מיר האָבען דורכגעשטודירט די איינפֿאַכסטע גלאָז־הייזער אין ניו־נעסי, זאָגען מיר, אַז נאָך אַלעמען קומט מען אויס מיט אַ סך ווייניגער אַרבייט צו פראָדוצירען קאַרטאָפֿעל אין אַפּריל אונטער גלאָז, אידער דריי מאָנאַט שפּעטער ביי דער גע־ווענליכער אַגריקולטור אונטער'ן פֿרייען הימעל, ווען מען מוז צוגראָבען אַ שפּאַ פֿינף מאָל אַווי גרויס, איהם בעווא־סערן, אויסריסען די קראָפּעווע א. ז. ז. ס'איז פּונקט דאָס־זעלבע ווי מיט די נעצייג אָדער מיט דער מאַשין. מען שפּאָרט זיך אין אַרבייט, זיך בענוצענדיג מיט אַ גוטער מאַשין אָדער מיט אַ פֿערפֿאָלקאָמענער שטיק נעצייג, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס מען מוז אויסגעבען עקסטראַ געלד צו קויפֿען די נעצייג אָדער די מאַשין.

פֿאָלשטענדיגע ציפֿערן מכח די ערציהונג פֿון געווועהנ־ליכע נעמיזען אונטער גלאָז, פֿעהלען אונז נאָך. אָט דער סאָרט נערטנערויי איז ערשט ניט לאַנג צוריק אַריין אין דער פראַקטיקע און מען בענוצט זיך דערמיט נוך אויף קליינע שטיקער לאַנד. נאָר מיר האָבען ציפֿערן, וואָס זיינען שייך צו דער ערציהונג פֿון אַ לוקסוס־פראָדוקט, די ווייניטרוי־בען, וועלכע מען פראַקטיצירט שוין זייט עטליכע צעהנד־ליג יאָהרען; און דיוע ציפֿערן ריידען פֿאַר זיך.

אין נאָרד־ענגלאַנד, אויף'ן גרענעץ פֿון סקאָטלאַנד, וואו

קוילען קאָסטען זעהר ביליג, האָט מען זיך שוין פֿון לאַנג אָן גענומען אַרויסבריינגען וויינטרויבען אין גלאָז־הייזער. מיט יאָה־ען צוריק האָט דער גערטנער פֿערקויפֿט די דאָ־זיגע וויינטרויבען, וועלכע זיינען געווען פֿאַרטיג אין יאַנואַר, צו 25 פֿראַנק אַ פֿונט און מען פֿלעגט זיי דערנאָך פֿער־קויפֿען פֿאַר דעם טיש פֿון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען פֿאַר 50 פֿראַנק אַ פֿונט. היינט צו טאָג פֿער־קויפֿט זיי דערזעלבער פּראָדוצירער פֿאַר ניט מעהר ווי 3 פֿראַנק אַ פֿונט. ער טהיילט עס אונז אַליין מיט אין אַן אַרטיקעל אין אַ זשורנאַל איבער גערטענעריי. קאָנקורענ־טען שיקען אַריבער גאַנצע טאָנען פֿון וויינטרויבען קיין לאָנדאָן און קיין פּאַריז. אַ דאַנק די ביליגקייט פֿון קוילען און אַ שכל'דיגע אַרבייט, וואַקסען די וויינטרויבען ווינטער־צייט אין נאָרד און געהען דערנאָך אַוועק נאָך זיעד, פּונקט פֿערקעהרט ווי די געוועהנליכע פּראָדוקטען. אין מאַי פֿער־קויפֿען די גערטנירער די ענגלישע און די זשערסער וויינ־טרויבען פֿאַר 2 פֿראַנק אַ פֿונט, און דיזער פרייז, אַזוי ווי דער פרייז פֿון 50 פֿראַנק פֿון יאָהרען צוריק, ווערט בלויז אויפֿגעהאַלטען דורך דער שוואַכקייט פֿון דער קאָנ־קורענץ. אין אָקטאָבער פֿערקויפֿען זיך די וויינטרויבען, וועלכע ווערן פּראָדוצירט אין אונגעהייער גרויסע קוואַנ־טיטעטען אַרום לאָנדאָן,—אימער אונטער גלאָז נאָר מיט אַ ביסעל אַרטיפֿיציעלע הייצונג, —פֿאַר דעם זעלבען פרייז וואָס די וויינטרויבען, וועלכע ווערן געקויפֿט אויף'ן פֿונט אין די וויינגערטנער פֿון דער שווייץ אָדער פֿון רהיין, דאָס הייסט פֿאַר אַ פּאָר פּענס. און דאָס איז נאָך מיט צוויי דריטעל צו טהייער, צוליעב די צו גרויסע צינזען, וואָס מען דאַרף צאָהלען פֿאַר דאָס לאַנד, און צוליעב די קאָס־טען פֿון דער איינריכטונג און הייצונג, אויף וועלכע דער גערטנער צאָהלט איבער געוואַלדיג דעם פֿאַבריקאַנט און דעם מיטעל־מאַן. נאָך דיזער ערקלעהרונג קען מען זאָגען, אַז עס קאָסט כמעט גאָרנישט צו האָבען אויסגע־צייכענטע וויינטרויבען אין הערבסט אונטער דעם פֿייכ־

טען און טומאַנעס קלימאַט פֿון לאָנדאָן. אַ שלעכט שטי־
בעל פֿון גלאָז און פֿון גיפס, דריי מעטער לאַנג און צוויי
מעטער בריים, וואָס שטעהט לעבען אונזער הייזער אין
איינער פֿון די לאָנדאָנער פֿאַרשטעדט, למשל, גיט אונז
אַ־ויס יעדעס יאָהר אין אָקטאָבער קרוב צו פֿופֿציג פֿונט
זהר געשמאַקע וויינטרויבען. אָט די 50 פֿונט וויינטרוי־
בען קומען פֿון אַ ווינשטאָק, וואָס איז זעקס יאָהר אַלט.
און דער דאַך איז אַזוי שלעכט, אַז עס רעגענט אַריין פֿון
אַלע זייטען. ביינאַכט איז די טעמפּעראַטור דאָרט אָקוּ־
ראַט ווי אויף דרויסען. פֿערשטעהט זיך, אַז דער אָרט
ווערט ניט געהייצט, ס'וואָלט געווען פונקט אַזוי אַרויסגע־
וואָרפֿען ווי צו הייצען די גאַס! און אַלעס וואָס מען האָט
זיך אָבצוגעבען אַרום דעם איז: אַרומשניידען דעם וויין־
שטאָק, וואָס דאָס פֿערנעהמט אַ האַלבע שעה דורך'ן יאָהר,
און צוברייגען אַ בלעכעל מיסט, וואָס מען שיט אויס
אַרום וויינשטאָק, וועלכער איז פֿערפֿלאַנצט אין די רויטע
ליים, אויסערהאַלב דעם דאַך.

פֿון דער אַנדער זייט, וועו מען זאָל בערעכענען די
מיהע, וואָס מען מוז אָבגעבען דעם וויינשטאָק ביי די ברע־
גען פֿון רהיין אָדער פֿון לעמאַן, די טעראַסען, וואָס מוזען
געבויט ווערן, דאָס טראַנספּאָרטירען די מיסט און אָפּט־
מאָל די ערד אויף אַ בערגעל פֿון 2 ביז 3 הונדערט פֿוס
די הויך,—מוז מען קומען צום שלוס, אַז נאָך אַלעמען זיי־
נען די קאָסטען פֿון דער נויטיגער אַרבייט, אום צו פּראָ־
דוצירען וויינטרויבען אין דער שווייץ אָדער ביי די ברענען
פֿון רהיין, אסך העכער, איידער אין די פלעצער, וואו זיי
זיי ווערן פּראָדוצירט אונטער גלאָז, ווי אין די פֿאַרשטעדט
פֿון לאָנדאָן, למשל.

אויף'ן ערשטען קוק קען דאָס אויסווייזען אַ פּאַראַדאָקס,
אַ זאָנדערבאַרע מיינונג, ווייל מען דיינקט אין אַלגעמיין,
אַז דער וויינשטאָק וואַקסט פֿון זיך אַליין־אין דרום־אירא־
פּאַ און אַז די אַרבייט פֿון דעם וויינגערטנער קאָסט גאָר־
נישט. אָבער די גערטנער, ניט נור זיי לייקענען אונז ניט

אָב, נאָר אַדרבה, זיי בעשטעטיגען נאָך אונזערע בעהויפ־
טונגען. „דער בעסט־בעצאָלטער אַקערבוי אין ענגלאַנד
איז דער אַקערבוי פֿון דעם וויינשטאָק", זאָגט אַ פּראָקטי־
שער גערטנער, דער רעדאַקטאָר פֿון דעם ענגלישען „ושור־
נאַל פֿון דער גאָרטענקונסט". איבערהויפּט ריידען די פּריי־
זען, ווי מען וווייסט, פֿאַר זיך אליין.

אַריבערטראָגענדיג דיזע פֿאַקטען צו אַ קאָמוניסטישער
געזעלשאַפֿט, קענען מיר בעשטימט זאָגען, אַז דער מאַן
אָדער די פֿרוי, וועלכע וועלען אָבגעבען פֿון זייער פֿרייער
צייט אַ צוואַנציג שעה אַ יאָהר יעדער איינער
אָדער יעדע איינע, אום אויפֿצופֿאַסען אויף אַ צוויי, דרייי
וויינשטאָקען, וועלכע וועלען זיין פֿערפֿלאַנצט אונטער גלאָז
אין סיי וואָס פֿאַר אַ קלימאַט פֿון אייראָפּאַ—אַן אַרבייט,
וועלכע איז אייגענטליך זעהר אָנגענעהם—וועלען זיי פּראָ־
דוצירען אַזויפֿיעל וווינטרויבען געניג פֿאַר דער גאַנצער
פֿאַמיליע און פֿאַר די פֿריינד זייערע אויך. און דאָס קען
אָנגעוונדעט ווערן ניט נאָר אויף די פּראָדוקטען פֿון דעם
וויינשטאָק, נאָר אויך אויף די פּראָדוקטען פֿון אַלע אַקלי־
מאַטיזירטע פֿרוכט־בוימער.

אַ קאָמוּנע, וואָס וועט אָנווענדען אין אַ גרויסען מאַס־
שטאַב די מיטלען פֿון דעם אינטענסיוון אַקערבוי, וועט
האָבען אַלע מעגליכע געמיזען, היימישע ווי אויסלענדישע,
און די בעסטע פֿריכטע, ניט אָנווענדענדיג דערצו מעהר
ווי עטליכע צעהנדליג שטוּנדען אַ יאָהר פֿאַר יעדען אייני־
וואוינער.

דאָס זיינען פֿאַקטען, וועלכע קענען שוין פֿון מאָרגען אָן
בעוויזען ווערן. ס'וואָלט געווען גענוג, אז אַ נעוויסע צאָהל
אַרבייטער זאָלען אויף עטליכע מאָנאַט צייט אויפֿהערן
פּראָדוצירען געוויסע לוקסוס־זאַכען און אָבגעבען זייער
אַרבייט צו פֿערוואַנדלען הונדערט העקטאַר פֿון דער סטעפּע
פֿון ושענעוויליע אין געמיוע־גערטנער, יעדער איינער אָב־
געטהיילט פֿאַר זיך, געהייצט און אונטער גלאָז, פֿאַר די

יונגע פֿלאַנצען; עס וואָלט גענוג געווען, אַז דיזעלבע אַר־בייטער זאָלען בעדעקען אַ פֿופֿציג העקטאַר לאַנד מיט עקאָנאָמישע גלאָז־הייזער, אום צו פראָדוצירען פֿרוכט, איבערלאָזענדיג, פֿערשטעהט זיך, די אויספֿיהרליכע איינ־ריכטונגען פֿאַר ערפֿאַהרענע פֿרוכט און געמיזע־גערטנירער.

זיך שטיצענדיג אויף דעם דורכשניט פֿון זשערסי, וועלכער פֿאָדערט די אַרבייט פֿון 7 ביז 8 מאַן אויף יעדען העק־טאַר אונטער גלאָז,—דאָס וואָס טראָגט אוים ווייניגער פֿון 24 טויזענד אַרבייטס־שטונדען אַ יאָהר,—וואָלט מען גע־דאַרפֿט האָבען אַן ערך 3 מיליאָן מיט 600 טויזענד אַר־בייטס־שטונדען אַ יאָהר, אום אָנצוגעהן מיט דיזע 150 העקטאַר. הונדערט קאָמפּעטענטע גערטנירער וואָלטען גע־קענט אָבגעבען דער דאָזיגער אַרבייט פֿינף שעה אַ טאָג, —און דאָס איבעריגע וואָלט געטהאָן געוואָרען איינפֿאַך פֿון מענשען, וואָס כאָטש זיי זיינען ניט קיין פראָפֿעסיאָנעלע גערטנירער, וואָלטען זיי גאַנץ גוט געקענט אָנגעהן מיט אַזעלכע אַרבייט ווי גראָבען די ערד, בעשפּריצען די פֿלאַנ־צען אָדער אויפֿפאַסען אויף אַ הייצ־אויווען.

אָבער דיזע אַרבייט,—ווי מיר האָבען שוין געזעהן אין אַ פֿריהערדיגען קאַפּיטעל,—וואָלט אַרויסגעגעבען מינדעס־טענס אַלע נייטיגע און אויך לוקסוס־פֿריכטע און געמיזען פֿאַר 75 טויזענד אָדער הונדערט טויזענד פערזאָן אַם ווייניגסטענס. איהר וועט דאָך צוגעבען, אַז אין דיזער צאָהל וועלען זיך געפֿינען 36 טויזענד ערוואַקסענע מענשען, וועלכע וועלען זיין צופֿריעדען צו אַרבייטען אין די געמי־זע־גערטנער. יעדער איינער וועט אַלזאָ דאַרפֿען אָבגעבען יעהרליך הונדערט שטונדען פֿונאַנדערגעטהיילט איבער'ן גאַנצען יאָהר. אָט די אַרבייטס־שטונדען וועלען זיין שטונ־דען פֿון אונטערהאַלטונג, וועלכע מען וועט פֿערבריינגען צווישען פֿריינד, מיט די קינדער, אין הערליכע גערטנער,

אַסך שעהענער, וואַהרשיינליך, איידער די גערטנער פֿון די לעגענדען פֿון „סעמיראַמיס".*)

אָט דאָס איז דער גאַנצער סך הכל פֿון אַרבייט, וואָס דאַרף געטהאָן ווערן, אום צו קענען עסען צו זאַט די

*) צוזאַמעננעהמענדיג די ציפֿערן, וועלכע מיר האָבען איבער דער אַגריקולטור, ציפֿערן, וועלכע בעווייזען, אַז די איינוואוינער פֿון די צוויי דעפאַרטמענטען „סעין" און „סען-ע-אואַז" קענען לעבען פֿאָל-שטענדיג פֿון זייער לאַנד, אַרבייטענדיג יעהרליך אַ גאַנץ קורצע צייט, אום אַרויסצוקריגען די נויטיגע נאַהרונג, האָבען מיר פֿאָלגענדע סטאַ-טיסטיק:

דעפאַרטאַמענטען „סעין" און „סעין ע-אואַז":	
צאָהל פֿון איינוואוינער אין 1886 . . .	3,600,008
דער שטח אין העקטאַרען	610,000
דורכשניטליכע צאָהל פֿון איינוואוינער פער העקטאַר	590
שטיקער לאַנד צו בעאַרבייטען אום צו ערנעהרען די איינוואוינער (אין העקטאַרען):	
ווייץ און אַנדערע תבואות	200 000
נאטירליכע און אַרטיפֿיציעלע סטעפעס . . .	200,000
פֿאַר געמיזען און פֿריכטע פֿון 7,000 ביז . .	10,000
בלייבט איבער פֿאַר הייזער, אייזענבאַהנען, פאַרקס, וועלדער .	200,000
וויפֿיעל ס'איז נייטיג צו אַרבייטען יעהרליך, אום אויסצובעסערן און קולטיווירען די אויבענדערמאָנטע שטיקער לאַנד (אין 5 שעה'דיגע אַרבייטס-טעג):	
ווייץ (אַקאַרבוי און שניט)	15,000 000
סטעפעס, מילך, פֿיה-צוכט	10,000,000
גרינוואַרג-גערטנעריי, לוקסוס-פֿרוכטען א.ז.וו. .	33,000 000
אונפֿאָראויסגעזעהענע	12,000,000
סך הכל . .	70,000,000

אַז מען זאָל זיך פֿאָרשטעלען, אַז בלויז די העלפֿט פֿון די דער-וואַקסענע לייט (מענער און פֿרויען) זאָלען וועלען זיך אָבגעבען מיט אַגריקולטור, זעהט מען, אַז מען וועט דאַרפֿען צוטהיילען 70 מיליאָן אַרבייטס-טעג צווישען 1 מיליאָן מיט 200 טויזענד פערזאָנען. דאָס מאַכט אויס אַכט און פֿופֿציג אַרבייטס-טעג אַ יאָהר צו פֿינף שטונדען פֿאַר יעדען איינעם פֿון דיזע אַרביי-טער.

פֿריכטע, וועלכע מיר זעהען ניט אָן אין די אויגען היינט צו טאָג, און אום צו האָבען אין איבערפֿלוס אַלע געמיזען, וואָס די מוטער טהיילט איצט צו איהרע קינדער קליינע חלקים־ווייז, ווייל זי מוז אָבשפּאָרען פֿון זיך און פֿון די איהריגע אום רייכער צו מאַכען דעם צינז־מאַן און דעם וואַמפּירישען גוטס־בעזיצער.

אַה, ווען די מענשהייט וואָלט בלויז געהאַט דעם בע־וואוסטזיין פֿון דעם, וואָס זי קען, און ווען דיזעס בע־וואוסטזיין וואָלט איהר נור געגעבען דעם ווילענס־קראַפֿט!

ווען זי וואָלט געוואוסט, אַז די פֿייגהייט פֿון דעם גייסט איז דער פֿעלז, אויף וועלכען אַלע רעוואָלוציאָנען זיינען ביז היינטיגען טאָג צו גרונד געגאַנגען!

IV

מען זעהט גאַנץ לייכט אַרויס די נייע האָריזאָנטען, וואָס עפֿענען זיך פֿאַר דער קומענדער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן.

יעדעס מאָל וואָס מיר ריידען פֿון דער רעוואָלוציאָן, בעמערקען מיר ווי דער ערנסטער אַרבייטער, וועלכער האָט געזעהן זיינע קינדער הונגערענדיג, פֿערקנייטשט דעם שטערן און ווידערהאָלט מיט עקשנות די פֿראַגע:—„און דאָס ברויט?—וועט ניט פֿעהלען קיין ברויט אויב אַלע זאָלען עסען צו זאַט? און אַז די אונוויסענדע בויערן, אויפֿ־געהעצט פֿון דער רעאַקציאָן, וועלען פֿערהונגערן די שטאָדט אַזוי ווי עס האָבען געטהאָן די שוואַרצע באַנדעס אין 1793טען יאָהר,—וואָס וועט מען דאַן טהאָן?"

זאָלען די בויערן עס אַקאָרשט פרואַווען טהאָן! די גרוי־סע שטעדט וועלען אַלזאָ אויסקומען אָהן די בויערן.

מיט וואָס וועלען זיך, צווישען אונז ריידענדיג, בעשעפֿ־טיגען די הונדערטער טויזענדער אַרבייטער, וועלכע ווערן היינט צו טאָג דערשטיקט אין די קליינע ווערקשטאַטען און פֿאַבריקען, — וואָס וועלען זיי טהאָן דעם טאָג, ווען זיי

וועלען ווערן פֿרייע מענשען? וועלען זיי נאָך דער רעוואָלוציאָן אַזוי ווי פֿריהער, זיך וויטער פֿערשפּאַרען אין די פֿאַבריקען? וועלען זיי וויטער מאַכען די לוקסוס־שפּיעל־צייג פֿאַר'ן אויסלאַנד, וועו זיי וועלען פֿילייכט זעהן ווי די וויץ נעהט אויס, ווי דאָס פֿלייש ווערט אַלץ ווייניגער און די געמיזען פֿערשווינדען און קיין אַנדערע אויף זייער פּלאַץ קומען ניט צו?

פֿערשטעהט זיך, אַז ניט! זיי וועלען פֿערלאָזען די שטאָדט, זיי וועלען אַרויסגעהן אין די פֿעלדער! מיט דער הילף פֿון דער מאַשין, וועלכע וועט געבען די שוואַכסטע פֿון אונז די מעגליכקייט זיך צו מאַכען נוצלִיך מיט וואָס עס איז, וועלען זיי אַרויינטראָגען די רעוואָלוציאָן אין דער אַנריקול־טור פֿון אַ פֿערשקלאַפֿטער פֿערגאַנגענהייט, אַזוי ווי זיי וועלען איהר האָבען אַרויינגעטראָגען אין די אינסטיטוציאָ־נען און אין די אידעען.

דאָ וועלען הונדערטער העקטאַר לאַנד בעדעקט ווערן מיט גלאָז און דער מאַן און די פֿרוי מיט שוואַכע, דעלי־קאַטע פֿינגער וועלען אויפֿפּאַכען אויף די יונגע פֿלאַנצען. דאָרט וועלען אַנדערע הונדערטער העקטאַרען בעארבייט ווערן מיט דער דאַמפֿף גראָב־מאַשין, פֿערבעסערט דורך כעמישע מיסטיגונג אָדער בעריכערט פֿון אַרטיפֿיציעלע ערד, וואָס מען וועט בעקומען פֿון די צוקלאַפּטע פֿעלזען. די פֿרייליכע מחנות פֿון אַרבייטער וועלען בעדעקען דיוע העקטאַרען לאַנד מיט תבואה; זיי וועלען אין זייער אַר־בייט און אין זייערע ערפֿאַהרונגען געפֿיהרט ווערן טהייל־וויז דורך די, וואָס קענען די אַנריקולטור, אָבער הויפּט־זעכליך דורך דעם גרויסען און פּראַקטישען גייסט פֿון אַ פֿאָלק, וואָס האָט ערוואַכט פֿון אַ לאַנגען שלאָף, און וועל־כער ווערט בעלייכטעט און דיריושירט פֿון דיזען עמוד האש—דאָס גליק און וואָהלזיין פֿון דעם כלל.

און אין צוויי אָדער דריי מאָנאַט צייט וועלען די גוטע רעזולטאַטען פֿון דער ערד בעפֿרידיגען די נויטיגסטע

בעדירפֿניסע און שאַפֿען די פֿאָלשטענדיגע נאַהרונג פֿון אַ פֿאָלק, וואָס נאָך יאָהרהונדערטע פֿון וואַרטען וועט עס ענדליך זיין אים שטאַנד צו שטילען זיין הונגער אוּן עסען צו זאַט.

מיט דער צייט, וועט דער פֿאָלקס־זשעני, דער זשעני פֿון אַ פֿאָלק, וואָס רעוואָלטירט אוּן קען זיינע בעדירפֿניסע, אַרבייטען אויסצופֿרוּאווען די נייע מיטלען פֿון דעם אַקער־בוי, וועלכע שטעהען שוין איצט גרייט צו דינען אוּן פֿער־לאַנגען נוּר, מען זאָל מאַכען ערפֿאַהרונגען מיט זיי, אום זיי צו געניעראַליזירען. מען וועט מאַכען עקספּערימענטען מיט דעם ליכט,—דיזען פֿאַקטאָר, וועלכען מען האָט אַזוי ווינציג אָננעוועדעט אין דער ערד־אַרבייט אוּן וועלכער בריינגט אַרוים נעריגע 45 טעג צייט אונטער דעם קלימאַט פֿון יאַקוּטסק:—קאָנצענטרירט אָדער אַרטיפֿיציעל וועט דאָס ליכט קאָנקוּרירען מיט דער וואַרימקייט, אום צו מאַכען אַז די פֿלאַנצען וואָלטען ביי זיי אַסטען וואָס שנעלער. א מושׂ פֿון דער צוקונפֿט וועט ערפֿינדען די מאַשין, וואָס זאָל פֿיהרען די שטראַהלען פֿון דער זונן אוּן זיי מאַכען אַרבייטען, אַזוי אַז עס וועט מעהר ניט זיין נייטיג צו געהן זוכען אין די טיעפֿענישען פֿון דער ערד די זונען־וואַרים־קייט, וועלכע האָט זיך אָננעקליבען אין די שטיינקוילען. מען וועט מאַכען עקספּערימענטען אָבצוּפֿרישען די ערד מיט דער ערציהונג פֿון קלייניע אָרגאַניזמען,—אַזאַ ראַציאָ־נעלע אידעע, וועלכע וועט ערלויבען צו געבען דער ערד די קלייניע לעבעדיגע צעלען, וואָס זיינען אַזוי נייטיג פֿאַר די פֿלאַנצען, סיי צו ערנעהרען די וואוּרצלען, סיי פֿאַראַנ־דערצונעהמען די האָרטע, צוזאַמענגענאָסענע טהיילען פֿון דער ערד.

מען וועט מאַכען עקספּערימענטען... אָבער ניין, לאָ־מיר נאָר ניט אַוועקגעהן צו וויים, מיר קענען נאָך וועלן ראָמאַנטיש. לאָמיר זיך האַלטען ביי דער וויסלקיכקייט פֿון די אָנערקענטע פֿאַקטען. מיט די מיטלען פֿון דער ערד־

אַרבייט, וועלכע זיינען שוין איצט אין געברויך, אָנגעווענ־
דעט אויף אַ גרויסען מאַסשטאַב, וואָלטען מיר שוין איצט,
אַרויסגעהענדיג מיט זיעג פֿון דעם קאַמפֿף געגען דער
האַנדעלס־קאָנקורענץ, געקענט האָבען דעם וואָהלשטאַנד
און דעם לוקסוס, אין אויסטויש פֿון אַן אָנגענעהמער אַר־
בייט. די נאָהענטע צוקונפֿט וועט אונז ווייזען וויפֿיעל
פראַקטישעס עס ליגט אין די קומענדע עראָבערונגען, וואָס
מען קען לייכט אַרויסזעהן פֿון די וויסענשאַפֿטליכע ענט־
דעקונגען, וועלכע זיינען ביז אַהער געמאַכט געוואָרען.

לאָמיר זיך אַלזאָ איצט בעשריינקען אָנצונעהמען דעם
נייעם וועג, וועלכער בעשטעהט אין דעם צו שטודירען די
בעדירפֿניסע און די מיטלען ווי זיי צו בעפֿרידיגען.

די איינציגע זאַך, וואָס קען יאָ פֿעהלען דער רעוואָלו־
ציאָן, איז די דרייסטקייט פֿון דער איניציאַטיווע.

שוין אַלס קינדער אין דער שולע ווערן אונזערע מוחות
פֿערטעמפט דורך די אינסטיטוציאָנען אונזערע. שפעטער,
אַז מיר וואַקסען אויף, ווערן מיר פֿערשקלאַפֿט ביז'ן קבר
צו דער פֿערגאַנגענהייט, און מיר וואַגען כמעט ניט אַליין
צו דיינקען. וואו האַנדעלט זיך עס מכח א נייער אידעע?
איידער מיר פֿאַסען אַ געוויסע מיינונג איבער עפעס,
געהען מיר זיך בעראָטהען מיט די אַלטע, הונדערט־יעה־
ריגע ביכער, אום צו וויסען, וואָס די אַלטע, פֿערצייטיגע
גרויסע לייט האָבען געדיינקט מכח דעם.

אויב די דרייסטקייט פֿון דעם געדאַנק און די איניציאַטי־
ווע וועלען נור ניט פֿעהלען דער רעוואָלוציאָן, וועלען קיין
לעבענס־מיטעל איהר זיכער ניט פֿעהלען.

פֿון אַלע הערליכע טעג פֿון דער גרויסער פֿראַנצויזישער
רעוואָלוציאָן, איז דער שטהנסטער, דער גרעסטער, וואָס
וועט בלייבען איינגעקריצט אויף אייביג אין די מוחות,
געווען דער טאָג, ווען די פֿעדערירטע זיינען זיך צונויפֿ־
געקומען פֿון אַלע טהיילען אום צו בעאַרבייטען די ערד
פֿון דעם מאַרס־פֿעלד און צוגרייטען דעם יום־טוב.

אין יענעם טאָג איז פֿראַנקרייך געווען א י י נ ע ; בעלעבט פֿון דעם נייעם גייסט, האָט זי געזעהן די צוקונפֿט, וואָס האָט זיך געעפֿענט פֿאַר איהר אין דער געמיינשאַפֿטליכער בעאַרבייטונג פֿון דער ערד.

און מיט דער דאָזיגער געמיינשאַפֿטליכער בעאַרבייטונג פֿון דער ערד וועלען אויך די בעפֿרייטע געזעלשאַפֿטען געפֿינען זייער איניגקייט און אָבמעקען דעם האַס, די אונטערדריקונגען, וועלכע האָבען זיי פֿונאַנדערגעטהיילט.

בעגרייפֿענדיג אַלזאָ די וויכטיגקייט פֿון דער סאָלידאַ־ריטעט, דיזע אונגעהייערע מאַכט, וועלכע פֿערהונדערט־פֿאַכט די ענערגיע און די שאַפֿענדע כוחות פֿון דעם מענ־שען,—וועט די נייע געזעלשאַפֿט געהן צו דער עראָבערונג פֿון דער צוקונפֿט מיט דער גאַנצער קראַפֿט פֿון דער יוגענד.

אויפֿהערענדיג צו פֿראָדוצירען פֿאַר אונבעקאַנטע קונים, און זוכענדיג ביי זיך אַליין די בעדירפֿניסע און די גע־שמאַקען, וועלכע דאַרפֿען בעפֿרידיגט ווערן, וועט די גע־זעלשאַפֿט מיט דער פֿולער האַנד פֿערזיכערן דאָס לעבען און דעם וואָהלזיין פֿון יעדען איינעם פֿון איהרע מיטגליע־דער און אין דערזעלבער צייט אויך שאַפֿען די מאָראַלישע בעפֿרידיגונג און די פֿרייד, וועלכע וועלען קומען דערפֿון, וואָס מען וועט אַרבייטען וואָס מען וויל און ווי מען וויל, און ניט דאַרפֿען לעבען אויף יענעמס רעכנונג. בעגייסטערט פֿון אַ נייער דרייסטקייט, מיט דעם געפֿיהל פֿון סאָלידאַ־ריטעט אין די הערצער, וועלען אַלע מאַרשירען צוזאַמען צו דער עראָבערונג פֿון די הויכע גייסטיגע תענוגים און פֿון דער אַרטיסטישער שעפֿונג.

אַזאַ בעגייסטערטע געזעלשאַפֿט וועט ניט דאַרפֿען מורא האָבען ניט פֿאַר די מחלוקות פֿון אינעווייניג, ניט פֿאַר די שונאים פֿון דרויסען. אַנטקעגען די פֿעראייניגטע פֿינסטערע כוחות פֿון דער פֿערגאַנגענהייט וועט זי אַרויסשטעלען איהר

ליעבע צו דער נייער אָרדנונג, די דרייסטע איניציאַטיווע פֿון יעדען איינעם און פֿון אַלעמען, ווייל איהרע קרעפֿטען וועלען ווערן אונגעהייער שטאַרק דורך דער ערוואַכונג פֿון איהר זשעניע.

אַנטקעגען דיזער אונווידערשטעהליכער קראַפֿט, וועלען די „קאָנספיראַטיווע קעניגע" גאָרנישט קענען טהאָן. זיי וועלען זיך מוזען אונטערגעבען, זיך איינשפּאַנען אין דעם וואָגען פֿון דער מענשהייט, מאַרשירענדיג פֿאָרווערטס צו די נייע האָריצאָנטען, וואָס די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן וועט עפֿענען פֿאַר דער מענשהייט.

ענדע.

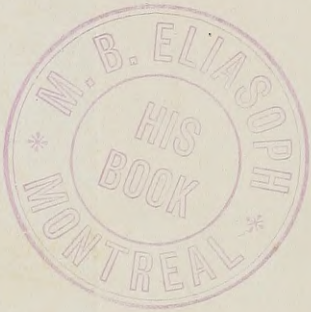
M. B. ELIASOPH
HIS
BOOK
MONTREAL